

مرکز تحقیقات اسلامی

اصفهان

گامی

عمران
علیه السلام

www.ghaemiyeh.com
www.ghaemiyeh.org
www.ghaemiyeh.net
www.ghaemiyeh.ir

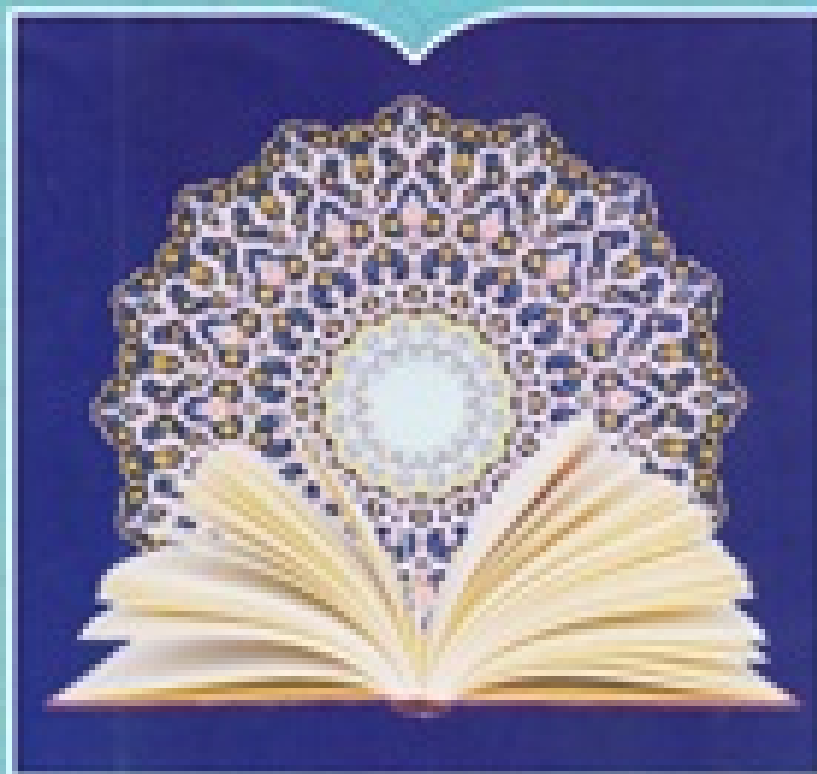

BP و رو

اسلام

گسترش رده اسلام بر اساس نظام رده بندی کنگره

تأليف و تدوين: احمد طاهري عراقی

پوزانکت علوم

به کوشش زهره علوی، زهرا سادات مهرابی

یا همکاران محبوسه قرآنی

سازمانی اطلاعات

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

رده BP اسلام : گسترش رده اسلام بر اساس نظام رده‌بندی کنگره

نویسنده:

احمد طاهری عراقی

ناشر چاپی:

سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران

ناشر دیجیتال:

مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

فهرست

۵	فهرست
۸	رده BP اسلام : گسترش رده اسلام بر اساس نظام رده بندی کنگره
۸	مشخصات کتاب
۹	اشاره
۱۳	فهرست مندرجات
۲۰	سیر علوم شرعی و طبقه بندی آنها
۲۰	اشاره
۲۲	الف) تکوین و تدوین علوم شرعی اسلامی
۲۹	ب) طبقه بندی علوم و علوم شرعی
۲۹	الف : طبقه بندی علوم در تمدن اسلامی
۳۲	ب : طبقه بندی علوم شرعی
۳۹	ج : طبقه بندی ما
۳۹	اشاره
۴۵	تقسیمات داخلی هر علم
۴۹	ج) علوم شرعی و کتب تراجم و سیر
۴۹	سرگذشتنامه
۵۵	قرآن و علوم قرآنی
۵۵	اشاره
۵۹	تفسیر
۶۱	حدیث
۶۵	فقه و اصول
۷۳	کلام و عقاید
۷۸	فرق اسلامی
۸۰	اخلاق اسلامی

۸۱	تصوف و عرفان
۸۴	کاربرد این رده بندی
۸۴	اشاره
۸۶	هدف
۸۷	"کد" گذاری
۸۸	شیوه کار
۸۹	نظام درونرده ای
۹۱	الفبائی عددی
۹۱	شماره های داخل کمانک
۹۲	مبداء تاریخ
۹۲	آثار وابسته به یک اثر
۹۳	جدول گسترش آثار انفرادی
۹۵	اجزای یازده گانه طرح
۹۵	اشاره
۹۷	۱. کلیات
۹۸	۲. سرگذشتنامه
۹۹	۳ و ۴. قرآن و تفسیر
۱۰۰	۵. حدیث
۱۰۱	۶. فقه و اصول
۱۰۲	۷. کلام
۱۰۳	۸. فرق اسلامی
۱۰۳	۹. اخلاق
۱۰۴	۱۰. آداب و رسوم
۱۰۴	۱۱. تصوف و عرفان
۱۰۶	سپاس
۱۰۷	اختصارات

۱۰۸	خلاصه طرح رده بندی اسلام
۱۳۰	سرگذشتنامه ها
۱۳۰	اشاره
۲۰۲	قرآن و علوم قرآنی
۲۴۰	تفسیر
۲۶۳	حدیث
۲۹۹	فقه و اصول
۳۵۸	کلام و عقاید
۳۹۸	فرق اسلامی
۴۰۴	اخلاق اسلامی
۴۱۲	آداب و رسوم
۴۳۵	تصوف و عرفان
۴۶۵	نمایه
۶۷۴	درباره مرکز

رده BP اسلام : گسترش رده اسلام بر اساس نظام رده بندی کنگره

مشخصات کتاب

فهرست نویسی پیش از انتشار کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران

سرشناسه : طاهری عراقی، احمد، 1322-1372.

عنوان و نام پدیدآور : رده BP اسلام: (علوم دینی اسلام در نظام رده بندی کتابخانه کنگره)/ تنظیم و تدوین احمد طاهری عراقی. به کوشش زهره علوی زهرا سادات مدرسی با همکاری محبوبه قربانی

وضعیت ویراست : [ویراست 3]

مشخصات نشر : تهران : سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران، 1394.

مشخصات ظاهری : 231 ص.

شابک : 3- 413- 446- 964- 978

وضعیت فهرست نویسی : فیپا

یادداشت : نمایه.

عنوان دیگر : علوم دینی اسلام در نظام رده بندی کتابخانه کنگره.

شناسه افزوده : رده بندی کتابها- اسلام

شناسه افزوده : رده بندی کتابخانه کنگره

شناسه افزوده : علوی، زهره، 1322 -، ویراستار

شناسه افزوده : مدرسی، زهرا، 1347 -، ویراستار

شناسه افزوده : قربانی، محبوبه، 1353 -، ویراستار

شناسه افزوده : سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران

رده بندی کنگره : 2 1394 ط 935 ک/ Z 696

رده بندی دیویی : 025/46297

شماره کتابشناسی ملی : 3805025

خیراندیش دیجیتال: انجمن مددکاری امام زمان (عج) اصفهان

ص: 1

اشاره

رده BP اسلام (علوم دینی اسلام در نظام رده بندی کتابخانه کنگره)

تنظیم و تدوین

احمد طاهری عراقی

ویرایش سوم

به کوشش

زهره علوی

زهراسادات مدرسی

با همکاری محبوبه قربانی

سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران

1394

ص: 3

سازمان اسناد و کتابخانه ملی

جمهوری اسلامی ایران

رده BP اسلام

تنظیم و تدوین: احمد طاهری عراقی

ناشر: سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران

شمارگان: 500 نسخه / چاپ اول 1394

ناظر فنی: پرویز بختیاری

ویرایش دوم

به کوشش: زهره علوی

تهیه و تنظیم نمایه: زهرا سادات مدرسی

چاپ و صحافی: سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران

نشانی: تهران، بزرگراه شهید حقانی (غرب به شرق)،

بعد از ایستگاه مترو، بلوار کتابخانه ملی

تلفن فروشگاه: 81623277-81623315

نمابر: 81623301

وبگاه: www.nlai.ir

پست الکترونیک انتشارات: Publication@nlai.ir

ص: 4

سیر علوم شرعی و طبقه بندی آنها

الف) تکوین و تدوین علوم شرعی اسلامی...13

ب) طبقه بندی علوم و علوم شرعی

الف) طبقه بندی علوم در تمدن اسلامی...20

ب) طبقه بندی علوم شرعی...23

ج) طبقه بندی ما...29

تقسیمات داخلی هر علم...35

ج) علوم شرعی و کتب تراجم و سیر...38

سرگذشتنامه ها...38

قرآن و علوم قرآنی...44

تفسیر...48

حدیث...50

فقه و اصول...54

کلام و عقاید...62

فرق اسلامی...67

اخلاق اسلامی...69

تصوف و عرفان...70

کاربرد این رده بندی...73

هدف...75

کدگذاری...76

شیوه کار...77

نظام درون رده ای...78

الفبایی عددی...80

شماره های داخل کمانک...80

مبداء تاریخ...81

آثار وابسته به یک اثر...81

جدول گسترش آثار انفرادی...82

اجزای یازده گانه طرح...83

کلیات...84

سرگذشتنامه...85

قرآن و تفسیر...86

حدیث...87

فقه و اصول...88

کلام...89

فرق اسلامی...90

اخلاق...90

آداب و رسوم...91

تصوف و عرفان...91

سپاس...93

اختصارات...94

خلاصه طرح رده بندی اسلامی...95

متن

کلیات...97

سرگذشتنامه ها...106

ص: 6

قرآن و علوم قرآنی...143

تفسیر...162

حدیث...173

فقه و اصول...192

کلام و عقاید...222

فرق اسلامی...242

اخلاق اسلامی...245

آداب و رسوم...249

تصوف و عرفان...261

نمایه...277

توجه:

صفحات مقدم بر متن (شامل پیشگفتار و مقدمه) و متن رده بندی هر دو از یک شروع شده است. برای تمایز، شماره صفحات قسمت اول را در بالای صفحه و شماره صفحات متن را در پائین صفحه قرار داده ایم.

ص: 7

هفده سال از چاپ ویراست دوم گسترش و بازنویسی اسلام و علوم اسلامی در نظام رده بندی کنگره می گذرد. این رده بندی نه تنها در کتابخانه ملی بلکه در اکثر کتابخانه های معتبر ایران به کار گرفته شده است. با توجه به اهمیت گسترش و بازنویسی رده BP (اسلام) و بخصوص جایگاه کتابخانه ملی به عنوان هسته مرکزی و ایجاد کننده یکدستی در کتابخانه، هر چه بیشتر اهمیت ویراست سوم احساس شد.

در این ویراست سعی شده که شماره پیشین حتی المقدور حفظ شود. تا کتابخانه ها بتوانند با حداقل تغییرات، کتابخانه های خود را بر مبنای این ویرایش روزآمد کنند. تغییرات بیشتر جنبه عملی و کاربردی دارد در ویراست دوم جدول گسترش آثار انفرادی ارائه شد که به منظور یکدستی و قرار گرفتن کلیه آثار مربوط به یک اثر خاص اضافه شد. در ویراست سوم نیز تغییرات به منظور استفاده آسان تر و گسترده تر انجام گرفته است.

از کتابداران و متخصصان علوم اسلامی انتظار می رود که نظرات اصلاحی خود را برای کتابخانه ملی ارسال دارند. تا در ویراست های بعدی مد نظر قرار گیرد.

سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران

شهریور ماه 1394

ص: 9

هیجده سال از چاپ گسترش و بازنویسی اسلام و علوم اسلامی در نظام رده بندی کنگره می گذرد. در این مدت این رده بندی نه تنها در کتابخانه ملی بلکه در اکثر کتابخانه های معتبر ایران که دارای مجموعه های غنی از اسلام و علوم اسلامی بوده اند به کار گرفته شده است. پیروزی انقلاب اسلامی، انتشار کتابهای دینی را رونق داد و کتابخانه ملی که طبق قانون دو نسخه از کلیه آثار منتشر شده در ایران را دریافت می دارد، با فهرستنویسی و رده بندی آنها در واقع رده "رده BP اسلام" را به محک آزمایش گذاشت و بدین ترتیب کسریها و کمبودها را تا حد امکان برطرف کرد و برای رفع اشکالات کاربردی آن تمهیداتی جدید اندیشیده شد. بسیاری از کتابخانه ها نیز نظریات اصلاحی خود را برای کتابخانه ملی ارسال داشتند که اهم آنها در ویرایش جدید اعمال شده است. با اینهمه سعی وافی به عمل آمد که شماره های پیشین حتی المقدور حفظ شود تا کتابخانه ها بتوانند با حداقل تغییرات کتابخانه های خود را بر مبنای این ویرایش روزآمد کنند. بیشترین تغییر در مبحث قرآن و علوم قرآنی و نیز در نهج البلاغه داده شده است. تغییر مهم دیگر شامل مواردی می شود که در ویرایش قبلی گفته شده بود "بر حسب تاریخ وفات رده بندی شود." به علت مشکلات عدیده ای که این روش به وجود آورده بود، کلیه آنها به نظم الفبایی در هر قرن تبدیل شده است. این تنظیم هم مفیدتر و هم ساده تر است و اگر امروز مشکلاتی را برای تعویض شماره های بازیابی کتابهای فهرست شده ایجاد می کند، حداقل ضامن صحت و سهولت فهرستنویسی در آینده خواهد بود. با اینهمه از کتابداران و متخصصان علوم اسلامی انتظار می رود که نظریات اصلاحی خود را همچنان برای کتابخانه ملی ارسال دارند تا در ویرایش های بعد مد نظر قرار گیرد. کتابخانه ملی همچنین در نظر دارد هر گونه تغییر یا افزایش جدید را از طریق تصمیم های اخیر مرکز خدمات فنی که به ضمیمه کتابشناسی ملی منتشر می شود به اطلاع همکاران ارجمند در سراسر کشور برساند. این مراتب از طریق BBS کتابخانه ملی نیز قابل بازیابی خواهد بود.

کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران

مهر 1376

ص: 10

تکوین علوم شرعی با تکامل "حدیث" - مادر علوم شرعی اسلامی - آغاز می شود. "سنت" (گفتار و کردار) رسول اکرم اگر چه پس از قرآن مهم ترین مأخذ تشریح اسلامی است، و صحابه گفته های پیامبر را بنخاطر داشتند و بر آن عمل می کردند، ولی در زمان رسول هرگز بجد در پی جمع و تدوین احادیث برنیامدند، از آنکه پیامبر در آغاز ثبت و تدوین اقوالش را نهی کرده بود، تا مبادا بخطا گفته هایش با قرآن بهم درآمیزد. گذشته ازین، اندکی از مردمان نوپسا و خوانا بودند و اعتماد و اتکا بر حافظه بیشتر بود تا بر کتابت. کسانی که شعر و خطبه و امثال و اخبار می دانستند و یا آنان که از معارف دینی آگاه بودند، دانسته های خود را بیشتر بروایت شفاهی از دیگری فراگرفته بودند، و آن دانسته ها همچنان سینه به سینه نقل می شد. با این حال، پاره ای از صحابه گفته های پیامبر را در حیاتش می نوشتند چنانکه عبدالله بن عمرو بن العاص (7ق. ه - 65) آنچه را از رسول شنیده بود در دفتری گرد آورده بود(1) و جز او برخی دیگر از صحابیان نیز مجاز بودند که اقوال پیامبر را بنویسند(2)

ص: 13

1- تقیید العلم: خطیب بغدادی. دمشق، 1949، ص 84 - 85

2- ایضا تقیید العلم، ص 68 - 70، 72 - 82، 82، 95. جامع بیان العلم، ج 1، ص 84 - 92. درباره نوشتن "حدیث" و "سنت"، دو گونه حدیث از پیامبر روایت شده است یکی در نهی از آن است و دیگر در جواز و رخصت آن. در تأویل حدیث نهی (لَا تَكْتُبُوا عَنِّي شَيْئًا سِوَى الْقُرْآنِ، وَ مَنْ كَتَبَ عَنِّي غَيْرَ الْقُرْآنِ فَلْيُمَجِّهِ،) گفته اند که در آغاز بیم انصراف اذهان از قرآن بود و در آمیختن حدیث با آن، و نیز اعتماد به کتابت و عاطل ماندن حافظه. و حدیث نهی را منسوخ شمرده اند، نک: السنه قبل التدوین، ص 306 -

تا اواخر قرن اول هجری، برخی از صحابه و تابعین احادیث را پراکنده و فقط بقصد یادداشت و حفظ می نوشتند. و این دوره را در تاریخ علوم اسلامی اصطلاحاً دوره "تقیید علم" نامیده اند، از آنکه علم (حدیث) را فقط به "قید" کتابت در می آوردند، و دیگر در پی تدوین و تبویب آن نبودند، خاصه که برخی از صحابیان بزرگ تدوین احادیث را هنوز خوش نمی داشتند، که مبادا توجه مسلمانان از قرآن به حدیث منصرف شود و ارج قرآن کاسته شود.

در اواخر قرن اول بسبب وفات صحابه و جعل در روایت حدیث، نیاز افتاد که احادیث را در دفترها و "دیوان"هایی گردآورند. و این دوره "تدوین" است که از زمان خلافت عمر بن عبد العزیز (99 - 101) آغاز شد و تا دهه های اول قرن دوم ادامه یافت. در این دوره اهتمام در گرد آوردن حدیث بود و ثبت و تدوین آنها در دفترهای نقد و بررسی، تا آنکه از فنا و تباهی مصون ماند. ابن شهاب زهری (51 - 124) در این دوره بیش از همه در تدوین علوم دین و جمع آوری حدیث سعی داشت و گفته اند که او نخستین کسی است که به تدوین حدیث پرداخت. (1) از معاصران ابن شهاب، یکی مکحول (متوفی 115) است که احادیثی را در مجموعه ای بنام کتاب السنن گرد آورد.

تا اوائل قرن دوم، علوم شرعی اسلامی نه تبویب شده بود و نه تجزیه. دانشهای مستقلی چون فقه و تفسیر و قراءت و ... وجود نداشت. عالمان دین در حلقه های درس، بروایت مطالبی نقل می کردند، از حفظ یا از روی صحیفه هایی. و آن مطالب هم در همه رشته های معارف دینی بود از حدیث و تفسیر و فقه تا سیره و اخبار و مغازی و فتوح. و اما آن روایت هشام بن عروه بن زبیر که گفته است: "پدرم در یوم الحرة (سال 63) کتب فقه اش را بسوزانید" مورد تأمل است، از آنکه در آن هنگام نه هنوز علوم شرعی مدون شده بود و نه رشته های مختلف آن (چون فقه و تفسیر...) مجزا و مستقل شده بود.

در اواخر نیمه اول قرن دوم، مقارن با تأسیس خلافت عباسی (سال 132) دوره "تصنیف" علوم شرعی (و دیگر علوم نقلی) آغاز شد. تحولات اجتماعی، آزادیهای نسبی، تشویق خلفا و وزراء، رواج ترجمه های سریانی و یونانی و فارسی و هندی، شیوع مباحثات فکری و عقلی و ... در پیشرفت علوم عموماً موثر افتاد، و در قرن اول عباسی

ص: 14

(132 - 232) تقریباً همه علوم نقلی - از شرعی و ادبی - پایه گرفت. شعبه های مختلف علوم هر یک مستقل و مجزا شد. و در هر علمی جداگانه کتابها و رساله ها نوشته شد. کیفیت نوشتن نیز دیگر شد، راه و رسم یافت و موضوعات و محتویات کتاب "تصنیف" (: طبقه بندی) و تبویب شد، و توالی و ترتیبی منطقی پیدا کرد. (1)

اکثر علوم شرعی از "حدیث" زاده شده است، که حدیث بمانند مادر این علوم است. حدیث ممکن است تفسیر آیتی از قرآن باشد یا بیان حکمی فقهی و یا شرح ماجرای از سیره رسول، و این همه را در مجموعه های احادیث می توان یافت. پیش از دوره "تصنیف" همه علوم دینی با حدیث همراه بود. ولی در این دوره (عصر اول عباسی) کسانی احادیث مربوط به هر موضوع را علی حده گرد آوردند (چون الموطا مالک که احادیث احکام است، و سیره ابن اسحاق که احادیث و اخبار مربوط به سیره رسول) و به تدریج هر یک از شاخه های علوم دینی جداگانه رشد یافت (2)

از نخستین کسانی که در علمی خاص از علوم شرعی تألیف و تصنیف کرده اند باید از ابن جریر (متوفی 155)، سعید بن ابی عروه (متوفی 156)، ربیع بن صبیح (متوفی 160)، سفیان بن عیینه (متوفی 198) و مالک بن انس (متوفی 197) نام برد.

نکته دیگر در باب تألیفات این دوره، وجود سنت "روایت" است در اکثر علوم نقلی از حدیث و تفسیر و قراءت تا تاریخ و شعر و لغت. مؤلف هر آنچه می نوشت، بروایت از راویان و استادان آن علم نقل می کرد و سلسله سندها را بر می شمرد. شاید این تأثیری بوده است از علم حدیث، که نقل نام رواه برای تشخیص درجه صحت حدیث و خبر لازم بود. و شاید هم اثر دوره های پیشین بوده است که هنوز علم به کتابت و تدوین در نیامده بود و سینه بسینه بروایت نقل می شد. بهرگونه این سنت در تألیفات علوم نقلی

ص: 15

1- این نکته البته در باب علوم شرعی اسلامی و ادب و نحو و لخت و تاریخ (علوم نقلی) است، وگرنه علوم عقلی (فلسفه و طب و ریاضیات و منطق) - بهنگام ترجمه و نقل آنها در عصر عباس نظم و تربیت خود را داشته است و ظاهر مؤلفان علوم نقلی از سنتهای علمی حکما و روش تألیفات و تصنیفات سریانی و یونانی متأثر بوده اند.

2- ضحی الاسلام، 137/2.

(باسثناء فقه) (1) تا دیری رایج بود. سپس مؤلفان بعد اسنادها را حذف کردند و آنچه می نوشتند، فراگرفته ها و دریافته های خود بود. و البته علم حدیث مستثنی بود، که در حدیث ذکر اسانید را لازم می شمردند، و سنت روایت در کتب احادیث همچنان باقی ماند. در علوم دیگر، این سنت روایت در کتب احادیث همچنان باقی ماند. در علوم دیگر، این سنت اگر چه در تألیف کتب منسوخ شد، ولی در تعلیم ادامه یافت.

قرن سوم و چهارم عصر تعالی بیشتر علوم اسلامی است. در این دوره کتب اساسی حدیث تألیف شد، مذاهبهای فقهی پایه گرفت و مکتبهای عقیدتی تشکیل یافت. تأسیس مدرسه هم در اواخر این دوره، در تکامل علوم شرعی مؤثر بود. پیش از این مجالس درس همه در مسجد تشکیل می شد در حلقه های مختلف. و طالبان در پیرامون هر استادی حلقه می زدند. و همه علوم بدین گونه در مسجد تحصیل می شد از فقه و حدیث و تفسیر تا حکمت و تاریخ و نحو و لغت و نقد شعر. ظاهراً قدیم ترین مدرسه ها در نیشابور بنیان شده است. در اوایل قرن پنجم بدستور نظام الملک (408 - 485) وزیر سلاجقه در شهرهای مهم (نیشابور، بغداد، بلخ، هرات، اصفهان، بصره، مرو، آمل و موصل) مدارس نظامیه تأسیس شد. سهم این مدارس (و نیز کتابخانه هایی که در بیشتر شهرهای مهم در کنار مساجد و مدارس بنیان شده بود در رشد و ترویج علوم بسیار است.

چون در هر شعبه ای از علوم شرعی تألیفات بسیار شد و هر علمی صورت تبویب و تدوین یافت، تألیفاتی ظاهر شد پیراسته از زواید و شایسته از برای تدریس. غالب علمای بدان کتب اساسی روی آوردند و مدرسان به تدریس آنها پرداختند.

از اواخر قرن چهارم، بعضی مؤلفان گرایش یافتند به موجز نویسی و آن متن های موجز - که بسیاری از آنها بقصد تعلیمی تألیف شده بود - گاه نیاز به توضیح و شرح داشت. و از اینجاست که برخی از عالمان به نوشتن حاشیه و شرح بر متون گذشتگان (خصوصاً متون درسی) پرداختند. علاوه براین، بعضی از متون نیز بسبب وجود

ص: 16

1- باید توجه داشت که مقصود ما در اینجا روش تألیف کتب است نه روش تحقیق علوم، وگرنه در علم فقه (اصول فقه) نیز به روایت نیاز هست، چه روش تحقیق علم فقه ترکیبی است از روش روایتی علوم نقلی و روش نظری علوم عقلی

ابهاماتی، نیاز به توضیح داشت، و بر این متن‌ها (یا قسمتهایی از آنها) نیز لازم بود تا حاشیه و تعلیق یا شرحی نوشته شود.

علوم اسلامی تا قرن هفتم به اوج کمال رسیده بود و در هر علمی صدها صد کتاب و رساله نوشته شده بود. و ازین پس تألیفات بیشتر یا در بحث و فحص مسایل فرعی و غامض است و یا شرح و تحشیه متون گذشتگان و یا تلخیص و تنقیح آنها و یا نوشتن متنهایی دیگر برای تدریس. پس از این، خصوصاً از قرن نهم تا عصر جدید، علمای اسلام بیشتر در بند شرح و تحشیه بودند. کسانی هم متون تدریسی و تعلیمی می نوشتند، در موجزنویسی مبالغه می کردند، این موجزنویسی در آغاز و اساس به آن قصد بوده است که طالب علم براحتی بتواند متنی را بخاطر بسپارد و رؤوس مطالب را در نظر دارد. ولی سپس به راه افراط افتاد و هنرمندی نمودن و بالفظ و معنی بازی کردن و بیشترین معانی و مفاهیم را در کمترین الفاظ گنجانیدن، چندانکه از بلاغت دورافتاد. و فهم آن مختصرات معماوار دشوار بود و بی کمک شرح برای طالب علم محال⁽¹⁾. هدف متون درسی منظوم هم، بمانند مختصرات، تسهیل حفظ بود و بخاطر سپردن و بیاد آوردن مطالب علمی. و از این منظومه‌ها یا "ارجوزه"ها (از آنکه در بحر رجز سروده می شد) در همه شعب علوم هست. این منظومه‌ها نیز نیازمند شرح و تعلیق بود، زیرا که ناظم مطلبی علمی را در قالب نظم، به قیود وزن و قافیه می بست، و بناچار مقصود را گاه نارسا می گفت و گاه سربسته و موجز.

شروح و حواشی هم چنان نبود که همه گاه روشن و راهنما باشد. گاه عالمان دشوار نویس مشکل را دو چندان می کردند و شرح و حاشیه آنان نیاز به شرحی و تحشیه ای دیگر داشت. گذشته ازین، غوررسی و موشکافی در اجزا و فروع هر علمی موجب می شد که دانشمندان در هر پاره از سخن مؤلفان به بحث و فحصها پردازند و بر شرحها حاشیه‌ها و بر حاشیه‌ها تعلیقه‌ها افزایند. و در میراث فرهنگی ما این گونه کتابها که شرح بر شرح یا حاشیه بر شرح و یا حاشیه بر شرح الشرح اند، اندک نیستند. تلخیص و اختصار متون و دیگر بار شرح و تحشیه آنها توسط دیگران، و نیز بنظم کشیدن متون و

ص: 17

1- ابن خلدون در فصلی خاص اشکالی آموزشی کتب مختصر و موجز را تذکر داده است. نک. المقدمه، 532 - 533

سپس شرح و حاشیه نوشتن به آن منظومه ها هم از امور رایج بوده است. گذشته از اینها مستدرک نوشتن و مناقشه و نقد و رد و جواب... نیز از کارهایی بوده که در پیرامون یک متن انجام می شد(1).

گاه برخی باعتباراتی و اغراضی فقط قسمتی یا باب و فصلی از یک اثر را بر می گزیدند و شرح می کردند. چون شروح باب الحادی عشر که اصل آن بابی است از کتاب منهاج الصلاح فی مختصر المصباح علامه حلی

شروح و حواشی گاه بدست خود مؤلفان متن نوشته می شد مانند الهدیه مرغینانی که شرح بدایة المبتدی اوست، و نزهة النظر ابن حجر عسقلانی که شرحی است بر نخبه الفکر فی مصطلح الاثر او، و شرح مجمع البحرین (در فقه شافعی) که متن و شرح هر دو از ابن سعادت است.

"تحشیه" و "تعلیق" توضیح قسمتهایی از یک متن است و "شرح" معمولا توضیح و تحلیل تمامی متن. شرحها از نظر صوری چنانست که شارح پاره ای از "متن" را ذکر کرده است و سپس "شرح" خود را در پی آن آورده است. ولی بعضی شارحان، خصوصا در قرن 8-12 که عصر شرح و تحشیه است، تنوعی نموده اند بدین گونه که جملات "متن"

ص: 18

1- در اینجا مناسب می نماید به یکی از نمونه ها اشاره کنیم کتاب الوجیز نوشته امام محمد غزالی (450 - 505) در فقه شافعی است که شروح و حواشی بسیاری بر آن نوشته شده است. از جمله آن شرحها، شروح عبد الکریم بن محمد رافعی (557 - 622) است. این شرح را محیی الدین نووی (631 - 676) اختصار و تخلص کرده است بنام روضه الطالبین و عمده الممتقین که از مهمترین متون فقهی شافعیه است و از قرن هفتم تاکنون جزء متون درسی بوده است و شرحها و حاشیه ها بر آن نوشته اند و تحقیقاتی در حول آن کرده اند و تلخیصها از آن ساخته اند. ابن المقری (155 - 837) اختصاری از آن کرده است بنام الروض و ابن الروض را ابن حجر عسقلانی (773 - 825) دیگر بار مختصر کرده است و خود شرحی بر آن نوشته است. از سوی دیگر جلال الدین سیوطی (849 - 911) روضه الطالبین را بنظم کشیده است. بنام "الخلاصه" و خود شرحی هم بر آن منظومه نوشته است بنام رفع الخصاصه. و نیز جمال الدین أسسنوی (متوفی 772) بر اساس روضه الطالبین تألیفی کرده است بنام مهمات، که این کتاب مهمات را ابن الوکیل (متوفی 791) خلاصه کرده است، و زین الدین عراقی (متوفی 806) بسر مهمات مستدرکی نوشته است، بنام مهمات المهمات.

را با "شرح" بهم در آمیخته اند و عبارت خود (: شرح) را بگونه ای ادا کرده اند تا با سیاق عبارت "ماتن" هماهنگ آید. معمولا ناسخان و کاتبان عبارات متن را با کشیدن خطی زیر (یا روی) کلمات مشخص می کردند و یا آنها را به رنگی دیگر (شنگرف) می نوشتند. این گونه شروع را "شرح مزجی" نامند و شروع نوع نخستین را که معمول تر بوده است "شرح قال اقوال" زیرا که عبارت ماتن با "قال" شروع می شود و عبارت شارح با "اقوال". این دو گونه رح معمولا شرح و توضیح تمامت متن است. نوعی دیگر از شروع هست که "شرح به ه قوله" (یا شرح بالقول) نامیده می شود که فقط شرح موضعی از متن است و عموما عبارات متن با لفظ "قوله" آغاز می شود و در پی آن توضیحات شارح می آید.

متون و نصوص (نه شروع و حواشی) را باعتبار ایجاز و اطناب و قصر و طول، به سه گونه تقسیم کرده اند: کتب و جیز (یا مختصرات)، وسیط (متوسطات) و بسیط (مبسوطات). اکفانی و طاش کوپری زاده معمولا بهنگام ذکر متون اصلی هر علم بدین تقسیم نظر دارند.

ص: 19

طبقه بندی علوم که نخست فلاسفه یونان بدان پرداخته بودند، در تمدن اسلامی نیز مورد توجه حکما قرار گرفت، و در علم طبقه بندی علوم، که طاش کوپری زاده آن را با نام "علم تقاسیر العلوم" یکی از علوم سیصدگانه می شمرد، یکی فروع فلسفه شد. (1) و فلاسفه اسلام گذشته از تحقیقاتشان در کتب مبسوطه، رساله های مفردی نیز در این علم نوشته اند که ظاهراً قدیم ترین اثر بجا مانده درباره طبقه بندی دانشها کتاب الحدود جابر بن حیان (متوفی 200) حکیم شیمی دان است. (2) و پس از آن رساله هایی هست چون کتاب في اقسام العلوم الانسي، کتاب في ماهية العلم و اصنافه از الکندي، (3) احصاء العلوم فارابی و رساله في اقسام العلوم العقلية ابن سینا. این آثار که بیشتر ناظر به تقسیم علوم عقلی است، چنانکه نالینو هم متذکر شده است، (4) بی شک از طبقه بندی ارسطو متأثر بوده است. ارسطو باعتبار تعلق وجود خارجی و وجود ذهنی به ماده و حرکت، علوم (حکمت نظری) را به سه قسم طبیعیات، ریاضیات و الهیات تقسیم کرده است، که در عین این تقسیم را اغلب حکمای اسلام از جمله ابن سینا پذیرفته اند.

این گونه کتب اساساً برای طبقه بندی علوم عقلی بوده است، و اگر به علوم نقلی (شرعی و ادبی) هم اشاره ای شده است. گذرا و مجمل است، چنانکه مثلاً-فارابی در احصاء العلوم در پایان کتابش ذکر موجز از فقه و کلام می کند، (5) و ابن سینا هم در اقسام العلوم فقط بهنگام ذکر "سیاست" اشاره می کند که سیاست مدن یا متعلق به پادشاهی است یا به نبوت و شریعت (6). لذا برای آنکه روش علمای اسلامی را در تقسیم بندی همه علوم عموماً و علوم نقلی خصوصاً بدانیم باید به ماخذ دیگر رجوع کنیم.

ص: 20

1- مفتاح السعادة، ج 1، ص 324.

2- منهج البحث العلمي عند العرب : جلال محمد موسی. بیروت، 1972، ص 59 - 61.

3- ابن الندیم، ص 316.

4- علم الفلك تاريخه عند العرب. روما، 1911، ص 29.

5- احصاء العلوم. ترجمه حسین خدیوچم، تهران: 1348، ص 113

6- رساله في اقسام العلوم العقلية. دهلی: 1309 ق. ص 4.

می دانیم که از قرن چهارم بدنبال نضج معارف و علوم و تألیف کتاب و رساله در شعب مختلف دانش، نوشتن فهرست کتابها و دانشها و دایرة المعارفها و فرهنگ مصطلحات رسم شد، که برخی فقط خاص چند شعبه از علوم بود و بعضی شامل همه علوم و فنونی که در جهان اسلام رایج بود از علوم فلسفی و شرعی و ادبی تا علوم غریبه. و این سنت دایرة المعارف (1) نویسی و تألیف مصطلحات و فهرستها همچنان بجا ماند و در طی قرنهای صدها صد اثر ارزنده بدست دانشمندان مسلمان تألیف شد که از آن جمله شایسته ذکر است: الفهرست ابن الندیم (متوفی 377)، رسائل إخوان الصفا، مفاتیح العلوم خوارزمی (متوفی 387)، طبقات العلوم قاضی بیضاوی (متوفی 685)، دره التاج قطب الدین شیرازی (634-710)، نهاییه الارب نویری (متوفی 733)، ارشاد القاصد شمس الدین اکفانی (متوفی 749)، نفائس الفنون شمس الدین آملی (قرن 8)، النقایة (و اتمام الدراییه) جلال الدین سیوطی (متوفی 911)، انموذج العلوم جلال الدین دوانی (متوفی 920)، مفتاح السعادة طاش کوپری زاده (901-968)، کشف الظنون حاجی خلیفه (1067-1017) و کشف اصطلاحات الفنون تهانوی (متوفی 1158؟).

شیوه تألیف و ترتیب این کتابها (دائرة المعارف، موضوعات العلوم، مصطلحات العلوم و فهرست کتب) مختلف است. پاره ای ترتیب قاموسی دارد، یعنی مصطلحات علوم با نام کتابها به ترتیب الفبایی در پی یکدیگر آمده است (چون کشف الظنون و کشف اصطلاحات الفنون...)، پاره ای دیگر ترتیب طبقه بئی (Classified) دارد. یعنی مؤلف علوم و معارف را تقسیم بندی کرده و مطالب را طبق نظام طبقه بندی خود آورده است (مانند احصاء العلوم، الفهرست ابن الندیم و مفتاح السعادة...). این نوع اخیر از دیدگاه علم طبقه بندی بسیار مهم است، چه گذشته از بعض کتاب فلسفی - که در باب علوم و انواع طبقه بندی آنها بحث کرده اند - از خلال این کتب می توان مکتبهای مختلف علمای اسلامی را در طبقه بندی علوم و معارف بررسی کرد.

از بررسی روش طبقه بندیهای اسلامی، می توان چند قاعده و ضابطه استخراج کرد که ملاک تقسیم بندیهای علوم بوده است. از آن جمله است:

ص: 21

1- لازم بتذکر است که اطلاق "دایرة المعارف" بر آثار قدما از باب تجوز و تشبیه است، و گرنه بسیاری از کتب "موضوعات العلوم" - که امروز دایرة المعارف می شماریمشان با تعریف دقیق و مصطلح مرسوم دایرة المعارف مطابق نیست.

1. عموم و خصوص، یعنی از موضوعات عام به خاص رفتن و اشتقاق موضوعات اخص از اعم. این قاعده را طاش کوپری زاده در تعریف علم طبقه بندی (علم تقاسیم العلوم) ذکر کرده است، می گوید: "هو علم باحث عن التدرج من أعم الموضوعات إلى اخصها ليحصل بذلك موضوع العلوم المندرجة تحت ذلك الأعم(1)". و بدنبال این کلام می گوید: و نیز ممکن است که از موضوعات اخص به اعم رفت، ولیکن طریق اول آسانتر است.

این قاعده "عموم و خصوص" - که برخی از آن به "اصل و فرع" تعبیر کرده اند(2) - مهم ترین و اساسی ترین قواعد در تنظیم طبقه بندیهاست. و امروز نیز در طبقه بندیها (چه نظری و چه عملی) بکار می رود.

2. توقف (یا: اناطه(3)). تعلیم و تعلم بعض علوم موقوف است بر آگاهی بر دانشهای دیگر، مانند توقف علم بلاغت بر صرف و نحو، و علم طب بر علم تشریح، و علم فقه بر علم اصول. این قاعده که در نظام تعلیمات مدارس اسلامی رعایت می شده است، در طبقه بندیها نیز اثر گذاشته است و اغلب این قاعده را در نظر داشته اند.

3. اشرفیت، یعنی ترتیب علوم بر حسب اشرفیت و افضلیت. این ضابطه البته مبنای عقیدتی دارد، و چون "اشرفیت" امری نسبی و اضافی است و بحسب ملل و ادیان و اقالم تفاوت می کند، نمی تواند چندان پایه علمی داشته باشد. مع هذا این قاعده در اکثر طبقه بندیهای قدما ملحوظ شده است.

و گفته اند(4) که اشرفیت یک علم و فن به سه وجه حاصل می آید: یکی بسبب شرف موضوع آن علم، چنانکه تفسیر اشرف است از حدیث، چه موضوع آن کلام خداست و موضوع این کلام خلق. و دیگر بسبب شرف غایت و غرض است چنانکه طب اشرف است از نحو. سدیگر. بسبب درجه نیاز مردم است چنانکه فقه - که شامل قوانین اجتماعی و مصالح دین و دنیا است - از علم تاریخ اشرف است.

ص: 22

1- مفتاح السعادة، ج 1، ص 324

2- اتمام الدراية، ص 4.

3- اناطه بمعنی توقف و تعلق از اصطلاحات حقوقی است چنانکه مثلا حکمی جنائی موقوف بر دعوائی حقوقی باشد.

4- تهانوی، ج 1، ص 13

در هر یک از طبقه بندیهای قدما، یکی از این ضوابط (و گاه دو یا سه ضابطه) منظور شده است.

ب: طبقه بندی علوم شرعی

علوم و معارف بشری در کتب اسلامی به روشهای مختلف تقسیم بندی شده است. رایج ترین آنها تقسیم علوم به دو دسته است: یکی علوم فلسفی و دیگر علوم شرعی و ادبی، که با نامها و تعییرات گوناگونی بکار رفته است چون "علوم حکمی و علوم غیر حکمی (1)"، "علوم حکمی فلسفی و علوم نقلی وضعی (2)"، "علوم حقیقیه و علوم غیر حقیقیه (3)"، "علوم عرب و علوم عجم"، "علوم شرعی و علوم دخیله (4)" و "علوم شرعی و علوم غیر شرعی (5)". دیگر تقسیم آنهاست به سه دسته: "علوم ریاضیه، علوم شرعیه و ضعیه، و علوم فلسفیه حقیقیه (6)".

مورد بحث ما در اینجا "علوم شرعی" است که بنامهای دیگری چون "علم الشرایع"، "علوم اعتقادیه"، "علم النوامیس (7)" و "علوم دینی" (العلوم الدینیة (8)) نیز نامیده شده است. و در تعریف آن گفته اند که علوم شرعی دسته ای از علوم مدونه است درباره احکام شرعی عملی و اعتقادی و متعلقات آنها (9).

ص: 23

1- درة التاج، ج 1، ص 71.

2- ابن خلدون، ص 435

3- تهانوی، ج 1، ص 4

4- مفتاح العلوم.

5- احیاء العلوم، ج 1

6- رسائل اخوان الصفا، ج 1، ص 202.

7- مفتاح السعاده، ج 2، ص 3، 5.

8- درة التاج، ج 1، ص 71. تهانوی، ج 1، ص 22.

9- "هي العلوم المدونة التي تذكر فيها الأحكام الشرعية العملية او الاعتقادية و ما يتعلق بها تعلقا معتدابه" (تهانوی، ج 1، ص 22). امام غزالی علوم شرعی را چنین تعریف می کند: علوم شرعی دانشهایی است که از پیامبران رسیده است و "عقل" (آنچنان که در حساب) و "تجربه" (آنچنان که در طب) و "سماع" (آنچنان که در علوم ربانی را در آن راهی نیست). (احیاء العلوم، ج 1، ص 28)

شاخه های اصلی علوم شرعی عبارتست از: علوم قرآنی، حدیث، فقه و اصول، کلام، تصوف و اخلاق. تصوف را فقط برخی جزء علوم شرعی شمرده اند (1). بعضی هم تعبیر رویا (علم المنامات) را از علوم شرعی دانسته اند (2).

اگر چه ضوابط سه گانه فوق (عموم و خصوص، توقف و اشرفیت) را در اغلب طبقه بندیها ملحوظ شده است، ولی بسبب اختلاف آرا و اذواق و اعتبارات دیگر، همه در تربیت و تقدم تأخر این علوم به یک راه نرفته اند. بعضی علوم قرآنی را نخست ذکر کرده اند و برخی عقاید و کلام را، بعضی فقه را پیش از کلام آورده اند و پارهای پس از آن.

بعضی از مؤلفان علوم شرعی را، یا باعتبار خصوصیات مشترک و یا بر مبنای عقاید دینی خود، دسته بندی کرده اند. شمس الدین اکفانی (متوفی 749) و بتبع او طاش کوپری زاده (901 - 968) علوم شرعی را به چهار دسته تقسیم کرده اند (3).

1. علوم متعلق به نقل، که مربوط است یا به آنچه که رسول، بواسطه وحی آورده است (علم قراءات و یا آنچه که از خود رسول صادر شده است) (علم روایت حدیث).

2. علوم متعلق به فهم منقول، مربوط است یا به فهم کلام الله (علم تفسیر قرآن) یا به فهم کلام رسول (علم درایت حدیث).

3. علوم متعلق به تقریر نقل و تحکیم آنها به ادله و براهین، مربوط است یا به آراء (علم اصول دین) یا به افعال (علم اصول فقه).

4. علم متعلق به استخراج احکام از ادله (علم فقه).

تقسیم بندی شیخ الاسلام حفید، از علمای عثمانی، نیز با اندک تفاوتی بمانند تقسیم بندی فوق است (4).

ص: 24

1- مانند ابن خلدون، شمس الدین آملی، سیوطی، طاش کوپری زاده، و تهانوی، شمس الدین آملی به نا دیده گرفتن قدما "تصوف" را در تقسیم بندی علوم اشاره می کند: "و علمای متقدم چون تصوف را اعتبار نکردند در قسمت آن متعرض نگشتند" (نفائس الفنون، 15/1 - 16).

2- مانند اخوان الصفا و ابن خلدون.

3- ارشاد القاصد، ص 58. مفتاح السعادة، ج 2، ص 5

4- كشف الظنون، ج 1، ص 11.

1. "آنچه آنرا به دلیل عقل اثبات توان کرد. خواه به نقل نیز اثبات آن توان کرد خواه نه" مانند اصول دین (علم کلام).

2. "آنچه اثبات او جز به نقل نتوان کرد" که "فروع دین است و اینها در دو دسته اند:

الف. علمی که "مقصود" اند و اصلی که به چهار قسم است: علم کتاب (تفسیر)، علم اخبار (حدیث)، علم اصول فقه و علم فقه.

ب. علمی که "تبع" اند، و اینها بر دو نوع اند: یا آلات (: علوم آلی) اند همچون علوم ادبی، و یا متممات و محسنات اند مانند بقیه علوم شرعی و تصوف. و آملی در کتاب خود علوم شرعی را بهمین اعتبار تحت نه عنوان بدین ترتیب شرح داده است: علم کلام، علم تفسیر، علم حدیث، علم اصول فقه، علم فقه، علم خلاف، علم شروط و سجلات، علم قراءت و علم دعوات. و پس از این علوم نه گانه علم تصوف را آورده است که آنرا هم به انواعی تقسیم کرده است.

عده ای دیگر علوم شرعی را با مقیاس شرعی "فرض عین و فرض کفایه" تقسیم کرده اند. ظاهراً آنچه مؤلفان اسلامی را به چنین تقسیمی واداشته است آن حدیث معروف است که "طلب العلم فریضة علی کل مسلم" که این بحث را برانگیخته است که چه علمی طلبش بر مسلمان فرض است؟ همه علوم یا فقط علوم شرعی؟ و از میانه علوم شرعی کدامین آنها؟. این مباحث و تقسیمات محدود به حوزه فقه و کلام و تصوف نیست، بل که به بعض کتابهای موضوعات العلوم و دایرة المعارفها (مانند اتمام الدرایه سیوطی) نیز راه یافته است و مبنای تقسیم بندی علوم شده است. لذا ما تفصیل و توضیح آنرا لازم می دانیم.

علوم شرعی را به دو دسته تقسیم کرده اند: نخست آنچه فرض عین (واجب عینی) است و بحکم حدیث پیامبر دانستش بر هر مسلمانی بایسته است، و آن اصول عقاید و اعمال است و یا آنچنان که سیوطی گفته است "اصول دین" (عقاید) و "تصوف (2)" دسته دوم علمی است که علم بدانها فرض کفایه (واجب کفایی) است، یعنی تحصیلش بر

ص: 25

1- نفائس الفنون، ج 1، ص 15.

2- اتمام الدرایه، ص 3

همگان واجب نیست. که چون برخی بدان پردازند بسنده باشد، مانند علوم فقه و تفسیر و اصول و حدیث.. (و بعض علوم غیر شرعی چون طب و ریاضیات..). برخی قسم سومی نیز بعنوان "نفل" برای علوم شرعی قایل شده اند، و آن را عبارت از تبحر و غوررسی در علمی که فرض کفایه است دانسته اند(1)

دسته دوم (فرض کفایه) را که شامل اکثر علوم است، سیوطی به دو نوع تقسیم کرده است: آنچه و جوب کفایی آنها بالذات است چون تفسیر و حدیث و فقه، و آنچه و جوبش بالواسطه است، یعنی بسبب توقف علم واجبی بر آن، چون اصول و نحو(2)

امام غزالی علوم فرض کفایه را به دو دسته مذموم (چون علم کلام) و ممدوح، ممدوح را به اصول، فروع، مقدمات و متممات تقسیم کرده است این چنین(3):

1. اصول

1. قرآن

2. حدیث

3. اجماع امت

4. آثار صحابه

2. فروع

1. مربوط به مصالح دنیا: علم فقه

2. مربوط به مصالح آخرت: تصوف و اخلاق

علوم شرعی ممدوح

3. مقدمات (علم آلی): صرف و نحو و لغت

1. در قرآن

1. قرائت و تجوید

2. تفسیر

3. اصول فقه

2. در سنت : اصول فقه

-
- 1- المجموع شرح المهذب: ابو زكريا محيي الدين بن شرف النووي. القاهرة: 1324ق. ج 1، ص 27؛ جامع الأصول في أحاديث الرسول: ابن الأثير. بيروت: 1969، ج 1، ص 36
  - 2- اتمام الدرايه، ص 3.
  - 3- احياء العلوم، ج 1، ص 19 - 15. قس: فاتحه العلوم. مصر: 1332ق، ص 35 - 36.

امام غزالی در جایی دیگر⁽¹⁾، بر همان مبنای عقیده عرفانی خود، علوم شرعی و متعلقات آنها را به دو دسته علوم "قشر و صدف" و "علوم لباب" تقسیم کرده است. علوم قشری که عبارتست از مباحث لفظی و ظاهری قرآن و حدیث، شامل علم اللغه، علم نحو، علم قراءات، علم مخارج الحروف و علم تفسیر ظاهری است. و علوم لباب به دو طبقه سفلی و علیا منقسم است: طبقه سفلی علم قصص التواریخ است و علم کلام و فقه، و طبقه علیا علم تصوف و طریق سلوک است.

بهرگونه آنچه برای ما مهم است و در کار ما مفید، کیفیت ترتب و نحوه توالی علوم مختلف شرعی است. برای آنکه مقایسه و استنتاج آسانتر گردد، در جدول پیوست ترتیب علوم شرعی را طبق طبقه بندیهای قدما (چه آنان که علوم شرعی را دسته بندی کرده اند و چه کسانی که بدون تقسیم بندی به اعتباراتی آن علوم را در پی هم قرار داده اند) می نمایانیم.

بلاشک این طبقه بندیها فقط به غرض تقسیم بندی علوم و معارف بوده است نه از برای طبقه بندی کتابخانه ها. ولی ما برای بنیان نظام طبقه بندی کتابخانه بی به آنها محتاجیم. حقیقت آنست که طبقه بندی کتابخانه بی از طبقه بندی علوم نمی توان چندان جدا باشد. و آن جدایی و فاصله ای را که برخی قایل شده اند، از طریق اعتدال دور می نماید. مگر نه آنست که بیشتر طبقه بندیهای کتابخانه بی از طبقه بندیهای علوم مایه گرفته است؟

ص: 27

اخوان الصفا قرآن تفسير و تاويل حديث فقه مواعظ، زهد و تصوف تعبير رؤيا

قطب الدين شيرازى كلام و عقايد علوم قرآنى حديث فقه و اصول

ابن خير اشبيلى علوم قرآنى حديث فقه و اصول

اكفانى قرأت رواية الحديث تفسير دواية الحديث اصول دين اصول فقه جدل فقه

شمس الدين آملى كلام و عقايد تفسير حديث اصول فقه فقه خلاف شروط و سجلات قرأت دعوات

ابن خلدون علوم قرآنى حديث فقه و اصول كلام و عقايد تصوف

طاش كوپرى زاده قرأت رواية الحديث تفسير دراية الحديث كلام و عقايد فقه و اصول تصوف

حاجي خليفه علوم قرآنى حديث فقه و اصول كلام

نهانوى كلام و عقايد علوم قرآنى حديث فقه و اصول تصوف

تونكى كلام تفسير حديث اصول الحديث فقه فرائض تصوف تعبير رؤيا

ص: 28

اشاره

چنانکه در طبقه بندیهای مختلف دیده می شود نخستین دانش را برخی کلام و عقاید شمرده اند و بعضی علوم قرآنی. دلیل کسانی که علوم قرآنی را نخست آورده اند این است که قرآن نخستین مرجع اعمال و افکار اسلامی است و پایه اصلی بسیاری علوم. ولی آنان که کلام و عقاید را مقدم داشته اند دلیلشان آنست که "عقاید" و "اصول دین" پایه است، و فروغ و اعمال دنباله آن و متوقف بر آن. این دلیل وقتی موجه است که غرض ما از عقاید فقط مسایل بسیط ساده و حتی غیر مدون باشد نه علم کلام. و البته کسانی هم که "عقاید" را مقدم داشته اند غرضشان همان بوده است چنانکه سیوطی بدین نکته اشاره می کند و می گوید که مقصودش از اصول دین بعنوان نخستین دانش از علوم شرعی، علم کلام که ادله عقلیه و اقوال فلاسفه را در آن می آورند نیست. (1)

بدین ملاحظات، ما در طبقه بندی خود قرآن و علوم قرآنی را مقدم داشتیم هم بجهت آنکه قرآن نخستین مرجع فکری اسلامی است و پایه بسیاری علوم دیگر، و هم بسبب آنکه قرآن و علوم قرآنی از نظر تاریخی برداشتهای دیگر مقدم بوده است. در طبقه بندیهای جدید نیز همه جا علوم قرآنی نخست ذکر شده است.

دومین دانش از علوم شرعی، حدیث است. همه مؤلفان باتفاق علوم حدیث را پس از علوم قرآن ذکر کرده اند و درین تقریباً خلاقی نیست، از آنکه حدیث پس از قرآن مهمترین مرجع احکام شرعی و اصول عقاید است، و از جهت تاریخ علم هم پس از قرآن و پیش از دانشهای دیگر تدوین شده است.

طاش کوپری زاده چون علوم شرعی را به دو دسته "متعلقات نقل" و "متعلقات به فهم منقول" تقسیم کرده است، ناچار در میان دو بخش مهم علم حدیث، یعنی روایت حدیث و درایت حدیث، جدایی انداخته است. این تقسیم بندی اگر هم از نظر تعلیل و تقسیم طاش کوپری زاده درست باشد ولی وجهی مستحسن نیست، خاصه برای طبقه بندی کتابخانه یی که باید اجزاء هر عملی در کنار هم قرار گیرد.

پس از قرآن و حدیث با دو علم مهم مواجه ایم یکی فقه و اصول و دیگر کلام. برخی از قدما کلام را پیش از فقه و اصول آورده اند. ولی ما باعتبار تاریخی - یعنی تقدم زمانی

ص: 29

علم فقه بر علم کلام - علم فقه و اصول را پیش از کلام می آوردیم. و در بخش فقه و اصول، اصول فقه را بر فقه مقدم داشتیم که تقدیمی است منطقی، و قدما نیز اجماعاً چنین کرده اند.

پس ترتیب چهار رکن اساسی علوم شرعی بدین گونه است: علوم قرآنی، علوم حدیث، اصول فقه و فقه، کلام و عقاید، غیر از این چهار، مسایل دیگری در حوزه شریعت اسلامی هست و کتابهایی بسیار در آن ابواب نوشته شده است، که باید رتبه و مقام هر یک را مشخص کرد. این مسایل که برخی قدیمی است و بعضی تازه و مستحدث عبارتست از: مسایل و آراء جدید در اسلام، فرق اسلامی، اخلاق اسلامی، آداب و رسوم مسلمانان، تاریخ و تراجم و سیر، تصوف و عرفان.

1. مسائل و آراء و نظریات جدید اسلامی. و تطبیق اسلام با مسایل روز، از مباحثی است که از اواخر قرن 19 با جنبش بیداری در شرق آغاز شده است. و در این هفتاد هشتاد ساله رساله ها و کتابهای بسیار در این مقولات بدست اصلاح طلبان نوشته شده است. این مسایل با هیچ یک از علوم کلاسیک شرعی پیوندی آنچنان ندارد که بتواند جزئی از آنها محسوب شود. و بهمین سبب دکتر عبدالوهاب الوالنور در طبقه بندی خود این مباحث را در پایان همه علوم شرعی و پس از تصوف قرار داده است باعتبار اینکه این آثار به هیچ یک از علوم دیگر مانده نیست. ولی بنظر ما یک صفت مشترک در همه آنها هست و آن غرض و غایت این گونه آثارست که عبارتست از تحکیم و تثبیت عقاید اسلامی به یاری دانشها و معارف روز و تقویت آنها به اذهان.

بحکم همین خصیصه است که ما تصور می کنیم مناسبترین جای از برای این گونه آثار، پس از علم کلام است، زیرا که این آثار جدید همه برای ایجاد اعتقاد و یا اثبات و تقویت عقاید است، چنانکه علم کلام. و در حقیقت بسیاری از این مباحث را می توان کلام جدید اسلامی شمرد. و بدین سبب ما این مباحث جدید را در دنبال باب کلام و عقاید قرار دادیم در فصلی جداگانه.

2. فرق اسلامی، علم به فرق اسلامی یعنی بحث درباره مقالات و آراء اصحاب مذاهب و فرق اسلامی دانشی نو نیست. این دانش - که کتب و رسالات بسیاری از آن در دست داریم - در قدیم جزء فروع علم کلام بشمار می رفته است. مباحث آن هم بیشترین پیوند را با علم کلام دارد. بهمین لحاظ ما آن را پس از علم کلام آوردیم.

3. اخلاق اسلامی، در آثار اسلامی دو گونه کتاب اخلاق داریم. یکی آنهایی است که فلاسفه نوشته اند از نظر حکمت (حکمت علمی) و دیگر آنهایی است که علما شرع نوشته اند از نظر شریعت بر پایه قرآن و سنت رسول و آثار صحابه و سیر اولیاء. این نوع دومین از اخلاق جزء علوم شرعی اسلامی محسوب است و آثار این رشته باید در کنار کتب دینی قرار گیرد.

در تقسیم بندیهای قدما از علوم شرعی اساسا از این علم و آثار مربوط بدان نامی نبرده اند. و پاره ای دیگر آنرا در کنار تصوف آورده اند و حتی آن را با تصوف یکی دانسته اند.⁽¹⁾ عبدالوهاب ابو النور نیز بتبع پیشینیان در طبقه بندی خود برای اخلاق اسلامی جایی خاص معین نکرده است.

شک نیست که بسیاری از کتب تصوف و سلوک صبغه اخلاقی دارد و مباحث مختلف اخلاق، از تزکیه و تهذیب نفس تا روابط اجتماعی را در آنها می توان یافت، که نمونه اعلائی آن احیاء العلوم امام غزالی است. ولی جز این آثار صوفیانه، کتبی دیگر نیز هست که بدست متشرعان نوشته شده است و نمی توان آنها را جز آثار صوفیانه شمرد خصوصا که در نظر متشرعان بعضی مذاهب تصوف نوعی بدعت و ضلالت بوده است. بنابراین در میان علوم شرعی، نیاز به بایی جداگانه داریم مخصوص به اخلاق اسلامی و ما برای آن بایی علی حده نهادیم پس از فرق اسلامی

4. آداب و رسوم مسلمانان. آداب و رسوم مسلمان اگرچه جزء علوم شرعی سنتی محسوب نمی شود (جز بعضی فروع آن)، ولی با مسایل دینی مرتبط است و آثار مربوط بدان باید در کنار کتب دینی بیاید. البته مقصود فقط نوشته هایی است که رنگ دینی دارد نه قومی و محلی که جزء آثار فرهنگ عامه (فولکور) محسوب می شود. در طبقه بندیهای قدما آداب و رسوم جایی ندارد فقط شمس الدین آملی در نفایس الفنون "دعوات" را (که یکی از آداب و رسوم است) در پایان همه علوم شرعی (و پیش از تصوف) قرار داده است. در طبقه بندی ابوالنور قسمتهایی از آداب و رسوم بایی خاص قرار دادیم، پس از اخلاق اسلامی، که آخرین حد علوم شرعی است.

ص: 31

1- "علم السواک و هو معرفة النفس مالها وما علیها من الوجدانیات. یسمى بعلم الاخلاق و علم التصوف ایضا" (تهانوی، ج 1، ص 33)

5. تاریخ و تراجم و سیر. در اسلام علم تاریخ و تراجم و سیر چون برخی دانشهای دیگر از آبشخور علوم شرعی پرورده شده است. و بحقیقت تاریخ و سیر جزئی از علوم شرعی بوده است: سیره رسول و تراجم صحابه و تابعین و تاریخ مغازی و فتوح یکی از فروع علم حدیث بشمار می رفته است. و ما در این باره سپس سخن خواهیم گفت. آنچه ذکرش در اینجا ضروری است این است که علم سیره و تراجم اگرچه در آغاز جزئی از علم حدیث بشمار می رفت و شیوه تألیف آن آثار نیز با کتب حدیث فرقی نداشت، ولی سپس اندک اندک این علم بمانند تاریخ از حدیث فاصله گرفت و آثاری که در قرون اخیر در این ابواب تألیف شده است هیچ پیوستگی با حدیث ندارد. بدین ملاحظه ما برخلاف روش قدما و برخی معاصرین (چون دکتر ابوالنور) تاریخ اسلام و سیره و تراجم را از حدیث جدا کردیم. و چون در نظام طبقه بندی کنگره کتب تاریخ و سرگذشتنامه در آغاز هر علمی آورده می شود، درین طبقه بندی نیز تاریخ دین اسلام و سیره و طبقات و تراجم در آغاز آمده است، بدنبال برخی از مسایل کلی و پیش از قرآن و علوم شرعی دیگر.

6. تصوف. آخرین باب این طبقه بندی خاص تصوف و عرفان است. و این مناسبترین جاست از برای تصوف و عرفان، که آثارش هم شامل همه فروع علوم شرعی است و هم با آنها تفاوتهایی (1) دارد. چنانکه دیدم قدما نیز (ابن خلدون، شمس الدین آملی، طاش کوپری زاده و تهانوی) در طبقه بندیهای خود تصوف را آخرین مرحله شمرده اند.

علمی دیگر، علوم و فنون دیگری هست، از شعب علوم غریبه یا فروع علوم عقلی، که به مناسباتی ممکن است کسانی آنها را از علوم دینی بشمار آرند. این علوم عبارتست از تعبیر رویا، جدل و نظر، رمل، اختیارات، فال، کهنات، رقی، عزائم، استحضار ارواح، دعوة الکواکب ...

گذشته از دلایل اختصاصی (که بدان اشاره خواهیم کرد) این علوم بطور کلی بدین دلیل جزء علوم شرعی بشمار نمی آیند که در همه امم و ملل مشترک اند و خاص شریعتی دین شریعتی و قومی دین قومی دیگر نیستند. توضیح اینکه علوم را باعتبار تغییر دراز منہ

ص: 32

1- بعضی از صوفیه در تقسیم بندی علوم گفته اند که علوم یا شرعی است یا حکمی و یا جامع بین شرعی و حکمی. و تصوف از نوع سومین است (نفاس الفنون، 16/1).

و امکانه و ملل و دول به دو قسم "حکمی" و "غیر حکمی" تقسیم کرده اند و گفته اند: آنچه به تغییر زمان و مکان و دین و دولت تغییر نیابد "علوم حکمی" است و آنچه تغییر یابد "علوم غیر حکمی" است که به دینی و غیر دینی منقسم است (1). و این علوم تعبیر رویا و جدل و فال و ... در همه بلاد و نزد همه ادیان و ملل مشترک است و همانند، و لذا آنها را از فروع یکی از علوم طبیعی یا ریاضی یا منطق شمرده اند.

بدین تفصیل:

"تعبیر رویا" (علم المنامات) را بیشتر مؤلفان اسلامی (جز اندکی) (2) از فروع علوم طبیعی شمرده اند (3). در طبقه بندیهای جدید علوم نیز در جزء علوم مربوط به روانشناسی بشمار است.

"جدل" را که از مباحث علم منطق است، برخی باعتبار آنکه در فقه و اصول آنرا بکار می گیرند، از فروع علم اصول فقه هم شمرده اند. (4) همچنین علم مناظره (یا آداب البحث)، که از علوم آلی است و در همه علوم بکار می آید (5)، از فروع اصول فقه شمرده شده است (6). ولی ما این دو علم را که پیوندشان به علوم فلسفی بارز و بدیهی است از علوم شرعی بحساب نیاوردیم، هر چند که متشرعان نیز آنها را بکار گرفته اند. اصولاً مورد استعمال (کاربرد) علم دلیلی و ملاکی در طبقه بندی علوم نمی تواند باشد. و اینکه طاش کوپری زاده علوم را بدین اعتبار تقسیم و تفریع کرده است (7)، از صواب دور می نماید. ول ما، چنانکه در بخش فقه شرح خواهیم داد، علم "خلاف" را، که در واقع همان علم جدل است که برای مقاصد دینی بکار رفته است، بسبب اختصاصش به

ص: 33

-
- 1- کشف الظنون، 12/1
  - 2- اخوان الصفا. ابن خلدون
  - 3- مفتاح السعادة، 335/1
  - 4- مفتاح السعادة، 599/2
  - 5- کشف الظنون، 39/1
  - 6- مفتاح السعادة، 599/2
  - 7- چنانکه مثلاً علم شروط و سجالات را باعتبار لفظ از فروع علم انشا و باعتبار مدلول از فروع علم فقه دانسته است (مفتاح السعادة، 272/1)

شریعت اسلامی جزء علوم شرعی و از فروع اصول فقه شمرده ایم.

علوم دیگر از فال و اختیارات و رمل تا کهنات و عزائم ورقی و استحضرار و ارواح دعوة الكواكب همه از انواع علوم غریبه است. دانشمندان اسلامی این علوم را از فروع علم احکام نجوم و علم سحر دانسته اند و در ذیل علوم طبیعی طبقه بندی کرده اند(1).

در طبقه بندیهای جدید این دانش ها جزء علوم خفیه و غریبه بشمار می رود. لذا جایی برای آنها در میان علوم دینی نیست.

اما "استخاره" که نماز خاصی دارد جزء آداب شرعی است و در کتب فقه و حدیث فصلی مخصوص آنست، و البته با آن عمل فال گرفتن با قرآن، که نیز به "استخاره" شهرت یافته است و اکثر فقها آنرا زشت (بعضی حرام و پاره ای مکروه) داشته اند، فرق دارد. ولی بهر صورت عمل "استخاره" بهر نوعی که باشد مجاز یا ممنوع، یکی از اعمال مسلمانان است، اگر نه اسلامی. و لذا ما در این طبقه بندی برای آن جایی معین کرده ایم در فصل آداب و رسوم (BP272/5)

طاش کوپری زاده بعضی از مباحث علم اعداد و حروف (مانند علم خواص الحروف، الخواص الروحانية، التصرف بالحروف و الأسماء، الحروف النورانية و الظلمانية، التصرف بالاسم الاعظم، الكسرو البسط، معرفة الزایرجه، جفر و جامعه) را از فروع علم تفسیر شمرده است، باعتبار اینکه ممکن است تناسبی داشته باشد با حروف مقطعه قرآن (فواتح السور)(2) ولی همه این مباحث از فروع علم حروف و اعداد است که از علوم باستانی است و با شرع اسلام ربطی ندارد، هر چند که برخی از متشرعان و متصوفان بدین امور مباشرت - یا انتساب - داشته اند.

اما جفر، جامعه، که آن را "عبارت از علم اجمالی به لوح قضا و قدر" دانسته اند و اخبار مغیبات (3)، نیز از علوم غریبه (خفیه) بشمار است. توضیحاً لازم بذکر است که مقصود از "جفر" و "جامعه"، دو کتاب منسوب به امام علی بن ابی طالب، در صورت صحت انتساب، علوم غریبه نیست و آنچنانکه متأخرین پنداشته اند اخبار ماکان و

ص: 34

1- مفتاح السعادة، ج 1، ص 360 - 368.

2- ایضاً ج 2، ص 591

3- ایضاً ج 2، ص 594 كشف الظنون، 591/1

مایکون در آنها نوشته نشده بوده است. بلکه آنها، بحکم آنچه از اخبار و نوشته های قدما مستفاد می شود. دو کتاب (بمعنی عام) بوده است. شامل مباحث الهی و مسائل اسلامی نوشته شده بر پوست (= جفر) (1)

***

بنابر آنچه گذشت، طرح کلی این طبقه بندی و ابواب و فصول آن بدین نحو نظم یافته است:

مسایل کلی

تاریخ و سرگذشتنامه

قرآن و علوم قرآنی

حدیث

فقه و اصول

کلام و عقاید

فرق اسلامی

اخلاق اسلامی

آداب و رسوم

تصوف و عرفان

در طبقه بندی کتابخانه کنگره، از برای اسلام 300 شماره بیش نیست. و ما این 300 شماره را متناسب در میان همه علوم شرعی اسلامی و دانشهای وابسته بدان پخش کردیم. و اگر مسائل فراموش شده باشد و موضوعاتی نو یافت شود، می توان آنها را در میانه در افزود از آنچه شماره ها با اعشار قابل افزایش و گسترش اند. علاوه بر این، پس از هر علمی، یک شماره را رها کرده فروهشتیم از برای احتیاط که مگر در آینده بدان نیاز افتد.

تقسیمات داخلی هر علم

- بطور کلی مباحث مربوط به هر علم را به چهار بخش تقسیم کرده ایم و آنها را در پی هم آورده ایم

1. کلیات، مانند فهرستها، فرهنگها، دایره المعارفها، انجمنها و کنگره های مربوط بدان علم.

1- نك: اعيان الشيعة، ج 1، ق. 1، ص 290 - 308.

3. آثار کلی که در آن علم نوشته شده است و شامل همه مباحث است. این آثار نخست برحسب مذهب و فرقه (در موارد لازم)، و سپس بر حسب قرون باعتبار تحولات آن علم تقسیم بندی شده است. و در ذیل هر دوره ای، مشهورترین آثار دارای شرح و حاشیه به عنوان مثال نام برده شده است.

4. مباحث خاص هر علمی یکایک برشمرده شده است به ترتیبی که در آن علم مرسوم است. و در این قسمت آثاری طبقه بندی می شود که در یک موضوع خاص از موضوعات آن علم نوشته شده باشد، صرف نظر از مذهب مؤلف و تاریخ تألیف کتاب.

تقسیمات زبانی - باعتبار اهمیت و کثرت آثار بدان زبانهاست، نخست زبانهای مهم شرقی اسلامی را آورده ایم و سپس زبانهای مهم غربی را

کتابها - کتابهایی که نامشان درین طبقه بندی آمده است آنهایی است که دارای شرح و حاشیه اند، چون غرض ما از ذکر نام کتابها درین طبقه بندی کوتاه کردن شماره هاست نه ذکر متون مهم یک علم. طبعاً کتابهای شرح و حاشیه دار از متون مهم و اساسی هر علمی اند، ولی جز آنها متون مهم دیگری در هر علم هست که ما به ذکر آنها نپرداخته ایم، چه مقصود ما احصاء و فهرست آثار علوم اسلامی نبوده است.

تاریخ تولد و وفات - چون تاریخ تولد و وفات بسیاری از دانشمندان در منابع مختلف گونه گونه ضبط شده است، برای اجتناب از تشتت و اختلاف یک مرجع برگزیدیم و آن الأعلام خیر الدین الزرکلی است، و تاریخ را همه جا بر طبق ضبط الأعلام آوردیم، الا در رمورد بعض از علمای شیعه که نامشان در الأعلام ضبط نشده بود که به منابع دیگر (از جمله ریحانة الادب) رجوع کردیم.

سنوات - تاریخها همه جا هجری قمری است باستثناء چند جای که تاریخهای هجری شمسی و میلادی بکار رفته است و بعلامت "ش" (هجری شمسی) و "م" (میلادی) مشخص شده است.

تقسیمات زمانی - برای آنکه آثار و متون هر علمی بترتیب زمانی در پی یکدیگر آید، آنها را به ادوار و قرونی تقسیم بندی کرده ایم. این تقسیم بندیها عموماً ناظر بر تطورات علوم اسلامی است در این چهارده قرن. برخلاف دکتر ابوالنور که یک جدول زمانی کلی ساخته است از برای همه علوم اسلامی، ما تقسیم بندی زمانی هر علمی را

جداگانه آوردیم بر حسب تحولات آن علم. از آنکه سیر همه علوم اسلامی، و در نزد همه فرقه ها و مذاهبها، یکسان نبوده است. حدیث و کلام و عرفان هر یک عصر نشأت و اوج و حضیضشان مختلف است، و آن تقسیمات زمانی که برای تألیفات فقه حنفی و شافعی روایت در فقه جعفری روا نیست. ولی انکار نمی توان کرد که دو سه دوره مشخص هست که می توان در بیشتر (و نه همه) علوم تعمیم داد (مانند قرن 1-4، قرن 8-13، قرن 14-).

البته مقصود طبقه بندیهای کتابخانه یی از تقسیم بندی زمانی کتب، بیشتر ترتیب زمانی آثار یک علم است تا تقسیم بندی تحولات آن، ولی شایسته است که تقسیمات براساس تحولات آن علم باشد. معهذ ما آغاز و انجام دوره های مختلف را (که در تحول علوم گاه از نیمه قرن شروع می شود و تا نیمه یا اواخر قرن دیگر ادامه می یابد) آغاز قرنها گرفتیم نه نیمه ها و ربعهای قرن. این نکته هم البته بدیهی است که تقسیم جریانات فکری و مذهبی و آثار و علوم و فنون به قرون و سنوات، همواره باید با تسامحی همراه باشد، که نمی توان با خط فاصلی زمانی، تقسیمی قطعی و تحدیدی بتی کرد.

تقسیمات مذهبی - ما در بیشتر جایهای این طبقه بندی، خصوصا در مواضع ضروری مانند فقه و کلام، آثار کلی را به دو بخش تقسیم کرده ایم، آثار اهل سنت و آثار شیعه. این تقسیم بندی را باعتبار اختلافات اصولی و کلامی کرده ایم، و هم از آن رو که تحقیق را در موضوعی خاص از نظر یکی از دو مذهب آسان تر می کند. در برخی از مواضع "خوارج" را نیز بر دو قسم فوق افزوده ایم.

اصطلاح "اهل سنت" را ما درین طبقه بندی بمعنی عام آن بکار برده ایم، که شامل است همه مذاهب و فرق اسلامی غیر شیعه و خوارج را اعم از اشاعره و معتزله مرجئه و...، نه بمعنای خاص آن که مصطلح بعض از متکلمان و مؤلفان کتب ملل و نحل است که آنرا فقط اطلاق بر اشعری مذهبان و اهل حدیث میکنند. اصطلاح "شیعه" هم شامل است همه فرق شیعی را از اثنا عشریه تا غلاه.

پیشرفت تاریخ نویسی در اسلام مانند علوم نقلی دیگر انگیزه های دینی داشت. اشارات قرآنی به بعضی حوادث امم و سرگذشت پیامبران، موجب توجه به قصص انبیا و اسرائیلیات شد. اهمیت سنت (کردار و گفتار) پیامبر اکرم در تشریح و نظام اجتماعی و شوون مختلف معاش و معاد بابت تفحص در سیره رسول را بگشود. عظمت شأن یاران رسول و خلفای راشدین که حیاتشان سر مشق اعمال مسلمین بود تحقیق در احوال صحابه و شرح غزوات و فتوحات را سبب شد. بعلاوه که این صحابه خود راویان اقوال رسول نیز بودند و آگاهی از سرگذشتشان برای محدث ضروری بود. اختلافات مذهبی و فرقه بی نیز که بیشتر مبنای سیاسی داشت پیروان هر گروه را به تحقیق و غوررسی درباره حوادث مهمی که موجب خلاف شده بود وا می داشت. بعضی عوامل غیر دینی را نیز نباید از نظر دور داشت چون ادامه بعضی سنتهای عربی (مانند روایت ایام العرب و حفظ و نقل انساب)، مقاصد دیوانی (چون کیفیت فتح بلاد که در تعیین خراج و جزیه مؤثر بود)، رقابتهای عشیره بی و مفاخره های قبیله بی، خلفای ملی (چون عرب و موالی و سعوییه) و مخالفت فرهنگها و ترجمه کتب (خصوصاً کتب تاریخ ایران).

آنچه در اینجا مورد نظر ماست تطور کتب "سیره" و تراجم و طبقات است که در واقع پایه اصلی تاریخ اسلام و غرض اولی مورخان بوده است. "سیره"، تاریخ حیات پیامبر، جزئی از حدیث بود که ما در اکثر علوم شرعی است. و محدثان روایات مربوط به زندگی و غزوات رسول را روایت می کردند همچنانکه احادیث فقهی و تفسیری و اخلاقی .. را و بعد از عصر "تصنیف" در کتب احادیث بابی خاص "سیره و مغازی" شد. از همان آغاز که هنوز علوم شرعی از حدیث جدا نشده بود، برخی عنایت و اهتمام بیشتری به معازی و سیره داشتند چون ابان بن عثمان بن عفان (متوفی بین 95، 105) و عروه بن زبیر (23 - 94). و گویند عروه نویسنده نخستین کتاب است در مغازی. مغازی (جمع مغزی و مغزاة: نبرد و نبردگاه) اگر چه بر غزوات و جنگهای پیامبر اطلاق می شود ولی توسعاً بمعنی سرگذشت و سیره رسول نیز بکار رفته است خصوصاً در قرون اولیه. پس از عروه کسانی چون شراحیل بن سعد (متوفی 123) و عبد الله بن ابی بکر بن حزم (متوفی

135 - و عاصم بن عمر بن قتاده (متوفی 120) و ابن شهاب زهري (متوفی 124) علاوه بر "مغازی" رسول، حوادث ایام خلفای راشدین و فتوحات اسلامی و سرگذشت صحابه را نیز روایت و ضبط کردند. و در این میان ابن شهاب زهري سهم بیشتری دارد و ظاهره نخستین کسی است که "سیره" را در معنی اصطلاحی بکار برد و حوادث ایام رسول را به ترتیبی تاریخی تنظیم کرد. از وهب بن منبه (متوفی 110) هم باید یاد کرد که گذشته از اساطیر و قصص عهد عتیق و تواریخ انبیا، اثری هم در "سیره" داشته است که پاره هایی از آن باقی مانده است و می نماید که چون دیگر آثارش تاریخ و قصه را بهم در آمیخته است، که وهب بن منبه اخباری قصه گوئی بود نه مورخ و محدثی مدقق.

بهرگونه، آثار کامل هیچ یک از این مورخان و سیره نویسان مستقیماً به ما نرسیده است، جز آن فقراتی که در کتب تاریخ و سیر طبقه بعد از آنان روایت و نقل شده است.

قدیم ترین سیره کامل موجود از آن محمد بن اسحاق (متوفی 151) است از شاگردان ابن شهاب زهري. ابن اسحاق نه تنها روایات محدثانی چون زهري را گرد آورد، بلکه قسمتی از اساطیر و اسرائیلیات وهب بن منبه را و انساب و اشعار مجعول را نیز در کتاب خود گنجانید، چندانکه ارج کتابش را در نظر محدثان می کاست. از این روست که ابن هشام (متوفی 218) در روایت خود از این کتاب بسیاری از زواید و روایات مشکوک آن را به پیراست و تنقیح و تهذیب کرد. "المغازی" واقدی (متوفی 170) که هم در این دوره تألیف شده است، از دقت و نظم افزونتری برخوردار است. واقدی کتابی هم در طبقات صحابه و تابعین داشته است که از قدیم ترین تألیفات در فن طبقات است و متأسفانه از میان رفته است، و ظاهراً شاگرد و کاتبش ابن سعد (168 - 230) در الطبقات الکبری از آن بهره برده است.

این کسانی که نام بردیم بنیانگذاران علم "سیره" اند. با ابن اسحاق "سیره و مغازی" از حدیث جدا شد و دانشی مستقل گشت و در عین حال با عناصری غیر تاریخی، از اخبار جاهلیت و اشعار و ایام عرب و اسرائیلیات، بیامیخت. سیره اگرچه از حدیث جدا شد ولی شیوه روایت و نقل اسانید (ولو بگونه ای جز روش محدثان) همچنان در تألیفات سیره (و نیز تراجم) حفظ شد. و البته روایات سیره نیز بمانند احادیث از ضعف و جعل و وضع عاری نیست.

پس از قرن هفتم کسانی هم سیره رسول را بنظم کشیدند چون ابن سید الناس (متوفی

751) (بشرى الحبيب في ذكرى الحبيب)، شمس الدين الباعونمي (متوفى 871) (منحه اللبيب في سيرة الحبيب) و زين الدين بن الشحنة (متوفى 815)... ولی برخی از این آثار به مديح رسول مانده تر است تا به سیره.

تأليف كتب "رجال" بدنال تحقيق در احوال صحابه و تابعين و رواء حديث صورت پذيرفت بقصد شناخت اسانيد و تشخيص درجه صحت وضعف احاديث. چنانکه پيشتر اشاره کردیم، اهميت صحابه و تابعين در اسلام نیز موجبی بود برای مطالعه زندگی آنان و روايت کردار و گفتارشان.

اهتمام حيرت انگيز و بی نظير محدثان به ضبط ترجمه احوال رجال حديث و نقد و جرح و تعديل رواء، صدها صد کتاب عظيم گرانقدر در تراجم پديد آورد که از قديم ترين آثار موجود التاريخ الكبير (1) امام بخاری است. محدثان هر آنکس که حديثی - ولو خبری واحد - روايت کرده بود و نامش در سلسله راويان آمده بود، به ضبط نام و نسبش و تاريخ ولادت و وفاتش و مشايخ و شاگردانش و... پرداختند و فراتر از این کتابها در تحقيق نامها و لقبها و نسبتها نوشتند، حتی در مختلف و موتلف "يعني تشابه خطی و صوتی بعضی از اعلام و تصحيف و تحريف و خلط و خطا در آنها، تحقیقاتی کردند که المختلف و الموتلف ابن سعید (متوفی 409) و الاکمال ابن ماکولا (متوفی 498) نمونه هایی از آنست.

مقدار شرح حال در كتب رجال معمولاً اندک است و محدود است به آنچه که برای شناخت راوی در علم حديث بکار می آید چون نام و نسب و نسبت و مشايخ روايت و کسانی که از او روايت کرده اند و درجه وثوق او و تاريخ وفات و احیانا تولدش و بعضی از مروياتش. ولی كتب تراجم که سرگذشتنامه همه طبقات و گروههاست، وسعت بیشتری دارد و اطلاعات افزونتری را درباره هرکس شامل است.

تأليف كتب تراجم (سرگذشتنامه) در فروع مختلف علوم شرعی پس از تجزیه آن علوم از حديث و ترقی و تطور شان، رسم شد و آثار بسیار در تراجم و طبقات فقیهان،

ص: 40

1- "تاریخ" در آغاز به کتبی که در رجال و تراجم بود اطلاق می شد، شاید بدان سبب که ذکر سنوات ولادت و وفات در آنها بود. سپس معنای تاریخ تطور یافت و از قرن سوم اطلاقش بر کتابهای حوادث سالانه شایع شد. رک: روزنتال، ص 24.

در قرن چهاردهم شیوه تألیف سرگذشتنامه نویسی، بتأثیر معارف اروپائی، تغییر کرد و به راه نقد و تحلیل افتاد، که با جمع و نقل اخبار تفاوت بسیار داشت. از نمونه های بارز آن آثار عباس محمود العقاد و طه حسین است که از پیشگامان این راه اند.

کتاب تراجم یا عام (1) است یا خاص. عام آنهاست که درباره علمای هر مذهبی است بدون قید زمان و مکان، چون، *روضات الجنات فی أحوال العلماء و السادات*. و آنچه خاص است، یا خاص مذهب و فرقه و طریقه ای است چون *طبقات الشافعیة، طبقات المعتزله و طبقات الصوفیه*. یا خاص مکانی است چون *معرفة علماء أهل جرجان و اخبار القضاة المصریین*. و یا خاص زمانی و قرنی است چون *المسک الأذفر فی تراجم علماء القرن الثالث عشره*

کیفیت تدوین و ترتیب کتاب تراجم و رجال به چند گونه است: زمانی، مکانی و الفبائی. و اینک به شرح هر یک می پردازیم:

1. ترتیب زمانی. ترتیب زمانی یا طبقاتی است، که رایج ترین است، یا قرنی و سنواتی

الف. طبقاتی. ترتیب طبقات قدیم ترین نوع ترتیب سرگذشتنامه های اسلامی است. که نتیجه طبیعی تقسیم بندی "صحابه"، "تابعین" و "اتباع تابعین" ... است (2) "طبقه" که بطور عام بمعنی نسل بکار می رود، مجاز بر "قرن" هم اطلاق شده است. در آغاز "طبقه" بمعنی نسل نبوده است، چنانکه برخی از رجالیان، صحابه و تابعین را به طبقات مختلف تقسیم کرده اند. در تحدید زمانی "طبقه" هم اختلاف است و یک شیوه واحدی را مؤلفان طبقات دنبال نکرده اند. جز اینکه می توان گفت مناط اعتبار در تقسیم "طبقات" اساساً هم زمانی و هم استادی - و بعبارة آخری تقارب در سن و استاد - بوده است نه سال وفات (3) بسیاری از مؤلفان طبقات هر قرنی را، قرن 100 ساله، یک "طبقه"

ص: 41

1- مراد از "عام" در اینجا مفهوم نسبی آنست نه مطلق. و چون بحث ما فقط درباره علوم شرعی اسلامی است، تراجم عام را چنین تعریف کردیم. وگرنه سرگذشتنامه های عمومی شمول بیشتری دارد و جز علمای اسلامی، شعرا، ادبا، سلاطین و وزراء... و بطور کلی همه معاریف و اعیان را از هر طبقه و نحله در بر می گیرد.

2- روزنتال، ص 133 - 134

3- البته برخی هم سال وفات را مأخذ گرفته اند مانند ابن رجب در *طبقات الحنابلة*.

گرفته اند مانند سبکی (1) گاه هریک از طبقه ها را بنام یکی از نامآوران آن طبقه می خوانده اند مثلاً "طبقة اعمش"، "طبقه زهری"، "طبقه ابن المسیب" ..

کتاب طبقات معمولاً با طبقه صحابه آغاز می شود. صحابه را بعضی (مانند خلیفه بن خیاط) یک طبقه گرفته اند، و برخی آنان را نیز باعتباراتی (از جمله سابقه اسلام) به طبقاتی چند تقسیم کرده اند. پس از صحابه تابعین است و پس از آنان طبقه تبع تابعین و اتباع (2)، و سپس طبقات مختلف علماء ادوار بعد

تدوین طبقاتی برای اغراض علم حدیث روشی مناسب بود. و نخست هم محدثان چنین ترتیبی را در تألیف کتب رجال اختیار کردند. ولی سپس سرگذشتنامه های گروههای دیگر نیز بدین شیوه ترتیب یافت مانند طبقات اللقراء، طبقات الفقهاء، طبقات المسفرین، طبقات الصوفیة، و حتی در علوم غیرشرعی مانند طبقات الأدباء، طبقات الشعراء، طبقات الأطباء، طبقات النحاه...

ب. قرن. "قرن" در آغاز یک واحد عددی معین نبوده است، بلکه مرتبط بوده است به طول عمر افراد یا جماعات، و مدت آن را هم باختلاف 10 تا 100 سال دانسته اند (3) ولی بهرگونه در کتبی که شامل سرگذشت علمای یک قرن است، قرن صد ساله مقصود است. ظاهراً از قرن هفتم رسم شد که کتابهایی در سرگذشت علما و رجال هر قرن بنویسند، که گویا "الدرر الناصعه من شعراء المائة السابعة الفوطی" (متوفی 723) که در شرح حال شعرای قرن هفتم است، و نیز کتاب دیگر همین مؤلف الحوادث الجامعة و التجارب النافعة فی المائة السابعة از قدیم ترین نمونه هاست. و از این ببعد کتابهایی خاص

ص: 42

1- نک: طبقات الشافعية الكبرى (قاهره 1964)، ج 1، ص 207.

2- "هر کس که با ایمان در بیداری حضرت خواجه ما "صلوات الله و سلامه" را دید او "صحابی" است. و آنها که با ایمان صحابه را دریافتند، اما خواجه ما را (صلی الله علیه و آله و سلم) ندیدند، یا دیدند اما در آن زمان ایمان نیاوردند بعد از آن ایمان آوردند، این جماعت را "تابعین" خوانند، کعب احبار در زمان خواجه ما بود صلوات الله و سلامه علیه، اما بعد از آن زمان ایمان آورد، او نیز از تابعین است. و کسانی که صحابه را ندیدند اما علماء تابعین را دیدند، این جماعت را تبع تابعین گویند، و کسانی که این جماعت بزرگان را دریافتند اما تابعین را ندیدند، ایشان را اتباع گویند" (تاریخ نیشابور حاکم نیشابوری ترجمه فارسی، تصحیح بهمن کریمی، تهران، 1339، ص 13).

3- روزنتال، ص 122 - 123

هر قرن نوشته شد چه در تاریخ حوادث یک قرن و چه در تراجم همه ناموران یک قرن بطور عام و چه در تراجم علماء بنحو خاص، که از آن جمله است: الدرر الكامنة في اعيان المائة الثامنة از ابن حجر عسقلانی (متوفی 852)، الضوء اللامع في رجال القرن التاسع از سخاوی (متوفی 902)، النور السافر في أخبار القرن العاشر از العیدروس (978 - 1038)، خلاصة الأثر في أعيان القرن الحادي عشر از محمد امین محبی (1061-1111)، سلک الدرر فی اعیان القرن الثاني عشر از مرادی (1173 - 1206)، المسک الأذفر في تراجم علماء القرن الثالث عشر از محمود شکرى الالوسى (متوفی 1270).

ج. سنواتی. بسیاری از تواریخ عمومی که به ترتیب سنواتی نظم یافته اند، در ذیل حوادث هر سال و فیات علماء را با شمه ای از سرگذشت آنان ذکر کرده اند که از نمونه های این گونه آثار است: شذرات الذهب في أخبار من ذهب از ابن عماد حنبلی، العبر في أخبار من غیر از ذهبی، المنتظم في تاریخ الامم از ابن الجوزی...

2. ترتیب مکانی. در بعض کتب طبقات ترتیب مکانی در داخل هر طبقه ای رعایت شده است مانند طبقات الکبری ابن سعد که طبقات تابعین و اتباع را بر حسب بلاد تقسیم کرده است. ولی کتب دیگری نیز هست که اساساً به ترتیب شهرهاست چون مشاهیر علماء الأمصار از ابن حبان (متوفی 354). در تقسیم شهرها معمولاً مدینه را ابتدا ذکر می کردند، که مهد صحابه و کبار تابعین و رواة و علماء اولین بود، و سپس مکه را و آنگاه شهرهای دیگری را که مرکز علمی بود و مهبط علما چون مصر، کوفه، بغداد، شام، نیشابور، اصفهان، بخارا...

3. ترتیب الفبایی. ترتیب الفبائی که رایج ترین روشهاست از اوایل قرن سوم رسم بوده است و چنانکه سخاوی نقل می کند تاریخ هرات ابواسحاق احمد بن محمد الهروی (متوفی 234) به ترتیب حروف معجم بوده است (1). و چنانکه می دانیم التاریخ الکبیر امام بخاری (متوفی 256) نیز به ترتیب الفبایی است. از قرن پنجم این روش بسبب سهولت شیوع بیشتری یافت.

این گونه کتب بر حسب اسم (نه لقب و کینه) به ترتیب حروف معجم مرتب شده است. مسلمانان مغرب (مغاربه) در تألیفات خود از ترتیب الفبایی خاص خود پیروی

ص: 43

می کردند که با ترتیب الفبایی شرقیان تفاوت داشت (1) و الاستیعاب ابن عبد البر قرطبی بدان ترتیب نظم یافته است.

گاه بعض مؤلفان از باب تبرک نام "محمد" را پیش انداخته اند و سرگذشت محمد نامان را در آغاز آورده اند و سپس به نامهای دیگر از الف تا یا، پرداخته اند چون تاریخ بغداد خطیب بغدادی، الوافی بالوفیات صلاح الدین صفدی، الکواکب السائرة غزی. و گاه در باب الف چنین کرده اند و کتاب را با سرگذشت "أحمد" نامان آغاز کرده اند مانند تهذیب التهذیب ابن حجر عسقلانی (که در باب میم هم محمد نامان را مقدم داشته است).

گفتیم که این گونه کتب تراجم و رجال که ترتیب الفبایی دارد بر حسب "اسم" افراد ترتیب یافته است، ولی کتابهایی هم هست خاض القاب و انساب که بر حسب لقب یا نسبت به ترتیب الفبایی منظم شده است و در آنها مشهوران به هر لقب و نسبتی ذکر شده اند. ولی معمولاً این کتب شامل شرح حال مفصل افراد نیست چه در واقع علم به القاب و انساب از فروع علم تراجم و رجال است و کتب القاب و انساب هم از آثار حاشیه یی است نه از کتب اصلی و اساسی تراجم و رجال.

قرآن و علوم قرآنی

اشاره

قرآن، پیام آسمانی رسول الله، بمناسبتهای مختلف بتدریج نازل می شد. و از آغاز وحی تا وفات پیامبر حدود 23 سال بطول انجامید. پیامبر آنچه را بدو وحی می شد بر یارانش فرو می خواند. بسیاری، آیات قرآنی را به خاطر می سپردند، و پاره ای دیگر که نوشتن می توانستند آیات را بر لوحها و ورقهایی از پوست و پارچه و لیفه خرما و... می نگاشتند. به روزگار خلیفه پیامبر ابوبکر (11 - 13) جنگهای "رده" پیش آمد. درین نبردها از صحابه بسیاری کشته شدند و گروهی از آنان از حافظان قرن بودند. ابوبکر، زید بن ثابت (11 ق ه - 45) را که از کاتبان وحی بود برگماشت که به جمع و تدوین قرآن پردازد. و او چنان کرد و قرآن را بر صحیفه هایی نوشت.

ص: 44

1- ترتیب الفبایی مغربیان چنین بوده است: ا ب ت ث ج ح خ د ذ ر ز ط ظ ک ل م ن ص ض ع غ ف ق س ش ه و ی

به عهد خلافت عثمان در سال 25 هجری، چهار تن از صحابیان (زید بن ثابت، سعید بن عاص، عبدالرحمن بن حارث و عبدالله بن زبیر) که از حافظان قرآن و کاتبان وحی بودند، به فرمان خلیفه لجنه ای کردند و آن نسخه ای که زید بن ثابت به عهد ابوبکر نوشته بود و اینک در نزد حفصه دختر عمو بود، بیاوردند و سوره ها را که در آن اوراق و صحیفه ها جدا از یک دیگر بود، همه را در پی هم در "مصحفی" نوشتند و هر جایی که اختلافی لهجه یی در قراءت کلمه ای بود، لهجه قریش را برگزیدند، و از این مصحف نسخه ها برداشتند و به شهرها فرستادند، و آن همین است که امروز بدست ماست.

قرآن مرکب از 114 سوره است که بر حسب بلند و کوتاهی ترتیب یافته است. و هر سوره ای مرکب از آیه هایی است، و مجموعه قرآن شامل 6236 آیه (بقول مشهور) است. ترتیب آیه ها "توقیفی" است و چنانست که پیامبر خود فرموده بوده است، ولی تنظیم سوره ها بدین گونه که می بینیم - یعنی بترتیب بلندی کوتاهی - نهاده زید بن ثابت و یاران اوست. سوره و آیات قرآن بخشی در مکه نازل شده است و بخشی دیگر در مدینه. سوره و آیات مکی بیشتر در بیان توحید و نهی از بت پرستی و ذکر روز رستاخیز و قصص انبیا و مواظب و اخلاق است، و سوره و آیات مدنی شامل احکام و قوانین اجتماعی و فرایض دینی است.

از زمان پیامبر بعض کلمات قرآنی بحسب عادات صوتی و لهجه یی قبایل، متفاوت قراءت و ادا می شد. و پس از متن رسمی واحد مصحف عثمان نیز این گونه گونگی قراءت باقی ماند. از سوی دیگر عدم اشکال و اعجام متن قرآن در آغاز و نیز اختلاف بعض مصاحف، وجوه مختلف قراءت را بیفزود از میانه قرائت های مختلف، هفت (و یاده) قراءت به تواتر رسید و مقبول افتاد، و بقیه شاذ شمرده شد. قراء سبع از طبقه تابعین بودند و هر یک سند روایت خود را به یکی از صحابه می رسانیدند.

قرآن اگرچه بزبان عربی نازل شده بود. ولی چنان نبود که همه یاران پیامبر و مسلمانان صدر اسلام در فهم آن یکسان باشند. چه گذشته از بعض لغات و مفردات، اشارات تاریخی، سرگذشت انبیا، اشاره به بعض آداب و رسوم عرب جاهلی و احکام و قوانین اسلامی نیاز به توضیح داشت. در میانه صحابه کسانی بودند که هم از ادب و آداب عرب نیک آگاه بودند و هم از تاریخ و قصص شمه ای می دانستند و هم سبق عهدی در

اسلام داشتند. و این همه آنان را در فهم بهتر قرآن یاری می کرد. از میان صحابه، علی بن ابی طالب، عبدالله بن عباس، عبدالله بن مسعود، ابی بن کعب، زید بن ثابت، عبدالله بن زبیر و ابو موسی اشعری در تفسیر آیات مشهورترند و روایات بیشتری از آنان در تفسیر رسیده است. تفسیر این صحابه و بعض از تابعین، بعلاوه آنچه در تفسیر بعض آیات از خود رسول اکرم روایت شده است، مایه تفسیر ماثور (یا: اثری، نقلی، روایی) است. البته باب وضع و جعل در تفاسیر روائی مسدود نبود. از سوی دیگر برخی از یهودیان اسلام آورده چون کعب الأحبار، عبدالله بن سلام و وهب بن منبه در تفسیر آیات مربوط به قصص انبیا و ابتداء خلقت و آخر زمان... هر آنچه از تواریخ و اساطیر بنی اسرائیل، راست و ناراست، می دانستند بیان کردند و چنان شد که این "اسرائیلیات" بخشی عظیم از تفسیر ماثور را اشغال کرد. از این روست که تفاسیر ماثور شامل "عث و سمین" است و "مقبول و مردود".

رواج مناقشات کلامی و مباحثات فکری، تفسیر را از محدوده "اثر" بیرون آورد و کسانی با امعان "نظر" و "اجتهاد" رأی" به تفسیر پرداختند. و هر یک از اصحاب مقالات و فرق و مذاهب از دیدگاه خود قرآن را تفسیر کردند، و "تفسیر به رای" (یا: تفسیر درایی) رواج یافت. پیشرفت علوم لغوی و ادبی نیز در کمک به تفسیر مؤثر بود. کسانی هم براساس مذهب فقهی خود به تفسیر آیات احکام پرداختند. با پایه گرفتن تصوت و عرفان نوعی دیگر از تفسیر به رای یعنی تفسیر (تأویل) عرفانی و صوفیانه نیز پدید آمد. از اواخر قرن سیزدهم هجری، با بیداری شرق و نهضت‌های اجتماعی و سیاسی و اصلاحات مذهبی، در تفسیر نیز روش‌هایی تازه ظاهر شد. توجه به علوم و فنون جدید اروپایی و مسایل اجتماعی و انسانی از خصوصیات تفاسیر جدید است.

گذشته از تفسیر، در علوم قرآنی دیگر (چون قراءات، ناسخ و منسوخ، اسباب نزول، رسم مصاحب...) نیز از اوایل عصر تدوین آثاری نوشته شده است. و خصوصاً از قرن سوم این علوم ترقی و بسط یافت.

اصطلاح "علوم قرآنی" بمعنی جامع و شامل آن ظاهراً از قرن پنجم با تألیف کتاب البرهان فی علوم القرآن علی بن ابراهیم الحوفی (متوفی 430 متداول شده است. و مقصود از آن همه علمی است که با قرآن ربط دارد و شمار آنها از صید افزون است. در

بررسی و طبقه بندی این علوم کتابهای بسیاری نوشته شده است که از جمله معروفترین آنها البرهان فی علوم القرآن است از بدر الدین محمد بن عبد الله زرکشی (745 - 794) و الاتقان فی علوم القرآن از جلال الدین سیوطی (849-911).

***

زرکشی علوم قرآنی را به 47 نوع تقسیم کرده است و سیوطی به هشتاد نوع. ولی هیچ یک از این دو مؤلف علوم قرآنی را دسته بندی نکرده اند. هر یک از آن علوم را در فصلی شرح داده اند و فصول را بدنبال یک دیگر آورده اند، هر چند سیوطی می گوید که "در حسن نظم آنها کوشیده ام و برخی علوم را در برخی دیگر داخل کرده ام و اگر می خواستم هر یک از آن انواع را جداگانه یاد کنم از 300 نوع فزون می شد"، ولی با این همه تقسیم بندی سیوطی با زرکشی فرق چندانی ندارد. تنها قاضی جلال الدین عبدالرحمن بلفینی (متوفی 824) است که علوم قرآنی را بنحو شایسته ای دسته بندی کرده است و انواع مشابه را تحت یک عنوان آورده است. کتاب جلال الدین بلفینی مواقع العلوم فی مواقع النجوم - از مآخذ سیوطی بوده است و فهرست و تقسیم بندی آن کتاب در مقدمه الاتقان آمده است. بلفینی علوم قرآنی را به شش دسته، و هر دسته را به انواعی تقسیم کرده است بدین گونه:

1. مواطن و اوقات نزول - شامل 12 نوع: مگی، مدنی، سفری، حضری، لیلی، نهاری، صیفی، شتائی، فراشی، اسباب نزول، اول منزل، آخر منزل.
2. سند - شامل 6 نوع چ متواتر، آحاد شاذ، قرائت نبی، رواة، حفاظ.
3. ادا - شامل 6 نوع: وقف، ابتدا، إمالة، مد، تخفیف همزه، ادغام.
4. الفاظ - شامل 7 نوع: غریب، معرب، مجاز، مشترک، مترادف، استعاره، تشبیه.
5. معانی متعلق باحکام - شامل 14 نوع: مجمل، مبین، مؤول، مفهوم، مطلق، مقید، ناسخ، منسوخ...
6. معانی متعلق بالفاظ - شامل 5 نوع: فصل، وصل، ایجاز، اطناب، قصر.

ما در طبقه بندی علوم قرآنی (BP69 - 85/9) در تقدم و تأخر و بر شمردن انواع از شیوه جلال الدین بلفینی پیروی کردیم و احیاناً برخی مدخلهای ضروری را در میانه در افزودیم، ولی طرح اساسی طبقه بندی همان تقسیمات بلفینی است.

علم تفسیر را که یکی از علوم قرآنی است بجهت اهمیت در پایان این علوم و در فصلی علی حده آوردیم. چنانکه پیشتر اشاره کردیم تفاسیر را به دو نوع اصلی مآثور (روائی، نقلی) و غیر مآثور (درائی، برای) تقسیم کرده اند. تفاوت این دو نوع تفسیر چه در شکل و صورت و چه در سبک و سیاق بارز است و تشخیصش سهل، دکتر ابوالنور نوع سومی نیز برای تفاسیر قایل شده است که آن تفاسیر جدید است - تفاسیری که در این قرن پس از شروع نهضت جدید نوشته شده است، بدین دلیل که سبک تفاسیری که در این قرن پس از شروع نهضت جدید نوشته شده است، بدین دلیل که سبک تفاسیر جدید قسمی است از تفاسیر غیر مآثور نه قسیم آن، زیرا که اینها تفاسیری است که بعد از حصول مبادی و شروط لازم - که در تفاسیر قدیم نیز ضروری بود - با اعمال فکر و اجتهاد - چنانکه معرف تفاسیر درائی است - نوشته شده است، نهایت اینکه علوم و مسایل روز بکار گرفته شده است و باقتضای زمان سبک و سیاق نوشتن نیز تغییر یافته است. لذا ما تفاسیر را به دو نوع بخش کردیم: مآثور و غیر مآثور. و چون هر قسم را به دوره های تاریخی تقسیم کرده ایم، طبعاً تفاسیر جدید - که در قرن 14 نوشته شده است - همه در کنار هم قرار می گیرد، آنچنان که تفاسیر دوره های دیگر.

تفاسیر مآثور را به سه دوره (قرن 1 - 3، 4 - 7، 8 - 13) تقسیم کردیم. قرن 1-3 دوره قدیم ترین آثار تفسیری است: آنچه به صحابه منسوب است و یا آنچه بدست تابعین نوشته شده است. قرن 4-7 دوره تألیف تفاسیر جامع است که با طبری شروع می شود، و دوره سوم که از قرن هشتم آغاز می شود ممتاز است به جرح و تعدیل اسانید و گاه حذف اسنادها و اکتفا به متن احادیث و آثار، و مهم ترین تفاسیر مآثور این دوره تفسیر ابن کثیر است والدر المنثور سیوطی

تفاسیر غیر مآثور (درائی) را به چهار دوره تقسیم کرده ایم: دوره اول (قرن 2 - 3) متعلق است به قدیم ترین آثار بجامانده از نمونه های تفسیر درائی، اگر چه درین دوره تفسیر عموماً روائی و مآثور است. دوره دوم (قرن 4 - 7) مهم ترین و پربارترین ادوار است که بموازات قوت معتزله و بعد اشاعره و اعتلای علوم اسلامی، علم تفسیر اوج یافت و تفاسیر ارجمندی نوشته شد که سه تفسیر مهم زمخشری، بیضاوی و فخر رازی از آن جمله است و نیز مجمع البیان طبرسی که از مهمترین تفاسیر شیعی است. در دوره

بعد (قرن 8 - 13) در علم تفسیر، مانند علوم دیگر، اثری بارز پدید نیامد. بسیاری از تفاسیر این عصر تلخیص و اختصاری است از تفاسیر دوره پیش مثل مدارک التنزیل نسفی اختصاری است از کشف و بیضاوی، لباب التاویل خازن (678 - 741) تلخیصی است از معالم التنزیل بغوی (متوفی 501) و غرائب القرآن نیشابوری مأخوذ است از تفسیر کبیر فخر رازی و کشف زمخشری. مشهورترین و رایج ترین تفاسیر این دوره تفسیر جلالین و تفسیر ابی السعود است. دوره چهارم (قرن 14 -) با عصر بیداری شرق و نهضت‌های اصلاح طلبانه شروع می شود که از میان علوم شرعی تفسیر - خصوصاً - بیشتر مورد توجه قرار گرفت، چنانکه پیشتر گفتیم - راه و روشی تازه یافت. معروفترین تفاسیر این دوره الجواهر طنطاوی جوهری (1287 - 1358) است که بسبب افراط در تطبیق قرآن و علوم قبول عام نیافت. و دیگر المنار محمد رشید رضا (1282 - 1354) و فی ظلال القرآن سید قطب (1903 - 1966م) است از مصلحان و علماء مصر و المیزان سیز محمد حسین طباطبایی دانشمند و حکیم ایرانی

ذهبی در التفسیر و المفسرون تفاسیر درائی را به دون نوع "جائز" (آثار اهل سنت: اشاعره) و مزوم (آثار معتزله و شیعه) تقسیم کرده است. این تقسیم بندی که پایه عقیدتی دارد نه مبنای علمی، نمی تواند ملاک تقسیم بندی تفاسیر را به اعتبار لون خاص آنها به انواع گونه گونی این چنین تقسیم کرده بودیم: تفاسیر کلی و جامع، تفاسیر کلی و موجز، تفاسیر مأثور، تفاسیر فقهی، تفاسیر کلامی، تفاسیر فلسفی، تفاسیر علمی، تفاسیر ادبی، تفاسیر عرفانی و تفاسیر جدید (قرن 14 -). این تقسیم بندی هر چند ممکن است نظراً مقبول بنماید، ولی در عمل به مشکلاتی برخورد، که تشخیص انواع گونه گون تفاسیر ولون غالب هر یک و انتساب آنها به مذاهبها و کتبها نه تنها برای فهرست نویس که از برای بعض متخصصان نیز دشوار است، که در بسیاری از موارد حکم قطعی آسان نیست. لذا تقسیم بندی تاریخی را مرجح داشتیم. جز آنکه به دو نوع تفاسیر فقهی و تفاسیر عرفانی مدخلها علی حده ای دادیم. تفاسیر فقهی (آیات الأحکام) را بدان سبب جدا نهادیم که در موضوعی خاص است و روشش با تفاسیر دیگر متفاوت، و اغلب نیز تفسیر همه قرآن نیست که فقط آیات احکام است. تفاسیر عرفانی (صوفیانه) را نیز بسبب تشخیص بارز آنها از دیگر تفاسیر، جدا آوردیم که مبنای آنها بیشتر تذوقات وجدانی است.

پس از قرآن مهم ترین منبع و مأخذ شریعت اسلامی است. "حدیث" اصطلاحاً برگرفته های پیامبر (1) اطلاق می شود و "سنت"، که اصطلاحی است عامتر از آن، شامل قول رسول و بیان فعل و تقرر اوست (2).

پیامبر بمناسبت‌های مختلف برای اصحاب سخنانی می گفت. گاه آنان را از کرده ها را بخاطر داشتند و آنها را مدار عمل قرار داده بودند. و چنانکه در فصل تدوین و تألیف گفتیم برخی از صحابه در زمان رسول گفته های او را می نوشتند.

پس از رحلت پیامبر فکر جمع آوری و تدوین احادیث در خاطر بعضی از کبار صحابه بود، ولی هرگز عملی نشد. چنانکه عمر یک بار بر آن شد تا گفته های رسول را گرد آورد ولی سپس از آن منصرف شد، از آنکه مبادا مردمان از قرآن به کتابی دیگر پردازند و قرآن کم ارج و متروک شود. تا اواخر قرن اول کسی بجد در پی جمع و تدوین حدیث نبود. احادیث را سینه بسینه راویان روایت می کردند و کسانی هم آنها را پراکنده در صحیفه هایی می نوشتند، تا آنکه عمر بن عبد العزیز (97 - 101) در زمان خلافتش به جمع حدیث فرمان داد و گفت تا هر آنچه حدیث از رسول رسیده و صحابه و تابعین بخاطر دارند و روایت می کنند در دفترها گرد آورند (3). ابن شهاب زهری (58 - 124) که از عالمان نزدیک به او بود در امر تدوین حدیث اهتمامی نمود، و هر آنچه شنیده بود بنوشت و برای دیگران روایت کرد. و ظاهراً او نخستین کسی است که مجموعه ای از احادیث "تدوین" کرد.

در قرن دوم اهتمام به گردآوری حدیث فزونی گرفت، کسانی چون ابن جریح (80 - 150)، ابن اسحاق (متوفی 151) و مالک بن انس (93 - 179) مجموعه هایی از احادیث تألیف کردند که طبقه بندی شده بود و مبوب.

ص: 50

-
- 1- نزد شیعه قول امام نیز باعتبار حدیث پیامبر است.
  - 2- برخی حدیث و سنت را مرادف می دانند. نک: نهانوس، ج 1.
  - 3- پیش از عمر بن عبدالعزیز هم کوششهایی ولو ناچیز از جانب بعضی امویان در جمع حدیث شده بود، چنانکه مروان بن الحکم (متوفی 65) بهنگامی که والی مدینه بود کسانی را به کتابت و جمع حدیث تشویق می نمود (سزگین 1: 234)

خلاصه آنکه تألیف حدیث سه مرحله را گذرانیده است: 1. کتابت و تقیید حدیث، درین مرحله که مقارن عصر صحابه است احادیث را در کراسه های کوچکی (که "صحیفه" یا "جزء" خوانده می شد) بی هیچ نظمی، ثبت می کردند. 2. تدوین حدیث، مرحله بهم پیوستن آن اجزا و "صحیفه" های پراکنده است در ربع آخر قرن اول و ربع اول قرن دوم. 3. تصنیف (: طبقه بندی) حدیث، مرحله مرتب کردن احادیث است در فصول و ابواب بر طبق موضوع آنها، که از ربع دوم قرن دوم آغاز شد.

نخستین روش طبقه بندی احادیث برای تبویب کتب، ترتیب موضوعی بود. احادیث را بر حسب موضوعات فقهی مرتب می کردند (مانند الموطا مالک). ظاهراً قدیم ترین اثر کتاب السنن فی الفقه است از مکحول بن ابی مسلم شامی (متوفی 112 یا 116). و کتبی که بدین گونه دارای ترتیب موضوعی اند. "مصنف"، "سنن"، "موطا"، و "جامع" خوانده می شوند. در اواخر قرن دوم روش کتب "مسانید"، یعنی ترتیب احادیث بر حسب صحابی راوی، معمول شد بی توجه به موضوع، چنانکه مثلاً هر حدیثی را که عبدالله بن عباس از پیامبر روایت کرده بود در فصلی می آورند و هر آنچه را عبد الله به عمر روایت کرده بود در فصلی دیگر، خواه آن احادیث درباره عبادات باشد یا قضاوات یا ارث و معاملات. از قرن سوم تقییح احادیث و تألیف آنها به اسلوبی علمی و منطقی آغاز شد و مهم ترین و معتبر ترین کتب احادیث - صحاح سته - در همین قرن سوم تألیف شد. امام محمد بن اسماعیل بخاری (194 - 256) نخستین کسی است که در جمع و تحقیق و تألیف حدیث راهی تازه گشود و طی 16 سال سفر به شهرهای مختلف و دیدار و روایت از محدثان و راویان مختلف احادیث بسیار گرد آورد و سپس به نقد آنها نشست. و کتاب "الجامع الصحیح" نتیجه این کوششهاست که از مهمترین منابع حدیث است.

اصطلاحاً "صحاح" اطلاق می شود بر کتب سته بخاری، مسلم، ابوداود، ترمذی، نسائی و ابن ماجه (1). برخی بجای سنن ابن ماجه، موطا مالک را از اصول شمرده اند (2).

ص: 51

1- ابو زکریا نووی (متوفی 676) کتب اصول حدیث را پنج می شمرد و سنن ابن ماجه را از اصول نمی دانست (مفتاح السعاده، 139/2).

2- جمهور مالکید موطا مالک را از صحیح بخاری و مسلم برتر می شمردند. برخی محدثان نیز آنرا در رتبه همشان صحیحین می دانند.

جز اینها کتب صحاح دیگری نیز هست چون صحیح ابن خزیمه، ابن حبان و ابی عوانه که گاه لفظ "صحاح" علاوه بر کتب سته، آنها را نیز شامل می‌شود. اصطلاح "صحیحین" بر دو کتاب بخاری و مسلم اطلاق می‌شود، و "سنن" بر سنن ابی داود، ترمذی، نسائی و ابن ماجه، و "مسانید" بر مسند ابن حنبل، ابی یعلی، دارمی (1) و بزار، و "معجم (2)" بر سه معجم (کبیر و اوسط و صغیر) طبرانی

پس از تألیف کتب اصول، برخی به استدارک آنچه از صحیحین فوت شده بود (یعنی احادیثی که به شروط دو صحیح یا شرط یکی از آنها منطبق بود) پرداختند که از جمله است السمسندرک علی الصحیحین حاکم نیشابوری (321 - 405). و برخی به تألیف مستخرجات همت گماشتند و آن بدین معنی است که محدث احادیث یکی از کتب حدیث را به اسانیدی غیر از طرق صاحب کتاب تخریح کند، و گفته اند فایده آن تکثیر طرق حدیث و علواسانید است. از جمله مستخرجات، مستخرج ابی بکر اسماعیلی (متوفی 371) است بر صحیح بخاری و مستخرج ابی عوانه (متوفی 316) است بر صحیح مسلم. کسانی هم به جمع بین صحیحین یا کتب سته (یا بعضی از آنها) پرداختند و احادیث مشترک را گرد آوردند مانند محمد بن نصر الحمیدی (متوفی 488) که جمع بین صحیحین کرد، و ابوالسعادات ابن الأثیر (متوفی 606) که جمع بین کتب سته کرد در کتابش جامع الأصول لاحادیث الرسول، و بغوی (متوفی 510) که جمع بین صحیحین و بعضی کتب سنن کرد در مصابیح السنة، و ابن کثیر دمشقی (701 - 774) در کتابش جامع المسانید و السنن بین کتب سته و مسانید احمد و ابویعلی و بزار و معجم طبرانی جمع کرد، و جمع الجوامع سیوطی (849-911) نیز ازین جمله کتب جوامع است که احادیث ضعیف و موضوع را نیز شامل است و پس از الممتقی الهندی (متوفی 975) در کنز العمال فی سنن الأقوال والأفعال به تهذیب آن پرداخت. کسانی هم به تألیف منتخباتی از احادیث پرداختند که با اقسام گونه‌گون است از مجموعه‌های کلمات قصار رسول (احادیثی که حکم امثال و حکم یافته است چون شهاب الأخبار) تا کتابهای اربعین (چهل حدیث) که خود انواع مختلفی دارد.

ص: 52

1- مسند دارمی هر چند به "مسند" معروف است ولی ترتیبش به سبک مسانید نیست و مانند "سنن" بر حسب ابواب فقهی است، لذا برخی آنرا "سنن دارمی" می‌خوانند.

2- کتب معجم به ترتیب اسماء صحابه و مشایخ مصنف بر حسب حروف معجم نظم یافته است.

شیعه هم از قرون اولیه به جمع و تدوین احادیث و اخبار پرداخته بودند. گفته ائمه در نزد آنان همسنگ حدیث پیامبر است. و آن مجموعه احادیثی را که راویان خود از امام شنیده اند و ضبطش کرده اند در اصطلاح "اصل" می خوانند، چهارصد اصل در میان شیعیان متقدم می بوده است که برخی از آنها هنوز بجا مانده است. در اوایل قرن چهارم مهمترین کتاب حدیث شیعی، یعنی الکافی، بدست کلینی رازی (متوفی 329) تألیف شد. و این کتاب به همراه سه کتاب دیگر (من لایحضره الفقیه، التهذیب، الاستبصار) معتبرترین منبع حدیث شیعه اثناعشریه است. این چهار کتاب را "جوامع متقدمین" می خوانند در برابر جوامع متأخرین یعنی الوافی و وسایل الشیعه و بحار الانوار که اواخر قرن 11 تألیف شده اند.

جعل و وضع احادیث کاری بود که از اوائل عهد اموی و بدنبال اختلافات سیاسی رواج یافت، و هواخواهان هر حزب و فرقه ای در دفاع خود ورد خصم حدیثها می ساختند. و در آن عصر، حدیث - چون شعر - یکی از وسائل تبلیغ خلافت و دیگر احزاب سیاسی شده بود. گذشته از مسائل سیاسی و کشمکشهای علویان و امویان و عباسیان و جماعات دیگر، اختلافات کلامی و فقهی و قومی و ملی و محلی نیز از موجبات وضع و جعل حدیث بود. قصه گویان و نقالان و واعظان نیز بسیاری از عجایب و غرایب عالم و تاریخ اسلام را، که خود شاخ و برگها بر آن افزوده بودند از قول پیامبر روایت می کردند و سخن خود را بدو نسبت می دادند تا در توده مردم مؤثرتر افتد. برخی از صالحان و زاهدان و صوفیان نیز بقصد خیر و صلاح عام حدیثهایی می ساختند در فضیلت زهد و پارسایی و تشیید مبانی تصوف. و بدین گونه هزاران حدیث مجعول بر زبانها جاری شد و در کتابها نوشته شد. نیاز افتاد به نقد حدیث. و علمی تازه پدید آمد در شناخت و نقد احادیث تا بدان حدیث "صحیح" از "موضوع" و "حسن" از "ضعیف" باز شناخته شود. نقد حدیث، هم شامل نقد ناقلان و راویان حدیث و جرح و تعدیل آنان می شد، و هم نقد متن حدیث که آیا اثری از مصالح و منافع شخصی و سیاسی و مذهبی در آن هست یا نه.

از قدیم ترین آثار جامع در علم الحدیث کتاب المحدث الفاصل بین الراوی و الواعی است از حسن بن عبدالرحمن رامهرمزی (متوفی 320). و البته پیش از و رساله ها و کتابهایی در مباحث مختلف علم الحدیث نوشته شده بود و قواعد و ضوابط آن علم را هم که عهد تدوین محدثان پیروی می کردند، پس از رامهرمزی و حاکم نیشابوری (متوفی 405 صاحب معرفه علم الحدیث) در قرن هفتم ابن صلاح شهروزی (متوفی 643) مهمترین و کامل ترین کتاب را درین علم نوشت که اثرش قرنها بجا ماند. و تألیفات این علم پس از قرن هفتم یا شروح و حواشی است بر مقدمه ابن صلاح یا تلخیصی است از آن (چون الارشاد والتقریب نووی). یا نظم آن است (چون الفنیة عراقی).

تقسیم بندی زمانی. علم الحدیث را به چهار دوره تقسیم کرده ایم: قرن 1 - 3 که شامل آثار قدماست. قرن 4 - 7 دوره تألیف کتب جامع و اساسی که رامهرمزی شروع و به ابن صلاح ختم می شود، قرن 8 - 13 دوره تلخیص و شرح و حاشیه و اثرپذیری از مقدمه ابن صلاح، قرن 14 - آثار جدید.

فقه و اصول

علم فقه، که گسترده ترین و مهم ترین علوم شرعی است، علم به احکام شرعی علمی است که از ادله تفصیلی (کتاب و سنت و اجماع و...) استنباط می شود، و شامل است بر احکام عبادات و قوانین و حقوق مدنی و سیاسی اجتماعی اسلامی (یعنی احکام تکلیفی و احکام وضعی).

تقریباً تمامی احکام و قوانین اسلامی، ولو با جمال، در یازده سال اقامت پیامبر در مدینه تشریح شده است، که در مکه حکمی، جز وضو و نماز، وضع نشده بود. گذشته از قرآن (کتاب)، سنت رسول یعنی قول و فعل و تقریر او نیز مأخذ احکام بود. پس از رحلت رسول، در آغاز مسلمانان اگر به مسأله ای دچار می آمدند که در کتاب و سنت حکمی صریح درباره آن نبود به کبار صحابه مراجعه می کردند و آنان به اجتهاد می پرداختند و فتوی می دادند. ولی البته چنان نبود که صحابه تقریر مسائل بنشینند و همه وقت بدان پردازند، جز بنا در این کار را نمی کردند و تا قضیه ای تازه پیش نمی آمد. به

اجتهاد نمی پرداختند و فتوایی نمی دادند. اجتهاد صحابیانی یکی بر پایه قرآن بود و دیگر بر سنن رسول، و اگر در هیچ یک از این دو دلیلی نمی یافتند بر "رای" عمل می کردند. و گاه به مشاوره می نشستند.

پس از خلفای راشدین، گروهی از صحابه و تابعین بیرون از حجاز، در شهرهای دیگری چون بصره و کوفه و شام و مصر، سکنی گزیدند و تا اوائل قرن دوم افتاء و اجتهاد بدست علمای تابعین و جمعی از بازماندگان صحابه بود. و در این دوره اغلب چنان بود که مردم هر شهر و منطقه بر فتاوی یکی از علمای صحابه و تابعین بودند، چنانکه مردم مدینه از فتاوی عبد الله بن عمر پیروی می کردند و کوفیان از عبدالله بن مسعود و مکیان از عبد الله بن عباس و مصریان از عبدالله بن عمرو بن العاص.

بعد از دوره فتوحات و گسترش خلافت، نیاز مبرم به حقوق و قوانین مدنی و جنائی و احکام سیاسی برای اداره مجتمع اسلامی، توسعه روزافزون فقه را سبب شد، و فقه علمی شد مستقل و گسترده. فقیهان و مجتهدان به تدریس فقه پرداختند و قاضیان و مفتیان بر منصب قضا و فتوی نشستند و برخی از آنان به تدوین احکام همت گماشتند.

مجتهدان در استنباطات خود روشهای مختلفی داشتند. گروهی بیشتر بر "حدیث و سنت" تکیه می کردند و جمعی بر "اجماع". بعضی "قیاس" را معتبر می دانستند و پاره ای آن را منکر بودند. بهری بر استحسان "می رفتند و برخی بر "استصلاح" و در همین دوره علم اصول فقه یعنی قواعد و قوانین استنباط احکام تدوین شد. و در قرن دوم مکتبها و مذهبهای چندی پدید آمد. نامی ترین فقیهان و مجتهدان این عصر که بحقیقت هر یک مؤسس مذهبی خاص اند امام جعفر بن محمد صادق (80-148) است و ابوحنیفه نعمان بن ثابت (80-150) و مالک بن انس (93-179) و عبدالرحمن بن محمد اوزاعی (88-157) سفیان ثوری (97-161) و لیث بن سعد (94-175) و محمد بن ادریس شافعی (150-204) و أحمد بن محمد بن حنبل (164-241) و داود بن علی ظاهری اصفهانی (200-207) و محمد بن جریر طبری (224-310). برخی از این مذهبها دیری نپایید، یک دو قرن پیروانی داشت و بتدریج از میان رفت چون مذهب اوزاعی، ثوری، لیث، ظاهری و طبری.

مذهبهای فقهی که تا امروز پایدار مانده است و در هر منطقه از جهان اسلام پیروانی دارد مذهب حنفی و شافعی و مالکی و حنبلی است و جعفری و زیدی و اسماعیلی

خوارج خود در فقه مذهبی خاص داشته اند. و از فرقه های مختلف آنها آنچه باقی مانده است فرقه اباضیه است که اتباع عبدالله بن اباض (متوفی 86) اند و دارای فقهی مدون اند.

از قرن سوم بعد، دوره تقید به مذاهب پیش آمد و دیگر مجتهدانی مطلق مانند ابوحنیفه و شافعی... ظهور نکردند. فقیهان خود را به مذهبی خاص مقید کردند و تحقیقات و آراء شان در حوزه همان مذهب بود. طبقه ای از فقیهان که پس از ائمه مذاهب، به اجتهاد پرداخته اند، اجتهادشان در محدوده مذهب مختارشان است نه بیرون از آن، و اینان را "مجتهدان مذهب" می نامند. پس از اینان فقیهانی اند که فقط به ترجیح و اختیار استنباطات مختلف مجتهدان مذهب همت گماشته اند که به "مجتهدان فتوی" معروفند.

اگرچه اجتهاد بنحو اطلاق، متوقف شد و مباحث فقه بر مدار یک مذهب خاص قرار گرفت، ولی در قرون 4 - 7 فقیهانی نامی ظهور کردند که در هر مذهبی به تألیف مهم ترین و اساسی ترین کتب فقه (که تا قرنهای متن درسی و منبع اصلی آن مذاهب بود). پرداختند. و هم در این دوره است که مذاهب چهارگانه شمول و عموم یافت، و مناظره و جدل بین فقهای مذاهب رواج یافت. و کسانی به تألیف کتب خلافت و جمع آراء مذاهب، مختلفه و بیان ادله و حجج همت گماشتند. متأسفانه در این دوره خلاف و جدالهای فقهی از حوزه های علمی و مدرسی فراتر رفت و جامعه ناس را نیز درگیر کشمکشها و جنگ و جدالها کرد.

در مذهب شیعه اگر چه باب اجتهاد بسته نشد، ولی در اوائل قرن چهارم (سال 329) با غیبت امام فصلی جدید در تاریخ مذهب جعفری و تقه آن پیش آمد.

در قرون 4 و 5 فقها و علمایی نامی هم از میان زیدیه و هم از میان اثنا عشریه ظهور کردند. و البته گذشته از موجبات و ظروف دیگر، حکومت امیران شیعی مذهب دیلمی درین ترقی و تطور موثر بود.

در قرن هفتم با حمله مغول و سقوط بغداد و تخریب مدارس و مساجد، وقفه ای در پیشرفت فقه - بمانند بسیاری از علوم اسلامی - پدید آمد. ولی بهرگونه در قرون 7-10 هنوز فقیهانی نامدار در بلاد اسلامی دیده می شوند هر چند که اهتمام آنان بیشتر بر تحریر و تألیف متون است تا اجتهاد و استنباط. پس از قرن دهم دوره رکود فرا می رسد،

نه اثری ارجمند و متنی اساسی تألیف شده است و نه فقیه و مجتهدی بارز ظهور کرده است. استعدادها مصروف بر شرح و تحشیه و فهم معضلات کتب موجز بود و در نتیجه گسستن از کتب قدما و دور شدن از حوزه رای و اجتهاد.

مذهب شیعه که پس از مغول بسبب آزادیهای مذهبی نسبتاً رشد یافته بود، در اوائل قرن دهم بدست صفویان مذهب رسمی ایران شد و احکام و قوانین که پیش از آن بر مذهب ابوحنیفه و شافعی بود، بر وفق مذهب جعفری گردید و فرصتی شد برای پیشرفت و تکامل فقه این مذهب. در قرنهای یازده و دوازده اختلاف در میان شیعیان اخباری و اصولی شدت یافت. اخباریان که مخالف علم اصول اند قرآن و اخبار را برای استنباط احکام کافی می شمردند و اعتمادشان بر ادله نقلی و اخبارست تا بر دلیل عقلی و اجماع. بدنبال این فرق اساسی اختلافات دیگری نیز در میان دو گروه بروز کرد، و اواخر قرن 11 و اوایل قرن 12 شاهد مباحثات و مبارزات این دو جناح است. در آغاز مذهب اخباری شایع و عام بود و بیشتر علما اخباری بودند، و برخی از آنان چون ملا محمد امین استرآبادی (متوفی 1031 یا 1036) و میرزا محمد اخباری (متوفی 1232) در تمسک اخبار و مخالفت با اصولیان و مجتهدان تعصبی داشتند. از نیمه قرن دوازدهم با ظهور آقا محمد باقر بهبهانی (1117 - 1205) و شاگردانش و پیشرفت اصول، مذهب اخباری رو به ضعف نهاد، چنانکه از اواخر قرن 13 ببعد اخباریان به اقلیتی محدود شدند. لازم به تذکر است که مذهب شیخیه که در اوایل قرن 13 بدست شیخ احمد احسائی (1166 - 1241) پیدایش یافت، در فقه و فروع بر طریقه اخباری است.

تقسیم بندی فقه. پس از عصر تدوین، مطالب و مسائل فقه مبوب و طبقه بندی شد و کتب فقه به ابواب و فصول تقسیم شده و اغلب از ابواب و فصول اصلی آن به "کتاب" تعبیر می کردند، مثلاً "کتاب حج"، "کتاب اجاره"، "کتاب وکالت" ... ولی در تقدم و تأخر و ترتیب و توالی این ابواب روش واحدی اتخاذ نشده است. فقط برخی از فقها باعتباراتی تقسیم بندیهای کرده اند که در تعلیل تقسیم بندی خود ادله ای آورده اند، که در اینجا برخی از این گونه تقسیم بندیها را که اساس طبقه بندی ماست ذکر می کنیم و سپس درباره طبقه بندی خود توضیح خواهیم داد.

از نظر کلی فقه را بسیاری به دو بخش تقسیم می کنند: عبادات و معاملات. و تفاوت در میان این دو آشکارست، چه غرض اصلی از عبادات شکرباری و تقرب به خدا و نیل

به ثواب اخروی است، و مقصود از معاملات، قضا و مصالح مختلف انسانی است.

اکثر فقهای شافعی فقه را چهار قسم کرده اند: عبادات، معاملات، زواج و متعلقات آن، عقوبات. و در تعلیل آن گفته اند: احکام شرعی یا متعلق به امور آخرت است (عبادات)، و یا مربوط به کارهای دنیاست و در این صورت مقصود از آن یا بقاء. شخص است (معاملات) و یا بقاء نو، و بقاء نوع یا باعتبار منزل است (زواج) یا باعتبار جامعه (عقوبات).

ابن عابدین (محمد امین 1198 - 1252) از فقهای متأخر حنفی می گوید: مدار امور دین بطور کلی بر پنج چیز است: اعتقادات، آداب (اخلاق)، عبادات، معاملات و عقوبات، اعتقادات و آداب جزء فقه نیستند. ولی عبادات و معاملات و عقوبات که جزء فقه اند، هر یک به پنج نوع تقسیم می شوند: عبادات شامل نماز و زکات و روزه و حج و جهاد است. معاملات هم بر پنج نوع است: معاوضات مالیه، امانات، زواج، مخاصمات (دعوی، قضا...) و ترکات، عقوبات نیز بر پنج نوع است: قصاص، حد قذف، عقوبه و رده.

بسیاری از فقهای جعفری فقه را به چهار قسم تقسیم کرده اند: عبادات، عقود، ایقاعات، احکام و سیاسات. و در وجه حصر آن گفته اند: مسایل فقهی یا به امور آخرت مربوط است و این قسم عبادات است. و یا به امور دنیا مربوط است، و در این صورت یا به عبارت و لفظ نیاز دارد یا نه. آنکه نیاز دارد، اگر نیاز از دو طرف باشد قسم عقود است مانند بیع و صلح و دیگر عقود، و اگر از یک طرف کافی باشد قسم ایقاعات است مانند طلاق و عتق. و اگر از اصل نیازی در آن به عبارت و لفظ نباشد قسم احکام و سیاسات (جزائیات اسلام، حدود و دیات) است.

اینها تقسیم بندی کلی و اساسی فقه است، و اما از نظر ترتیب و توالی ابواب فقه اختلافات بسیاری هست و هر یک از فقهاء مذاهب بر طریقی رفته اند. ولی همه در یک مسأله مشترک و متفق اند و آن تقدم "عبادات" است بر ابواب دیگر. پس از این است که اختلاف آغاز می شود.

برخی از حنفیه پس از عبادات، نکاح، اجازة، بیوع، شرکت، مضاربه، دعوی و شهادت و قضا، سیر و جهاد، جنایات و وصایا را آورده اند. و برخی دیگر از آنان "شرکت" را بر "بیوع" مقدم داشته اند. و همه آنان باتفاق "فرائض" را در آخر آورده اند.

شافعیان بعد از عبادات، بیوع و سایر عقود معارضات را آورده اند و سپس فرائض و وصایا و نکاح را، و آنگاه جنایات و سیر و جهاد و قضاء و شهادت و دعاوی بینات را. مالکیان پس از عبادات، جهاد را ذکر کرده اند و سپس نکاح و بیوع و قضا و شهادت و حدود و وصایا و فرائض را. حنبلیان پس از عبادات، جهاد و بیوع و وصایا و میراث و نکاح و جنایات و حدود و قضا و دعاوی و بینات را آورده اند. جعفریان عموماً جهاد و امر به معروف و نهی از منکر را جزء عبادات بشمار آورده اند.

ما در طبقه بندی موضوعات فقه از تلفیق اقوال مختلف طبقه بندی پدید آوردیم. بر طبق اجماع فقها "عبادات" را در آغاز آوردیم. و در بخش عبادات، ابتدا طهارت و متعلقات آنرا ذکر کردیم، و سپس نماز و احکام و اقسام آن را، و سپس روزه را (هر چند برخی از فقها زکات را بر روزه مقدم داشته اند)، و پس از آن، زکات و حج را

تقسیم بندی امور غیر عبادی و معاملات به "عقود" و "ایقاعات" ما را بکار نمی آید. هر چند ممکن است این تقسیم بندی (که بیک اعتبار از احکام اسلامی شده است) در کتب فقه مفید باشد، ولی از برای کتابداری بی فایده است، چه کتابهایی داریم که شامل هر دو قسم عقود و ایقاعات است مثلاً کتبی که در احوالی شخصیه است که هم نکاح از عقود را شامل است و هم مسایل طلاق (از ایقاعات) را. لذا ما در طبقه بندی خود از تقسیم بندی امور غیر عبادی به عقود و ایقاعات (که صاحب شرائع و برخی از فقهای جعفریه بر آنند) دیده پوشیدیم. تقسیم بندی پنج پنجمی ابن عابدین هم نوعی تکلف و تصنع می نماید.

تقسیم بندی ما از معاملات و امور غیر عبادی باعتبار فرد و اجتماع است. نخست مسایل خانواده است و سپس اجتماع و روابط افراد و داد و ستد آنان و آنگاه مجتمع اسلامی و مسایل مملکتی و جهانی. بدین ملاحظه است که پس از عبادات، احوال شخصیه (مناکحات) را آوردیم که شامل مباحث مختلف نکاح و طلاق است. و پس از آن معاملات و احکام و اقسام بیوع و مباحث هبات و صدقات و ایمان و عهود و عتق و حظر و اباحه و قضا و شهادت و حدود و دیات. و سپس سیر و جهاد و غنایم و جزیه و امر بمعروف و نهی از منکر و حسب و احکام سلطانیه.

برخی از کتب فقه در تقدم و تأخر مباحث و مسایل مختلف باب معاملات نسبتی و علتی را در نظر نداشته اند و مباحث گونه گونه را در پی هم آورده اند. ما سعی کرده ایم به

رعایت بعضی علل و نسبتها توالی و تسلسلی منطقی بدانها بدهیم، هر چند که کامل و کافی نیست. قضاء و شهادت در کتب فقه در بابتی جدا از حدود و دیات است. ولی ما از آن رو که کتابهایی هست شامل مباحث هر دو باب، آن هر دو را در یک جا ذکر کرده ایم.

فرائض (ارث) را در آخر آوردیم، که بسیاری از فقیهان چنین کرده اند. و حتی برخی آن را جدا از ابواب فقه شمرده اند (1). و کسانی (چون مرغینانی) در آثار فقهی خود "فرائض" را نیاورده اند و رساله هایی جداگانه در آن باره پرداخته اند.

تقسیم بندی زمانی. تحولات فقه و تشریح اسلامی را، از آغاز تا زمان حاضر، به شش دوره تقسیم کرده اند (2):

1. عصر پیامبر، که به سال 11 ختم می شود.

2. عهد صحابه بزرگ، از وفات رسول تا پایان خلافت خلفای راشدین (11-40)

3. عهد صغار صحابه و برخی از تابعین، تا پایان قرن اول

4. دوره ظهور ائمه فقه تا قرن چهارم.

5. دوره عمل به مذاهب و شیوع مناظره و جدل که تا سقوط بغداد (656) ادامه می یابد.

6. دوره تقلید محض، از سقوط خلافت بغداد تا عصر جدید

این تقسیم بندی ناظر به تحولات تشریحی است، و برای تقسیم بندی تألیفات فقهی باید تغییراتی در آن داد، زیرا چنانکه می دانیم در دو سه دوره نخستین هنوز اثری فقهی نوشته نشده بود، لذا ما، به طریقی دیگر، فقه و اصول اهل سنت (BP155/2 157/7 - BP177 - 179/5) را به چهار دوره تقسیم کرده ایم

الف. قرن 2 - 4، که عصر ائمه و مجتهدان است و پس از قرن چهارم مجتهد

ص: 60

1- مفتاح السعادة، 2/600. استقلال علم فرائض سیب ترکیب خاص آنست با علم حساب، که در واقع فنی است جامع منقول و معقول و مرکب از فقه و ریاضیات. نک: ابن خلدون، 451 - 452

2- تاریخ التشریح الاسلامی: محمد الخضرى بک، ص 4 - 5. محمد یوسف موسی (المدخل لدراسة الفقه الاسلامی، ص 22) فقه را به چهار دوره تقسیم کرده است: الف. عصر رسول. ب. دوره صحابه و کبار تابعین که تا اندکی پس از قرن اول ادامه می یابد. ج. دوره تدوین و نضج و کمان تا نیمه قرن چهارم. د. دوره تقلید که تا زمان جدید ادامه می یابد.

مطلقى ظهور نكرده و باب اجتهاد مطلق بسته شد.

ب. قرن 5-7، تثبيت مذاهب و تأليف كتب اساسى مذاهب اربعه وعصر "مجتهدان مذهب" و "مجتهدان فتوى".

ج. قرن 8-13، عصر تقليد محض كه از اواخر قرن هفتم آغاز شد و تا عصر جديد ادامه يافت. درين دوره تاليفات فقهى همه اختصار و تنقيح آثار قد ماست يا شرح و تحشيه آنها.

د. قرن 14-، عصر مواجهه مسلمين با حقوق و قوانين اروپائى و اصلاحات دينى و گرايش به احياء اجتهاد.

تقسيم بندى ما تا حدى مشابه است با تقسيم بندى نووى از فقه. نووى (631-676) از آغاز تا قرن چهارم را عصر اجتهاد مطلق، و قرن پنجم را عصر اجتهاد مقيد (در مذهب)، و قرن ششم و نيمه اول قرن هفتم را دوره اجتهاد فتوى، و پس از آن را عصر تقليد محض شمرده است. (1) تعديل و تغيير ما درين تقسيم بندى آن بود كه عصر اجتهاد مذهب و اجتهاد فتوى را يك دوره شمرده ايم. اولاً بسبب مشابهت تاليفات اين دوره و ثانيه بسبب آنكه در قرن ششم نيز كسانى از مجتهدان مذهب را مى توان يافت، چنانكه خود نووى هم اشاره مى كند (مانند فقيه مالكى ابو عبدالله المازرى متوفى 536). البته اين تقسيم بنديها بر فقه شيعه، كه سير تحولاتى ديگر دارد، منطبق نيست. ادوار تطورات فقه جعفرى، مهم ترين مكتب فقهى شيعه، را چنين تقسيم بندى کرده اند (2):

1. عهد صحابه

2. عهد تابعين و اتباع تابعان و تابعان ايشان تا زمان غيبت صغرى

الف. تا زمان صادقين

ب. از زمان حضرت صادق تا غيبت صغرى (260)

3. عهد نواب و سفراء چهارگانه تا غيبت كبرى

4. از غيبت كبرى (329) تا عصر حاضر (قرن 14)

الف. از غيبت كبرى تا زمان شيخ طوسى (460)

ص: 61

1- ظهر الاسلام، ج 4، ص 212.

2- ادوار فقه، ج 1، ص 383.

ب. از شیخ طوسی تا عصر علامه حلی (726)

ج. از علامه حلی تا عصر آقا باقر بهبهانی (1206 یا 1208)

د. از عصر آقا باقر بهبهانی تا زمان حاضر

ما با در نظر گرفتن تقسیم فوق و تغییرات و تعدیلاتی در آن، باعتبار کتب و آثار، دوره های فقه و اصول جعفری (159/9 - - BP181) BP158، 183/7) را چنین تقسیم بندی کرده ایم

1. قرن 1 - 3. عصر ائمه

2. قرن 4 - 6. دوره پس از غیبت کبری (که در اوائل قرن چهارم اتفاق افتاد) و عصر شیخ مفید و سید مرتضی و شیخ طوسی و ابن ادریس.

3. قرن 7 - 11. عصر محقق و علامه و شهید. اواخر این دوره مقارن است با سلطه اخباریان و خلاف آنان با اصولیان که تا اوایل دوره بعد نیز ادامه می یابد.

4. قرن 12 - . اُحیاء مذهب اصول توسط آقا باقر بهبهانی (متوفی 1206) و دوره ظهور فقها و اصولیانی نامی چون میرزای قمی (متوفی 1231)، شیخ مرتضی انصاری (1214 - 1281) و آخوند خراسانی (متوفی 1329).

کلام و عقاید

علم کلام علمی است که بدان توانایی ایراد براهین برای اثبات عقاید دینی و دفع شبهات حاصل می شود. و آن را "علم نظر و استدلال"، "فقه اکبر"، "اصول دین"، "علم توحید و صفات" و "عقاید" نیز خوانده اند.

در عهد پیامبر در میانه مسلمین خلافتی در عقاید و آراء نبود. پس از رحلت رسول نخستین اختلاف که مسأله خلافت و امامت بود، پدید آمد. روزگار ابوبکر و عمر نیز بی هیچ اختلاف اساسی (جز مسأله رده) سپری شد. اواخر خلافت عثمان با خرده گیریهای بر اعمال او توأم بود. و پس از قتلش هم خلافت پیش آمد که بظلم کشته شده است یا بحق. درباره علی هم از آغاز اختلاف ایجاد شد. برخی مخالف خلافتش بود و بعضی موافق و پاره ای کناره گیر و بیطرف. جنگهای علی با طلحه و زبیر و معاویه اختلافهایی مشربی و سیاسی بدنبال داشت، و سرانجام در قضیه حکمین با انشعاب گروهی از یاران علی، "خوارج" نخستین فرقه سیاسی اسلام تشکیل یافت. با این همه،

این اختلافات سیاسی و فرقه ای که در عهد خلفای راشدین پدیدار شد، پیوند اندکی با تعقل و نظر داشت. و اگر مناظره و جدلی هم بود بیشتر متکی بر نقل بود تا بر رای و عقل، آنچنانکه در مناظره ابن عباس و خوارج می توان دید.

عصر اموی فصل جوانه زدن عقاید و آراست و سر آغاز بحثهای نظری. مسأله "قدر"، نخستین مسأله اعتقادی بود که برای مسلمین پیش آمد و نخستین کسی که در این باب سخن گفت، معبد جهنی (مقتول 80؟) بود و پس از وگیلان دمشقی (مقتول بعد از 105). خوارج هم که یک فرقه سیاسی بودند، از نیمه دوم قرن اول به بحث بعضی مسائل اعتقادی پرداختند: بحث درباره ایمان و کفر و کبائر و اینکه عمل به اوامر، جزئی از ایمان است و مرتکب کبائر کافر است.

مبارزات سیاسی امویان و خوارج و شیعیان علی در تمام عصر اموی ادامه داشت و هر یک به تخطئه و تکفیر دیگری می پرداخت. در این میان گروهی پدید آمدند که نه به تصویب حکم کردند نه به تخطئه، و از راه مسالمت همه آن سه گروه (شیعه، امویان، خوارج) را مؤمن شمردند. جز آنکه گفتند برخی مصیب اند و بعضی مخطی. ولی مسئولیت تعیین مخطی و مصیب را از خود سلب کردند و حکم آن را به خداوند واگذارند. اینان فرقه مرجئه اند. که اگر چه در واقع گروهی سیاسی بودند و تأیید سلبی از امویان می کردند ولی بحث در ایمان و کفر و توحید و... آنان را نیز به مباحث لاهوت کشانید.

در برابر قدریه و اتباع معبد جهنی که قائل به اختیار و قدرت انسان بودند، جبریه سلب اختیار از انسان می کردند و او را مجبور می انگاشتند. از نخستین فرقی که قائل به جبر شدند جهمیه اند اتباع جهم بن صفوان خراسانی. این دو فرقه قدریه و جهمیه در فرق بعدی حل شدند چنانکه معتزله (که آنان را نیز قدریه خوانده اند) در قول به "اختیار" وارثان قدریه اند، هر چند که برخی عقاید دیگرشان (چون نفی صفات باری) با جهمیه موافق است. در کفر و ایمان معتزله معتقد است به "منزلة بین المنزلتین" شدند، یعنی که مرتکب کبیره را فاسق دانستند و در منزله ای میان کفر و ایمان، نه کافر چنانکه خوارج می گفتند و نه مؤمن چنانکه مرجئه می پنداشتند. معتزله نخستین گروهی اند که به فلسفه مسلح شدند و در نظریات و جدلهایشان از آن یاری طلبیدند، و می توان گفت بنیانگذاران اصلی علم کلام معتزله اند.

اسلام آوردن ملل دیگر خصوصاً مردم عراق و شام که مباحث لاهوت در میانشان سابقه دار بود، در شکوفایی علم کلام مؤثر بود، و از سوی دیگر مواجهه مسلمانان با ادیان دیگر - که برخی شان چون یهودیت و مسیحیت از فلسفه در اثبات عقاید خود کمک گرفته بودند - آنان را ناچار به استفاده از فلسفه کرد. ترجمه بیشتر آثار فلسفی یونانی و سریانی در عصر عباسی، و تشویق خلفا و وزراء از مجالس مناظره نیز پیشرفت کلام را موجب شد. و کتابها و رساله ها در مسائل عقیدتی نوشته شد.

در دوره اول عباسی مذهب معتزله سیادت یافت. و نقش خلیفه آزاد اندیشی چون مامون در نشر آن مؤثر بوده و معتزله هم با فرق مختلف اسلامی و هم با اصحاب ادیان دیگر مناظره و مبارزه داشتند. در عصر متوکل (326 - 247) ستاره مذهب اعتزال رو به افول نهاد، که او به مبارزه با معتزله و حمایت از اهل حدیث و اتباع ابن حنبل پرداخت. و سرانجام ظهور ابوالحسن اشعری (206 - 324) و مخالفت او با معتزله بزرگترین ضربه را بر مذهب "اهل عدل و توحید" زد. معتزله پس آن اعتباری نیافتند جز آنکه در عصر دیالمه با تشویق امیران و وزیران دیلمی و خاصه صاحب بن عباد (326 - 385) در دوره ای کوتاه نفوذ و مقبولیتی داشتند و قاضی القضاة عبدالجبار همدانی (320؟ - 414) از بزرگترین متکلمان معتزلی متعلق بدین دوره است. تا اواخر قرن هفتم نیز هنوز کسانی یافت می شدند که معتزلی مذهب بودند که علام زمشخری (497 - 538) و ابن ابی الحدید (586 - 655) از بقایای آنانند. و پس از آن مذهب اعتزال کاملاً از میان رفت، اگر چه اثراتش در بعضی فرق شیعه باقی ماند.

اشعری، دور از افراط و تفریطهای معتزلیان و اهل حدیث، راهی معتدل و میانه برگزید. برای اثبات عقاید اهل سنت روش متکلمان را بکار گرفت و بر نقل و عقل هر دو تکیه کرد، چنانکه ابو منصور ماتریدی (متوفی 333) نیز که مذهبش در خراسان و ماوراءالنهر رایج شد. همین راه را پیمود، هر چند که اختلافاتی جزئی در میانه اشاعره و ماتریدییه هست. ابوالحسن اشعری خود در آغاز معتزله بود و از شاگردان ابوعلی جبائی، ولی سرانجام مذهب اعتزال را ترک گفت، و در قدر و صفات باری راهی دیگر رفت و تحسین و تقبیح عقلی را رها کرد. عصر اشعری زمان فرقه ها و مذهبها و مجادلات فلسفی بود، و اشعری به مبارزه با همه پرداخت و در رد معتزله کتابها نوشت.

از قرن چهارم مذهب اشعری رواج و شیوع یافت چنانکه مذهب کلامی اهل سنت

(غیر از اکثر حنابله) شد، اگرچه در آغاز با مقاومتها و مخالفتهایی مواجه بود. در میان متکلمان اشعری شیوه های مختلفی وجود داشته است. یکی طریقه متقدمین است کسانی چون ابوبکر باقلانی (متوفی 402) و امام الحرمین جوینی (متوفی 478) که از قوانین علم منطق دور است و دیگر مذهب متأخرین است کسانی چون امام غزالی و فخرالدین رازی که منطق را بکار گرفته اند. و بعدها کسانی چون بیضاوی (متوفی 691) در طوابع و عضدالدین ایجی (متوفی 750) در مواقف چندان مسائل کلام و فلسفه را بهم در آمیختند که تمیز آن دو دشوار شد.

در قرن هفتم ابن تیمیه (542 - 622) از پیروان ابن حنبل و اهل حدیث به مخالفت با اشاعره پرداخت و کتابها در رد اشعریان و شیعیان و صوفیان نوشته و پس از او شاگردش ابن قیم جوزیه (691 - 751) در تأیید مذهب سلف بر راه ابن تیمیه رفت، ولی این مذهب نتوانست مقبولیت عام یابد و همچنان منحصر به حنبلیان ماند، تا آنکه در قرن دوازدهم محمد بن عبد الوهاب (1115 - 1206) احیای این مذهب شد و با نیروی آل سعود در بخش اعظم جزیره العرب گسترش یافت. و با دعوت سید احمد باربلی (مقتول 1813م) در میان جمعی از مسلمین هندوستان نیز شایع شد.

شیعه که در آغاز جماعتی اندک از هواداران آل علی بودند، بتدریج رشد یافتند و در مسائل سیاسی و نهضت‌های اجتماعی اسلام نقشی مهم ایفا کردند. از فرقه‌ها و گروه‌های مختلف شیعه، سه فرقه امامیه اثنا عشریه، زیدیه و اسماعیلیه اهمیت بیشتر یافتند و تا امروز باقی ماندند، که بسیاری دیگر از آنان از میان رفتند، همه فرق شیعه بالاتفاق علی را افضل صحابه می‌دانند و خلافت را حق اولاد علی، با اختلافاتی که در تعیین امام و شمارش ائمه در میان فرق شیعه هست. زیدیه بر خلاف اثنا عشریه امامت مفضول بر افضل را جایز می‌شمردند و هر فاطمی (حسینی و حسینی) عالم زاهد شجاع را که خروج کند شایسته امامت می‌دانند. امامیه اثنا عشریه و اسماعیلیه عصمت را از برای امام شرط می‌شمردند و گویند که امام باید منصوص علیه باشد از جانب پیامبر یا امام پیشین

نیاز مبرم شیعه به دفاع عقاید خود و اثبات امامت - که مهمترین مسائل عقیدتی شیعه است - موجب شد که آنان از روشهای متکلمان پیروی کنند و اهتمامی افزونتر از علوم دیگر به علم کلام و عقاید بنمایند. از قدیم ترین متکلمان شیعه أبو جعفر محمد بن نعمان (مؤمن الطاق)، هشام بن الحکم (متوفی 199)، ابوالحسن علی میثمی، یونس بن

عبد الرحمن قمی (متوفی 208) و اسماعیل بن علی نوبختی (237 - 311) اند، که برخی از آنان به تجسیم و تشبیه معتقد یا منتسب و بعضی شان از معتزله متأثر بوده اند. ولی در واقع کلام شیعه اثناعشریه پس از غیبت امام دوازدهم (سال 329) در اواخر قرن چهارم و اوائل قرن پنجم با شیخ مفید (متوفی 413)، شیخ طوسی (597 - 672) و علامه حلی (648 - 726) بکمال رسید. شیعیان زیدی در بیشتر عقاید دنباله رو معتزله شدند، و اسماعیلیان که اهتمامشان به کلام و مباحث عقلی بیش از دیگران بود میراث فرهنگی پرباری بیادگار نهادند. و ابو حاتم رازی، ابویعقوب سجستانی، حمیدالدین کرمانی، قاضی نعمان و ناصر خسرو از نامبرداران مکتب اسماعیلیه اند.

از قرن چهاردهم هجری در اثر تماس مسلمانان با تمدن اروپا و نشر معارف و علوم جدید و مواجهه با استعمار و در نتیجه جنبشهای ملی و آزادی بخش و شیوع فکری آزادی، راههای نوی در پیش پای عقاید مسلمین گشوده شد و جنبش های اصلاح طلبی بالا گرفت. رها کردن آداب و رسوم خرافی، بازگشت به اسلام خالص و پیراسته، ترک مخاصمات فرقه یی و تقریب مذاهب و وحدت اسلامی، توجیه عقاید و اصول دین با کمک علوم و فنون جدید و در آمیختن و تلفیق بعضی مکتبهای اجتماعی و اقتصادی با اصول اسلامی و ... از نتایج این حرکات است.

تقسیم بندی زمانی. آثار کلامی اشعری و ماتریدی را از نظر تاریخی به چهار دوره تقسیم کرده ایم (BP204 - 206/5):

الف: قرن 3 - 5: عصر ابوالحسن اشعری و شاگردانش (ابواسحاق اسفراینی، ابو بکر قفال، حافظ جرجانی...) و طبقات بعد از آنان، که متقدمین اشاعره بشمارند و طریقه شان به "طریقه متقدمین" موسوم است، کسانی چون دارانی، ابوبکر باقلانی، ابن فورک، ابوالحسن سکری، ابومنصور نیشابوری، ابوالقاسم قشیری، خطیب بغدادی و امام الحرمین. و اواخر این دوره با ظهور امام غزالی در کلام اشعری تحولی آغاز می شود.

ب: قرن 6 - 9: عصر اوج و عظمت مذهب اشعری است و تألیف مهم ترین و اساسی ترین کتب این مذهب، که بانسفی و فخر رازی و سیف آمدی و ابن حاجب آغاز می شود و به دوره بیضاوی و قاضی عضدالدین و تفتازانی ختم می شود.

ج: قرن 10 - 13: دوره جمود و نوشتن شرح و حاشیه بر آثار دوره قبل

د: قرن 14 -

و اما آثار شیعه امامیه را به پنج دوره تقسیم کرده ایم

الف: قرن 1 - 4: عصر حیات ائمه و متکلمان اولیه، که با غیبت امام در اوایل قرن چهارم و دوره نواب و ابواب او ختم می شود.

ب: قرن 5 - 6: دوره شکل گرفتن کلام شیعی با شیخ مفید و شیخ طوسی و شریف مرتضی و شریف رضی

ج: قرن 7 - 9: دوره بعد از مغول و آزادیهای تشیع، که عصر متکلمانی بزرگ چون نصیرالدین طوسی و علامه حلی است.

د: قرن 10 - 13: مقارن است با تأسیس حکومت صفوی و تحولات ناشی از آن. و این دوره تا قرن حاضر و نهضت‌های جدید ادامه می یابد.

ه قرن 14 -

فرق اسلامی

شناخت مذاهب و فرق اسلامی در واقع یکی از فروع علم کلام است. در پی توسعه مباحث کلامی، شیوع مناظرات و مجادلات عقیدتی و ضرورت شناخت عقاید خصم کتبی در مذهب شناسی تألیف شد. سنت نوشتن این گونه آثار به قرن سوم باز می گردد. و از آن گاه باز آثار بسیاری در این زمینه توسط مؤلفانی وابسته به فرق مختلف نوشته شد. کتابهای مذهب شناسی بر چند گونه است: پاره ای عمومی است و علاوه بر فرق و مذاهب اسلامی خلاصه ای از عقاید و مقالات ادیان دیگر را نیز دربردارد (چون الملل و النحل شهرستانی و برخی فقط عقاید فرق اسلامی را شامل است (چون مذاهب الاسلامیین اشعری) که این نوع بیشتر است. و بعضی خاص گروه‌های مختلف یک فرقه است (چون فرق الشیعة نوبختی). علاوه بر اینها گاه برخی از متکلمان در پایان آثار خود ذکری اجمالی از فرق و مذاهب می کرده اند (چنانکه عضد الدین ایجی در مواقف).

برخی از مؤلفان کتب ملل و نحل و تاریخ فرق در ابداع و پیش نمایاندن آنها کوششی داشته اند. یکی از دواعی این کار آن حدیث موضوع مشهور است که بنا بر آن امت اسلام

ص: 67

به هفتاد و سه (یا: دو) فرقه پراکنده خواهد شد. و مؤلفان می‌کوشیده‌اند تا شماره فرقه‌ها را به هفتاد و سه برسانند. آنان هر اختلاف جزئی علمی که در مقالات دو متکلم و حتی استاد و شاگردی یافته‌اند، آن را خلافی اساسی انگاشته‌اند و صاحب‌مقال را صاحب‌مذهب و مکتب‌پنداشته‌اند و فرقه‌ای بنام او بر ساخته‌اند و شماره فرقه‌ها را برافزوده‌اند. علاوه بر این خلل که در بعضی کتب ملل و نحل هست، تسامحاتی نیز در میان مقالات مذاهب و فرقه‌دیده می‌شود که گاه به سرحد قلب حقیقت می‌رسد. این تصور و تفسیر گاه از عدم اطلاع کافی و استقصاء وافیه بوده است و گاه از روی عناد و خصومت. بدین مناسبت ذکر همه آن فرقه‌ها که در کتب ملل و نحل نقل شده است، در این طبقه بندی لازم نمی‌نماید. علاوه بر آن که بسیاری از آن فرقه‌های منقرضه آثاری هم نمانده است. مع ذلک از باب احتیاط شماره‌هایی را در میانه رها کرده‌ایم. و اگر درباره فرقه‌ای که نامی از آن در این طبقه بندی نیامده است. تحقیقی شد، از آن شماره‌های رها شده می‌توان استفاده کرد.

فرق اسلامی را به گونه‌های مختلف تقسیم بندی کرده‌اند. امام اشعری (در مقالات الاسلامیین) آنها را به ده گروه، و نوبختی (در فرق الشیعیه) به چهار فرقه، و ابن حزم (در الفصل فی الملل والأهواء والنحل) به پنج، و شهرستانی (در ملل و النحل) به چهار دسته تقسیم کرده‌اند بدین گونه

اشعری: شیعه، خوارج، مرجئه، معتزله ...

نوبختی: معتزله، مرجئه، شیعه، خوارج

شهرستانی: قدریه، صفاتیه، خوارج، شیعه

ابن حزم: اهل سنت، معتزله، مرجئه، شیعه، خوارج

ولی عیب بسیاری از این تقسیم‌بندیها این است که اختلاف در میان دو یا چند گروه از حوزه اختلافات کلامی بیرون نیست و به واقع بیشتر آنها مذهب کلامی‌اند و امکان جمعشان با یکدیگر هست، چنانکه مثلاً در تقسیم بندی ابن حزم فرق اهل سنت (لازم به ذکر است که غرض از اصطلاح "اهل سنت" درین گونه موارد که در مقابل معتزله و مرجئه... قرار می‌گیرد همانا اشاعره است که اکثریت اهل سنت و جماعت‌اند)، معتزله و مرجئه را می‌توان تحت یک اسم کلی "اهل سنت" (بمعنی عام) آورد. بنظر ما مناسبتر می‌رسد که همه فرق را به سه گروه اهل سنت، شیعه و خوارج تقسیم کرد. زیرا اختلافات

اساسی چه در عقاید و چه در فروع که در طول تاریخ بین اهل سنت و شیعه پدید آمده است انفکاک آنان را مسلم می سازد. و همه فرقه ها و مذهبهای دیگر را می توان تحت یکی از این دو آورد الا فرق خوارج را که جدایی شان با فریقین سنی و شیعی بدیهی است. و لذا آنان را نیز باید قسمی علی حده قرار داد. بدین مناسبت ما نخست مذاهب و فرق اهل سنت را آوردیم و آنها را به دو قسمت کردیم: مذاهب فقهی و مذاهب کلامی، و سپس فرق شیعه را آوردیم با مذهب های گوناگونش و آنگاه خوارج را.

بابیه و بهائیه بحکم آنکه بالکل از حوزه شریعت اسلام بیرون اند و در طبقه بندی کنگره هم شماره هایی علی حده (BP300-395) بدانها اختصاص داده شده است، در این طبقه بندی جایی از برای آنها نیست. قادیانیه (احمدیه) اتباع میرزا غلام احمد قادیانی (متوفی 1326 = 1908م) را برخی باعتبار مساله خاتمیت خارج از اسلام می شمرند. ولی در میان بعض فرق اسلامی نیز می توان عقایدی مشابه یافت که با اصول اسلامی مابینت نام دارد. بهرگونه ما به ملاحظاتی چند (و از جمله نبودن محلی دیگر برای طبقه بندی آثار آنان مانند بابیه) این فرقه جدید را جزء فرق اسلامی، - ولی بیرون از سه قسم اصلی (اهل سنت، شیعه و خوارج) و در پایان همه فرق - ذکر کردیم، همچنانکه اتباع مهدی سودانی را. اتباع مهدی سودانی (محمد احمد بن عبد الله 1258 - 1302) که به "انصار" معروفند اگر چه بسیاری از اقوال و اعمالشان با اهل سنت موافق است ولی عقیده به مهدویت محمد احمد و مسائل تابع آن، آنان را از جرگه اهل سنت جدا می کند و بهمین ملاحظه ما این گروه را نیز جدا از فریقین سنی و شیعی یاد کردیم، "انصار" را از صوفیه نیز نمی توان شمرد، هر چند که مهدی خود پیش از قیام در زمره صوفیان بود و هنوز برخی از اثرات تصوف را در آداب انصار (چون اوراد واذکار) می توان یافت، و اروپائیان هم در آغاز مبارزاتشان با آنان ناآگاهانه پیروان مهدی را "درویش" خوانده اند.

اخلاق اسلامی

در فرهنگ اسلامی، گذشته از علم اخلاق که از فروع فلسفه بشمار ست و در اسلام پس از نقل فلسفه یونانی و ترجمه بعض کتب ایرانی رشد یافت، "اخلاق" دیگری نیز

وجود دارد که مایه اش از شرع است نه از عقل بحث و پایه اش بر سنت مصطفی و صحابه است و آیات قرآنی نه اقوال حکیمان یونانی. و ما این را "اخلاق اسلامی" نامیده ایم تا از اخلاق فلسفی مشخص شود. و این اخلاق اسلامی اگر چه از علوم شرعی اصلی نیست، ولی از فروع آنها می تواند بشمار رود.

از "عصر تدوین" رساله هایی در اخلاق و آداب نوشته شد که بیشتر مبنی بود بر احادیث و آثار، و در واقع قدیم ترین تألیفات اخلاقی رسایل حاوی احادیث اخلاقی است. درباره هریک از فضایل اخلاقی رساله های مفردی تألیف شد و سپس کتابهایی جامع در باب اخلاق فردی و آداب اجتماعی

صوفیه که به تربیت اخلاقی و تهذیب نفس توجه بیشتری نموده اند، پدید آورندگان بیشترین آثارند در اخلاق اسلامی. و کتب اخلاق و آداب، بخشی عظیم از میراث صوفیه است. این گونه آثار البته رنگ صوفیانه دارد و اثر تعالیم تصوف در آنها بارز است، ولی آن رساله ها و کتابهای اخلاقی هم که علمای شرع دور از حوزه تصوف نوشته اند، اندک نیست، بهرگونه کتب اخلاق اسلامی دو گونه است: قسمی که فقط مبنی است بر آیات و اخبار و آثار، اقوال و اعمال صلحا، و حکم و مواعظ، و قسمی دیگر که جز اینها مقالات مشایخ و عرفا و تجارب صوفیه و تعبیرات و تأویلات صوفیانه را نیز شامل است.

در این طبقه بندی، آثار اخلاقی صوفیه در بخش تصوف و عرفان در کنار دیگر موضوعات تصوف خواهد آمد، و آنچه بدین بخش تعلق دارد آثار اخلاقی اسلامی غیر صوفیانه است.

تصوف و عرفان

اگرچه در تعالیم اسلام تزهّد مطلق و رهبانیت ناستوده است ولی از همان آغاز کسانی از صحابه و تابعین بی توجه به نعیم دنیاوی راه زهد پیش گرفته بودند. و در عصر اموی و عباسی در برابر دنیا دوستی و لذت طلبی کسانی که به رفاه و ثروت بیکران رسیده بودند، اندک اندک گرایش به تزهّد فزونی یافت. و جمعی که "عباد" و "زهاد" و "قراء" خوانده می شدند. مشخص از دیگر جماعات، کناره جسته از امور جهانی، عبادات و ریاضات مداوم پیشه ساخته بودند. جامه پشمینه (= صوف) و خشن می پوشیدند و به

گذشته از بواعث داخلی اجتماعی اسلامی و آن مایه‌هایی از زهدگرایی و عشق الهی که در تعالیم اسلام هست، بعضی عوامل خارجی نیز گرایش به تزهّد و تصوف را می‌افزود که از آن جمله است وجود سنت رهبانیت و تزهّد در مسیحیت و مانویت که در شام و عراق ریشه کهن داشت و در تعالیم و آداب زهاد مسلمان مؤثر بود. و دیگر آیین‌های بودایی و برهمنی است که قرن دوم مسلمین با آنها آشنا شدند. نفوذ فلسفه نوافلاطونی هم حیات فکری زهد و تصوف را غنا بخشید. و از ترکیب و تلفیق آن همه "تصوف اسلامی" شکل گرفت. ولی تصوف هیچگاه جریانی یک‌روی و یک‌سان نبوده است زمینه‌های متفاوت فرهنگی، و به تبع آن تلقی متفاوت مشایخ و عرفا از شریعت و طریقت، و مذاقها و مشربهای گونه‌گون، ابعادی مختلف و گاه متباعد به تصوف اسلامی بخشیده است. از مهد تصوف هم مشایخ سنتی و عرفای شریعتمدار و حکیمان اشرافی مشرف برخاسته‌اند و هم صوفیان سنت شکن و درویشان بندگان و قلندران اباحی مذهب.

کتاب اساسی و جامع تصوف که شامل اخلاق و آداب سلوک است (مانند التعرف للمع و قوت القلوب) در قرن چهارم بر پایه رسائل عرفای دوره پیشین و کتب احادیث و اخلاق تألیف شد. در قرن 4 - 7 تصوف در سراسر بلاد اسلامی خصوصاً ایران و ماوراءالنهر رواج و اهمیتی یافته بود. بنیان خانقاهها و تکایای بسیار، تعالیم صوفیه را گسترش داد. طریقه‌های مختلف شکل یافت و آداب و رسوم و سنتهای تصوف تثبیت شد. حمله مغول اگر چه ضربه‌ای بود بر پیکر تصوف ولی دیر نپایید که دگر بار درخت عرفان بارآور شد و شاخ و برش به شرق و غرب بگسترده: هم به هندوستان راه بگشاد و هم به آسیای صغیر و روم. در عصر تیموری که تصوف رونقی داشت، پیوند کهن تصوف و تشیع استوارتر و بارزتر شد و صوفیان شیعی، بسیاری از حرکات اجتماعی را پدید آوردند. در هند بآبروی تصوف با همان رنگ هندیانه بروج بود و خلاف در میان طریقه‌های معتدل و تدریجی برقرار بود. در امپراطوری عثمانی طرائق مختلف صوفیان و درویشان خصوصاً مولویه اهمیت اجتماعی خاص یافته بودند. صوفیان ایران هم اگر چه خود در آغاز صوفی بودند و صوفی نواز ولی سپس راه را دیگر کردند و بعللی تصوف را ارجی ننهادند.

مخالفت متشرعان و فقیهان بعض مذاهب (خصوصاً حنابله و اهل حدیث) با صوفیه که متهم به بدعت گذاری و فساد عقیده و خروج از حدود شریعت و سنت بودند، آثاری در رد تصوف پدید آورد ولی گاه دایره این خلاف و انکار فراتر می رفت و به ایذاء و اعدام صوفیان می انجامید. خود صوفیان هم که به طرائق مختلف منقسم می شدند با یکدیگر تقار و جدالها داشتند و خصوصاً در قرن 8 - 12 این اختلاف ها شدیدتر بود و معرکه ها می ساخت، که نزاعهای حیدری - نعمتی در ایران یاد آور آنها است.

در قرون اخیر تصوف در بیشتر بلاد اسلامی دوره توقف و انحطاط را گذرانید و در جمود و رکود فکری فروماند. خانقاهها و تکایایی که متعلق به طرائق پیشمار بود، جز ادامه و تکرار سنن طریقتی و تعظیم مشایخ و تقدیس اولیا و ترویج بعض خرافات کاری نکردند و فکری بزرگ را نه پروراندین. در نهضت‌های اصلاح طلبی اسلام که از اوایل این قرن شروع شد و بسیاری از جوامع مذهبی مسلمانان را فراگرفت، تصوف تقریباً برکنار ماند، خصوصاً که بیشتر مصلحان با تصوف روی خوشی نداشتند و با آداب طریقتی مخالفت هم می ورزیدند. ظهور وهابیان جزیره العرب و مخالفشان با تصوف و عرفان در اوان این قرن هم صدمه ای بر تصوف بود که نه تنها بساط صوفیگری را از حجاز برچید، بلکه در افکار مسلمانان بلاد دیگر نیز اثراتی نهاد و در ترکیه هم با سقوط امپراتوری عثمانی و تشکیل جمهوری در سال 1925 همه تشکیلات خانقاهی و آداب صوفیگری ممنوع شد و کاخ رفیع و فرسوده تصوف آناطولی هم یکباره فرو ریخت و از آن چیزی نماند.

احمد طاهری عراقی

1358

ص: 72

کاربرد این رده بندی

اشاره

از: پوری سلطانی و زهره علوی

ص: 73

ویرایش نخست این رده بندی پس از 8 سال تحقیق و ممارست توسط زنده یاد مرحوم دکتر احمد طاهری عراقی سرانجام در سال 1358 منتشر شد. با شروع کار فهرست نویسی کتابهای فارسی در مرکز خدمات کتابداری که در سال 1362 در کتابخانه ملی ادغام شد، عدم کارآئی دوره بندی متداول این روزگار، یعنی رده بندی دهیویی دیوئی و رده بندی کتابخانه کنگره در مورد موضوع های مربوط به ایران اعم از دین، فلسفه، تاریخ، جغرافیا، ادبیات، زبان و غیره بر ما آشکار شد. لازم به تذکر است که رده بندی های موجود دیگر نیز همین کمبودها را داشتند، مضافا اینکه در سایر قسمت ها از جمله علوم و فناوری، علوم اجتماعی و دیگر مباحث علوم انسانی نیز که وابسته به قوم و ملت و سرزمین خاصی نیستند و حد و مرزی ندارند به گستردگی و تفصیل و دقت و کمال دوره بندی فوق الذکر نیستند لذا برای پرهیز از هر نوع دوباره کاری بر آن شدیم که مباحث مربوط به ایران و اسلام را تکمیل کنیم و برای استفاده در اختیار کتابخانه های ایران و جهان قرار دهیم.

هدف

رده بندی به طور کلی عبارت است از دسته بندی و گروه بندی اشیاء بر مبنای تشابهات و تمایزات بین آنها. مثل تعیین گروههای مختلف درختان و گروههای مختلف سنگها و تعیین و تمیز و تشخیص بین آنها. این عمل را ذهن بشر برای شناختی و بازشناسی عناصر و اشیاء همواره انجام می دهد.

در رده بندی کتابخانه ای هدف اصلی تسهیل دسترس پذیری به هر نوع اطلاع و دانشی است که در کتابها و سایر رسانه ها اعم از چاپی و غیر چاپی نهفته است. بنابر این در کتابخانه در واقع ما "اطلاعات" را رده بندی می کنیم و در رده بندی اطلاعات، اصول عملی در مقایسه با اصول نظری از اهمیت بیشتری برخوردار است. به زبانی دیگر منظور از رده بندی در کتابخانه تنها نشان دادن رابطه اساسی اجزاء و عناصر نیست بلکه بیشترین منظور، نشان دادن رابطه ها و ارتباطاتی است که بتواند به تسهیل در امر بازیابی

کمک کند. بنابر این مجادله و بحث بر سر اینکه آیا "معدن ذغال سنگ" از فروع "معدن" است یا ذغال سنگ "موردی (1) ندارد. همچنانکه گفتگو بر سر اینکه مثنوی مولوی جایش در عرفان است یا ادبیات حاصلی ندارد بلکه بر حسب نوع کتابخانه می توان آنها را در هر یک از دو محل رده بندی کرد و جای داد.

بهمین ترتیب هدف از تنظیم رده بندی اسلام نیز گروه بندی مشابهات و افتراق ممیزات و نشان دادن توالی موضوعات و رابطه بین آنها بوده است بنحوی که هم قابل اعمال در کتابخانه های بزرگ باشد و هم امر بازیابی و دسترسی به مطالب مختلف را تسهیل نماید.

"کد" گذاری

هدف از تعیین نوعی "کد" یا رمز مخصوص برای هر یک از مباحث مندرج در یک طرح رده بندی از کلی تا جزئی و از عام تا خاص، تنها ارائه تدبیری است برای تسهیل در امر بازیابی که هدف غائی در هر کتابخانه است. هر چقدر این رمزها کوتاه تر و ساده تر باشند البته بهتر است چراکه هر یک از آنها دارای بار معنایی خاصی هستند و وقتی روی عطف کتاب قرار گرفتند ضمن برقراری ارتباط موضوعی، محل کتاب را نیز در قفسه ها مشخص می نمایند و بدین ترتیب دسترسی مجدد کتاب را ممکن و میسر می سازند. با این همه کوتاهی و بلندی شماره یا رمز از جهتی نیز مرتبط است با مبسوط یا خلاصه بودن طرح. در طرح رده بندی اسلام ما شیوه کدگذاری کتابخانه کنگره را برگزیدیم به چند دلیل: یکی آنکه هماهنگ باشد با سایر قسمت های رده بندی کنگره که اکنون در ایران، به خصوص در کتابخانه های دانشگاهی و تخصصی رایج است. دیگر آنکه تفصیل و شمول این رده بندی بر جزئیات و فروع علم و دانش های بشری بسیار است و از این لحاظ بر کلیه رده بندیهای موجود در جهان برتری دارد و ما می خواستیم رده بندی اسلام را بر مبنای تفصیل پایه گذاری کنیم. (2) سه دیگر آنکه شیوه کدگذاری کتابخانه کنگره که بر پایه امتزاج حرف و عدد بنا شده و در نتیجه از طولانی شدن بی حد و غیر منطقی شماره ها جلوگیری می کند. و چهارم آنکه طرح رده بندی کتابخانه کنگره بعلت اینکه در بسیاری از کتابخانه های بزرگ جهان بکار می رود، طرحی پویا و

ص: 76

1- "Classification Theory" Encyclopedia Britannica, 1974, Vol. 4, p. 693

2- برای رده بندی خلاصه تر می توان از گسترش اسلام در رده بندی دیویی استفاده کرد. نگاه کنید به: احمد طاهری عراقی. رده بندی دهدهی دیویی: اسلام - ویرایش سوم - تهران: کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران، 1372.

زنده است و گذشته از جامعیت در علوم و دانش های شناخته شده، علوم و مباحث جدید نیز در هر زمینه مرتباً توسط متخصصان و محققان بدان افزوده می شود.

توضیح آنکه "کد گذاری در ماهیت رده بندی اثر نمی گذارد بنابر این اگر شیوه "کدگذاری دیگری را بر می گردیم علاوه بر اینکه مفید فایده ای نبود، گمراهی و سردرگمی در کتابخانه ها به وجود می آورد از آنکه معلوم نبود بقیه علوم بشری بر چه پایه و چگونه باید رده بندی شود. و اگر می خواستیم تمام علوم را از نوره بندی کنیم تحصیل حاصل بود و جز دوباره کاری و هدر دادن وقت و نیروی متخصصان و اتلاف بودجه در کتابخانه های سراسر کشور نتیجه ای نداشت.

شیوه کار

همانطور که زنده یاد مرحوم دکتر طاهری در پیشگفتار و نیز در مقدمه مبسوط خود گفته اند، کار تدوین رده بندی اسلام در اصول کلی و اساسی مبتنی است بر تقسیم بندی قدما از علوم اسلامی. در دقایق و جزئیات، جدیت کامل به عمل آمد تا این طرح با موازین و اصول علمی رده بندی منطبق و متفق باشد. از آن جمله است رعایت رابطه و نسبت موضوعها و مطالب به یکدیگر، و نیز منفک شدن جزء از کل و شمول کل بر جزء و ارائه تعریفهای جامع برای هر رده و نشانه. علاوه بر این اهتمام بسیار رفته است تا ارجاعها، اشارات و توضیحات کافی برای هدایت فهرستتویسان و استفاده کنندگان از این رده بندی منظور گردد.

آنچه برای تحقیق اصول فوق انجام شد در صفحات 101 و 102 مقدمه کاربردی ویرایش اول این رده بندی آمده است. در مورد این ویرایش باید اضافه شود که تغییرات بیشتر جنبه عملی داشته است و متکی بوده است بر صدها کتابی که در فاصله 1358 تاکنون در کتابخانه ملی فهرست شده است. از جمله آنکه در بسیاری از موارد متوجه شدیم که تعداد شماره های منظور شده برای یک مفهوم خاص با تعداد انتشار در آن زمینه انطباق ندارد. به ناچار می باید تغییراتی در شماره ها به وجود می آمد تا جا برای آثار به اندازه کافی موجود باشد. همچنین بعد از انقلاب اسلامی تعداد بسیاری کتاب در زمینه های اسلام و علوم دینی منتشر شد که قبلاً نمونه هایی از آن دیده نشده بود و در نتیجه باید برای مفاهیم جدید در محل مناسب خود شماره هایی منظور می کردیم. این تغییرات و اضافات همه بر مبنای پشتوانه انتشاراتی و چنانچه بعداً خواهد آمد با صوابدید علمای محترم دینی انجام شده است.

نظام درون رده‌های طرح اسلام همچنانکه گفته شد از کل به جزء است. یعنی در هر قسمت ابتدا، کلیات (شامل سازمانها، انجمنها، کنگره ها، دایره المعارفها، فهرستها، مجموعه ها، راهنمای آموزشی، کتابشناسیها، واژه نامه ها و مسائل کلی از این قبیل) آمده است، سپس موضوع های خاص، موضوعها نیز بر مبنای مفاهیم جزئی تر تقسیم بندی شده اند. مثلا در مبحث فقه و اصول ابتدا مباحث کلی آمده است، سپس طبقات و تراجم فقها و بعد فقهای مذاهب خاص، الی آخر.

در ویرایش اول، تقسیم بندی درون هریک از این مفاهیم در اکثر موارد، تقسیم تاریخی مبتنی بر تاریخ وفات نویسنده یا فرد مورد نظر بود. شاید این شیوه از نظر علمی جالب باشد ولی با پشتوانه انتشاراتی بیست سال اخیر متوجه شدیم که چنین نظام تاریخی عملا کارایی ندارد و فهرستتویسان را با گرفتاریهای بیشمار روبرو می کند. زیرا در بسیاری از موارد یافتن تاریخ وفات میسر نیست. ضمن اینکه تداخل تاریخی نیز مشکلات خاص خود را داشت. همچنین چون تعدد و تکثر افراد و نویسندگان در یک دوره تاریخی قابل پیش بینی نبود، گاه ناچار می شدیم برای رعایت یک نظم تاریخی از شماره های بسیار طولانی استفاده کنیم که خود مغایر با هدف اصلی این بازنویسی بود. مثلا در قسمت احادیث شیعه گفته شده بود: قرن 9-4 (بر حسب تاریخ وفات) و برای آن فقط شماره های 129-133 در نظر گرفته شده بود در عمل به آنچنان اشکالی برخوردیم که ناچار شدیم از همان ابتدا به تمهیداتی خاص دست بزنیم. بخصوص آوردن یکی دو مثال و تخصیص شماره به آنها بر حسب تاریخ وفات باعث شد که در تعیین شماره افرادی که قبل یا بعد از او می آمدند اختلال ایجاد شود. از طرفی در ویرایش قبلی گاه از نظام تاریخی و گاه از نظام الفبایی استفاده شده بود که گرچه قابل توجیه می نمود، ولی ناهماهنگیهای را موجب می شد.

بهرحال در این ویرایش تلفیقی از این دو به وجود آمده است. به این ترتیب که تقسیمها بدون استثنا ابتدا بر حسب قرن و در هر قرن تنظیم ثانوی بر حسب حروف الفبا (آی) است. به این ترتیب نه تنها امر فهرستتویسی سهل تر می شود، بلکه کتابخانه های مختلف نیز می توانند بدون اتکا به کتابخانه ملی، بر مبنای رف برگه های خود عمل کرده شماره و نشانه مؤلف لازم را به کتاب در دست فهرست بدهند. با مراجعه به طرحی که در دست دارید، مشاهده خواهید کرد که برای قراءت در قرن 4 شماره BP75/3 انتخاب شده است و در مقابل آن گفته شده است: آ-ی بر حسب سرشناسه. بر این

اساس شماره كتاب القراءات السبع (اختلاف القراء السبعة)، ابن مجاهد، أحمد بن موسى (324-245 ق) می شود 4 ق 2 الف / BP75/3 و این شماره را همه کتابخانه ها به همین گونه به کار می برند، در صورتیکه در ترتیب تاریخ وفات امکان این یکدستی به سختی ممکن بود انجام پذیرد.

حال اگر دو یا چند نویسنده در قرن 4 ق. (علم قراءت) داشته باشیم بر حسب نام خانوادگی الفبائی می شود. با این شیوه راه برای گسترشهای بعدی گذاشته شده است علت تغییر این شماره ها از تاریخ وفات به روش الفبائی حاضر چنانکه گفته شد این بود که در بسیاری از موارد تاریخ وفات را پیدا نمی کردیم و در نتیجه شماره دقیق بدست نمی آوردیم و ثانیاً یکدستی در کتابخانه های مختلف از بین می رفت و حال آنکه با روش الفبائی در درون هر قرن این اشکال وجود نخواهد داشت، همچنین کار فهرست نویسی سهل تر خواهد شد.

به همین گونه در بخش تفاسیر نیز بر خلاف ویرایش اول تفاسیر ماثور و غیر ماثور از هم تفکیک نشده است، بلکه تفاسیر صرف نظر از سنی و شیعه، ماثور و غیر ماثور که تشخیص آنها گاه بسیار مشکل بود، بر حسب قرن رده بندی شده و درون هر قرن تقسیم بندی (آ-ی) بر حسب نام نویسنده است.

در این ویرایش هم مثل گذشته در مواردی که چند کتاب معتبر از یک نویسنده بوده است آنها را ذکر کرده ایم.

به عنوان مثال نگاه کنید به کتابهای شمس الدین محمد بن محمد الجزری در علم قراءت

4د ج 4/ BP 75 /56 الدرّة المضمیه فی قراءت الائمة الثلاثة المرضیه

5ن ج 4/ BP 75 /56 النشر فی القراءت العشر

9ط ج 4/ BP 75 /56 طیبه النشر فی القراءت العشر

بر مبنای نظام قرنی - الفبائی، به سهولت می توان برای کتابهای نویسندگانی که در قرن 9 ق. قرار دارند شماره تعیین کرد. حتی اگر تاریخ تولد یا وفات دقیق در دست نیست می توان بر حسب تاریخ تقریبی شکوفائی نویسنده جای فرد را در قرن خود تعیین کرد. اکنون دست فهرست نویسی باز است که بر مبنای پشتوانه انتشاراتی شماره هر کتاب مورد نظر را به سهولت تعیین کند بدون اینکه خدشه ای در فلسفه نظام رده بندی به وجود آید.

گرچه مبنای تقسیمات درون رده ای این رده بندی ترتیب تاریخی و سپس الفبائی است ولی گاه بدون تقسیمات تاریخی از ترتیب الفبائی استفاده شده است و این در مواردی است که تقسیم تاریخی لزوم و موردی نداشته است. مثل مدارس و حوزه های علمیه خاص (شماره BP4 1/7-49) که در مقابل آن ذکر شده است (آسی الفبائی عددی بر حسب نام شهر) و یا در مورد واژه نامه های قرآن به زبان های مختلف (BP68/8-89) که بازهم بر تقسیم الفبائی عددی تاکید شده است. منظور از "الفبای عددی" این است که گرچه، تنظیم الفبائی است ولی ما به جای استفاده از حرف الفبا، با استفاده از جدول نشانه مؤلف (1) شماره آن حرف را بکار می بریم. مثلاً- به شماره BP16/9-99 کشورهای دیگر (آسی الفبائی عددی) رجوع کنید، در واقع اسلام در مناطق دیگر است. حال اگر اسلام در چین داشته باشیم شماره آن می شود BP16/93 اینجا در واقع بر حسب نام "چین" الفبایی شده است گرچه از حرف "چ" در شماره فوق خبری نیست ولی این حرف در نشانه مؤلف شماره 3 می گیرد.

شماره های داخل کمانک

شماره هایی که داخل کمانک قرار گرفته اند، شماره هایی است که گرچه در برخی کتابخانه ها ممکن است لازم و قابل استفاده باشد ولی کتابخانه ملی از آنها استفاده نمی کند و در عوض شماره هائی را که بدان ارجاع داده شده است به کار می برد. مثلاً در این طرح، ما به طور کلی ترجیح می دهیم که کتابشناسیها در رده Z قرار دهیم با اینکه شماره ای برای کتابشناسیها در نظر گرفته ایم ولی آن را در میان کمانک قرار داده ایم و در یادداشت ذیل آن با علامت اختصاری جح (به معنای ترجیح داده می شود) تذکر داده ایم که اینگونه آثار را در رده Z از طرح رده بندی کتابخانه کنگره رده بندی کنید.

معذک اگر کتابخانه ای مایل باشد کتابشناسی ها را در همین جا در کنار سایر کتابهای مربوط به دین اسلام نگه دارد مختار است و می تواند با برداشتن کمانکها

ص: 80

1- پوری سلطانی و زهره علوی. نشانه مؤلف، برای استفاده در طبقه بندی کتابخانه کنگره. - ویراست 5- تهران: سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران، 1391

شماره را به کار برد، یا مثلاً "مدایح و مراثی" در مورد حسین بن علی را ترجیح می دهیم در قسمت ادبیات رده بندی شود لذا آن را به رده [\(1\)PIR](#) که رده ادبیات فارسی در نظام رده بندی کتابخانه کنگره رجوع داده ایم.

مبداء تاریخ

مبداء تاریخ در این طرح ابتدا تا قرن 14، هجری قمری است و اگر فردی حدود 20 سال در قرن بعدی زندگی کرده در آن قرن قرار گرفته است بر خلاف ویرایش اول که رده بندی بر اساس تاریخ وفات بوده در این ویرایش پس از مشخص کردن قرن نظم الفبائی نام نویسندگان رعایت شده است یعنی در درون هر قرنی اصطلاح (آ-ی) به کار رفته است.

هرجا تاریخ شمسی به کار رفته با نشانه "ش" و هرجا ناگزیر از استفاده تاریخ میلادی بوده ایم آن را با نشانه "م" مشخص کرده ایم. از قرن 14 به بعد مبداء تاریخ، هجری شمسی است. کلیه تاریخ های تولد و وفات با کتاب [الاعلام \(2\)](#) مقابله شده است و ضبط الاعلام مأخذ قرار گرفته است. بدیهی است در مواردی که شخص مورد نظر در الاعلام وجود نداشته است برای حصول اطمینان به آثار و مراجع دیگر از جمله فهرست مستند مشاهیر و مؤلفان [\(3\)](#) رجوع شده است.

آثار وابسته به یک اثر

برای اینکه کلیه آثار مربوط به یک متن در کنار آن قرار بگیرد جدولی به این شرح بدین منظور در نظر گرفته شده است

ص: 81

1- ماندانا صدیق بهزادی. رده PIR زبانها و ادبیات ایرانی بر اساس نظام رده بندی کنگره. - (تهران: سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران، 1394).

2- خیر الدین الزرکلی، الاعلام، قاموس تراجم لأشهر الرجال و النساء من العرب المستعربین و المستشرقین. (بیروت: 1969م).

3- فرشته مولوی. فهرست مستند اسامی مشاهیر و مؤلفان. با همکاری شهره دریایی و مرضیه هدایت. - ویراست دوم. - (تهران: کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران، 1376).

جدول گسترش آثار انفرادی

متن به زبان اصلی (بر حسب تاریخ)

01/ برگزیده ها، خلاصه ها، مستخرجات و مستدرکات (آ-ی عددی

بر حسب گردآورنده و ناشر و غیره)

22-021/ شرح (آ-ی بر حسب شارح)

023/ برگزیده شرح (آ-ی بر حسب شارح)

38-031/ حواشی (آ-ی بر حسب محشی)

فهرست حواشی

ترجمه ها

زبانهای خاص. چند زبانه

زیر هر زبان تقسیمات زیر را بکار ببرید

(1) متن کامل (بر حسب تاریخ)

(2) برگزیده ها، خلاصه ها، متسخرجات و مستدرکات

(آ-ی بر حسب گردآورنده، ناشر و غیره)

(22) شرح (آ-ی بر حسب شارح)

(23) برگزیده شرح (آ-ی بر حسب شارح)

041-042 / فارسی

041/ متن (بر حسب تاریخ)

4211-4218 / برگزیده... (آ-ی بر حسب انتخاب کننده)

04221/ شرح (آ-ی بر حسب شارح)

0423/ برگزیده شرح (آ-ی بر حسب شارح)

044- /043 عربی

0452- /046 ترکی

شامل کلیه زبانهای ترکی

0462- /046 اردو

0472- /047 کردی

0482- /048 ترکمنی

0492- /049 پشتو

0495/ زبانهای دیگر (آ-ی عددی بر حسب زبان و سپس بر حسب تاریخ)

05/ مقاله ها، خطابه ها، کنگره ها، تحقیقات (آ-ی بر حسب سرشناسه)

06/ واژه نامه ها و مصطلح نامه ها، دایره المعارفها (آ-ی بر حسب گردآورنده)

07/ فهرستها و کشف اللغتها (آ-ی بر حسب گردآورنده)

08/ تاریخ و نقد (آ-ی عددی بر حسب منتقد)

085/ مصادر و مآخذ (اسناد و مدارک)

09/ موضوعات خاص (آ-ی بر حسب موضوع)

095/ مباحث دیگر

شامل تکمله، تتمه و پرسش و پاسخها

ص: 82

به مثالهای زیر توجه کنید:

مستدرک وسائل الشیعه حر عاملی توسط حسین بن محمد تقی نوری

5017 و 4ح/ BP135

تلخیص جامع البیان محمد بن جریر طبری از تجیبی

2012 ج 2 ط/ BP93/5

الفتوحات المکیة... ابن عربی

2ف 2 الف/ BP283

فصوص الحکم ابن عربی

6ف 2 الف/ BP283

برگزیده فصوص الحکم توسط محمد جعفری(1)

6016 ف 2 الف/ BP 283

ترجمه فارسی متن کامل فصوص الحکم توسط عزت الله روحانی(2) در تاریخ 1385

1358 6041 ف 2 الف/ BP283

توجه

1. بعد از شماره های جدول هر جا دستور (آ-ی) داده شده است پس از نشانه اثر شماره جدول، نشانه عددی گردآورنده و غیره اضافه می شود مثلا در مثال 5017 و 4ح/ BP 135 که در آن شماره عددی ن=7 جانشین «ن» شده است مربوط به نام گردآورنده مستدرک وسائل الشیعه حرعاملی توسط حسین بن محمد تقی نوری است.

2. هرگاه از یک نویسنده در کتاب در یک موضوع باشد با نشانه اثر از یکدیگر جدا می شوند به مثال الفتوحات المکیه و فصوص الحکم ابن عربی در بالا نگاه کنید.

اجزای یازده گانه طرح

اشاره

طرح رده بندی اسلام کلا دارای یازده قسمت عمده است:

1- کتابهایی که با ستاره مشخص شده اند حقیقی نیستند و فقط برای مثال آورده شده اند.

2- کتابهایی که با ستاره مشخص شده اند حقیقی نیستند و فقط برای مثال آورده شده اند.

2. سرگذشتنامه ها

3. قرآن و علوم قرآنی

4. تفسیر

5. حدیث

6. فقه و اصول

7. کلام و عقاید

8. فرق اسلامی

9. اخلاق اسلامی

10. آداب و رسوم

11. تصوف و عرفان

در این قسمت به منظور راهنمایی آن دسته از کتابدارانی که آشنائی با علوم اسلامی ندارند ولی در کتابخانه های خود با تعدادی کتاب در این زمینه روبرو هستند به اختصار به ذکر چند نکته در ارتباط با بخشهای یازده گانه فوق می پردازیم.

1. کلیات

چنانچه از عنوان آن برمی آید عبارت از آن دسته از مطالب و آثار درباره اسلام و علوم اسلامی است که اختصاصی نباشد و در هیچیک از ده بخش دیگر ننگنجد و شمول آن بر همه یا چند قسمت از مطالب یازده گانه فوق باشد. مثلا اگر کنگره اسلام شناسی تشکیل شود، مجموعه سخنرانیهای آن کنگره احتمالا انواع مباحث اسلامی اعم از سرگذشت علما پا عالمی خاص و نیز قرآن و حدیث و فقه و کلام و غیره را تا تصوف و عرفان در برمی گیرد، کتابی که حاوی مجموعه این سخنرانیها باشد ناگزیر باید در BP 4 رده بندی شود. فضایل اسلام، دایره المعارف های اسلامی، بحث درباره سازمانها و انجمنهای اسلامی و بسیار مباحث دیگر از این قبیل همه جزو کلیات محسوب می شود زیرا که محتوای همه کلی است و به بخش یا مبحثی خاص از علوم اسلامی تعلق ندارد.

کلیات در بخشهای دیگر: با نگاهی کلی به طرح در می یابید که هر یک از مباحث یازده گانه فوق، خود دارای شعب و تقسیمات بسیار است. در گروه بندی این شعب نیز رعایت کل به جزء شده است و بهمین دلیل کلیات هر مبحث، خواه عامل یا خاص، در

ابتدای آن مبحث آمده است. بنابراین اگر اثری مربوط به یکی از مباحث یازده گانه فوق باشد ولی بر هیچیک از تقسیمات فرعی آن تأکید خاصی نداشته باشد، در واقع اثری است عام و کلی درباره آن مبحث. بنابر این چنین اثری باید در کلی ترین شماره که همیشه جزو شماره های اولیه است قرار بگیرد. مثلاً اثری کلی درباره علم تفسیر در BP91 قرار می گیرد. در بیشتر موارد برای آثار کلی شماره ای خاص ذکر شده است گرچه که ممکن است اصطلاح «آثار کلی» را به کار نبرده باشیم. مثلاً اثری که سرگذشت گروهی از مسلمانان را فارغ از تعلق فرقه ای یا گروهی در بر گیرد در BP21 رده بندی می شود، که با اصطلاح «جمع» زیر سر عنوان کلی «سرگذشتنامه ها» مشخص شده است.

باید توجه داشت که حتی تقسیمات فرعی و جزئی تر نیز گاه خود به کلی و خاص تقسیم می شوند، مثلاً نسبت به مبحث ملی سرگذشتنامه، سرگذشت ائمه حنفی مبحثی خاص است، ولی این مبحث خاص خود دارای کلی و خاص است چنانکه سرگذشتنامه کلی ائمه حنفیه در BP54/3 رده بندی می شود و سرگذشتنامه های انفرادی (خاص)، پس از آن می آید.

2. سرگذشتنامه

سرگذشتنامه ها پس از «کلیات»، کلی ترین مبحث این رده بندی است و از آن روست که بلافاصله بعد از کلیات آمده است. این مبحث خاص سرگذشتنامه های گروهی و فردی علما و ائمه ای است که اختصاصاً به یکی از علوم اسلامی منتسب و مشهور نباشند. لذا سرگذشت عالمی که منتسب است به فقه حنفی در فقه حنفی (BP149/5) رده بندی می شود و سرگذشتنامه گروهی فقهای حنفی در (BP149/2) در حالیکه سرگذشتنامه گروهی علمای حنفی اعم از فقیه و محدث و مفسر... در BP54/2 رده بندی می شود و الطبقات الکبیر ابن سعد الزهری در BP21 قرار می گیرد. طبعاً سرگذشت پیامبر و کلیه خاندان نبوت و نیز صحابه و تابعین و خلفای راشدین و دوازده امام و سایر علمای اسلام و اسلام شناسان در این قسمت جمع می شود.

در رده بندی قرآن سعی شده است که متون قرآن، ترجمه ها و منتخبات آن و نیز آنچه مربوط به قرآن است اعم از کتابشناسیها، فهرستها، کشف اللغتها و علوم مربوط به قرآن اعم از تجوید و قرائت و غیره و هر آنچه درباره قرآن نوشته شده است یکجا جمع شود. متون مختلف قرآن را در BP58 رده بندی کنید و هر یک را بر حسب تاریخ (یا قرن) نشر از یکدیگر مشخص و متمایز کنید.

در ویرایش اول اشکال کلی در مورد قرآن مربوط به سور قرآن بود. که متون سور به زبان اصلی و ترجمه های آن از یکدیگر جدا بودند. برای مثال: سوره الم به زبان عربی جانی نداشت و باید از شماره منتخبات استفاده می شد. در این ویرایش برای اجزاء و احزاب جانی در نظر گرفته نشد (BP64)، و به اجزاء و احزاب برحسب ورود در قرآن شماره ای اختصاص یافت و جدولی در ابتدای این شماره ها قرار گرفت تا برای ترجمه ها و سایر موضوع های مربوط به هر جزء یا حزب یا سوره از آن استفاده شود بدین ترتیب:

متن عربی جزء الم 2 آ 64/1 BP

ترجمه فارسی 3 آ 64/1 BP

ترجمه اردو 5 الف 4 آ / 64 / 1 BP می شود.

از آنجا که در رده بندی علوم اسلامی تفسیر جای خاص خود را دارد همانند ویرایش اول آن را در شماره (BP102) نگهداشتیم. تفسیر اجزاء، احزاب و سور براساس شماره های 64/986 - BP64/1 رده بندی می شود. مثل: تفسیر سوره الم BP102/1 می شود.

بر این اساس کلیه اجزاء، احزاب و سور تفاسیر آنها یکجا و در شماره های 102/986 - BP102/1 و ترجمه های آن در شماره 64/986 - BP64/1 رده بندی می شود.

ترجمه ها و تفسیرهای کامل قدیمی را که امروز تمامی متن آنها در دست نیست و فقط پاره های موجود طبع و نشر شده است باید متن کامل انگاشت و به هر یک شماره خاص خود را داد، چه شاید در آینده، اجزاء دیگر آن کتاب بازیافته شود. بنابراین به «تفسیر قرآن پاک» که جزء موجود قسمتی از سوره بقره و نساء است باید شماره BP93 را داد، نه شماره BP102/1 را

مباحث حدیث قرآنی (قرآن و علوم و فنون) (BP103-104) در دنباله تفسیر و در پایان همه علوم قرآنی آمده است، از آنکه این مباحث به گونه ای با تفسیر پیوند دارد. چه، بسیاری از این آثار که به بررسی ارتباط قرآن و علوم و فنون می پردازد بفهم معانی قرآن (یعنی همان غایت و هدف علم تفسیر) کمک می کنند. لذا می توان اینها را نوعی تفسیر و تأویل آیات دانست، و بدین سبب مناسب ترین جای از برای اینگونه آثار، بعد از کتب تفسیر است. در طبقه بندی ابوالنور اینگونه آثار جدا از بخش قرآن و تفسیر، در فصل «جنبشهای احیاء و اصلاح طلبی و تجدید» در کنار همه آثار جدید می آید، بحکم جدید بودن آنها و مانند نبودن به کتب تفسیر و علوم قرآنی

با اینهمه فهرستنویس باید اینگونه آثار را دقیقاً بررسی کند و در صورتیکه مطالب آن صرفاً مربوط به قرآن باشد در اینجا رده بندی نماید در غیر اینصورت، یعنی وقتی کتاب حاوی مسائل کلی و عام اسلامی است ولو اینکه از آیات و سور قرآنی هم استفاده کرده باشد. باید در کلام رده بندی شود. لذا مقایسه همیشگی این مبحث با قسمت «اسلام و عقاید جدید» در مبحث کلام و عقاید (BP229-233) لازم است.

5. حدیث

حدیث به دو بخش کلی تقسیم شده است

1. علم أصول الحدیث

3. متون احادیث

بنابراین بر خلاف قرآن، آنچه راجع به حدیث است که طبعاً شامل نقد و بررسی و تحقیق در احادیث نیز می شود، در ابتدا قرار می گیرد (BP107-116) و متون احادیث، بهرگونه و ترتیبی که باشد، در بخش دوم (BP117-145) می آید.

در ویرایش اول علم الحدیث به چهارده دوره تقسیم شده بود. ولی در این ویرایش متون احادیث برحسب نام نویسنده (محدث) الفبایی شده است. علت این تغییر به مناسبت این است که تاریخ وفات بسیاری از نویسندگان مشکوک به نظر می رسد و یا اساساً در منابع معتبر به دست نمی آید و در نتیجه منجر به تشتت رده بندی در کتابخانه ها می شود. با روش الفبایی، همانگونه که سابقاً گفته شد هماهنگی و یکدستی در کتابخانه ها به وجود می آید و رده بندی را به مراتب سهل تر می نماید.

نکته دیگر قابل ذکر اینکه در این بخش برخلاف رده بندی کتابخانه کنگره که سرگذشتنامه ها را به جهت کلی بودن در ابتدای هر فصل می آورد، در ابتدا نیامده است زیرا که سرگذشت محدثان و راویان در علم الرجال از فروع علم حدیث جانی خاص دارد. لذا برای سرگذشتنامه محدثان باید به شماره (BP 115-116) رجوع کرد. در طرح نیز به همان جا رجوع داده شده است.

همچنین باید توجه داشت که در آثار کلی علم الحدیث (BP107-109) علم الروایه و علم الدرایه از هم جدا نشده است، از آنکه بسیاری از آثار شامل این هر دو بخش علم الحدیث است.

6. فقه و اصول

در این قسمت ابتدا آثار کلی آمده است که شامل طبقات و تراجم فقها نیز می شود. فقهای مذاهب خاص به دو دسته گروهی و فردی صرفنظر از تاریخ وفات آنها بر اساس روش الفبائی رده بندی می شوند. اصول فقه و سپس فقه بطور اخص، به دنبال کلیات می آید و اجزاء و فروع هر یک به تفصیل ذیل آنها برشمرده شده است.

توجه فهرست نویسان را به این نکته جلب می کنیم که گرچه "ادله" (BP161-162/4) را در علم اصول معمولاً چهار می دانند، ولی جز آن چهار، مصادر دیگری نیز برای استنباط احکام هست. آنچه مسلم است در مورد کتاب و سنت و اجماع همه متفق القولند، اختلاف در دیگر ادله است. "قیاس" را بیشتر فقها پذیرفته اند. "استحسان" خاص ابوحنیفه و اصحابش است، و "استصلاح" (: مصالح مرسله) خاص مالک و پیروانش

شاید گفته شود که بعضی از "ادله" (مثلاً شرایع خاص قبل، قول صحابی ...) متداخل در ادله دیگرست و مصادر استنباط احکام افزون از چهار نیست. این قولی است روا، و بسیاری از علما هم که ادله را چهار دانسته اند. بر این رفته اند. اما ما در اینجا به جهت مصالح کتابداری و تقسیم و تفکیک کتابهای متعدد ترجیح دادیم قول کسانی را برگزینیم که ادله را بیش از چهار شمرده اند.

علم خلاف (BP167/9) که از وجوه استنباطات مختلف ادله اجمالی و تفصیلی یعنی کیفیت ایراد حجج و دفع شبه بحث می کند مبنی است بر علم جدل از مباحث منطق و در واقع همان جدل است که در مقاصد دینی (جدل واقع اصحاب مذاهب مانند ابوحنیفه، شافعی...) به کار می رود. خلاف را از فروع علم اصول فقه شمرده اند. ما

نیز آنرا در پایان فصل اصول آوردیم. ولی علم جدل و مناظره را - هر چند که فقها و متشرعان هم آنها را به کار گرفته اند - در اینجا نیاورده ایم، که آنها از فروع علوم عقلی اند.

7. کلام

در بخش کلام و عقاید همانند بخش فقه و اصول نخست آثار کلی می آید یعنی کتبی که شامل همه مسایل کلامی است که این آثار برحسب مذاهب و فرق تقسیم بندی شده است. و پس از آن مسائل خاص کلامی خواهد آمد.

در زیر آثار کلی هر مذهب، شماره ای به "ردیه ها" اختصاص داده شده است و شماره ای به "دفاعیه ها"؛ مقصود از "ردیه ها" (ردود) کتبی است که دیگران در رد آن مذهب نوشته اند و "دفاعیه ها" نوشته های اهل آن مذهب است در نقض و رد آراء مخالفان و دفاع از مذهب خود. بدیهی است که کتب رد و نقض در صورتی درین بخش رده بندی می شود که شامل همه (یا بیشتر) مباحث کلامی باشد، ولی اگر درباره مسأله ای خاص باشد. (مثلا امامت، عدل و عصمت،...) در بخش مباحث خاص (BP216-226/8) رده بندی می شود.

ترتیب "مباحث خاص" (BP 216- 226/8) با اندک تغییراتی، همان گونه است که در بیشتر کتب کلام آمده است. عدل (BP219/3) اگر چه نزد معتزله و شیعه رکنی از اصول مذهب است و معمولاً آن را در فصلی جدا از صفات دیگر باری تعالی می آورند. ولی در اینجا به جهت آنکه بتوان کتب همه مذاهب را در یک موضوع خاص در کنار هم گرد آورد، عدل را نیز در بخش صفات و افعال خداوند آورده ایم.

در بعض کتب کلامی، برخی مسائل فقهی (مانند مسیح خفین، نبید تصر، متعه...) یا اصولی (مانند خبر واحد) که مورد اختلاف فرق است مطرح شده است. ما این گونه مسائل را فقط در فقه و اصول آورده ایم نه در بخش کلام

چنانکه پیشتر اشاره شد، بخش "اسلام و علوم و عقاید جدید و تجدید حیات فکری و جنبشهای اصلاح طلبانه (BP229-233) به دنبال فصل کلام و عقاید آمده است. به دلیل اینکه آثاری که در این مقولات نوشته می شود، همان غرض و هدفی را دنبال می کند که آثار کلامی قدما، یعنی اثبات اصول دینی و دفع شبهات، جز آنکه سلاح

متکلمان قدیم، منطق و فلسفه قدیم یونانی بود و ابزار معاصران، علوم و فنون و فلسفه های جدید اروپایی است.

بعضی از مباحث "اسلام و علوم و عقاید جدید" ممکن است شباهتی به بعض مسائل فقهی داشته باشد و داخل حوزه فقه شود مانند اسلام و خانواده (BP230/17) اسلام و برده داری (BP230/15) اسلام و مالکیت (BP230/3)،... این مسائل را هم در این بخش آوردیم تا همه آثار مربوط به "اسلام و علوم و عقاید جدید" در یک جای گرد آید. و این جای (BP229-233) که پس از بخش فقه و به دنبال بخش کلام و عقاید است، مناسبتر می نمود از آنکه این مباحث را تجزیه کنیم، پاره در فقه و پاره ای را در کلام، قرار دهیم و یا آنکه آنها را به کلی از علوم شرعی سنتی جدا سازیم و در پایان آوریم(1)

8. فرق اسلامی

غالب فهرست نویسان در رده بندی کتب مربوط به فرق اسلامی گرفتار شبهه می شوند زیرا که اینگونه کتب بسیار با مباحث کلامی آمیخته است. بدین سبب توصیه می شود که اولاً کتب مربوط به فرقه ها را همیشه با بخش پیشین یعنی کلام مقایسه کنید. ثانیاً در صورتی که اثر درباره مسائل تاریخی و عبارتی دیگر تاریخ با آداب و رسوم فرقه خاص باشد آن را در بخش فرق اسلامی و اگر در باب مسائل عقیدتی و کلامی یا فقهی باشد به تناسب آن را در فقه یا کلام رده بندی کنید.

در بخش فرق اسلامی شماره خاصی برای کنگره ها و سمپوزیوم ها در نظر گرفته نشده است. اینگونه کتابها را در "مقاله ها و سخنرانیها" (BP235/4) رده بندی کنید. سازمانهای فرق اسلامی را در BP3 بیاورید (مثال: دار التقریب 2 د/ BP3)

9. اخلاق

بحکم آنکه هم مسایل و مباحث مربوط به قرآن در بخش "قرآن و علوم قرآنی" آمده است، "قرآن و اخلاق" نیز بدانجا ارجاع داده شده است.

مباحث خاص اخلاق به سمت فردی، خانوادگی و اجتماعی تقسیم شده است. بعض مباحث این فصل است شبیه مسایل فقهی باشد (مثلاً باده گساری، قمار،

ص: 90

1- در رده بندی دکتر عبدالوهاب ابوالنور این مباحث در پایان آمده است.

بازرگانی، شهرداری و احتساب..)، ولی روشن است که فقط آثاری در این باب می آید که شامل آداب و اخلاق باشد نه فقط بیان احکام و قوانین فقهی، هر چند که کتب اخلاق شمه ای از احکام را نیز بطور ضمنی شامل است.

10. آداب و رسوم

تذکر این نکته در اینجا نیز لازم می دانیم که در آداب و رسوم زندگی (BP258-258/8)، هر آنچه که احکام و قوانین محض باشد باید در فقه رده بندی شود.

آداب و رسومی که خاص صوفیه و درویش است در بخش تصوف و عرفان رده بندی می شود چون پرسه (BP288/9)، ادعیه و اوراد صوفیه (BP288/84).

بحث درباره زیارت، اگر تحقیق در جواز یا حرمت توسل به اولیاء و زیارت قبور باشد، از مباحث فقهی - کلامی به شمار است و باید در (BP226/7) رده بندی شود، و اگر درباره آداب و رسوم زیارت یک یا چند مشهد و مزار باشد در این بخش می آید.

11. تصوف و عرفان

سرگذشتنامه های فردی (BP278/3-280/8) خاص زهاد نخستین و مشایخ قدمای پیش از تشکل طرائق و آنانی است که انتسابشان به طریقه ای خاص دشوار است. البته نام اکثر مشایخ سلف در سلسله خرقة هم طرائق هست و هر طریقه ای آنان را از خود می شمارند.

مباحث خاص دارای دو بخش است: یکی عرفان یا فلسفه تصوم (Theosophy) و دیگر تصوف و سلوک. تقسیم بندیهای اخلاق و مقامات و احوال و مصطلحات و ... مأخوذ است از کتبی چون عوارف المعارف و مصباح الهدایه

باید توجه داشت که بعضی مباحث اخلاق و مقامات و احوال (BP289-289/2) در باب اخلاق اسلامی هم آمده است ولی فقط آثاری را در اینجا باید رده بندی کرد که صوفیانه باشد.

طرائق صوفیه (BP290-293/9) بی شمارند کوشیده ایم مهم ترین آنها را برگزینیم و آنهایی را نام ببریم که با آثار مکتوبشان افزونتر است و یا نوشته و تحقیق درباره شان بیشتر

حروفیه (BP390/9-95)، را جزء فرق صوفیه شمردیم نه جزو فرق اسلامی، که گذشته از مشابهت نام آنان با صوفیه، به حکم آثارشان، آنان روش خود را طریقتی از تصوف شمردند نه مذهبی و فرقه‌های علی حده.

فتوت را به سبب پیوند استوارش با تصوف در پایان همه مباحث آوردیم. اگر چه نمی توان فتوت را طریقه ای شمرد ولی اشتراک آداب و رسوم و تشابهات صوفیان و اخیان و اثرپذیری شان از یکدیگر، جایی برای فتوت در باب تصوف می گشاید، چنانکه شمس الدین آملی در نفائس الفنون هم فتوت را از فروع تصوف شمرد است.

کثرت طریقه ها در تصوف اسلامی نتیجه انشعابات است که در طول قرون پدید آمده است. بسیاری از طرائق منشعبه استقلال کلی یافته اند چندانکه آداب و رسوم - و گاه حتی عقاید و عرفانشان - با سلسله اصلی متفاوت است، (ذهبیه و نوربخشیه را با کبرویه، و بکتاشیه را با یسویه مقایسه کنید). ولی در بسیاری از موارد تشعبات، تغییری اساسی در اصول آن طریقه پدید نیآورده است (مانند طرق مختلف شاذلیه و نعمه اللهیسه و نقشبندیه). بدین ملا-حظه، طرائق و طوائف نوع دوم در این رده بندی ذکر نشده، و فقط از طرائق اصلی و طریقه های منشعب مستقل شده نام برده شده است.

طرائق را می توان برحسب انشعاباتشان از یکدیگر، تقسیم بندی کرد و هر یک از طرق منشعبه را ذیل طریقه اصلی ذکر کرد مثلاً ذهبیه و نوربخشیه را در ذیل کبرویه، و بکتاشیه را ذیل یسویه، و بدویه و دسوقیه را ذیل رفاعیه آورد. ولی ما از این تقسیم بندی عدول کردیم و همه طرائق را به ترتیب الفبائی در پی هم نام بردیم زیرا بعضی از طرائق منشعبه تلفیق و ترکیبی از دو طریقه (و گاه بیشتر) است مانند شاذلیه که از مدینییه و رفاعیه منشعب است و نقشبندیه که از خواجگانییه و یسویه.

اگر چه ما ترجیح می دهیم که کتابهای عرفانی منظوم (مانند منطق الطیر، مثنوی و گلشن راز... در فارسی و اشعار ابن عربی و ابن فارض... در عربی) در ادبیات رده بندی شود ولی برای این گونه کتابها هم جایی در این رده بندی، منظور شده است، تا اگر کتابخانه ای بر حسب سیاست خود خواست این کتابها را در تصوف و عرفان جای دهد مشکلی نداشته باشد.

قدردانی و سپاس خود را به حضور استاد محترم سرکار خانم پوری سلطانی و فرهیخته ارجمند جناب آقای کامران فانی که همواره از نظرات و راهنمایی های ایشان در همه زمینه ها و موضوع ها بهره برده ایم تقدیم می داریم. کلیه تغییرات و اضافات با نظر و مشاوره دائمی این بزرگواران انجام شده است؛ سپاسگزاریم.

از کلیه فهرست نویسان محترم و دلسوز بخش پردازش بخصوص سرکار خانم آنیتا سلطانی کارشناس مسئول بخش فهرست نویسی که با دقت و جدیت خاصی ما را یاری داده اند سپاسگزاری و قدردانی می نمائیم. از سرکار خانم زهرا عالمی کارشناس مسئول که در حرفچینی کامپیوتری این متن زحمات فراوانی را متحمل شده اند سپاسگزاری و قدردانی می نمائیم.

زهرا علوی

زهرا مدرسی

محبوبه قربانی

1394

ص: 93

اختصارات

حج: ترجیح داده می شود

رد: رده بندی کنید

ش: شمسی

قس: مقایسه کنید با...

ق-ه: قبل از هجرت

میلادی

نک: نگاه کنید به

ص: 94

خلاصه طرح رده بندی اسلام

(BP1 -295)

کلیات... 1-19

سرگذشتنامه ها... 21-57

قرآن و علوم قرآنی... 58-89

تفسیر... 90-104

حدیث... 106-145

فقه و اصول... 147-198

کلام و عقاید... 200-233

فرق اسلامی... 235-244

اخلاق اسلامی... 154-246

آداب و رسوم... 256-272

تصوف و عرفان... 274-295

ص: 95

1 نشریات ادواری

قس: BP7/5

1/ عربی

2/ فارسی

22/ پشتو

24/ کردی

25/ اردو

26/ ترکمنی

27/ زبانها و لهجه های دیگر ایرانی (آ-ی بر حسب نام لهجه)

3/ ترکی

شامل ترکی آذربایجان و ترکی استانبولی و غیره

5/ انگلیسی

6/ فرانسوی

7/ آلمانی

8/ اسپانیولی

9/ روسی

99-91/ زبانهای دیگر (آ-ی: الفبائی عددی)

2 سالنامه ها

مانند 99 - BP1/1 بر حسب زبان تقسیم بندی شود. مثال:

سالنامه فارسی "معارف جعفری": BP2/2

3 سازمانها. انجمن ها. مجامع. باشگاهها

1/3 آثار کلی

ی- 2/ سازمانها. انجمن ها. مجامع. باشگاههای خاص (آ-ی بر حسب نام)

شامل سازمانهای بین المللی مثال: سازمان کنفرانس اسلامی: 25 س / BP3

5/ آستان قدس رضوی

3الف/ اتحاد جهانی علمای مسلمین

8الف/ انجمن مدرسین دانشگاهها

6ب/ بعثه مقام معظم رهبری در امور حج و زیارت

92ب/ بنیاد اندیشه اسلامی

35پ/ پژوهشکده باقرالعلوم

4پ/ پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی

17ج/ جامعة المصطفی (صلی الله علیه و آله و سلم) العالمیه

2ج/ جامعه مدرسین حوزه ی علمیه قم

8ج/ جماعت اسلامی پاکستان

5ح/ حسینیه

54ح/ حسینیه زینبیه (تهران)

14د/ دارالتقريب بين المذاهب الاسلاميه

17د/ دار المصطفی (صلی الله علیه و آله و سلم) لاهیات التراث

2د/ دبیرستان شهید مهدی حکمت. انجمن اسلامی

12ی/ سازمان آیسسکو

15س/ سازمان اوقاف و امور خیریه

218س- 21س/ سازمان تبلیغات اسلامی

213س/ سازمان تبلیغات اسلامی استان آذربایجان شرقی

214س/ سازمان تبلیغات اسلامی استان بوشهر

216س/ سازمان تبلیغات اسلامی استان مرکزی

23س/ سازمان حج و زیارت

25س/ سازمان کنفرانس اسلامی

9ش/ شورای هماهنگی تبلیغات اسلامی

ص: 98

3 سازمانها. انجمن ها. مجامع، باشگاهها

سازمانها. انجمن ها. مجامع. باشگاههای خاص (دنباله)

95ش/ شورای هماهنگی و نظارت بر امر ترویج فرهنگ ایثار و شهادت

2ک/ کانون آشنایی با معارف اسلامی

3م/ مجمع جهانی تقریب مذاهب اسلامی

37م/ مرکز الامام الصدر للابحاث و الدراسات

375م/ مرکز بزرگ اسلامی غرب کشور

38م/ مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی

383م/ مرکز جهانی علوم اسلامی

4م/ مرکز نشر معارف اسلامی در جهان

8م/ مؤسسه آل بیت (علیهم السلام) لإحياء التراث

9م/ مؤسسة الامام الخوئي الخيرية

93م/ مؤسسه فرهنگی تربیتی توحید

93ن/ نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاهها. پژوهشگاه فرهنگ و معارف

9ه/ هیأت و کانون خادم الرضا(علیه السلام) (قم)

4 کنگره ها، کنفرانسها (مؤتمرات). نمایشگاهها

مجموعه ها

4/4 چند نویسنده بی

6/ تک نویسنده بی

6/ دائرة المعارفها. واژه نامه ها. مصطلح نامه ها

مانند 99 - BP1/1 برحسب زبان تقسیم بندی شود. مثال:

"القاموس الاسلامی": BP5/1

برای واژه نامه های دوزبانی به زبانی که اول آمده است شماره بدهید. مثال: واژه نامه انگلیسی - فرانسه اسلام: BP5/5

1/ عربی

2/ فارسی

5/ انگلیسی

6/ فرانسه

ص: 99

5 دائرة المعارفها. واژه نامه ها. مصطلح نامه ها (دنباله)

9/ روسی

93/ چینی

6 نقشه ها. اطلسها

5/ جغرافیای اسلام

در اینجا آثاری رده بندی می شود که مربوط است به توزیع

جغرافیائی مسلمانان در جهان. آثاری را که در باره جغرافیای

کشورها و شهر های اسلامی است در رده D یا G رده بندی کنید.

55/ منابع شبکه کامپیوتری

شامل اینترنت

راهنمای آموزشی، تحقیق

شامل تحقیقات عمومی، علمی و پیشرفته

آثاری را که اختصاصا به تعلیم و تربیت مربوط می شود در رده

L رده بندی کنید. در اینجا فقط آثاری رده بندی می شود که جنبه

دینی داشته باشد.

7 آثار کلی

طلاب را اینجا رده بندی کنید.

2/ روشهای تعلیم و تربیت

4/ مدارس و حوزه های علمی

شامل آزمون ها. کتاب ها و برنامه های درسی

49-41/ مدارس و حوزه های علمی خاص (آ-ی الفبائی عددی برحسب

نام شهر، کشور، منطقه و غیره)

مثال: حوزه علمیه قم: BP7/47

این شماره را فقط به مدارس بدهید که خاص علوم

دینی است. مثل: مدارس نظامیه

413/ افغانستان (حوزه های علمی شیعیان افغانستان)

415/ بصره (مدرسة الحديث في البصره)

417/ بغداد (جامع شيخ عبدالقادر الغيلاني)

42/ تونس (جامع الزيتونه)

43/ تهران (حوزه علمیه مروی تهران)

ص: 100

7 راهنمای آموزشی، تحقیق (دنباله)

434/ تهران (مدرسه عالی سپهسالار)

44/ خراسان (حوزه علمیه خراسان)

شامل خراسان شمالی، رضوی، جنوبی

8-441/ مراکز استان، شهر و غیره

447/ مشهد (حوزه علمیه مشهد)

45/ دزفول (حوزه علمیه دزفول)

455/ سوریه (دمشق) (مدرسه الحدیث فی بلاد الشام)

456/ عراق (مکتب شؤون المبلغین المجلس الاعلی للثورة الاسلامیه

فی العراق

47/ قم (حوزه علمیه قم)

475/ گرگان (حوزه علمیه گرگان)

477/ گلستان (حوزه علمیه اهل سنت گلستان)

[48] حوزه علمیه مشهد نگاه کنید به BP7/447

482/ مصر (حوزه علمیه مصر)

484/ نجف (حوزه علمیه نجف)

487/ هند (حوزه علمیه هند)

488/ یمن (حوزه علمیه یمن)

تعلیم و تربیت جوانان و نوجوانان

5/ نشریات ادواری

قس: BP1

6/ آثار کلی

7/ کتب درسی. پرسشها و پاسخها و سایر آثار مربوط به جوانان

قس: BP12

8 آثار ساده غیر تخصصی (آثار کلی برای عامه)

شامل کتابچه ها و جزوه ها و بروشورها

قس: BP11

9 داستانهای دینی. قصه های مذهبی

مقاله ها و سخنرانیها. مجالس و منابر متون وعظ و

خطابه

ص: 101

مقاله ها و سخنرانیها. مجالس و مناظر ... (دنباله)

10 چند نویسنده یی

5/ تک نویسنده یی

(8/ 10) کتابشناسیهای اسلام

جج: Z

11 آثار کلی درباره اسلام

قس: BP8

اسلام شناسی را اینجا رده بندی کنید.

5/ آثار کلی - اختصاصی (آ-ی بر حسب موضوع)

19/ آینده نگری

7/ الف/ افکار عمومی

77/ الف / اندیشه

8/ الف/ اندیشه های نو

9/ پ/ پوشاک روحانیت

8/ ت/ تلویزیون

9/ ج/ جهانی بودن

9/ ز/ زندگی معنوی

8/ ع/ علوم

3/ 8/ ف/ فلسفه تاریخ از دید اسلام

6/ رسانه های گروهی و ارتباط از راه دور

شامل اطلاع رسانی. افکار عمومی

62/ تبلیغات

روش های تبلیغ را اینجا رده بندی کنید.

622/ رادیویی

623/ تلویزیونی

624/ شبکه های کامپیوتری. پایگاه های اطلاعاتی مثل

نرم افزار های قرآن، نهج البلاغه، و غیره

625/ سایر رسانه ها (آ-ی بر حسب نام رسانه)

2ک / کتاب

ص: 102

11 آثار کلی درباره اسلام

12 پرسش ها و پاسخها (اسئلة و اجوبه)

قس: BP7/7

13 فلسفه اسلام، فضایل اسلام

تمدن اسلامی

رد: D

[13/5] تاریخ نگاری

جج: DS

14 تاریخ اسلام

فقط آثار مربوط به تاریخ دین اسلام را در اینجا بیاورید. تاریخ کشورهای اسلامی و تاریخ فتوحات و تاریخ خلفا را در رده D رده بندی کنید.

5/ اسلام در مناطق مختلف جهان (اسلامی و غیراسلامی)

6/ اسلام در کشورهای غیراسلامی

7/ اسلام در کشورهای اسلامی (مجموعه چند کشور)

75/ شیعه در مناطق مختلف

مثل شیعه در خلیج فارس BP14/75

اصول عقاید فرقه های مختلف شیعه را در شماره های رده اسلام 244 - BP 239 رده بندی کنید.

آسیا

15 آثار کلی

تقسیمات کشوری

1/ اردن

2/ افغانستان

3/ اندونزی

4/ ایران

45/ تاجیکستان

ص: 103

اسلام در مناطق مختلف جهان

15 آسیا (دنباله)

5/ ترکیه

6/ روسیه

65/ سوریه

16 عراق

2/ عربستان سعودی (حجاز و نجد)

3/ فلسطین

33/ قزاقستان

34/ قفقاز شمالی

35/ کره شمالی و جنوبی

4/ کویت، عمان، قطر، امارات خلیج فارس

5/ لبنان

6/ مالزی

7/ هند، پاکستان، بنگلادش

99-9/ کشورهای دیگر (آ-ی الفبائی عددی) مثال:

16/ بخارا (خان نشین)

92/ بروئی

27/ منطقه اقیانوس هند

93/ چین

95/ خوارزم

97/ ژاپن

975/ کشورهای عربی

98/ میانمار

اروپا

17 آثار کلی

9-2/ تقسیمات کشوری (آ-ی الفبائی عددی) مثال:

15/ آلمان

2/ اسپانیا

ص: 104

اسلام در مناطق مختلف جهان

17 اروپا (دنباله)

28/ انگلستان

29/ ایتالیا

3/ بالکان

35/ بلغارستان

37/ بوسنی و هرزگوین

7/ فرانسه

85/ یوگسلاوی

آفریقا

18 آثار کلی

تقسیمات کشوری

2/ الجزایر

3/ تونس

4/ سودان

5/ لیبی

6/ مصر

7/ مغرب

8/ موریتانیا

93/ اتيوپی

96/ غنا

965/ فولاني (سلطان نشين)

97/ كنگو

98/ نیجریه

آمریکا

شامل قاره آمریکا

19 آثار کلی

ص: 105

اسلام در مناطق مختلف جهان

19 آمریکا (دنباله)

تقسیمات منطقه ای

2/ آمریکای شمالی (ایالات متحده)

4/ آمریکای مرکزی

6/ آمریکای جنوبی

اقیانوسیه

7/ آثار کلی

89-8/ تقسیمات کشوری (آ-ی الفبائی عددی)

مثال: اسلام در استرالیا: BP 19/82

[20] اسلام در میان نژادها، گروهها، قبایل و غیره

جج: کشور یا منطقه

مثال: بختیارها: BP15/4

سرگذشتنامه ها

21-جمعی

57-22 خاص (انفرادی)

سیرت نبوی

22 آثار کلی

2/ قرن 1-3ق. (آ-ی بر حسب سرشناسه و سپس

عنوان) مثال:

اسير و المغازى: محمد بن اسحاق، 85؟ -

151ق. 9س 16 الف / BP 22/2

سيرة محمد بن اسحاق بروايت ابن هشام (عبدالملك ابن هشام متوفى 213ق.):

9س 2 الف / BP 22/2

السنة: أحمد بن عمر و ابن ابى عاصم، 206 - 287ق. 9س 3 الف / BP22/2

الانوار فى مولد النبي محمد (صلى الله عليه و آله و سلم): احمد بن عبدالله بكرى - 250؟ق. 8الف 8 ب / BP 22/2

ص: 106

سرگذشتنامه ها

اشاره

خاص

سیرت نبوی

22 آثار کلی

2/ قرن 1-3ق. (دنباله)

الشمائل النبویة و الخصائل المصطفویة: محمد

بن عیسی الترمذی (209 - 279 ق.):

8ش 4ت/2/22BP

سیرة محمد بن اسحاق (? 85 - 151 ق.):

9س 3م/2/22BP

المغازی النبویة: موسی بن عقیه، 141-ق.

6م 8م/2/22BP

4/ قرن 4ق. (آ-ی بر حسب سرشناسه) مثال:

الجامع فی السنین والآداب و المغازی و

التاریخ: عبدالله بن عبدالرحمن بن ابی زید

310؟ - 386ق. 2ج 16 الف/4/22BP

السیره النبویة: محمد بن حیان ابن حیان 270 - 354ق. 9س 17 الف/4/22BP

اوجز السیر لخبیر البشر: ابی الحسین فارسی

الرازی محمد محمود حمدان

8 الف 18 الف / BP22/4

اخلاق النبي صل الله عليه وآله: عبد الله بن

محمد ابو الشيخ 169 - 274 ق.

3 الف 2 الف / BP22/4

45/ قرن 5ق. (آ-ى بر حسب سرشناسه) مثال:

جوامع السيرة النبويه: على بن احمد ابن حزم

384 - 456 ق. 9 ج 2 الف / BP22/45

دلائل النبوة : احمد بن عبدالله أبو نعيم،

336 - 430 ق. 8د 24 الف / BP 22/45

ص: 107

سرگذشتنامه ها

خاص

سيرت نبوی

22 آثار کلی

45/ قرن 5ق. (دنباله)

دلائل النبوة و معرفة الاحوال صاحب الشريعة:

احمد بن حسين بيهقي، 384-458ق.

8د 9ب / BP 22/45

شرف النبي: عبد الملك بن محمد خرگوشي،

- 407ق. 4ش 4خ / BP 22/45

5/ قرن 6ق. (آ-ی بر حسب سرشناسه) مثال:

الشفاء بتعريف حقوق المصطفى: عياض بن

موسى قاضى عياض، 476 - 544ق.

7ش 2ق / BP 22/5

55/ قرن 7ق. (آ-ی بر حسب سرشناسه) مثال:

نهاية السؤل في خصائص الرسول محمد بن

عبد الله صلى الله عليه و سلم: عمر بن حسن

بن دحيه، 544-633ق.

9ن 17 الف / BP 22/55

بداية السؤل في تفضيل الرسول: عبدالعزيز

بن عبدالسلام ابن عبد السلام، 557-660ق.

ب 18 الف / BP 22/55

فتاوى الرسول صلى الله عليه و سلم للنساء:

محمد بن ابى بكر ابن قيم جوزيه

691-751ق. 2 ف 2 الف / BP 22/55

خلاصه سيرت رسول الله (صلى الله عليه و آله و سلم): شرف الدين

محمد بن عبدالله، قرن 7ق.

8خ 4ش / BP 22/55

6/ قرن 8ق. (آ-ى بر حسب سرشناسه) مثال:

السيرة النبويه: عبدالرحمن بن محمد ابن خلدون

732 - 808ق. 9س 16 الف / BP 22/6

ص: 108

سرگذشتنامه ها

خاص

سيرت نبوی

22 آثار کلی

6/ قرن 8ق. (دنباله)

صحيح السيرة النبويه: اسماعيل بن عمر ابن

كثير، 700-774ق. (برگزیده سيرالنبويه)

4013 ب 2 الف / BP 22/6

الفصول في سيرة الرسول صلى الله...: اسماعيل

بن عمر ابن كثير، 700 - 774ق.

6ف 2 الف / BP 22/6

عيون الأثر في فنون المغازي و الشمائل و السير: ابن سيد الناس محمد بن محمد (671 - 734 ق.): 8ع الف / BP22/6

مولد النبي: محمد بن مسعود كازروني

758 - 8م 2ك / BP 22/6

65/ قرن 9ق. (آ-ى بر حسب سرشناسه) مثال:

ذات الشفاء في سيرة النبي و الخلفاء: محمد بن جزري، 751 - 833 ق. ذ 4ج / BP 22/65

المتاع الأسماع بمال النبي (صلى الله عليه و آله و سلم) من الاحوال و

الأموال و الحفده المتاح احمد بن علي مقرزي،

766 - 845 ق. 8 الف 7م / BP22/65

7/ قرن 10ق. (آ-ى بر حسب سرشناسه) مثال:

الصواعق المخرقة في الرد على اهل البدع و

الزندقة: احمد بن محمد ابن حجر هيثمي،

909 - 974ق. 9 ص 2 الف / BP 22/7

تاريخ الخميس في احوال انفس نفيس: حسين بن محمد دياربكري، - 966ق. 2 ت 9 د / BP 22/7

سبل الهدى و الرشاد في سيرة خير العباد: محمد بن

يوسف شمس شامي، - 942ق.

2 س 8 ش / BP 22/7

ص: 109

سرگذشتنامه ها

خاص

سیرت نبوی

22 آثار کلی

7/ قرن 10 ق. (دنباله)

بهجة المحافل و بغية الامائل في تلخيص المعجزات

والسير والشمائل: محمد بن ابى بكر استخر يميني

945 - 991 ق. 9ب2ع/ BP 22/7

المواهب اللدینه في المنح المحمدیه: احمد

بن محمد القسطلانی، 851 - 923 ق.

8م5ق/ BP 22/7

75/ قرن 11 ق. (آی بر حسب سرشناسه) مثال:

السيرة الحلبية: من انسان العيون في سيرة الامين

المامون المعروفه بالسيرة الحلبية: على بن

ابراهيم حلبى، 975 - 1044 ق.

9س8ح/ BP 22/75

مدارج النبوت: عبدالحق بن سيف الدين

عبدالحق دهلوى، 4م2ع/ BP 22/75

آداب معاشرت محمد (صلى الله عليه وآله وسلم): محمد بن شاه

مرتضى فيض كاشانى، 1006-1091 ق.

8/ قرن 12 ق. (آ-ی بر حسب سرشناسه) مثال:

مختصر زادالمعاد في هدي خير العباد الامام ابن

قيم الجوزية رحمه الله: محمد بن الوهاب

ابن عبدالوهاب، 1115 - 1206ق.

3م 2 الف / BP22/8

85/ قرن 13 ق. (آ-ی بر حسب سرشناسه) مثال:

مختصر سيرة الرسول: عبدالله بن الوهاب

3م 2 الف / BP 22/85

9/ قرن 14 - (آ-ی بر حسب سرشناسه و سپس عنوان)

23 نقد و بررسی کتب سیر و مغازی

[7/ کتابشناسی ها

جج:Z

ص: 110

سرگذشتنامه ها

خاص

سیرت نبوی

مباحث خاص

24 از میلاد تا بعثت (53-13 ق.ه)

مولودية رد: BP 259 /4

2/ از بعثت تا هجرت (13 - 1ق.ه)

شامل دعوت حضرت محمد (صلی الله علیه و آله و سلم) از مردم

معراج (2ق.ه)

3/ از هجرت تا وفات (1-11ق.)

مباهله با نصارای نجران

4/ غزوات

45/ غزوات خاص (آسی بر حسب نام غزوه) مثال:

3 الف / احد

4ب / بدر

2ت / تبوک

8ح / حمراء الاسد

9ح / حنین

9خ / خندق (احزاب)

94خ / خیبر

[8ص /] صلح (حدیبیه) نگاه کنید به: BP 24/6

7م / فتح مکه

46/ سنت نبوی (رفتار و کردار). شمایل

شامل رفتار و روابط با یهودیان و کودکان و غیره

5/ معجزات. پیشگوئیا

مهر نبوت را اینجا رده بندی کنید.

55/ سیاست و حکومت. رسالت سیاسی

6/ پیمانها و عهدنامه ها

مثال: عهدنامه صلح حدیبیه

64/ پیامبر در قرآن

قس: 27م / BP 104

7/ در کتاب مقدس (یهود و مسیحیت)

75/ در سایر متون دینی (مثل زردشتی..)

ص: 111

سرگذشتنامه ها

خاص

سیرت نبوی

24 مباحث خاص (دنباله)

76/ تأثیر در تمدن غرب

(8/ مناقب و مدایح منظوم

جج: PIR

84/ حکایات و داستانها در باره پیامبر

خطب، کلمات، مکاتیب. وعظ

رد: BP142

87/ مخلفات پیامبر

اشیای باز مانده از پیامبر مانند: جامه، شمشیر، مو....

9/ سایر مباحث خاص (آ-ی)

14/ آرامگاه

7 الف/ پیامبر و اقلیتها

4 ب/ برابری

9 ب/ بهداشت

43 ت/ تربیت خانوادگی

7 ت/ تعقیب و ایذاء

2 ج/ جادوگری

9ج/ جهاد

2خ/ خانواده

5خ/ خشونت

9ز/ زن

9س/ سوء قصد

95/ نظریه های سیاسی

2ش/ شتم و سب

8ص/ صلح

8ع/ علوم

4ف/ فرماندهی

4ق/ نظریه درباره قرآن

4م/ مدیریت

ص: 112

سرگذشتنامه ها

خاص

سیرت نبوی

24 مباحث خاص (دنباله)

6م/ معاد

9م/ مهدویت

2ن/ نامها

8ن/ نماز

83ن/ نماز شب

4و/ ورزش

95/ کنگره ها، سخنرانی های مقاله ها، تحقیقات و غیره

25 خاندان پیامبر. فضائل خاندان پیامبر

ایمان خاندان نبوت، احادیث مربوط به خاندان

نبوت را اینجا بیاورید.

اجداد، اعمام، پدر و مادر ..

1/ هاشم بن عبد مناف - 102 ق.ه.

2/ عبدالمطلب بن هاشم (127 - 45 ق.ه.)

3/ عبدالله بن عبدالمطلب (81 - 53 ق.ه.)

4/ آمنه بنت وهب (سلام الله علیها) (76؟ - 46 ق.ه.)

5/ ابولهب (عبدالغری بن عبدالمطلب متوفی 2)

6/ ابو طالب بن عبدالمطلب، 85 - 3 ق.هـ.

7/ حمزة بن عبدالمطلب (54ق.هـ - 3ق.).

8/ عباس بن عبدالمطلب (51ق.هـ - 32ق.).

26/ همسران پیامبر (أمهات المومنین)

15/ ام سلمه بنت حذيفه (21ق.هـ - 63ق.).

17/ حفصة بنت عمر (18ق.هـ - 45ق.).

2/ خديجة بنت خويلد (68 - 3ق.هـ)

25/ زينب بنت جحش (33ق.هـ - 20ق.).

4/ عايشه بنت ابي بكر (9ق.هـ - 58ق.).

ص: 113

سرگذشتنامه ها

خاص

سیرت نبوی

مباحث خاص

27 خاندان پیامبر (دنباله)

فرزندان پیامبر

شامل کتب مربوط به حضرت ابراهیم

فرزند پیامبر

2/ فاطمه زهرا (سلام الله علیها) (13ق. ه - 11ق. ق.)

فضائل، کرامات و منزلت را اینجا رده بندی کنید.

داستانهای درباره ایشان را اینجا بیاورید.

22/ خطب. کلمات و شرح خطب (آ-ی)

برحسب) گردآورنده، مترجم

شارح، ناشر و غیره)

25/ فدک

[26/] مدایح و مناقب منظوم

جج: PIR

28/ در احادیث

3/ مباحث خاص (آی - ی)

5/ ت / تسبیح حضرت زهرا (سلام الله علیها)

7/ت تعقیب و ایذاء. مصائب

4ج / جزای دشمنان

9ز/ زناشوئی

5ش / شهادت

7ف/ فعالیت های سیاسی

7ل/ لقبها

6م/ معجزات

9م/ میلاد

2ن / نامها

ص: 114

سرگذشتنامه ها

خاص

28 صحابه و تابعین

صحابه (از آغاز تا 41 ق.).

6/ جمعی

شامل آثاری مانند اسدالغابه و الاصابه

سرگذشت گروههای خاص صحابه را نیز

اینجا رده بندی کنید. مانند "مهاجرین"،

"انصار"، "شهدای بدر"، "عشره فبشره"

"اصحاب صفة". زنان صحابه و شهیدان

مسلمان را نیز اینجا رده بندی کنید.

انفرادی

8/ خلفای راشدین

فقط آثاری را در اینجا بیاورید که

جنبه دینی داشته باشند. آثار تاریخی را

در رده D رده بندی کنید.

29 ابو بکر صدیق (51ق. ه- 13ق.).

6/ خطب و کلمات

30 عمر بن الخطاب (40ق. ه- 23ق.).

6/ خطب و کلمات

31 عثمان بن عفان (47ق.هـ - 40ق.).

6/ خطب و کلمات

علی بن ابی طالب (23ق.هـ - 40ق.).

رد: 39 - BP37

صحابه دیگر (آ-ی حسب صاحب سرگذشت)

32 الف - ابوس: مثال

ابن ابی العاص، عثمان بن ابی العاص،

-250ق.) 14 الف / BP32

ابن ابی بکر، عبدالرحمن 15 الف / BP32

ابن عباس، عبدالله بن عباس، 3-8 ق.

16 الف BP 32

ص: 115

سرگذشتنامه ها

خاص

صحابه و تابعین

صحابه

انفرادی

صحابه دیگر

32 الف - ابوس: مثال (دنباله)

ابن مسعود، عبدالله بن مسعود

31ق.ه. 3 ق. 2 الف / BP32

ابو ایوب انصاری، خالد بن زید (متوفی

52ق.): 22 الف BP32

ابوبصیر، عقبه بن اسید، قرن 1ق.

24 الف / BP 32

ابوذر غفاری، جندب بن جناده

(متوفی 32ق.): 25 الف BP32

ابوسعید الخدری (10ق.ه. - 74 ق.):

26 الف / BP 32

ابوسفیان (صخر بن حرب 57ق.ه.

- 31ق.): 27 الف / BP32

5/ ابوش - ح: مثال

ابوعبيده جراح، عامر بن عبدالله

(40ق.هـ - 18ق.): 24 الف / BP 32/5

ابو موسى الأشعري (عبد الله بن قيس

21ق.هـ - 44ق.): 26 الف / BP32/5

ابوهريره، عبدالله بن عامر (20ق.هـ -

58ق.): 27 الف / BP 32/5

ابي بن كعب (متوفى 21ق.):

28 الف / BP32/5

اسامه بن زيد، (7 قبل از هجرت -

54ق.): 5 الف / BP32/5

ص: 116

سرگذشتنامه ها

خاص

صحابه و تابعین

صحابه

انفرادی

32 صحابه دیگر

5/ ابوش - ح: مثال (دنباله)

ام سلیم، رمیصاء بنت ملحان (- 30ق.): 76 الف / BP32/5

انس بن مالک (10ق. ه - 93ق.):

8 الف / BP32/5

بریده بن حصیب، -63ق.

4ب / BP32/5

بلال بن رباح (متوفی 20ق.):

8ب / BP32/5

تمیم داری: تمیم بن اوس (-40ق.):

8ت / BP32/5

ثعلبة بن حاطب (قرن 1ق.):

لاث / BP32/5

جابر بن عبدالله الانصاری (16ق. ه -

78ق.): 2ج / BP 32/5

جعفر بن ابى طالب (متوفى 8 ق.):

ج7/5/32BP

حبيب بن مظاهر، - 61ق.:

ج9/5/32BP

حجر بن عدى (متوفى 51ق.):

ج3/5/32BP

حذيفه بن يمان (-36ق.):

ج4/5/32BP

ص: 117

سرگذشتنامه ها

خاص

صحابه و تابعین

صحابه

انفرادی

32 صحابه دیگر

5/ ابوش - ح: مثال (دنباله)

حسن بن علی (3 - 50 ق.)

رد: BP40

حسین بن علی (4 - 61 ق.)

رد: BP40

حنظلة بن ابی عامر، - 3 ق.:

9ح/ BP32/5

33 خ - ش: مثال

خالد بن ولید (متوفی 21 ق.): 2خ/ BP33

رشید همری، (قرن 1 ق.): 5ر/ BP33

زبیر بن عوام (28 ق.ه - 36 ق.):

BP 33/22

زید بن ثابت (11 ق.ه - 45 ق.): 9ز/ BP33

سعد بن ابی وقاص (23 ق.ه - 55

ق.7: س / BP33

سعد بن ربیع (- 3ق.): س / BP33

سعد بن عباده (متوفى 14ق.):

س / BP33 75

سعد بن معاذ (-5ق.): س / BP33 77

سعید بن جبیر (45-95ق.):

س / BP33 78

سلمان فارسی (متوفى 36ق.):

س / BP 33 8

ص: 118

سرگذشتنامه ها

خاص

صحابه و تابعین

صحابه

انفرادی

33 صحابه دیگر (دنباله)

5/ص - ظ: مثال

صهیب بن سنان رومی (32ق.ه -

38ق.): 9ص / BP33/5

طلحة بن عبیدالله (28ق.ه - 36ق.):

8ط / BP33/5

34ع: مثال

عباس بن عبدالمطلب

رد 25/8 BP

عبادة بن صامت، (38 قبل از هجرت

- 34ق.): 16ع / BP 34

عبدالرحمن بن عوف (44ق.ه -

32ق.): 2ع / BP34

عبدالله بن رواحه (- 8ق.):

216ع / BP34

عبدالله بن ام كلثوم (14ق.):

BP34/ع217

عبدالله بن زبير (1-73ق.):

BP34/ع22

عبدالله بن عباس (3ق.ه - 68ق.):

BP34/ع23

عبد الله بن عمر: BP34/ع24

عبد الله بن مسعود: BP34/ع25

عثمان بن حنيف (متوفى 41ق.):

BP34/ع26

ص: 119

سرگذشتنامه ها

خاص

صحابه و تابعین

صحابه

انفرادی

صحابه دیگر

34 ع: مثال (دنباله)

عدی بن حاتم (- 68 ق.): 4 ع / BP34

عقیل بن ابی طالب 7 ع / BP34

عمار یاسر (75 ه. ق. 37 ق.): 8 ع / BP34

عمرو بن حمق، (- 50 ق.): 82 ع / BP34

عمرو بن عاص (50 ق. ه - 43 ق.): :

83 ع / BP34

5 غ- ی مثال:

قنبر بن حمدان (قرن 1 ق.): 9 ق / BP34/5

کمیل بن زیاد: 8 ک / BP 34/5

مالک اشتر (متوفی 37 ق.): 2 م / BP34/5

مشی بن حارثه (- 14 ق.): :

26 م / BP34/5

محمد حنفیه (21-81 ق.): 4 م / BP34/5

مصعب بن عمير (- 3ق.):

BP34/5/م56

معاذ بن جبل (20ق.ه - 18ق):

BP34/5/م6

معاذ بن عمرو (- 25ق؟):

BP34/5/م65

مغيرة بن شعبه: BP 34/5 /م66

معاوية بن ابي سفيان (20ق.ه. 60ق.):

رد D

ص: 120

سرگذشتنامه ها

خاص

صحابه و تابعین

صحابه

انفرادی

34 صحابه دیگر

5/غ-ی مثال: (دنباله)

مقداد بن عمرو (37ق. ه - 33ق.):

BP34/5 / م7

میثم تمار (متوفی 60 ق.): 9/م/ BP34/5

نسیبه بنت کعب (- 130 ق.):

BP 34/5/ 5ن

ورقة بن نوفل (-12 ق. ه):

BP34/5 / و4

تابعین و اتباع تابعین

35 جمعی

5/فردی (آ-ی بر حسب صاحب سرگذشت)

ابوحمزه ثمالی، ثاقب بن دینار (- 150 ق.):

BP35/5 / الف 2

احمد بن اسحاق (- 263 ق.): 3/الف/ BP35/5

اویس قرنی (- 37 ق.): 8 الف / BP35/5

خلیل بن احمد (100 - 175 ق.): 8 خ / BP35/5

سعید بن مسیب (13-94 ق.): 7 س / BP35/5

عمر بن عبد العزیز: 8 ع / BP 35/5

36 چهارده معصوم

کتاب مربوط به پنج تن و معجزات (مباحث نقلی) را

در اینجا بیاورید. برای کلمات قصار به احادیث شیعه

نگاه کنید. داستانها و حکایات درباره چهارده معصوم و ائمه

اثنی عشر را در BP 9 و داستانهای مربوط به هر یک از

امامان را به شماره مربوط به آن امام رجوع کنید.

ص: 121

سرگذشتنامه ها

خاص

36 ائمه اثنی عشر (دوازده امام)

معجزات (مباحث نقلی) را در اینجا رده بندی کنید.

4/ مباحث خاص (آ-ی بر حسب موضوع)

3الف/ احادیث

9ش/ شهادت

6کف/ فضائل

4ك/ کرامتها

6م/ مصائب

64م/ معجزات

8م/ مناظره ها

9ن/ نیابت

15/ جمعی

فردی

علی بن ابی طالب (علیه السلام) (23 ق.ه - 40 ق.).

آثار مربوط به خلافت را که جنبه تاریخی

دارد در رده تاریخ (D) رده بندی کنید.

37 سرگذشتنامه

شامل معجزات (مباحث نقلی و پیشگویی ها). مباحث عقلی و کلامی را در

BP 221 /6 رده بندی کنید.

3/ آثار کلی

شامل نقد و تفسیر راجع به حضرت

علی (علیه السلام) از جمله: ولایت، عبادات،

نامها، میلاد

32/ قرن 1-3 ق.

33/ قرن 4 ق.

34/ قرن 5-13 ق.

35/ قرن 14.

ص: 122

سرگذشتنامه ها

خاص

ائمه اثني عشر

فردی

علی بن ابی طالب (علیه السلام) (23 ق.ه - 40 ق.).

آثار کلی

37/35 قرن 14 - (دنباله)

شامل: خواییدن حضرت علی (علیه السلام) در

بستر پیامبر و فرهنگ عامه

36/1 آثار کلی - اختصاصی

موضوعات خاص از دیدگاه حضرت علی

(علیه السلام) را در BP38/09 رده بندی کنید.

4/ کرامات و فضائل

آثار مربوط به امامت و اثبات خلافت منصوص ایشان را در BP 223/5 رده بندی

کنید. روایات و حکایات و داستانهای درباره

حضرت (علیه السلام) و داستانهای مربوط به قضاوتهای

ایشان را در اینجا رده بندی کنید.

(5/) مدایح و مناقب

جج: PIR

6/ نقد سرگذشتنامه ها و مآخذ آنها

17/ مقاله ها و خطابه ها (کنگره ها). مسابقه ها و

سرگرمی ها

8/ شهادت

82/ زنان

83/ فرزندان

حضرت محسن (علیه السلام) را اینجا رده بندی کنید.

87/ اصحاب (باران)

ص: 123

1- برای تقسیمات بیشتر از جدول آثار انفرادی ص. استفاده کنید.

سرگذشتنامه ها

خاص

ائمه اثني عشر

فردی

علی بن ابی طالب (علیه السلام) (23 ق. - 40 ق.). (دنباله)

9/37 جنگ ها

195 جنگ های خاص (آ-ی بر حسب نام)

8 ج / جمل

7ص / صفین

9ن / نهروان

1955 / مباحث خاص (آ-ی بر حسب موضوع)

4 الف / در ادبیات

مثال: حضرت علی (علیه السلام) در ادبیات

9س / سیاست و حکومت

4ع / عرفان

6ن / نظر مشاهیر

آثار حضرت

38 نهج البلاغه (1)

109 / موضوعات خاص (آ-ی بر حسب

موضوع)

3/ آخرالزمان

37/ آرامش ذهنی

4/ آزادی

7/ آفرینش

8/ آموزش و پرورش

9/ آینده

126 الف / اخلاص

3 الف / اخلاقی

شامل تربیت اخلاقی

ص: 124

1- برای تقسیمات بیشتر از جدول آثار انفرادی ص. استفاده کنید.

سرگذشتنامه ها

خاص

ائمه اثني عشر

فردی

علی بن ابی طالب (علیه السلام) (23 ق.ه - 40 ق.).

آثار حضرت

نهج البلاغه

38/09 موضوعات خاص (دنباله)

35 الف / اخلاق نظامی

4 الف / ادبیات، مسائل ادبی

56 الف / اصلاح طلبی

6 الف / اصول دین

7 الف / اقتصاد

75 الف / اقلیت های دینی

8 الف / امامت

82 الف / امتحان الهی

83 الف / امر به معروف و نهی از منکر

86 الف / امنیت

87 الف / انسان

874 الف / انفاق

9الف / ایمان. دینداری

4ب/ برزخ

9ب/ بهداشت

4پ / پزشکی

9پ/ پیشگویی

17ت/ تأثیر بر ادبیات

2ت/ تبلیغات

3ت/ تحقیق

4ت/ تربیت خانوادگی

ص: 125

سرگذشتنامه ها

خاص

ائمه اثني عشر

فردی

علی بن ابی طالب (علیه السلام) (23 ق.ه - 40 ق.).

آثار حضرت

نهج البلاغه

38/09 موضوعات خاص (دنباله)

67ت / تفسیر

7ت / تقوا

77ت / تلاش و کوشش

8ت / تمثیلهها

87ت / توبه

9ت / توحید

95ت / توکل

2ج / جامعه شناسی

شامل جنبه های مختلف

جامعه شناختی

24ج / جاهلیت

4ج جرمشناسی

88ج / جنگ

9ج / جوانان

93ج / جهاد

3ح / حج

65ح / حق

7ح / حقوق

شامل حقوق مدنی

73ح / حقوق بشر

8ح / حملہ

ص: 126

سرگذشتنامه ها

خاص

ائمه اثني عشر

فردی

علی بن ابی طالب (علیه السلام) (23 ق.ه - 40 ق.)

آثار حضرت

نهج البلاغه

38/09 موضوعات خاص (دنباله)

16 خ / خاندان نبوت

2 خ / خانواده

4 خ / خداشناسی

45 خ / خدمات اجتماعی

8 خ / خلفا

9 خ / خودسازی

2 د / دانش و دانش اندوزی

7 د / دعا

8 د / دموکراسی

7 د / دنیا

9 د / دوستی

4 د / دولت

95د/ دیکتاتورى

96د/ دین

2ر/ راه و رسم زندگى

شامل کیفیت زندگى

4ر/ رزق و روزى

47ر/ رسانه هاى گروهى

5ر/ رستاخیز

9ر/ روزه

94ر/ رهبر

9ز/ زنان

ص: 127

سرگذشتنامه ها

خاص

ائمه اثني عشر

فردی

علی بن ابی طالب (علیه السلام) (23 ق.ه - 40 ق.).

آثار حضرت

نهج البلاغه

38/09 موضوعات خاص (دنباله)

94/ز / زهد

96/ز / زیبایی شناسی

2/س / سازمان های اطلاعاتی

3/س / سخاوت مندی

4/س / سرگرمیها

8/س / سکوت

9/س / سیاست و حکومت

شامل جنبه های سیاسی و

اجتماعی

8/ش / شکر

85/ش / شناخت (فلسفه)

87/ش / شورا

9ش / شهادت

93ش / شیطان

2ص / صبر

4ص / صرف و نحو

9ص / صور خیال

4ض / ضرب المثلها

2ع / عبادت

35ع / عدالت

36ع / عدل (اصول دین)

4ع / عرفان

ص: 128

سرگذشتنامه ها

خاص

ائمه اثني عشر

فردی

علی بن ابی طالب (علیه السلام) (23 ق.ه - 40 ق.)

آثار حضرت

نهج البلاغه

38/09 موضوعات خاص (دنباله)

ع7 / عقل گرایي

ع8 / علوم

ع86 / علوم نظامی

ع4 / غدیر خم

ف2 / فتنه و فتنه انگیزی

36 / فروتنی

ف4 / فرهنگ

ف66 / فقر

ف7 / فقه

ق2 / قاسطین

ق4 / قرآن

ق6 / قضاوت

9ق/قناعت

2ک/کار

23ک/کثرت گرایى مذهبی

9گ/گناه

2م/مالیه عمومی

3م/محمد بن حسن (عجل الله تعالى فرجه الشريف)

شامل مهدویت

35م/محمد (صلی الله علیه و آله و سلم) پیامبر اسلام

37م/مددکاری اجتماعی

ص: 129

سرگذشتنامه ها

خاص

ائمه اثني عشر

فردی

علی بن ابی طالب (علیه السلام) (23ق.ه - 40ق.)

آثار حضرت

نهج البلاغه

38/09 موضوعات خاص (دنباله)

4م/ مدیران. مدیریت

42م/ مریبان

43م/ مردم

45م/ مرگ

6م/ معاد

8م/ مومنان

95م/ میانه روی

2ن/ ناکثین

23ن/ نبوت

8ن/ نماز

9ن/ نوجوانان

3و/ وحدت

7/ و اعظ

8/ و ایلای

5/ هسلی شناسی

8/ همبستگی

9/ هنر

2/ یتیمان

7/ یقین

ص: 130

سرگذشتنامه ها

خاص

ائمه اثني عشر

فردی

علی بن ابی طالب (علیه السلام) (23 ق.ه - 40 ق.).

آثار حضرت

نهج البلاغه

38 / 09 غررالحکم و دررالحکم: عبدالواحد بن محمد آمدی (359-406 ق.).

09 / موضوعات خاص (آ- ی بر حسب موضوع)

9الف / ایمان

9ز / زنان

7ح / حق

4ق / قرآن

15 / دستورالمعالم الحکم و مآثور مکارم الشیم القضاعی، محمد بن سلامه (متوفی 454 ق.).

23 / مطلوب کل طالب (مأته کلمه جاخط):

رشید بن وطواط (متوفی 573 ق.).

24 / شرح ابن میثم (شرح مأته کلمه جاخط)

25 / شرح عبدالوهاب (شرح مأته کلمه جاخط)

(3) دیوان

رد: PIR

(4) / ادعاها

رد: BP 266

15 / کلام و آثار دیگر حضرت (آ-ی بر حسب

عنوان)

شامل: الف کلمه (هزار حدیث)، اربعینات

(چهل حدیث)، عهدنامه های مختلف

ص: 131

سرگذشتنامه ها

خاص

ائمه اثني عشر

فردی

علی بن ابی طالب (علیه السلام) (23 ق.ه - 40 ق.).

39/5 کلام و آثار دیگر حضرت (دنباله)

3 الف / احادیث گفته شده توسط

حضرت علی (علیه السلام)

36 الف / محمد بن حسن (عجل الله تعالی فرجه الشریف)

4 الف / اربعینات

9 ت / توقیعات

63 خ / خطبه ها

8 ک / کلمات قصار

8 م / مناجات ها

2 ن / نامه ها

6 و / وصایا

6 / آثار منسوب به علی بن ابی طالب (علیه السلام) (آ - ی

بر حسب سرشناسه)

40 حسن بن علی (علیه السلام) (3-50 ق.).

خلافت و مصالحه با معاویه

رد: D

4/ خطب، کلمات. مکاتیب

6/ نقد سرگذشتنامه ها و مآخذ آنها

65/ مباحث خاص (شامل تحقیقات، کنگرهها

معجزات، و غیره)

حسین بن علی (علیه السلام) (4-61ق.)

آثار کلی

41 قرن 1-13ق.

4/ قرن 14 -

ص: 132

سرگذشتنامه ها

خاص

ائمه اثني عشر

فردی

حسین بن علی (علیه السلام) (4-61ق.) (دنباله)

مباحث خاص

5/41 واقعه کربلا (61ق.). کتب مقاتل. علل. تواین

53/ رجز خوانی (امام حسین (علیه السلام) و اصحاب

ایشان)

(6) مدایح و مرثی

حج: PIR

تعزیه نامه ها و کتابهای نوحه. مرثی

رد: BP 260/7

حج: PIR

65/ فرزندان (پسر و دختر)

مراسم عزاداری و تعزیه خوانی

رد: BP260/3

7/ خطب. کلمات. مکاتیب. وصیتنامه ها

(آ- ی بر حسب گردآورنده)

75/ تحقیقات، کنگره ها، سخنرانیها و غیره

شامل کرامات و فضائل. تأثیر عاشورا

8 / نقد سرگذشتنامه ها و مآخذ آنها

یاران حسین

42 جمعی

4 / فردی (آ- ی بر حسب صاحب سرگذشت)

مثال:

اسام بن عمر ترکی 5 الف / 4 / BP42/4

جون بن حومی 9 ج / 4 / BP42/4

ص: 133

سرگذشتنامه ها

خاص

ائمه اثني عشر

فردی

حسین بن علی (علیه السلام) (4-61ق.)

یاران حسین

مباحث خاص

42/4 فردی (دنباله)

حر بن یزید ریاحی، 4/ح/42/4 BP

زهیر بن قین، (61ق.):

9/4/42 BP

عباس بن علی (علیه السلام) (26؟ -

61ق.): 2/ع/4/42 BP

علی اکبر بن حسین (- 61ق.):

8/ع/4/42 BP

علی اکبر بن عبدالله (- 61ق.):

9/ع/4/42 BP

قاسم بن حسن (علیه السلام) (- 61ق.):

2/ق/4/42 BP

مختار بن ابی عبید الثقفي

BP 42/4/3 م (ق. 67-1):

مسلم بن عقيل (- 61 ق.):

BP 42/4/5 م

نافع بن هلال، (- 61 ق.):

BP 42/4/2 ن

43 على بن حسين «زين العابدين» (عليه السلام) (38 - 94 ق.)

صحيفه سجديه

رد: BP 267/1

ص: 134

سرگذشتنامه ها

خاص

ائمه اثني عشر

فردی

43 علی بن حسین «زین العابدین (علیه السلام) (دنباله)

رسالة الحقوق

رد: BP 248

2/ خطب. کلمات. مکاتیب (آ-ی بر حسب

گردآورنده)

3/ مباحث خاص

شامل کنگره ها، سخنرانی ها و تحقیقات

و معجزات و غیرها

51-44 سایر ائمه اثني عشر

کتابنامه مربوط به ائمه اثني عشر را در رده Z

رده بندی کنید.

زیر اسم هر امام این تقسیمات را به کار برید.

(1) سرگذشتنامه ها (آ-ی بر حسب نویسنده)

(2) آثار امام و آثار منسوب به امام

(3) خطب. کلمات. مکاتیب. کلمات قصار،

نامه ها

(آ-ی بر حسب گردآورنده و غیره)

(4) مدایح جج: PIR 45

(45) مباحث خاص

شامل کنگره ها، سخنرانیها، تحقیقات،

معجزات، داستانها درباره حضرت و

غیره

(46) در احادیث

3- 1/ 44-44 محمد بن علی الباقر (علیه السلام) (57-114 ق.).

3- 1/ 45-45 جعفر بن محمد الصادق (علیه السلام) (80-148 ق.).

3- 1/ 46-46 موسی بن جعفر الکاظم (علیه السلام) (128-183 ق.).

3- 1/ 47-47 علی بن موسی الرضا (علیه السلام) (153-203 ق.).

ص: 135

سرگذشتنامه ها

خاص

ائمه اثني عشر

فردی

سایر ائمه اثني عشر (دنباله)

3-48/1-48 محمد بن علی التقی الجواد (علیه السلام) (195-220 ق.).

3-49/1-49 علی بن محمد النقی الهادی (علیه السلام) (214-254 ق.).

4-50/1-50 حسن بن علی العسکری (علیه السلام) (232-260)

1-51/3-51 محمد بن حسن المهدی (علیه السلام) (256 ق.).

اثبات مهدویت و غیبت او

رد: BP 224

نیابت، نواب اربعه را در مباحث خاص

رده بندی کنید. (BP51/35)

زنان مقدسه اسلام (آ-ی بر حسب نام)

داستانهای درباره هر کدام را در BP 9 رده بندی کنید

همسران پیامبر (أمهات المومنین)

رد BP 26

52 جمعی

2/فردی (آ-ی بر حسب نام)

75الف/ام البنین - 64؟ق.

78 الف / ام فروه

8 الف / ام كلثوم بنت على (سلام الله عليها) - 62ق.

9 ب / ابى شهربانو

8 ح / حميده مصفا، قرن 2ق.

9 خ / خوله بنت حسين (عليه السلام)، قرن 1ق.

7 / رقيه (سلام الله عليها)، بنت حسين (عليه السلام)، - 61ق.

9 ز / زينب بنت على (سلام الله عليها)، - 62ق.

8 س / سكينه (سلام الله عليها) بنت حسين بن على (عليه السلام)،

47 - 117 ق.

85 س / سكينه (سلام الله عليها) بنت على (عليه السلام)

ص: 136

سرگذشتنامه ها

خاص

زنان مقدسه اسلام (آ-ی بر حسب نام)

52/2 فردی (دنباله)

15ف/فاطمه (سلام الله علیها)، بنت حسن مجتبی (علیه السلام)

17ف/فاطمه اخری، بنت موسی (سلام الله علیها)،

179؟ - 203 ق.

18ف/فاطمه بنت اسد، 4 ق.

2ف/فاطمه بنت الحسین. -110 ق.

6م/معصومه (سلام الله علیها) بنت موسی کاظم (علیه السلام)،

183؟ - 201 ق.

4ن/نرجس خاتون (سلام الله علیها)

7ن/نفسه بنت حسن (سلام الله علیها)، 145 - 208 ق.

زنان مسلمان

5/جمعی

شامل محدثان زن

55/فردی (آ-ی بر حسب نام) مثال:

4/آرین، سهیلا

5الف / اسماء بنت عمیس

8 الف / امین، نصرت بیگم، 1265-1362.

9ب / بی بی شطیطه نیشابوری، 64؟ -

149ق.

9ش / شیما، 8؟ قی.

9ص / صدر، بنت الهدی، 1939-1979م.

6ف / فضه

مردان مسلمان

6 / جمعی

66 / فردی (آ-ی بر حسب نام)

9س / سید عباس، 1268-1346

2ک / کاظمی، رضا، 1288-1381

ص: 137

سرگذشتنامه ها

خاص

53 امام زادگان

53/5 (آ-ی بر حسب نام)

7/آ آقا سید قاسم (علیه السلام) (چولاب رشت)

2 الف / ابراهیم علی

3 الف / احمد بن موسی (علیه السلام)

5 ح / حسین بن موسی (علیه السلام)

2د/ داود بن عماد (علیه السلام)

9ز/ زید بن علی (علیه السلام)

2س / سبز قبا

76س / سلطان ابراهیم بن موسی کاظم (علیه السلام)

8س / سلطان علی بن محمد (علیه السلام)

9س / سید محمد بن علی (علیه السلام)، 228؟ - 2252ق.

2ص / صاحب، فخر، حسین بن علی - 169ق.

24 ص / امام زاده صالح (علیه السلام)

9ظ / ظهیر الدین عبد الله بن موسی بن جعفر

2ع / عبد العظیم بن عبد الله (علیه السلام)، - 25ق.

485ع / علی عباس بن موسی کاظم (علیه السلام)

77ع / علی اصغر بن حسین (علیه السلام) - 61ق.

78ع/ على اصغر بن موسى كاظم (عليه السلام)

8ع/ على اكبر بن حسن (عليه السلام)

85ع/ على عباس بن موسى كاظم (عليه السلام)

25م/ محمد بن حسين (عليه السلام)، 284 - 359ق.

27م/ محمد عابد بن موسى كاظم (عليه السلام)

3م/ محمد هلال بن على (عليه السلام)، 14-ق.

7م/ مير محمد بن موسى (عليه السلام)

2ن/ ناصر الدين على بن مهدي (عليه السلام)

17هـ/ هادي إلى الحق يحيى بن حسين، 220 -

298ق.

ص: 138

سرگذشتنامه ها

خاص

امام زادگان

53/5 فردی (آ-ی بر حسب نام) (دنباله)

ه2 / هادی بن علی (علیه السلام)

ه23 / هارون بن موسی کاظم (علیه السلام)

3 ی / یحیی بن زید

7 / انسب و شجره نامه های سادات (علویان و طالبیان) و غیره

ائمه اربعه رد: BP149

ائمه زیدیه رد: BP56

ائمه اسماعیلیه رد: BP56/5

علماء و ائمه

54 آثار کلی

جمعی

شامل سرگذشتنامه های جمعی علما از هر طبقه و

فرقه مانند: روضات الجنات في أحوال العلماء و

السادات.

سرگذشتنامه های اختصاصی را در موضوعات

مربوطه رده بندی کنید. مثل: طبقات الفقها:

BP 149، طبقات المفسرین BP92/6 طبقات

1/ فردی (آ-ی بر حسب صاحب سرگذشت)

شامل سرگذشتنامه های فردی علما که در

رشته های مختلف علوم اسلامی شهرت دارند

و نمی توان آنان را به یک رشته خاص منتسب

داشت.

اهل سنت

2/ جمعی

شامل طبقات و تراجم اهل سنت که تابع

ص: 139

سرگذشتنامه ها

خاص

علماء و ائمه

اهل سنت

54/2 جمعی (دنباله)

هیچیک از مذاهب اربعه (حنفیه، شافعیه،

مالکیه، حنبلیه) نیستند ولی اگر فقط سرگذشت

فقها (حنفیه یا شافعیه، ...) باشد در فقه

رده بندی می شود.

25/فردی (آ-ی بر حسب صاحب سرگذشت)

نک: یادداشت BP54/2

مثال: 3/آ آخوند داغستانی، عبدالقادر،

-1900

16 الف / ابوداود سلیمان بن اشعث،

202-275 ق

حنفیه

3/ جمعی

نک: یادداشت BP54/2

35/فردی (آ-ی بر حسب صاحب سرگذشت)

نک: یادداشت BP54/2

3م / محمد حنفیه

شافعیه

4 / جمعی

نک: یادداشت BP54/2

5 / فردی (آ-ی بر حسب صاحب سرگذشت)

مثال: 9س / عبدالرحمن بن ابی بکر سیوطی

مالکیه

6 / جمعی

نک: یادداشت BP54 /2

7 / فردی (آ-ی بر حسب صاحب سرگذشت)

ص: 140

BP

سرگذشتنامه ها

خاص

علماء و ائمه

اهل سنت (دنباله)

حنبلیه

54/8 جمعی

نک: یادداشت BP54/2

9/ فردی (آ-ی بر حسب صاحب سرگذشت)

55 شیعه

سرگذشتنامه کسانی را بیاورید که تابع هیچ

یک از مذاهب شیعه نیستند. ولی اگر فقط

سرگذشت فقها باشد در فقه رده بندی کنید.

امامیه اثنا عشریه

2/ جمعی

فقها و مراجع تقلید را در 5- BP153/1

رده بندی کنید.

نک: یادداشت BP55

3/ فردی (آ-ی بر حسب صاحب سرگذشت)

مثال:

شریف الرضی، محمد بن حسین (355 - 406ق.).: 4 ش / BP55/3

شیخیه

6/ جمعی

نک: یادداشت BP 55

7/ فردی (آ-ی بر حسب صاحب سرگذشت) مثال:

شیخ احمد احسانی (1166 - 1241 ق.):

4الف / BP55/7

سید کاظم رشتی (1212-1259):

5ر / BP55/7

ص: 141

BP

سرگذشتنامه ها

خاص

علماء و ائمه

شیخیه

55 / 7 فردی (دنباله)

حاج محمد کریم خان کرمانی (1225-)

BP 55 / 7 / 4: (1288)

زیدیه

56 جمعی

نک: یادداشت BP55

فردی (آ-ی بر حسب صاحب سرگذشت) مثال:

زید بن علی (79 - 122 ق.): 9 / 2 / BP56

اسماعیلیه

15 جمعی

خلفای فاطمی را در تاریخ مصر D رده بندی

کنید.

نک: یادداشت BP55

9 / فردی (آ-ی بر حسب صاحب سرگذشت)

اسلام شناسان

مجموعه آثار هر اسلام شناس را با سرگذشتنامه اش

رده بندی کنید.

57 جمعی

5/ فردی (آ-ی بر حسب صاحب سرگذشت)

ص: 142

قرآن و علوم قرآنی

قرآن متن کامل. برحسب زبان

شامل نرم افزارهای قرآن

در زیر هر زبان این تقسیمات را بکار ببرید.

3 نمره کاتری با یک نمره ای

(1) X متن کامل بر حسب تاریخ

(2) X2 منتخبات (بر حسب انتخاب کننده و تاریخ)

شامل دو سوره یا بیشتر

(3) X3 تاریخ و نقد ترجمه ها

عربی

58 متن کامل قرآن (بر حسب تاریخ)

شامل آثار خطی

5/ سور و آیات منتخب. اجزاء. احزاب. ارباع. سی پاره ها.

شصت پاره ها (بر حسب انتخاب کننده و سپس تاریخ؛

در صورت نبودن انتخاب کننده بر حسب تاریخ)

7/ ترجمه های قرآن (بر حسب مترجم یا تاریخ)

ترجمه های قرآن و برگزیده های چند زبانه را در اینجا

رده بندی کنید.

قرآنهایی را که دارای ترجمه ذیل هر سطر هستند نیز

در زبان ترجمه رده بندی کنید. مثلاً ترجمه خط به

خط عربی - ترکی: BP61

فارسی

59 متن کامل

2/ قرن 4-6 ق.

22/ قرن 4 ق.

24/ قرن 5 ق.

26/ قرن 6 ق.

3/ قرن 7-9 ق.

32/ قرن 7 ق.

ص: 143

قرآن و علوم قرآنی

ترجمه های قرآن

فارسی

59 متن کامل (دنباله)

34/ قرن 8 ق.

36/ قرن 9 ق.

4/ قرن 10-11 ق.

5/ قرن 12-13 ق.

6/ قرن 14-

66/ 1320 ش - (آ-ی بر حسب مترجم، در صورت

نبودن مترجم بر حسب ناشر سپس سال)

9/ سور و آیات منتخب، اجزاء، احزاب، ارباع، شصت

پاره ها از اجزاء یا احزاب و سور مختلف (بر حسب

مترجم در صورت نبودن مترجم بر حسب ناشر و

سپس تاریخ)

60 زبانها و لهجه های ایرانی

2/ پشتو

3/ کردی

4/ بلوچی

59- 5/ زبانها و لهجه های دیگر ایرانی (آ-ی الفبای

عددی برحسب نام لهجه)

6/ تاریخ و نقد ترجمه های فارسی

شامل راهنمای آموزشی ترجمه های فارسی، تاریخ و

نقد ترجمه های فارسی

ترکی

شامل ترکی آذری و ترکی استانبولی و غیره

61 متن کامل بر حسب تاریخ

1/ سور و آیات منتخب، اجزاء، احزاب، ارباع، سی پاره ها

شصت پاره ها (بر حسب تاریخ)

2/ تاریخ و نقد ترجمه های ترکی

3-5/ اردو

ص: 144

قرآن و علوم قرآنی

ترجمه های قرآن

8-61/6 انگلیسی

2-62/1 فرانسوی

5-62/3 آلمانی

8-62/6 اسپانیولی

2-63/1 روسی

5/63 زبانهای دیگر (آی بر حسب زبان)

8/63 تاریخ و نقد ترجمه های قرآن

شامل تاریخ و نقد تطبیقی ترجمه های قرآن

64 اجزاء. احزاب

این تقسیمات را زیر هر جزء و سوره بکار برید. به یک حزب

از یک جزء و به یک آیه از یک سوره شماره جزء یا سوره

مربوطه را بدهید

2/آ متن اصلی (بر حسب تاریخ)

برای احزاب به شماره 2 شماره 1-4 حزب را اضافه

کنید.

ترجمه ها

3/آ فارسی (آی بر حسب نام مترجم و سپس تاریخ)

برای احزاب به 3 شماره 1-4 حزب را بیافزائید مثل

جزء 7. حزب 2: BP 64/23 / 32

ی-آ4 / زبان های دیگر (آ-ی بر حسب زبان)

ی-5 / چند زبانه ها (آ-ی بر حسب مترجم و سپس تاریخ)

تفسیر نک: BP102/1 - 99

1 / جزء الم (جزء 1)

12 / سور الفاتحة (سوره 1)

13 / سورہ البقرہ (سورہ 2)

14 / جزء سيقول (جزء 2)

15 / جزء تلك الرسل (جزء 3)

16 / سورہ آل عمران (سورہ 3)

ص: 145

قرآن و علوم قرآنی

- 64 اجزاء. احزاب (دنباله)
- 17/ جزء لن تنالو (جزء 4)
- 18/ سورة النساء (سوره 4)
- 19/ جزء المحصنات (جزء 5)
- 2/ جزء لا يحب الله (جزء 6)
- 22/ سورة المائدة (سوره 5)
- 23/ جزء و اذا سمعوا (جزء 7)
- 24/ سورة الأنعام (سوره 6)
- 25/ جزء ولو اننا (جزء 8)
- 26/ سورة الاعراف (سوره 7)
- 27/ جزء قال الملاء (جزء 9)
- 28/ سورة الأنفال (سوره 8)
- 29/ جزء واعلموا (جزء 10)
- 295/ سورة التوبه (سوره 9)
- 3/ جزء يعتذرون (جزء 11)
- 32/ سورة يونس (سوره 10)
- 33/ سورة هود (سوره 11)
- 34/ جزء و ما من دابه (جزء 12)
- 35/ سورة يوسف (سوره 12)

36/ جزء و ما ابرى (جزء 13)

37/ سورة الرعد (سوره 13)

38/ سورة ابراهيم (سوره 14)

39/ سورة الحجر (سوره 15)

4/ جزء ربما يود (جزء 14)

42/ سورة النحل (سوره 16)

43/ جزء سبحان الذى (جزء 15)

44/ سورة الاسراء (سوره 17)

45/ سورة الكهف (سوره 18)

ص: 146

قرآن وعلوم قرآنی

- 64 اجزاء. احزاب (دنباله)
- 46/ جزء قال الم اقل (جزء 16)
- 47/ سورة مريم (سوره 19)
- 48/ سورة طه (سوره 20)
- 49/ جزء اقترب (جزء 17)
- 5/ سورة الأنبياء (سوره 21)
- 52/ سورة الحج (سوره 22)
- 53/ جزء قد افلح (جزء 18)
- 54/ سورة المؤمنون (سوره 23)
- 55/ سورة النور (سوره 24)
- 56/ سورة الفرقان (سوره 25)
- 57/ جزء وقال الذين (جزء 19)
- 58/ سورة الشعراء (سوره 29)
- 59/ سورة النحل (سوره 27)
- 6/ جزء امن خلق (جزء 20)
- 62/ سورة القصص (سوره 28)
- 63/ سورة العنكبوت (سوره 29)
- 64/ جزء أتل ما اوحى (جزء 21)
- 65/ سورة الروم (سوره 30)

652/ سورة لقمان (سوره 31)

653/ سورة السجده (سوره 32)

654/ سورة الاحزاب (سوره 33)

66/ جزء و من يفت (جزء 22)

67/ سورة سبا (سوره 34)

68/ سورة فاطر (سوره 35)

682/ سورة يس (سوره 36)

7/ جزء و مالي لا اعبد (جزء 23)

72/ سورة الصافات (سوره 37)

725/ سورة ص (سوره 38)

73/ سورة الزمر (سوره 39)

ص: 147

قرآن و علوم قرآنی

- 64 اجزاء. احزاب (دنباله)
- 174 / جزء فمن أظلم (جزء 24)
- 1745 / سورة المؤمن (سوره 40)
- 175 / سورة فصلت (سوره 41)
- 176 / جزء اليه يرد (جزء 25)
- 1765 / سورة الشورى (سوره 42)
- 177 / سورة الزخرف (سوره 43)
- 178 / سورة الدخان (سوره 44)
- 179 / سورة الجاثية (سوره 45)
- 18 / جزء حم (جزء 26)
- 182 / سورة الأحقاف (سوره 46)
- 1825 / سورة محمد (سوره 47)
- 1826 / سورة الفتح (سوره 48)
- 1827 / سورة الحجرات (سوره 49)
- 1828 / سورة ق (سوره 50)
- 183 / سورة الذاريات (سوره 51)
- 184 / جزء قال فما (جزء 27)
- 1842 / سورة الطور (سوره 52)
- 1843 / سورة النجم (سوره 53)

844/ سورة القمر (سوره 54)

845/ سورة الرحمن (سوره 55)

846/ سورة الواقعة (سوره 56)

847/ سورة الحديد (سوره 57)

85/ جزء قد سمع الله (جزء 28)

852/ سورة المجادلة (سوره 58)

853/ سورة الحشر (سوره 59)

854/ سورة الممتحنة (سوره 69)

86/ سورة الصف (سوره 61)

862/ سورة سوره الجمعة (سوره 692)

ص: 148

قرآن وعلوم قرآنی

64/ اجزاء. احزاب

جزء قد سمع الله (جزء 28) (دنباله)

863/ سورة المنافقون (سوره 63)

87/ سورة التغابن (سوره 64)

88/ سورة الطلاق (سوره 65)

89/ سورة التحريم (سوره 66)

9/ جزء تبارك الذي (جزء 29)

92/ سورة الملك (سوره 67)

923/ سورة القلم (سوره 68)

924/ سورة الحاقة (سوره 69)

925/ سورة المعارج (سوره 70)

926/ سورة نوح (سوره 71)

927/ سورة الجن (سوره 72)

928/ سورة المزمل (سوره 73)

93/ سورة المدثر (سوره 74)

932/ سورة القيامة (سوره 75)

933/ سورة الدهر (سوره 76)

934/ سورة المرسلات (سوره 77)

94/ جزء عم (جزء 30)

942 / سورة النبأ (سوره 78)

943 / سورة النازعات (سوره 79)

944 / سورة عبس (سوره 80)

945 / سورة الكورت (سوره 81)

946 / سورة الانفطار (سوره 82)

948 / سورة المطففين (سوره 83)

948 / سورة الانشقاق (سوره 84)

95 / سورة البروج (سوره 85)

952 / سورة الطارق (سوره 86)

953 / سورة الأعلى (سوره 87)

ص: 149

قرآن وعلوم قرآنی

64/ اجزاء. احزاب

جزء عم (جزء 30) (دنباله)

954/ سورة الغاشية (سوره 88)

955/ سورة الفجر (سوره 89)

956/ سورة البلد (سوره 90)

957/ سورة الشمس (سوره 91)

958/ سورة الليل (سوره 92)

96/ سورة والضحي (سوره 93)

962/ سورة الانشراح (سوره 94)

963/ سورة التين (سوره 95)

964/ سورة العلق (سوره 96)

965/ سورة القدر (سوره 97)

966/ سورة البينه (سوره 98)

968/ سورة الزلزال (سوره 99)

968/ سورة العاديات (سوره 100)

97/ سورة القارعة (سوره 101)

972/ سورة التكاثر (سوره 102)

973/ سورة العصر (سوره 103)

974/ سورة الهمزه (سوره 104)

975/ سورة الفيل (سوره 105)

976/ سورة قريش (سوره 106)

977/ سورة الماعون (سوره 107)

978/ سورة الكوثر (سوره 108)

98/ سورة الكافرون (سوره 109)

982/ سورة النصر (سوره 110)

983/ سورة لهب (سوره 111)

984/ سورة الاخلاص (سوره 112)

985/ سورة الفلق (سوره 113)

986/ سورة الناس (سوره 114)

ص: 150

قرآن و علوم قرآنی

درباره قرآن

65 آثار کلی

شامل تعالیم قرآن (اندرزهای قرآن)

1/ سازمانها، انجمنها. مجامع و مجالس، جشنواره ها

2/ راهنمای آموزشی کتب درسی. پرسشها و پاسخها

25/ مسابقه ها

3/ مقاله ها و سخنرانیها. تحقیق (بررسی و شناخت). کنگره ها

4/ آثار جزئی. مسائل متفرقه

(65/7) کتابشناسی های قرآن

حج:Z

(65/8) آثار مربوط به نسخه های خطی قرآن

حج:Z

9/ چاپ قرآن

فهرست چاپهای مختلف قرآن را در Z رده بندی کنید.

66 فهرستهای مختلف

4/ کشف الآیات. کشف اللغات

6/ کشف المطالب، فهرستهای موضوعی. طبقات آیات

9/ دایرة المعارفها، واژه نامه ها و اصطلاحنامه ها

محققان قرآن (قرآن پژوهان)

95/ جمعی

952/ فردی (آ-ی بر حسب نام)

67/ عربی

کتب "غریب القرآن" را در BP82/3 رده بندی کنید.

68/ عربی - فارسی

1/ عربی - ترکی

2/ عربی - اردو

3/ عربی - انگلیسی

4/ عربی - فرانسوی

5/ عربی - آلمانی

ص: 151

قرآن و علوم قرآنی

درباره قرآن

عربی (دنباله)

68/4 عربی - اسپانیولی

7/ عربی - روسی

89-8/ زبانهای دیگر (آی الفبائی عددی)

9/ چند زبانه

95/ واژه نامه های موضوعی (آی بر حسب موضوع)

علوم قرآنی

69/ آثار کلی (قبل از قرن 14)

شامل مباحث کلی درباره قرآن و علوم قرآنی. مانند:

"البرهان" زرکشی و "الاتقان" سیوطی

5/ قرن 14-

تفاسیر هرمنوتیک متون اسلامی را در تأویل قرار

دهید. BP91/2

70 نزول

2/ اسباب نزول (شأن نزول)

4/ مکان نزول: کلی، مدنی، سفری، حضری...

5/ اوقات نزول: نهاری، لیلی، شتائی، صیفی...

6/ ترتیب نزول

17 کیفیت نزول

171 سور و آیات

2 اسامی سور و آیات. اسامی قرآن

4 عدد سور و آیات و کلمات و حروف و اعداد (مثل

عدد چهل در قرآن

6 فواتح سور (حروف مقطعه)

17 خواتم سور

8 تناسب آیات سور

9 خواص سور و آیات (قبلا BP86/8)

72 تاریخ قرآن

2 کتاب وحی

4 جمع و ترتیب قرآن

ص: 152

قرآن و علوم قرآنی

علوم قرآنی

72 تاریخ قرآن (دنباله)

6/ مصحف عثمانی - مصاحف دیگر

73 رسم المصاحف (رسم الخط دیگر)

2/ اشکال. اعجام

چاپ قرآن

رد: BP 65/9

علم قراءت و تجوید

74 آثار کلی

شامل آثار مربوط به هر دو علم قراءت و تجوید

5/ کتابهای ساده، کتابهای درسی مقدماتی

علم قراءت

75 آثار کلی: قراءت متواتر و مشهور. قراءت سبعة و

عشره. اختلاف. تاریخ علم قراءت را نیز اینجا بیاورید.

1/ قرن 1ق. (آ-ی بر حسب سرشناسه)

2/ قرن 2ق. (آ-ی بر حسب سرشناسه)

25/ قرن 3ق. (آ-ی بر حسب سرشناسه)

3/ قرن 4ق. (آ-ی بر حسب سرشناسه) مثال:

القراءات السبع (اختلاف القراء السبعة): ابن

مجاهد، احمد بن موسى (245-324ق.):

BP/ 75/3 / الف / 2 ق4

35/ قرن 5ق. (آ-ى بر حسب سرشناسه) مثال:

التيسير في القراءات السبع: الداني، ابي عمر و

عثمان بن سعيد (371-444ق.):

BP/ 75/35 / د / 2 ق9

4/ قرن 6ق. (آ-ى بر حسب سرشناسه) مثال:

حرز الاماني ووجه التهاني فرقائت السبع

المثاني الشاطبيه: الشاطبي، قاسم بن فيره

(538 - 590ق.): 4ح2ش / BP/ 75/4

ص: 153

قرآن و علوم قرآنی

علوم قرآنی

علم قراءت و تجويد

علم قراءت

75 آثار کلی (دنباله)

45/ قرن 7ق. (آ-ی بر حسب سرشناسه)

5/ قرن 8ق. (آ-ی بر حسب سرشناسه)

56/ قرن 9ق. (آ-ی بر حسب سرشناسه) مثال:

النشر في قراءات العشر: جزری،

محمد بن محمد (751 - 833 ق.):

5 ن ج 4 / BP/ 75/56

طیبه النشر في قراءات العشر: جزری،

محمد بن محمد (751 - 833 ق.):

9 ط ج 4 / BP/ 75/56

الدرة المضيقة في قراءات الائمة الثلاثة

المرضية: جزری، محمد بن محمد

4د 2 ج / BP75/56

6/ قرن 10ق. (آ-ی بر حسب سرشناسه)

65/ قرن 11ق. (آ-ی بر حسب سرشناسه)

7/ قرن 12ق. (آ-ی بر حسب سرشناسه)

8/ قرن 13 ق. (آ-ى بر حسب سرشناسه)

76 قرن 14 - (آ-ى بر حسب سر شناسه)

قرآآت خاص

1/ عبدالله بن عامر (8 - 118 ق.)

2/ عبدالله بن كثير (45 - 120 ق.)

3/ عاصم بن بهدله (متوفى 127 ق.)

4/ أبو عمر و بن علاء (70-154 ق.)

5/ حمزة بن حبيب (60 - 156 ق.)

6/ نافع بن عبدالرحمن (متوفى 127 ق.)

7/ على بن حمزه الكسائي (متوفى 189 ق.)

ص: 154

قرآن و علوم قرآنی

علوم قرآنی

علم قراءت و تجوید

علم قراءت

قراآت خاص (دنباله)

8/ ابو جعفر یزید بن قعقاع (متوفی 132ق.).

9/ یعقوب بن اسحاق الحضرمی (117-205ق.).

92/ ابو محمد خلف بن هشام (150-229ق.).

95/ دیگران (آ-ی بر حسب نام)

77 آحاد

3/ شواذ

4/ موضوع

5/ مدرج

6/ قراءت رسول

9/ مباحث دیگر علم قراءت

علم تجوید (ادا)

78 آثار کلی

تاریخ علم تجوید را اینجا بیاورید.

1/ قرن 1ق. (آ-ی بر حسب سرشناسه)

2/ قرن 2ق. (آ-ی بر حسب سرشناسه)

3/ قرن 3ق. (آ-ی بر حسب سرشناسه)

4/ قرن 4ق. (آ-ی بر حسب سرشناسه) مثال:

قصیده ابی مزاحم: الخاقانی، موسی بن عبید الله

(248-325 ق.): 6ق 2خ/4 BP78

5/ قرن 5ق. (آ-ی بر حسب سرشناسه) مثال:

الرعاية لتجوید القراءة و تحقیق لفظ التلاوة:

مکی بن ابی طالب، ابو محمد (355-

437 ق.): 7ر 7م/5 BP78

6/ قرن 6ق. (آ-ی بر حسب سرشناسه)

ص: 155

قرآن و علوم قرآنی

علوم قرآنی

علم قراءت و تجويد

علم تجويد (ادا)

78 آثار کلی (دنباله)

17/ قرن 7ق. (آ-ی بر حسب سرشناسه) مثال:

عمدة المفيد و عدة المجيد في معرفة لفظ

التجويد: السخاوی، علم الدين محمد بن محمد

BP78/7 / ع 3 س (558 - 643ق.):

18/ قرن 8ق. (آ-ی بر حسب سرشناسه) مثال:

الواضحة: الجعبري، ابراهيم بن عمر (640 -

732ق.): 2 و 7 ج/ BP78/8

85/ قرن 9ق. (آ-ی بر حسب سرشناسه) مثال:

المتقدمة جزرى: ابن الجوزى، محمد بن محمد

BP78/85 / م 7 ج (751 - 833ق.):

86/ قرن 10ق. (آ-ی بر حسب سرشناسه) مثال:

الدرة اليتيمة : البركلی، محمد بن پير على

BP78/86 / د 4 ب (929-981ق.):

87/ قرن 11ق. (آ-ی بر حسب سرشناسه)

9/ قرن 12ق. (آ-ی بر حسب سرشناسه)

79 قرن 13ق. (آ-ی بر حسب سر شناسه)

6/ قرن 14- (آ-ی بر حسب سر شناسه)

مباحث خاص

80 مخارج حروف

2/ وقف و ابتدا

3/ اماله

4/ ادغام و اظهار. احفاء و اقلاب

5/ مد و قصر

6/ تفخیم و ترفیق. تشدید و تخفیف. قلب و تسهیل

ص: 156

قرآن و علوم قرآنی

علوم قرآنی

علم قراءت و تجوید (دنباله)

80/8 آداب و کیفیت تلاوت و حفظ قرآن

شامل مقارنه و مشاعره

85 / ثواب تلاوت قرآن

86 / همسرای

87 / ترتیل

9 / تاریخ علم قراءت و تجوید

طبقات و تراجم قراء. حفاظ

81 / جمعی

5 / فردی (آ-ی بر حسب سرشناسه)

82 / مباحث ادبی و بلاغی قرآن

2 / مسائل لغوی و صرفی و نحوی

3 / لغات قرآن. غرائب القرآن. واژه شناسی

واژه نامه های قرآن را در BP67-68

رده بندی کنید

4 / لغات غیر مجازی

5 / معربات

6 / وجوه و نظائر (مشترک و مترادف)

17/ صرف و نحو قرآن

18/ اعراب

حرف جر

83/ مسائل بلاغی

1/ حقیقت و مجاز

2/ تشبیه. استعاره. کنایه

3/ حصر. اختصاص

4/ ایجاز. اطناب

5/ خبر. انشاء

ص: 157

قرآن و علوم قرآنی

علوم قرآنی

مباحث ادبی و بلاغی قرآن

83 مسائل بلاغی (دنباله)

6/ فصل. وصل

شامل حرف ربط (عطف)

8/ بدیع قرآن

9/ مباحث دیگر

شامل تقدیم و تأخیر

84 فواصل آیات (قوافی) وزن آیات

4/ امثال قرآن. ضرب المثل‌های قرآن

6/ سبک شناسی قرآن

8/ قرآن در ادبیات

تأثیر قرآن در ادبیات یک زبان خاص شماره همان

زبان را بدهید

(9) موضوعات خاص (آ-ی بر حسب موضوع)

جج: BP103 قرآن و علوم و فنون

85 مباحث مربوط به احکام

1/ محکم. مشابه

2/ ناسخ و منسوخ

3/ عام. خاص

4/ مجمل. مبين. مؤول

5/ مقدم. مؤخر

6/ منطوق. مفهوم

7/ مطلق. مقيد

8/ اختلاف. تناقض

آيات الاحكام

رد: BP 99

مباحث ديگر علوم قرآن

86 اعجاز قرآن، صرفه (تحدی)

ص: 158

قرآن و علوم قرآنی

علوم قرآنی

مباحث دیگر علوم قرآن (دنباله)

86/2 پیشگوییهای قرآن

4/ اثر قرآن. فضائل قرآن

(8) خواص سوره و آیات

رد: BP71/9

87 ادعیه قرآن. قسم های قرآن

4/ جدل قرآن

(6) تعالیم قرآن

رد: BP 65

8/ اعلام قرآن

قصص قرآن، شخصیت های قرآن

88 جمعی

فردی

1/ آدم

شامل آفرینش، آدم و حواء هابیل و قابیل

15/ ابلیس

2/ نوح. طوفان

22/ ادريس (اخنوخ)

23/ هاروت و ماروت

24/ هود. قوم عاد (احقاف)، ارم ذات المعاد

25/ صالح. قوم ثمود

26/ اصحاب رس

3/ ابراهيم

وقصه آزر، نمرود، بنای كعبه، هاجر...

آثاری را كه از دید قرآن مطرح است اینجا

بیاورید در غیر اینصورت در 2 الف /BP580

رده بندی کنید.

32/ لوط

ص: 159

قرآن و علوم قرآنی

علوم قرآنی

قصص قرآن. شخصیت های قرآن

88 فردی (دنباله)

33/ اسماعیل

34/ اسحاق

35/ یعقوب (اسرائیل)

36/ یوسف

37/ شعیب. اهل مدین. اصحاب ایکه

4/ موسی

شامل قصه موسی و فرعون وهامان، موسی و

بنی اسرائیل، قصه گاو، موسی و خضر،

سامری، قارون، آسیه

45/ الیاس

46/ الیسع

47/ طالوت. جالوت

48/ داود

5/ سلیمان

و قصه بلقیس، سلیمان و مور...

52/ قوم سبا. سیل عرم

53/ اصحاب اٰحدود

54/ بنى اسرائيل (يهود)

55/ ذوالقرنين. ياجوج و ماجوج

57/ عزيز

58/ ايوب

59/ ذو الكفل (حزقيال؟ بشر بن ايوب؟)

6/ يونس

61/ عمران

62/ زكريا

64/ يحيى

ص: 160

قرآن و علوم قرآنی

علوم قرآنی

قصص قرآن. شخصیت های قرآن

88 فردی (دنباله)

66/ مریم

7/ عیسی

74/ اصحاب قریه

75/ اصحاب کهف

77/ لقمان

78/ اصحاب فیل

785/ مباحث خاص

مثل قصص حیوانات

9/ نقد و بررسی قصص قرآن

وقایع تاریخی را اینجا رده بندی کنید.

89 نقد و نقض قرآن

1/ نقدها

2/ دفاعیه ها (تحریف)

4/ قرآن و کتب آسمانی دیگر

5/ تورات (عهد عتیق)

6/ انجیل (عهد جدید)

تفسیر

90 مقاله ها. سخنرانیها

علم تفسیر

91 آثار ملی

مباحث خاص

2/ تأویل و تفسیر

4/ شروط مفسر. آداب تفسیر

5/ روش های تفسیر

شامل تحلیل موضوعی، مطالعات تطبیقی

52/ تفسیر به رأی

53/ تفسیر به مأثور

7/ مأخذ و منابع تفسیر

شامل فهرست مطالب

8/ اسرائیلیات

9/ غرائب تفسیر

92 تاریخ تفسیر

(4/ 92) کتابشناسی تفاسیر

جج:Z

تراجم و طبقات مفسران

6/ جمعی

8/ فردی (آ-ی بر حسب صاحب سرگذشتنامه)

متون تفاسیر

شامل تفاسیر اهل سنت و شیعه تفاسیر ماثور

(روائی) و غیر ماثور (درائی)

9/ مجموعه ها

95/ برگزیده ها

93 قرن 1-3ق. (آ-ی بر حسب سرشناسه) مثال:

تفسیر مجاهد: المخزومی، مجاهد بن حیر (21-)

104 ق.): 7 ت 3م/ BP93

جامع البیان فی تفسیر القرآن: طبری، محمد بن جریر (224-310ق.): 2 ج 2 ط / BP93

ص: 162

متون تفاسير (دنباله)

93/5 قرن 4 ق. (آ-ى بر حسب سرشناسه)

94 قرن 5 ق. (آ-ى بر حسب سرشناسه) مثال:

تفسير سور آبادى، تفسير قرآن كريم: سور آبادى،

عتيق بن محمد (قرن 5 ق.): 7ت9 س / BP 94

5/6 قرن 6 ق. (آ-ى بر حسب سرشناسه) مثال:

معالم التنزيل: بغوى، حسين بن مسعود (436 -

510 ق.): 6م7 ب / BP 94/5

مفاتيح الغيب (تفسير كبير): فخر رازى، محمد بن

عمر (544؟ - 606 ق.): 7م3 ف / BP 94/5

95 قرن 7 ق. (آ-ى بر حسب سرشناسه)

5/8 قرن 8 ق. (آ-ى بر حسب سرشناسه) مثال:

تفسير القرآن العظيم: ابن كثير، اسماعيل بن عمر

(700-774 ق.): 7ت2 الف / BP 95/5

96 قرن 9 ق. (آ-ى بر حسب سرشناسه) مثال:

تفسير الجلالين: محلى، جلال الدين محمد بن أحمد

(791-849 ق.): 7ت3 م / BP 93

5/10 قرن 10 ق. (آ-ى بر حسب سرشناسه) مثال:

منهج الصادقين في الزام المخالفين: كاشاني، فتح الله

بن شكر الله (988ق.): 8م 5/ BP96

97 قرن 1ق. (آ-ى بر حسب سرشناسه) مثال:

البرهان في تفسير القرآن: بحراني، هاشم بن سليمان

(-1107ق.): 4ب 3ب / BP97

مفاتيح الغيب: صدرالدين شيرازي، محمد بن

ابراهيم (979؟ - 1050 ق.): 7م 4ص / BP97

3/ قرن 12 ق. (آ-ى بر حسب سرشناسه)

5/ قرن 13 ق. (آ-ى بر حسب سرشناسه)

تفسير القرآن الكريم: شبر، عبدالله (1774 -

1826 م. = 1190-1242 ق.): 7ت 2ش / BP97/5

ص: 163

تفسير

متون تفاسير (دنباله)

98 قرن 14 ق. (آ-ى بر حسب سرشناسه) مثال:

الميزان فى تفسير القرآن: طباطبائى، محمد حسين

(1281-1360): 9 م 25 ط / BP98

99 تفاسير فقهي (آيات الاحكام)

2/ حنفي

3/ شافعي

4/ مالكي

5/ حنبلي

6/ جعفري

7/ زيدي

100 تفاسير عرفاني

5/ تفاسير ادبي

تفاسير فرق وابسته به اسلام

101 بايه

4/ قاديانيه

102 تفاسير سور وآيات

5/ لا إله إلا الله

8/ بسم الله الرحمن الرحيم

منتخبات (شامل دو سوره یا بیشتر) بر حسب مفسر یا

تاریخ دو سوره از یک جزء را در شماره جزء رده بندی

کنید.

102/986 - 102/1 تفاسیر اجزاء، سور و آیات

تفاسیر اجزاء سور را مانند 64/989 - 64/1 BP

رده بندی کنید. مثلاً: تفسیر سوره یوسف 102/35 BP

به تفسیر یک آیه شماره سوره مربوطه را بدهید.

103 مباحث جدید قرآنی. قرآن و علوم و فنون

1/ قرآن و الهیات

شامل: خدا و خداشناسی

ص: 164

103 مباحث جدید قرآنی. قرآن و علوم و فنون (دنباله)

2/ قرآن و فلسفه

25/ قرآن و روانشناسی

شامل فشار روانی

3/ قرآن و اخلاق

4/ قرآن و اجتماع. قرآن و علوم اجتماعی

43/ قرآن و اقتصاد

5/ قرآن و طب و بهداشت

6/ قرآن و علوم

65/ قرآن و نجوم. کیهان آفرینی

7/ قرآن و هنرها (هنر در قرآن)

8/ قرآن و تاریخ (تاریخ در قرآن)

قس: BP87/8 و BP 88

9/ جغرافیای قرآن

104 قرآن و مباحث دیگر (آ-ی بر حسب موضوع)

2/ آب

3/ آدم

42/ آرامش و آسایش. رضایت خاطر

43/ آزادی

7/ آفرینش

77/ آموختن

23/ الف/ آموزش و پرورش

اخلاق اسلامی

شامل اخلاق اجتماعی

3/ الف/ اخلاق سیاسی (اخلاق و سیاست)

4/ الف/ ادیان

43/ الف/ ازلیت

45/ الف/ اساطیر

5/ الف/ استکبار

ص: 165

مباحث جدید قرآنی. قرآن و علوم و فنون

104 قرآن و مباحث دیگر (دنباله)

55الف/ اسراف

57الف/ اشک

6 الف/ اصول دین

65الف/ اصول فقه

7الف/ اقتصاد

72الف/ اقیانوسها و دریاها

73الف/ امامت. ولایت

74الف/ امت

742الف/ امتحان الهی

745الف/ امر به معروف و نهی از منکر

746الف/ امنیت ملی

7464الف/ انجیر در قرآن

747الف/ امور مالی بیت المال

748الف/ اندوه

75الف/ اندیشه و تفکر در قرآن

8الف/ انسان و آفرینش

82الف/ انسان (عرفان)

825 الف/ اتفاق

83 الف/ انقلاب

85 الف/ اولياء

9 الف/ ايمان

94 الف/ ائمه اثني عشر

2 ب/ باران

36 ب/ بدن انسان

4 ب/ برزخ

86 ب/ بهره وريا

9 ب/ بهره وري

ص: 166

مباحث جدید قرآنی. قرآن و علوم و فنون

104 قرآن و مباحث دیگر (دنباله)

93ب/ بهشت

94ب/ بیت المقدس

87پ/ پیامبران

9پ/ پیروزی

2ت/ تبلیغات

36ت/ تربیت

4ت/ ترس

5ت/ تشویق و تنبیه

6ت/ تصدیقه

همان صدق الله

7ت/ تعاون

73ت/ تغذیه

75ت/ تقوا

76ت/ تکامل

82ت/ تمدن، تمدن باستان

86ت/ تنظیم خانواده

9ت/ توحید

94ت/ توسل

4ث/ ثروت

4ج/ جرمشناسی

88ج/ جنگ

882ج/ جنگ روانی

885ج/ جنین شناسی

887ج/ جوانی

9ج/ جهاد

95ج/ جهل

9چ/ چهارده معصوم

ص: 167

مباحث جدید قرآنی. قرآن و علوم و فنون

104 قرآن و مباحث دیگر (دنباله)

3ح/ حج

33ح/ حجاب

4ح/ حدود (فقه)

5ح/ حسین بن علی (علیه السلام)

53ح/ حشره ها

7ح/ حق و باطل

75ح/ حقوق بشر

77ح/ حقیقت

9ح/ حیوانات

2خ/ خاندان نبوت

3خ/ خجالت

خدا در قرآن نک قرآن و الهیات BP103/1

48خ/ خرافات

5خ/ خسران

9خ/ خواب دیدن

95خ/ خودسازی

97خ/ خوشبختی

4د/ درستکاری

5د/ دشمنان

BP87 دعا نک

4د/ دنیا

5د/ دنیوی گرای

6د/ دوزخ و دوزخیان

7د/ دوستی دشمنی

شامل خودی و غیر خودی

9د/ دین و دین زدایی

BP87 ذکر نک

ص: 168

مباحث جدید قرآنی. قرآن و علوم و فنون

104 قرآن و مباحث دیگر (دنباله)

2/راه و رسم زندگی

3/ارجعت

33/رحمت

5/رستاخیز

8/رمضان

84/رنگ

85/روابط بین الملل

9/روح

95/روزه

97/رهبری

2/زبان

76/زکات

77/زلزله

8/زمان

9/زنان

92/زنبور عسل

94/زندگی

95ز/ زندگی منشأ (منشأ زندگی)

96ز/ زندگی پس از مرگ

965ز/ زوجیت در قرآن

97ز/ زیبایی

4س/ سرباز

8س/ سلامتی

9س/ سنت الهی. سنت (قرآن)

92س/ سنت نبوی

93س/ سوگند

94س/ سیاست

ص: 169

مباحث جدید قرآنی. قرآن و علوم و فنون

104 قرآن و مباحث دیگر (دنباله)

17ش / شادی

2ش / شب

26ش / شجاعت

3ش / شخصیت‌های نمونه

4ش / شرک

66ش / شعر

7ش / شفاعت

8ش / شکر

85ش / شناخت

87ش / شهادت

9ش / شیطان

93ش / شیعه

2ص / صبر

3ص / صحابه

8ص / صلح

2ط / طبقات اجتماعی

25ط / طبیعت

9ط/طهارت

2ع/عبرت

36ع/عدالت

4ع/عرفان

43ع/عزت

5ع/عشق

67ع/عقايد. كلام وعقايد

7ع/عقل

8ع/على بن ابى طالب (عليه السلام)

عيسى مسيح نك BP87/7

ص: 170

مباحث جدید قرآنی. قرآن و علوم و فنون

104 قرآن و مباحث دیگر (دنباله)

4غ/ غدیر خم

43غ/ غزوه

9غ/ غیبگویی

17ف/ فاطمه زهرا (سلام الله علیها)

18ف/ فتن و ملاحم

2ف/ فتواها

23ف/ فتوحات اسلامی

35ف/ فرشتگان در قرآن

4ف/ فرهنگ زدایی

5ف/ فشار روانی

6ف/ فضیلت

67ف/ فقر زدائی

2ق/ قانونگذاری

6ق/ قضا و قدر

16ک/ کار

2ک/ کافران

4ک/ کرامت

ک5 / کشاورزی

ک7 / کعبه

ک9 / کیهان آفرینی

ک95 / کیهان شناسی

گ4 / گذشت

گ7 / گفتار. گفتگو

گ8 / گمراهی

گ86 / گناه

گ9 / گیاهان

شامل گیاهان دارویی

ص: 171

مباحث جدید قرآنی. قرآن و علوم و فنون

104 قرآن و مباحث دیگر (دنباله)

6ل/ لطیفه ها

2م/ مادر

23م/ ماورالطبیعه

25م/ محمد بن حسن (عجل الله تعالى فرجه الشريف)

محمد (صلی الله علیه و آله و سلم) نک BP 24/64

3م/ محیط زیست

34م/ مدیریت

36م/ مرج البحرين

4م/ مرگ

45م/ مسائل جنسی

47م/ مستضعفان

5م/ مسجد

53م/ مسلمانان

54م/ مسئولیت

545م/ مسیحیت در قرآن

55م/ مشاغل

57م/ معاد

6م/ معجزه در قرآن

64م/ معلمان

78م/ منابع طبیعی

8م/ منافقان

815م/ منکرات

817م/ مواد غذایی

موسی نک BP88/4

83م/ موسیقی

84م/ مومنان

85م/ مهاجرت

ص: 172

مباحث جدید قرآنی. قرآن و علوم و فنون

104 قرآن و مباحث دیگر (دنبالہ)

86م/ مہدویت

87م/ مہربانی

88م/ میانہ روی

9م/ میثاق

96م/ میوہ

2ن/ نبوت

6ن/ نصرت الہی

8ن/ نماز نماز جمعہ. نماز مسافر

9ن/ نور

94ن/ نہج البلاغہ

2و/ والدین

3و/ حدت

6و/ وعدہ و وعید

7و/ وقت

84و/ ولایت فقیہ

3ہ/ ہجرت

4ہ/ ہدایت

2ی/ یتیمان

7ی/ یقین

9ی/ یهود. یهودیان

حدیث

106 فهرستها. کشف الحدیثها

فهرست کتابهای خاص را در کنار همان کتابها رده بندی کنید.

2/ واژه نامه ها. غریب لغات الحدیث. نامهای جغرافیائی

واژنامه کتابهای خاص را در کنار همان کتابها رده بندی کنید.

3/ سازمانها. انجمنها. دارالحدیثها

ص: 173

حدیث

106/4 کنگره ها و کنفرانسها

5/ تاریخ حدیث

محدثان

رد: BP 115-116

علم الحدیث (اصول الحدیث: روایت، درایت)

مصطلح الحدیث نیز در این قسمت رده بندی می شود.

آثار کلی

107 قرن 1ق. (آ-ی بر حسب سرشناسه)

2/ قرن 2ق. (آ-ی بر حسب سرشناسه)

3/ قرن 3ق. (آ-ی بر حسب سرشناسه)

35/ قرن 4ق. (آ-ی بر حسب سرشناسه)

4/ قرن 5ق. (آ-ی بر حسب سرشناسه)

5/ قرن 6ق. (آ-ی بر حسب سرشناسه)

6/ قرن 7ق. (آ-ی بر حسب سرشناسه) مثال:

علوم الحدیث (مقدمة ابن الصلاح): ابن الصلاح، عثمان

بن عبد الرحمن (577 - 643): ع 2 الف / BP 107/6

التقريب و التيسير لمعرفة سنن الشير النذير:

النووي، يحيى بن شرف: 7 ت 9 / BP107/6

القصيد الغرامية: الاشبيلي، احمد بن فرح (625)-

699ق.: 5 الف BP 107

7/ قرن 8ق. (آ-ی بر حسب سرشناسه) مثال:

المنهل الروي في علم الحديث النبوي(1): ابن جماعة، بدر الدين محمد بن ابراهيم (639 - 733 ق.):

8م 2 الف/7/ BP 107

الفیه (نظم الدرر في علم الاثر): العراقي، زين الدين

عبدالرحيم بن الحسين (725-806):

9ف4ع/7/ BP 107

ص: 174

1- اگر چه این کتاب اساساً تلخیصی است از مقدمه ابن صلاح، ولی بسبب افزودگیها و تغییرات بسیار در حکم اثر علی حده است

حدیث

علم الحدیث

آثار کلی (دنباله)

108 قرن 9ق. (آ-ی بر حسب سرشناسه) مثال:

نخبة الفكر في مصطلح أهل الأثر: ابن حجر العسقلاني،

احمد بن علي (773 - 852): 3 ن 2 الف / BP 108

5/ قرن 10ق. (آ-ی بر حسب سرشناسه) مثال:

البداية في علم الدراية: الشهيد ثاني، زين الدين بن

علي (911 - 965ق.): 4 ب 9 ش / BP108/5

6/ قرن 11ق. (آ-ی بر حسب سرشناسه) مثال:

البيقونية: البيقوني، طه بن محمد (متوفى بعد از

1080 ق.): 9 ب 6 / BP 108

7/ قرن 12ق. (آ-ی بر حسب سرشناسه)

8/ قرن 13ق. (آ-ی بر حسب سرشناسه)

109 قرن 14. (آ-ی بر حسب سرشناسه)

مباحث خاص

110 تعريف حديث، سنت، خير، اثر

2/ اسباب ورود حديث. از منه و امکنه آن

3/ علل الحدیث

4/ ناسخ و منسوخ

قس: BP144/2

6/ مختلف الحديث (تلفيق الحديث)

7/ غريب الحديث

111 اسناد. اقسام الحديث

2/ صحيح

4/ حسن

6/ ضعيف

شامل مرسل، منقطع، معضل، مدلس، معلن، مضطرب، مقلوب، شاذ، منكر، متروك

ص: 175

حدیث

علم الحدیث

111 مباحث خاص (دنبالہ)

8/ مشترک بین صحیح و حسن و ضعیف

شامل مرفوع، مسند متصل، معنعن، مؤئن، معلق فرد

غریب، عزیز، مشہور، مستفیض، عالی، نازل، متابع،

مشاہدہ مدرج، مسلسل، مصحف

9/ موضوع

قس: BP114/6 BP144/4

112 رموز و اشارات احادیث

2/ تأویل و احادیث

4/ دفع مطاعن حدیث

6/ احادیث - احکام

7/ امثال حدیث

8/ مباحث لغوی و ادبی و بلاغی

غریب الحدیث

رد: BP110/7

113 شروط و آداب روایت

1/ جمع حدیث

منع تدوین حدیث را اینجا بیاورید

2/ شروط راوی

4/ تحمل و اداء

شامل سماع، قراءات: اجازة، مناولة، مكاتبة

اعلام، وصيت، و جاوه

6/ سفر در طلب حديث

8/ آداب كتابت و قراءت و حفظ حديث

9/ آداب روايت حديث

114 علم رجال

2/ جرح و تعديل

4/ ثقب

ص: 176

حدیث

علم الحدیث

مباحث خاص

114 علم رجال (دنباله)

5/ضعفاء

قس: BP111/6

6/وضعاان

قس: BP144/4, BP111/9

8/اسماء، کنی و القاب رواة

شامل مؤتلف و مختلف، متفق و مباحث دیگر

در این باب

9/اجازات

قس: BP 113/4

طبقات و تراجم محدثین و حفاظ

سیرت نبوی را در BP 22، صحابه تابعین

را در BP 28 - 35؛ ائمه اثنا عشر را در

BP36 - 52 و محدثان زن را در

BP52/5 رده بندی کنید.

محدثان شیعه و سنی را اینجا رده بندی

کنید

115 جمعی

116 فردی (آ-ی)

متون حدیث

5/ شامل متون احادیث شیعه و سنی

احادیث اهل سنت

117 کلیات

2/ برگزیده ها

25/ منتخبات موضوعی (آ-ی بر حسب موضوع)

8الف/ امامت

9الف/ ایمان

ص: 177

حدیث

متون حدیث

احادیث اهل سنت

117 برگزیده ها

25/ منتخبات موضوعی (دنباله)

9ب/ بهشت

93ب/ بیماران

35پ/ پذیرایی

4پ/ پزشکی

5ت/ تشویق

85ت/ توحید

9ت/ توسل

9چ/ چهارده معصوم

3ح/ حج

9ح/ حیوانات

2خ/ خاندان نبوت

4خ/ خداشناسی

9د/ دوستی

2ر/ راه و رسم زندگی

4ر/ رزق و روزی

5/رستاخیز

9/روانشناسی اسلامی

93/روزه

9/زنان

2ش/شاهان و فرمانروایان

9ش/شیعه

4ع/عدالت

8ع/علوم

9ک/کودکان

9گ/گناه

ص: 178

حدیث

متون حدیث

احادیث اهل سنت

117 برگزیده ها

25/ منتخبات موضوعي (دنباله)

4م/ مرگ

5م/ مسائل مستحدثه

56م/ معاد

6م/ معراج

9م/ مهدویت

8ن/ نماز

2و/ واقعه کربلا

3/ اجزاء صحائف (تانیمه قرن 2 ق.) (آی بر حسب سرشناسه)

سنن. مسانید. صحاح

5/ قرن 2 ق. (آی بر حسب سرشناسه) مثال:

المسند: ابو حنیفه نعمان بن ثابت (80 - 150 ق.):

5م 2 الف / BP117/5

الموطا: مالک بن انس (93 - 179 ق.):

8م 2م / BP117/5

المسند: الشافعی، محمد بن ادريس (150 -

204ق.): 5م 2ش/ BP117/5

118- 121 قرن 3ق. (آ-ى بر حسب سرشناسه)

118 آ-الف (آ-ى بر حسب سرشناسه) مثال:

المسند: ابن حنبل، احمد بن محمد (164 -

241ق.): 5م 2 الف/ BP 118

السنن ابن ماجه، محمد بن يزيد (209-

273ق.): 9س 25 الف/ BP 118

السنن ابوداود، سليمان بن الأشعث (202-

275ق.): 9س 28 الف/ BP 118

ص: 179

حدیث

متون حدیث

احادیث اهل سنت

سنن. مسانید. صحاح

قرن 3ق. (دنباله)

119 ب (آ-ی بر حسب سرشناسه) مثال:

الجامع الصحيح بخاری، محمد بن اسماعیل

(194-256 ق.): ج 2 ب/3 BP119

120 پ - ق (آ-ی بر حسب سرشناسه) مثال:

الجامع الصحيح: الترمذی، محمد بن عیسی

(210-279 ق.): ج 2 ت/4 BP120

المسند: الدارمی، عبدالله بن عبدالرحمن

(181 - 255 ق.): م 2 د/ BP 120

السنن النسائی، احمد بن علی (215-).

BP 120 / 5 ن 9 س 303 ق.):

121 ک - ی (آ-ی بر حسب سرشناسه) مثال:

الجامع الصحيح: مسلم بن الحجاج (204-).

BP 120 / 5 م 2 ج 261 ق.):

122 قرن 4ق. (آ-ی بر حسب سرشناسه) مثال:

السنن: الدار قطنی، علی بن عمر (306 -).

385 ق. : 9 س 2 د / BP122

جوامع. مجاميع

5 / قرن 5 ق. (آ-ى بر حسب سرشناسه) مثال:

السنن الصغرى: البيهقى، احمد بن الحسين (384 -

458 ق. : 85 س 9 ب / BP 122/5

السنن الكبرى: البيهقى، احمد بن الحسين (384 -

458 ق. : 9 س 9 ب / BP 122/5

مصاييح السنة: البغوى، حسين بن مسعود (436-

510 ق. : 6 م 7 ب / BP122/5

ص: 180

حديث

متون حديث

احاديث اهل سنت

جوامع. مجاميع (دنباله)

123 قرن 6 ق. (آ-ى بر حسب سرشناسه) مثال:

جامع الأصول لاحاديث الرسول: ابن الأثير،

مبارك بن محمد (544. 606ق.):

2 ج 2 الف / BP 123

مشارك الانوار النبويه من صحاح الاخبار

المصطفويه: الصاغانى، رضى الدين حسن بن محمد

(577 - 650ق.): 5م 2 ص BP123

6/ قرن 7 ق. (آ-ى بر حسب سرشناسه)

124 قرن 8 ق. (آ-ى بر حسب سرشناسه) مثال:

مشكاة المصابيح: خطيب عمرى، محمد بن عبدالله

(- 741 ق.): 5م 6 خ / BP 124

5/ قرن 9 ق. (آ-ى بر حسب سرشناسه) مثال:

جمع الجوامع: السيوطي، عبد الرحمن بن ابي بكر

(849-911 ق.): 8 ج 9 س / BP 124/5

125 قرن 10 ق. (آ-ى بر حسب سرشناسه)

5/ قرن 11 ق. (آ-ى بر حسب سرشناسه)

126 قرن 12 ق. (آ-ی بر حسب سرشناسه)

5/ قرن 13 ق. (آ-ی بر حسب سرشناسه)

127 قرن 14 - (آ-ی بر حسب سرشناسه)

5/ احادیث قدسیه

128 احادیث شیعه

احادیث شیعه امامیه اثنا عشریه. مجموعه ها

شامل اصول اربعمائه (اصلهای چهار صدگانه)

2/ قرن 1 ق. (آ-ی بر حسب سرشناسه)

5/ قرن 2 ق. (آ-ی بر حسب سرشناسه)

ص: 181

حدیث

متون حدیث

احادیث شیعہ

128 احادیث شیعہ امامیہ اثنا عشریہ (دنبالہ)

7/ قرن 3ق. (آ-ی بر حسب سرشناسه) مثال:

المحاسن: البرقی، احمد بن محمد (274ق.): 3م4ب/ BP128/7

8/ کتب اربعه (شیعہ)

129 قرن 4ق. (آ-ی بر حسب سرشناسه) مثال:

الكافی: کلینی، ابو جعفر محمد بن یعقوب

(- 329ق.): 2ک 8ک/ BP129

اجزاء کافی (آ-ی عددی بر حسب عنوان جزء) مثال:

اصول کافی: 22ک 8ک/ BP 129

الروضه من الکافی: 24ک 8ک/ BP129

الفروع من الکافی: 26ک 8ک/ BP 129

من لایحضره الفقیه: ابن بابویه، محمد بن علی

(311 - 381ق.): 8م 2 الف / BP 129

130 قرن 5ق. (آ-ی بر حسب سرشناسه) مثال:

الاستبصار فیما اختلف من الآثار: طوسی، ابو جعفر محمد بن حسن (385 - 460ق.):

5الف 9ط / BP130

131 قرن 6ق. (آ-ی بر حسب سرشناسه) مثال:

قضاء حقوق الاخوان المومنين: صوري، حسين بن

طاهر (- 585ق.): 6 ق 9 ص / BP131

132 قرن 7ق. (آ-ى بر حسب سرشناسه)

133 قرن 8ق. (آ-ى بر حسب سرشناسه) مثال:

الدرة الباهره من الأصداف الطاهره: شهيد اول،

محمد بن مكى (734-784ق.): 4 د 9 ش / BP 133

5/ قرن 9ق. (آ-ى بر حسب سرشناسه)

134 قرن 10ق. (آ-ى بر حسب سرشناسه)

ص: 182

حدیث

متون حدیث

احادیث شیعہ

احادیث شیعہ امامیہ اثنا عشریہ (دنبالہ)

135 قرن 11 ق. (آ-ی بر حسب سرشناسه) مثال:

الوافي: فيض كاشاني، محمد بن شاه مرتضى

(- 1091 ق.): 2 و 9 ف/ BP 135

وسائل الشيعه... حر عاملی، محمد بن حسن

(1033-1104 ق.): 5 و 4 ح / BP135

بحار الأنوار: مجلسی، محمدباقر بن محمد تقی

(1037-1111 ق.) 3 ب / BP 135

136 قرن 12 ق. (آ-ی بر حسب سرشناسه)

136/5 قرن 13 ق. (آ-ی بر حسب سرشناسه) مثال:

عوامل العلوم و المعارف و الاحوال من الايات و

الاخبار و الأقوال: بحرانی، عبدالله بن نورالله

(قرن 13 ق.): 9 ع 3 ب / BP136 / 5

9/ قرن 14 - (آ-ی بر حسب سرشناسه) مثال:

الحياة: محمدرضا حكيمى: 9 ح 8 ح / BP 136/9

138 احادیث زیدیه (آ-ی بر حسب سرشناسه)

139 احادیث اسماعیلیه

140 برگزیده های گوناگون

برگزیده های یک کتاب خاص را در کنار همان کتاب

رده بندی کنید.

141 اجزاء

احادیث عددی (مانند ثنائیات، ثلاثیات...) را در اینجا

رده بندی کنید.

احادیث شیعه و سنی مربوط به ائمه را در سرگذشت

آنها رده بندی کنید.

ص: 183

حدیث

متون حدیث

احادیث شیعہ

141/5 منتخبات موضوعی (آ-ی بر حسب موضوع) مثال:

2/آ آب

3/آ آخرالزمان

42/آ آداب طریقت

44/آ آداب معاشرت

18/آ آموزش و پرورش. اسلام و آموزش و

پرورش

2 الف / اثبات خلافت

22 الف / اجتهاد

3 الف / اخلاق اسلامی اخلاق اجتماعی

33 الف / احتکار

4 الف / ادب

43 الف / اذان

47 الف / اسب سواری

48 الف / استخاره

5 الف / اسراف

53 الف / اسلام و پزشکی

6الف / اصول دین

8 الف / امامت

85 الف / امر به معروف و نهی از منکر

36 ب / بدهی ها

4 ب / بزهکاران و مجرمین

5 ب / بسم الله الرحمن الرحيم

9 ب / بهداشت

15 ب / بهره وری

2 ب / بهشت

94 ب / بیت المقدس

ص: 184

حدیث

متون حدیث

احادیث شیعہ

141/5 منتخبات موضوعی (دنبالہ)

4پ / پزشکی اسلامی

3ت / تحقیق

35ت / تربت حسینی

4ت / تربیت خانوادگی اسلام

66ت / تغذیہ

5ت / تشییع و تدفین

7ت / تقوا

9ت / توحید

9ث / ثواب و عقاب

9ج / جوانان

92ج / جہاد

5چ / چشم زخم

2ح / حافظان

27ح / حج

3ح / حجاب

35ح / حج عمرہ

9ح/ حیوانها

2خ/ خاندان نبوت

4خ/ خداشناسی

9خ/ خنده

92خ/ خواب دیدن

95خ/ خودسازی

96خ/ خوشبختی

97خ/ خیر و شر

2د/ دانش و دانش اندوزی

4د/ درختکاری

ص: 185

حدیث

متون حدیث

احادیث شیعه

141/5 منتخبات موضوعی (دنباله)

7/د دعا

85/د دنیای فانی

87/د دوزخ

9/د دوستی

8/ذ ذکر

2/ر راه و رسم زندگی

4/ر رزق و روزی

5/ر رستاخیز

8/ر رمضان

9/ر روزه

93/ر رهبری

8/ز زکات

82/ز زنا

85/ز زناشویی

9/ز زنان

93/ز زیارت

فقه زیدی

نک BP138

26س / سجده

3س / سحر خیزی

73س / سفرها

8س / سلام

2ش / شاهان و فرمانروایان

8ش / شلوار

9ش / شهادت

93ش / شیطان

ص: 186

حدیث

متون حدیث

احادیث شیعه

141/5 منتخبات موضوعی (دنباله)

شیعه

نک BP128

4ص / صدقه

83ص / صلہ رحم

4ض / ضرب المثل

شامل ضرب المثل‌های عربی

9ط / طینت

8ظ / ظلم

2ع / عبادت

6ع / عطرها

7ع / عقل

8ع / علوم

87ع / عیادت

94ع / عیسی مسیح

4غ / غدیر خم. عید غدیر

9غ / غیبت

95ع/احاديث غيبه

2ف/فتن و ملاحم

4ف/فروتنی

7ف/فقر

75/فقه

4ق/قرآن

6ق/قضاوت

8ق/قلب

9ق/قناعت

2ک/کار

ص: 187

حدیث

متون حدیث

احادیث شیعه

141/5 منتخبات موضوعی (دنباله)

4ک / کرامت

5ک / کسب و کار

53ک / کشور داری

9ک / کودکان

27م / مجتهدان و علما

37م / مردان

4م / مرگ

46م / مسافرت

5م / مسجد

56م / مسکن

58م / معاد

6م / معجزه

77م / منکرات

8م / مواد غذایی

83م / موفقیت

85م / مومنان

9م/ مهدویت

2ن/ نان

8ن/ نماز

شامل نماز جماعت نماز شب و نماز

مستحبی

9ن/ نور

95ن/ نیکوکاری

2و/ واقعه کربلا. عاشورا

23و/ والدین. والدین و کودک

3و/ وحدت

ص: 188

حدیث

متون حدیث

احادیث شیعه

141/5 منتخبات موضوعی (دنباله)

4/ ورزش

57/ وصیت

8/ ولایت

8/ همسایگی

142 خطب، کلمات و مکاتیب رسول

2/ خطب. وصایا

5/ کلمات قصار (آ-ی بر حسب گردآورنده) مثال:

شهاب الأخبار: القضاعی، محمد بن سلامه (متوفی

454ق.): 9ش/6ق/5/142BP

6/ نامه ها

143 اربعینات (تا قرن 14) (آ-ی بر حسب سرشناسه)

اربعینات مربوط به اشخاص را در سرگذشتنامه آنها

رده بندی کنید.

اربعینات موضوعی خاص را اینجا بیاورید.

الاربعین: یحیی بن شرف النووی (631-676ق.):

4الف/9/143BP

6/ قرن 14- (آ-ی بر حسب سرشناسه)

144 مسلسلات

2/ احادیث ناسخ و منسوخ

قس: BP110/4

4/ موضوعات. احادیث مجعول

قس: BP 114/6 BP111/9

مستدرکات

در کنار کتابهای اصلی رده بندی شود. مثال: مستدرک

وسائل الشیعة: الحر العاملی، محمد بن الحسن:

BP135 / 4و5 ح

ص: 189

حدیث

متون حدیث

مستخرجات

در کنار کتابهای اصلی رده بندی شود. مثال: مستخرج

الجامع الصحیح: ابی بکر الاسماعیلی علی البخاری:

ج 3 ب / BP 119

145 احادیث خاص. شروح (آ-ی بر حسب نام)

شروح احادیث معین از یک کتاب را در کنار همان

کتاب رده بندی کنید. مثال: شرح ختم البخاری (الجامع

الصحیح): ج 2 ب / BP119

3الف / حدیث «أحب حبیبك هوناما»

33الف / حدیث «اختلاف امتی رحمه»

5الف / حدیث «استخلاف»

7الف / حدیث «اقتدا»

8الف / حدیث «انما الاعمال بالنیات»

84الف / حدیث «اولو الالباب»

2ب / حدیث «باب مدینة العلم»

4ت / حدیث «تربیع»

7ث / حدیث «تقلین»

9ج / حدیث «جنود عقل و جهل»

2د/ حدیث «دار»

4ر/ حدیث «رد الشمس»

2س/ حدیث «سبعه احرف»

7س/ حدیث «سفینه نوح»

77س/ حدیث «سلسله الابریز»

8س/ حدیث «سلسله الذهب»

9س/ حدیث «سیر الاستغفار»

2ط/ حدیث «طارق»

9ط/ حدیث «طیر»

4ع/ حدیث در «عرض دین»

ص: 190

حدیث

متون حدیث

145 احادیث خاص (دنباله)

9ع/ حدیث «عنوان بصری»

3غ/ حدیث «غدیر»

4ق/ حدیث «قرب الإسناد»

5ک/ حدیث «کساء»

9ل/ حدیث «لوح»

95ل/ حدیث «لولاک لما خلقت...»

5م/ حدیث «مستغنیات اهل کل بلد»

7م/ حدیث «معراج»

73م/ حدیث «مفاخره»

9م/ حدیث «منزلت»

3ن/ حدیث «نجوم»

9ن/ حدیث «نورانیت»

8و/ حدیث «ولایت»

9ی/ حدیث «یوم الدار»

فقه و اصول

147 سازمانها، انجمنها

1/ کنگره ها، کنفرانسها

2/ دایرة المعارفها، واژه نامه ها، مصطلح نامه ها

مجموعه ها

3/ چند نویسنده بی

4/ تک نویسنده بی

5/ مقاله ها. سخنرانیها

7/ راهنمای آموزشی

آزمونهای تخصصی فقه و اصول را اینجا رده بندی کنید

مثال: وکالت

73/ آثار کلی ساده غیر تخصصی (برای عامه)

74/ کتابهای درسی، پرسشها و پاسخها

76/ جدول ها. نمودارها

(147/8) کتابشناسی ها

جج: Z

148 تاریخ فقه و اصول

ادوار فقه

رد: BP 169/9

5/ مأخذهای فقه اسلامی

طبقات و تراجم فقها

149 آثار کلی

فقهای مذاهب خاص

اهل سنت

1/ حنفیه

2/ جمعی

5/ فردی (آ-ی بر حسب نام) مثال:

ابو حنیفه نعمان بن ثابت (80-150 ق.):

2 الف / BP149/5

شیبانی، محمد بن حسن (131 - 189 ق.):

9ش / BP149/5

ص: 192

فقه و اصول

طبقات و تراجم فقها

فقه‌های مذاهب خاص

اهل سنت

حنفیه

149/5 فردی (دنباله)

طحاوی، احمد بن محمد (239؟ - 321 ق.ق.):

BP149/5 / ط3

شافعیه

150 جمعی

5/ فردی (آ-ی بر حسب نام) مثال:

امام الحرمین، عبدالملک بن عبدالله

(419 - 478 ق.ق.): 8 الف / BP150/5

بیضاوی، عبدالله بن عمد (- 685 ق.ق.):

BP 150/5 / 9ب

سفیان بن عینیة (107-168 ق.ق.):

BP 150/5 / 7س

شافعی، محمد بن ادريس (150-204 ق.ق.):

BP150/5 / 2ش

غزالی، محمد بن محمد (450 - 505 ق.ق.):

BP 150/5 غ4

زندگی غزالی را به عنوان فقیه اینجا

رده بندی کنید در غیر اینصورت در رشته

مربوطه رده بندی شود.

مالکیه

151 جمعی

5/ فردی (آ-ی بر حسب نام) مثال:

مالک بن انس (93-179 ق.):

BP151/5 م2

حنبلیه

152 جمعی

ص: 193

فقه و اصول

طبقات و تراجم فقها

فقه‌های مذاهب خاص

اهل سنت

حنبلیه (دنباله)

152/5 فردی (آ-ی بر حسب نام) مثال:

ابن حنبل، احمد بن محمد (164-241ق.):

2 الف / BP152/5

153 شیعه

فقها و مراجع تقلید را اینجا بیاورید

جعفریه (امامیه اثنا عشر)

1/ جمعی

5/ فردی (آ-ی بر حسب نام) مثال:

جعفر بن محمد الصادق

رد: BP 45

انصاری، مرتضی بن محمد امین (1214-1281ق.): 8 الف /

8 الف / BP153/5

زیدیه

154 جمعی

2/ فردی (آ-ی بر حسب نام) مثال:

زید بن علی

رد: BP56/2

اسماعیلیه

3/ جمعی

32/ فردی (آ-ی بر حسب نام)

59-5/ مذاهب دیگر (آ-ی الفبایی عددی بر حسب نام فرقه) مثال:

ابن حزم اندلسی: BP154/57 [ظاہریه]

عبد الرحمن اوزاعی: BP154/52 [اوزاعیة]

ص: 194

فقه و اصول

اصول فقه

155 آثار کلی

شامل آثار کلی از نظر مذاهب مختلف. برای مباحث

خاص نک: BP 161-167

اصول اهل سنت

1/ آثار کلی را اینجا بیاورید. برای مباحث خاص

نک: BP 161-167

2/ قرن 1ق. (آ-ی بر حسب سرشناسه) مثال:

الرساله: الشافعی، محمد بن ادریس

(150-204 ق.): 5 ر 2 ش / BP155/2

3/ قرن 2ق. (آ-ی بر حسب سرشناسه)

4/ قرن 3ق. (آ-ی بر حسب سرشناسه)

5/ قرن 4ق. (آ-ی بر حسب سرشناسه)

6/ قرن 5ق. (آ-ی بر حسب سرشناسه) مثال:

عیوان المجالس: قاض عبد الوهاب، عبدالله بن علی:

9ع2ق/ BP155/6

کنز الوصول (اصول البزدوی): البزدوی، علی بن

محمد (400-482ق.): 9 ک 4 ب / BP155 / 6

اللمع: الشیرازی، ابواسحاق ابراهیم بن علی

(393-476 ق.): 8 9 ش / 6 / 155 BP

المستصفى من علم الاصول: الغزالي، محمد بن

محمد (450 - 505 ق.): 5 م 4 غ / 6 / 155

الورقات: امام الحرمين، عبد الملك بن عبدالله

(419-468 ق.): 4 و 8 الف / 6 / 155 BP

7 / قرن 6 ق. (آ-ى بر حسب سرشناسه) مثال:

المحصول في علم الاصول: الرازى، فخرالدين

محمد بن عمر (544-606 ق.): 3 م 3 ف / 7 / 155 BP

ميزان الاصول في نتايج العقول: سمرقندى

محمد بن احمد: 9 م 8 س / 7 / 155 BP

ص: 195

فقه و اصول

اصول فقه

155 آثار كلی

اصول اهل سنت (دنباله)

8/ قرن 7ق. (آ-ی بر حسب سرشناسه) مثال:

الأحكام فى اصول الاحكام: آمدی، علی بن

محمد (551 - 638ق.): 3 الف 8 / BP155 / 8

بديع النظام الجامع بين كتابى البزدوى و الأحكام:

ابن الساعاتى، احمد بن على (متوفى 694ق.):

4ب 2 الف / BP155/8

نهاية الوصول إلى علم الاصول: ابن الساعاتى،

أحمد بن على (متوفى 694ق.):

9ن 2 الف / BP155 / 8

روضه الناظر و جنه المناظرين اصول الفقه: ابن

قدامه، عبدالله بن احمد (541 - 620ق.):

9ر 2 الف / BP155/8

مختصر السؤل و الامل فى علمى الأصول و

الجدل: ابن الحاجب، عثمان بن عمر

(570 - 646ق.): 3م 2 الف / BP155 / 8

المغنى: الخبازى، عمر بن محمد (629 - 685ق.):

6م 2خ / 8 / 155

المنتخب في اصول المذهب (المنتخب الحسامي):

الاخسيكتي، حسام الدين محمد بن عمر (متوفي

644ق.): 8م 3 الف / 8 / 155 BP

منهاج الوصول إلى علم الاصول: البيضاوي،

عبدالله بن عمر (متوفى 685 ق.):

9م 9ب / 8 / 155 BP

نهاية الوصول في درايه الاصول: صفى هندی،

محمد بن عبدالرحيم 9ن 7ص / 8 / 155 BP

المغنى: خبازي، عمر بن محمد (629-691ق.):

6م 2خ / 8 / 155 BP

المنار: نسفى، عبد الله بن أحمد النسفى (متوفى

710 ق.): 9م 5ن / 8 / 155 BP

ص: 196

فقه و اصول

اصول فقه

آثار كلى

اصول اهل سنت (دنباله)

156 قرن 8ق. (آ-ى بر حسب سرشناسه) مثال:

تفسير الوصول إلى قواعد الاصول: ابن عبدالحق،

عبدالمومن بن عبد الحق 7 ت 2 الف / BP156

صحة اصول مذهب أهل المدينة: ابن تيميه، احمد

بن عبدالحليم 3 ص 2 الف / BP 156

اصول الفقه: ابن مفلح، محمدبن مفلح

(763-803 ق.) : 6 الف 25 الف / BP 156

جمع الجوامع : السبكي، تاج الدين عبد الوهاب بن

على (727-771 ق.): 8 ج 2س / BP156

التنقيح: صدر الشريعة، عبيدالله بن مسعود (متوفي

747 ق.): 9 ت 4 ص / BP 156

156 / 2 قرن 9 ق. (آ-ى بر حسب سرشناسه) مثال:

التحرير: ابن الهمام، محمد بن عبدالواحد

(790 - 861 ق.) 3 ت 2 الف / BP 156/2

فصول البدائع في اصول الشرائع: الفنارى، محمد

بن حمزه (751 - 834 ق.): 6ف / 9ف / BP156/2

مرقاة الوصول إلى علم الاصول: ملا خسرو، محمد

بن فرامرز (متوفى 885 ق.): 4م 7م / BP156/2

النجم الزهراء على حل الفاظ الورقات في أصول

الفقه: مار دينى، محمد بن عثمان (- 871ق.)

3ن2م / BP156/2

3/ قرن 10ق. (آ-ى بر حسب سرشناسه)

4/ قرن 11ق. (آ-ى بر حسب سرشناسه)

5/ قرن 12ق. (آ-ى بر حسب سرشناسه)

6/ قرن 13ق. (آ-ى بر حسب سرشناسه)

157 قرن 14 - (آ-ى بر حسب سرشناسه)

ص: 197

فقه و اصول

اصول فقه

آثار کلی

158 اصول شیعه

جعفری

آثار کلی را در اینجا رده بندی کنید. برای مباحث

خاص نک: BP161-167

1/ قرن 1 ق. (آ-ی بر حسب سرشناسه)

2/ قرن 2 ق. (آ-ی بر حسب سرشناسه)

3/ قرن 3 ق. (آ-ی بر حسب سرشناسه)

4/ قرن 4 ق. (آ-ی بر حسب سرشناسه) مثال:

المقنعة: مفید، محمد بن محمد (336) -

413 ق. (م7/م7/4 BP158)

5/ قرن 5 ق. (آ-ی بر حسب سرشناسه) مثال:

المبسوط في الفقه الامامية: طوسی، محمد بن حسن

(385 - 460 ق.): 2م و 9ط/5 BP 158

6/ قرن 6 ق. (آ-ی بر حسب سرشناسه)

7/ قرن 7 ق. (آ-ی بر حسب سرشناسه) مثال:

معارج الاصول: محقق حلی، جعفر بن حسن

(602-676 ق.): 6م/3 BP158/7

8/ قرن 8 ق. (آ-ى بر حسب سرشناسه) مثال:

تهذيب طريق الوصول إلى علم الاصول

(تهذيب الاصول): علامه حلى، حسن بن

يوسف (648 - 726 ق.):

9ت 8ع/ 158 BP

مبادئ الوصول إلى علم الاصول (مبادئ

الأصول): علامه حلى، حسن بن يوسف

(648 - 726 ق.): 2م 8ع/ 158 BP

85/ قرن 9 ق. (آ-ى بر حسب سرشناسه)

ص: 198

فقه و اصول

اصول فقه

آثار کلی

158 اصول شیعه

جعفری (دنباله)

86/ قرن 10 ق. (آ-ی بر حسب سرشناسه) مثال:

معالم الدین و ملاذ المجتهدین (معالم الأصول):

ابن شهید ثانی، حسن بن زین الدین (959 -

1011 ق.): 2م الف / BP158/86

87/ قرن 11 ق. (آ-ی بر حسب سرشناسه) مثال:

زبدة الاصول: عاملی، بهاء الدین محمد بن حسین

(953 - 1031 ق.): 2ز2ع / BP158/87

الوافية إلى اصول الفقه: تونی بشر وی،

عبدالله بن محمد (متوفی 1071 ق.):

2 و 9ت / BP158/87

88/ قرن 12 ق. (آ-ی بر حسب سرشناسه)

159 قرن 13 ق. (آ-ی بر حسب سرشناسه) مثال:

فرائد الاصول: انصاری، مرتضی بن محمد امین

(1214-1281 ق.): 4ف8 الف / BP159

اشارات الاصول: کلباسی، محمدابراهیم بن

محمد حسن (1180 - 1262 ق.):

5 الف 8 ك/ BP159

نتایج الافكار: موسوی حائری، ابراهیم بن

محمد باقر (1214-1263 ق.): 2 ن 8 م/ BP159

قوانین الاصول: میرزای قمی، ابوالقاسم

بن محمد حسن (1151 - 1231 ق.):

9 ق 9 م/ BP159

8/ قرن 14 - (آ-ی بر حسب سرشناسه)

160 زیدی

5/ اسماعیلی

ص: 199

فقه و اصول

اصول فقه

مباحث خاص

161 ادله

22/ کتاب (قرآن)

حجیت ظواهر قرآن

3/ سنت

32/ حجیت آن

33/ روایت سنت و اقسام آن

34/ خبر واحد

35/ فعل و تقریرات رسول

4/ اجماع

42/ حجیت آن

44/ شروط آن

5/ قیاس (عقل)

52/ حجیت آن

54/ شروط آن

6/ استحسان

7/ استصلاح (مصالح مرسله)

8/ استصحاب

تعداد و تراجیح

رد: BP 166/8

162 قول صحابی

2/ عرف

4/ شرایع قبل

163 احکام

2/ حکم. براءت. تسامح

3/ حکم تکلیفی

شامل واجب، فرض، سنت، نفل، حرام،

منکرات، مکروه، مباح، رخصت و

عزیمت، تجری، مبطلات

ص: 200

فقه و اصول

اصول فقه

مباحث خاص

احکام

حکم برائت. تسامح (دنباله)

163/4 حکم وضعی

شامل شرط، سبب، رکن، علت...

15 حاکم

16 محکوم به (فعل)

17 محکوم علیه (مکلف)

شامل شرط تکلیف، اهلیت...

18 استنباط

164 مباحث الفاظ

1/ از نظر وضع لفظ برای معنی

2/ وضع

3/ عام. خاص

4/ مطلق. مقید

5/ امر، نهی

6/ جموع

7/ مشترک

165 از نظر قوت دلالت لفظ بر معنی

1/ ظهور (وضوح)

شامل ظاهر، نص، مفسر، محکم

2/ خفاء

شامل خفی، مشکل، مجمل، متشابه

3/ از نظر استعمال لفظ برای معنی

4/ حقیقت و مجاز

5/ صریح. کنایه

ص: 201

فقه و اصول

اصول فقه

مباحث خاص

استنباط

مباحث الفاظ

165 از نظر قوت دلالت لفظ بر معنی (دنباله)

6/ از نظر دلالت لفظ بر معنی (طرق دلالت)

7/ دلالت منطوق

شامل عبارت، اشاره، فص، اقتضا

8/ دلالت مفهوم

166 مباحث اصول شرعی

2/ مقاصد شریعتی

شامل مقاصد ضروری (دین، نفس، عقل)

عرض و مال) و مقاصد تحسینی و تکمیلی

4/ سد ذرائع

6/ تعارض ادله. ترتب

7/ نسخ

8/ تعادل (تعارض) و تراجیح، تداخل

9/ جمع بین دلیلیں

167 اجتهاد. تقلید. افتاء

دفاعیه ها وردیه ها را اینجا بیاورید

4/ اجتهاد

شامل شروط، صفات، اقسام، مراتب، خلو

زمان از مجتهد، جواز اجتهاد در هر زمان،

مجتهد مطلق و متجزی، حکم مجتهد

6/ تقلید

شامل شروط تقلید، تقلید از میت، تقلید از

اعلم، وظیفه مقلد

8/ افتاء

شامل مشروط و صفات مفتی، آداب افتاء

و استفتاء

9/ خلاف

ص: 202

فقه و اصول

فقه

169 آثار کلی

شامل آثار کلی درباره فقه مذاهب مختلف سنی و شیعی.

برای مباحث خاص نک: BP 185-198

2/ فلسفه

25/ کلی - اختصاصی

مثال: قانون دریایی

3/ اشباه و نظایر

4/ صیغه های فقهی

5/ قواعد فقه (کلی)

52/ قواعد خاص (آ-ی بر حسب قاعده) مثال:

3الف/ قاعده احسان

55الف/ قاعده اضطرار

6الف/ قاعده اعراض

7الف/ قاعده الایم فی الایم

3ت/ قاعده تجاوز و فراغ

35ت/ قاعده تحذیر

4د/ قاعده درء

4غ/ قاعده غرور

4ق/قاعده قرعه

9ق/قاعده قياس

14ل/قاعده لاحرج

2ل/قاعده لاضرر

8م/قاعده ملازمه

7ن/قاعده نفي السبيل

4ى/قاعده يد

7ى/قاعده اليقين لايزول الشك

6/ مناظرات فقهى

ص: 203

فقه و اصول

فقه

169 کلی - اختصاصی (دنباله)

7/ فقه تطبیقی

فقه تطبیقی مذاهب اسلامی با یکدیگر و مقایسه و

تطبیق فقه اسلامی با حقوق و قوانین ملل و ادیان

دیگر

8/ حقوق بین الملل اسلامی

شامل آثار مربوط به حقوق بین المللی اسلامی و روابط

جامعه اسلامی با ممالک و اقوام غیر مسلمان

تابعیت را اینجا رده بندی کنید.

9/ ادوار فقه

فقه مذاهب

170 فقه اهل سنت

شامل آثار کلی در فقه مذاهب اربعه و دیگر مذاهب

سنی. برای مباحث خاص نک: BP 185-198

5/ فتاوی. اسئله و اجوبه. رسائل عملیه

171 فقه حنفی

آثار کلی را در اینجا رده بندی کنید. برای

مباحث خاص نک: BP 185-198.

2/ قرن 2 ق. (آ-ی بر حسب سرشناسه) مثال:

الجامع الصغیر: الشیبانی، محمد بن الحسن

BP171/2/ 9ش / ج 2: (189-131 ق.)

الجامع الکبیر: الشیبانی، محمد بن الحسن

BP171/2/ 9ش / ج 22: (189-131 ق.)

الزیادات: الشیبانی، محمد بن الحسن (131 -

189 ق.): 9ز 9ش / BP171/2

المبسوط: الشیبانی، محمد بن الحسن (131-

189 ق.): 2م 9ش / BP171/2

3/ قرن 3 ق. (آ-ی بر حسب سرشناسه)

فقه و اصول

فقه

فقه مذاهب

فقه اهل سنت

171 فقه حنفي

4/ قرن 4ق. (آ-ى بر حسب سرشناسه) مثال:

المختصر: الطحاوى، احمد بن محمد

(239-321 ق.): 3م 3ط/4/ BP171

عقايد الطحاوى: طحاوى، احمد بن محمد

(239 - 321): 7ع 3ط /4/ BP171

172 قرن 5ق. (آ-ى بر حسب سرشناسه) مثال:

المختصر (مختصر القدورى): القدورى

احمد بن محمد (362 - 428ق.):

3م 4ق / BP172

2/ قرن 6ق. (آ-ى بر حسب سرشناسه) مثال:

بداية المبتدى: المرغينانى، على بن ابى بكر

(530-593 ق.): 4ب 4م /2/ BP 172

طلبة الطلبة في الاصطلاحات الفقهية: نسفى،

عمر بن محمد (461-537ق.):

ط 5ن /2/ BP 172

الفقه النافع: سمرقندی، محمد بن يوسف

(متوفى 556 ق.م): 7 ف 8 س / BP 172/2

3 / قرن 7 ق. (آی بر حسب سرشناسه) مثال:

وقاية الرواية في مسائل الهدايه: برهان الشريعه

محمود بن عبيدالله (متوفى 673 ق.م):

7 و 4 ب / BP 172/3

المختار: الموصلى، ابوالفضل عبدالله بن

محمود (599 - 683 ق.م):

3 م 9 م / BP 172/3

مجمع البحرين و ملتقى النهرين: ابن الساعاتى،

احمد بن علي (متوفى 694 ق.م):

3 م 2 الف / BP 172/3

ص: 205

فقه و اصول

فقه

فقه مذاهب

فقه اهل سنت

فقه حنفی

172 قرن 7ق. (دنباله)

3/ كنزالدقائق: النسفی، عبدالله بن احمد (متوفى)

BP 172/3/ 5ك 9ق.):

الوافي: النسفی، عبدالله بن أحمد (متوفى)

BP 172/3/ 2 و 5ق.):

4/ قرن 8ق. (آ-ی بر حسب سرشناسه)

5/ قرن 9ق. (آ-ی بر حسب سرشناسه)

زاد الفقير: ابن الهمام، محمد بن عبد الواحد

BP172/5/ 2 ز 2 الف / (790-861 ق.):

غور الاحكام: ملاخسر و، محمد بن فرامرز

BP172/5/ 4م 7 / (متوفى 885 ق.):

173 قرن 10ق. (آ-ی بر حسب سرشناسه) مثال:

ملتقى الأبحر: الحلبي، ابراهيم بن محمد

BP 173/ 8م 7 / (متوفى 956 ق.):

2/ قرن 11 ق. (آ-ی بر حسب سرشناسه)

3/ قرن 12 ق. (آ-ی بر حسب سرشناسه)

4/ قرن 13 ق. (آ-ی بر حسب سرشناسه)

174 قرن 14 - (آ-ی بر حسب سرشناسه)

5/ فتاوی، اسئله و اجوبه

175 فقه شافعی

آثار کلی را در اینجا رده بندی کنید. برای مباحث

خاص نک: BP 185-198. فتاوی و اسئله

و اجوبه رد: BP177/8

2/ قرن 2 ق. (آ-ی بر حسب سرشناسه)

3/ قرن 3 ق. (آ-ی بر حسب سرشناسه) مثال:

المختصر: المزنی، اسماعیل بن یحیی (175-)

264 ق.): 3 م 4/3 BP175

ص: 206

فقه و اصول

فقه

فقه مذاهب

فقه اهل سنت

175 فقه شافعي (دنباله)

4/ قرن 4ق. (آ-ی بر حسب سرشناسه) مثال:

اللباب: ابن المحاملي، احمد بن محمد (368 -

415ق.): 2ل 2 الف / 4/ BP175/

5/ قرن 5ق. (آ-ی بر حسب سرشناسه) مثال:

الشامل: ابن الصباغ: عبد السيد بن محمد (400

477ق.): 2ش 2 الف / 5/ BP175/

الوجيز: الغزالي، محمد بن محمد (450 -

505ق.): 3 و 2غ / 5/ BP 175/

الابانه: الفوراني، عبدالرحمن بن محمد (388

- 461ق.): 2 الف 9ف / 5/ BP 175/

176 قرن 6ق. (آ-ی بر حسب سرشناسه)

2/ قرن 7ق. (آ-ی بر حسب سرشناسه) مثال:

المحرر: رافعي قزويني، عبدالكريم بن محمد

(557- 622ق.): 3م 2ر / 2/ BP 176/

روضه الطالبين وعمدة المتقين(1) : النووي،

یحیی بن شرف (631 - 676ق.):

9 ر 9 / BP 176/2

3 / قرن 8 ق. (آ-ی بر حسب سرشناسه) مثال:

جامع المختصرات: الشائی، احمد بن عمر

(691 - 757 ق.): ج 2 ن 5 / BP 176/3

4 / قرن 9 ق. (آ-ی بر حسب سرشناسه) مثال:

الارشاد، ابن المقرئ، اسماعیل بن ابی بکر

(755 - 837 ق.): 4 الف 2 الف / BP176/4

ص: 207

1- روضة الطالبین که از مهمترین متون درسی فقه شافعی است و بر آن شروح و حواشی بسیار نوشته اند. اختصاری است از شرح الوجیز رافعی

فقه و اصول

فقه

فقه مذاهب

فقه اهل سنت

فقه شافعی (دنباله)

176/5 قرن 10 ق. (آ-ی بر حسب سرشناسه)

6/11 قرن 11 ق. (آ-ی بر حسب سرشناسه)

7/12 قرن 12 ق. (آ-ی بر حسب سرشناسه)

8/13 قرن 13 ق. (آ-ی بر حسب سرشناسه)

177 قرن 14 - (آ-ی بر حسب سرشناسه)

8/فتاوی، اسئله و اجوبه

178 فقه مالکی

آثار کلی را در اینجا رده بندی کنید. برای مباحث

خاص نک 185-198 BP فتاوی و اسئله

اجوبه رد: BP178/9

3/2 قرن 2 ق. (آ-ی بر حسب سرشناسه) مثال:

المدونه: سحنون، عبدالرحمن بن القاسم

(191-132 ق.): 4م 3س / BP 178/3

4/3 قرن 3 ق. (آ-ی بر حسب سرشناسه)

45/4 قرن 4 ق. (آ-ی بر حسب سرشناسه) مثال:

التفريع: ابن الجلاب، عبيدالله بن الحسين

(متوفى 378 ق.):

7 ت 2 الف / BP 178 / 45

5 / قرن 5 ق. (آ-ى بر حسب سرشناسه)

55 / قرن 6 ق. (آ-ى بر حسب سرشناسه)

6 / قرن 7 ق. (آ-ى بر حسب سرشناسه) مثال:

الفروع: ابن حاجب، عثمان بن عمر (570 -

646 ق.): 4 ف 2 الف / BP 178 / 6

65 / قرن 8 ق. (آ-ى بر حسب سرشناسه)

7 / قرن 9 ق. (آ-ى بر حسب سرشناسه)

75 / قرن 10 ق. (آ-ى بر حسب سرشناسه)

8 / قرن 11 ق. (آ-ى بر حسب سرشناسه)

ص: 208

فقه و اصول

فقه

فقه مذاهب

فقه اهل سنت

178 فقه مالکي (دنباله)

83/ قرن 12 ق. (آ-ی بر حسب سرشناسه)

85/ قرن 13 ق. (آ-ی بر حسب سرشناسه)

87/ قرن 14 - (آ-ی بر حسب سرشناسه)

9/ فتاوی. اسئلة و اجوبه

179 فقه حنبلي

آثار کلی را در اینجا رده بندی کنید. برای مباحث

خاص نک: BP 185-198. فتاوی. اسئلة و

اجوبه رد: BP179/8

2/ قرن 3 ق. (آ-ی بر حسب سرشناسه)

3/ قرن 4 ق. (آ-ی بر حسب: سرشناسه) مثال:

المختصر: الخرقی، عمر بن الحسین (متوفی

334 ق.): 4ف/4خ/ BP 179/3

35/ قرن 5 ق. (آ-ی بر حسب سرشناسه)

4/ قرن 6 ق. (آ-ی بر حسب سرشناسه)

45/ قرن 7 ق. (آ-ی بر حسب سرشناسه)

المقنع: ابن قدامه، عبدالله بن احمد

BP179/45 / الف 2 م 7 ق. (541 - 620 ق.):

5 / قرن 8 ق. (آ-ی بر حسب سرشناسه) مثال:

الفروع: ابن مفلح، محمد بن مفلح (708 -

BP 179/5 / الف 2 ق. 4 ق. 763 ق.):

55 / قرن 9 ق. (آ-ی بر حسب سرشناسه)

6 / قرن 10 ق. (آ-ی بر حسب سرشناسه)

65 / قرن 11 ق. (آ-ی بر حسب: سرشناسه)

7 / قرن 12 ق. (آ-ی بر حسب سرشناسه)

75 / قرن 13 ق. (آ-ی بر حسب سرشناسه)

76 / قرن 14. (آ-ی بر حسب سرشناسه)

8 / فتاوی. اسئله و اجوبه

ص: 209

فقه و اصول

فقه

فقه مذاهب

فقه اهل سنت

180 فقه اوزاعی (عبدالرحمن بن عمرو، 88-157 ق.)

1/ فقه ثوری (سفیان بن سعید، 97-161 ق.)

2/ فقه ظاهری (داوود بن علی، ح، 200 - 270 ق.)

3/ فقه طبری (ابو جعفر محمد بن جریر، 310.224 ق.)

85/ فقه اهل حدیث. سلفیون. وهابیه

87/ فقه مذاهب دیگر سنی

فقه شیعه

181 فقه جعفری

آثار کلی و مجموعه آثار را در اینجا رده بندی

کنید. برای مباحث خاص نک: 198 -

BP 185. فتاوی و اسئله و اجوبه و رسائل

علمیه، رد: BP 183/9

3/ قرن 1-3 ق. (آ-ی بر حسب سرشناسه)

5/ قرن 4 ق. (آ-ی بر حسب سرشناسه) مثال:

المقنع: ابن بابویه، محمد بن علی (311-).

381 ق.): 7 م 2 الف / BP 181/5

6/ قرن 5ق. (آ-ى بر حسب سرشناسه) مثال:

الاتصار: علم الهدى، على بن حسين

BP 181/6/ع8 الف8ق.: (355-436ق.)

7/ قرن 6ق. (آ-ى بر حسب سرشناسه) مثال:

الوسيلة إلى نيل الفضيله: ابن حمزه، محمد بن

على (قرن 6ق.): 5 و 2 الف/ BP 181/7

182 قرن 7ق. (آ-ى بر حسب سرشناسه) مثال:

شرايع الاسلام في مسائل الحلال والحرام:

محقق حلى، جعفر بن حسن (602 -

BP 182/م 4ش 3ق.: (676ق.)

ص: 210

فقه و اصول

فقه

فقه مذاهب

فقه شيعه

182 فقه جعفرى (دنباله)

3/ قرن 8ق. (آ-ى بر حسب سرشناسه) مثال:

ارشاد الاذهان إلى أحكام الايمان: علامه حلى،

حسن بن يوسف (648 - 726 ق.):

4الف8ع/3 BP 182

5/ قرن 9ق. (آ-ى بر حسب سرشناسه)

6/ قرن 10ق (آ-ى بر حسب سرشناسه) مثال:

رسائل المحقق الكركى: محقق كركى

حسين (- 940ق.): 3م/6 BP/182

قرن 11ق. (آ-ى بر حسب سرشناسه) مثال:

كفاية المقتصد: محقق سبزوارى، محمد باقر

بن محمد مؤمن (1017 - 1090 ق.):

7ك4م/7 BP 182

183 قرن 12ق. (آ-ى بر حسب سرشناسه) مثال:

الحدائق الناضرة فى احكام العترة الطاهرة:

بحرانى، يوسف بن احمد، (1107 -

1186 ق.: ح 3 / BP183

3 / قرن 13 ق. (آ-ی بر حسب سرشناسه) مثال:

عوائد الايام من مهمات ادله الاحكام:

نراقی، احمد بن محمد مهدی (1185-).

1245 ق.: ع 4 / BP 183 / 3

5 / قرن 14 - (آ-ی بر حسب سرشناسه)

9 / فتاوی. اسئله و اجوبه. رسائل عملیه

184 فقه زیدی

4 / فقه اسماعیلی

45 / فقه شیخیه

6 / فقه مذاهب دیگر شیعی

8 / فقه خوارج (شامل فقه أباضیه و فرق دیگر خوارج)

ص: 211

فقه و اصول

فقه

مباحث خاص

185 عبادات

اوقات عبادات را اینجا بیابید.

1/ اسرار عبادت

14/ نیت

2/ طهارت

3/ نجاسات. مطهرات

4/ آب و احکام آن

شامل آب کر نیز می باشد

5/ وضو

6/ غسل

7/ تیمم

8/ مسح خفین

9/ جنائز. احکام کفن و دفن

186 نماز (صلاة)

شامل جنبه های اجتماعی، روانی و اخلاقی نماز

جزوه های راهنمای و کتابچه های

آموزشی را در BP147/7 رده بندی

کنید

2/ اسرار و فلسفه نماز

شامل حضور قلب، سمبولیسم در نماز و تاثیر

رسانه گروهی در اشاعه نماز و تبلیغات

3/ اذان، اقامه

4/ ارکان و ابعاض نماز

5/ لباس. مصلی. سجده گاه. مهر نماز. تربت حسینی

6/ قبله و قبله یابی. اوقات نماز (مواقیت نماز)

نماز داخل کعبه

7/ مساجد

ص: 212

فقه و اصول

فقه

مباحث خاص

عبادات

186 نماز (دنباله)

8/ مسائل شک و سهو. فروع علم اجمالی. مستحبات

نماز . سجده سهو

85/ تعقیبات نماز

187 نماز جماعت

2/ نمازهای مندوب. نماز مستحب. نوافل. رواتب

3/ نماز یومیه (فرائض)

شامل نماز صبح - ظهر - عصر - مغرب و عشاء

4/ نماز مسافر. جمع و قصر

5/ نماز جمعه

6/ نماز عیدین

7/ نماز تراویح، نماز وتر. تهجد. نماز شب

8/ نماز آیات

نماز میت (صلاة جنازه)

رد: BP 185/9

9/ نمازهای دیگر

مثال: نماز باران

188 روزه (صوم)

جزوه های راهنما و کتابچه های آموزشی را در

BP 147/7 رده بندی کنید.

1/ اسرار و فلسفه روزه

13/ رویت هلال ماه

2/ اعتکاف

25/ روزه در روز عاشورا

4/ زکات

45/ اسرار و فلسفه زکات

5/ زکات فطر (فطریه)

ص: 213

فقه و اصول

فقه

مباحث خاص

عبادات (دنباله)

188/6 خمس

8/ حج

9/ اسرار و فلسفه حج

شامل پرده کعبه

92/ عمره

189 احوال شخصیه (حقوق مدنی)

شامل: احکام بانوان، قاعدگی و یائسگی و غیره

احکام فقه شیعه و سنی

1/ نکاح. زناشویی

صیغه های زناشویی و زناشویی با غیر مسلمان

را اینجا بیاورید

2/ صداق (مهر. کابین)

25/ محرم و نامحرم

شامل: نگاه به نامحرم

3/ قسمت. نشوز

4/ متعه

15/ رضاع

152/ بلوغ، تکلیف

155/ جرایم جنسی

6/ طلاق

عسر و حرج را اینجایزده بندی کنید

7/ عده

75/ محلل

8/ خلع و مبارات

82/ ظهار

84/ ایلاء

86/ لعان

ص: 214

فقه و اصول

فقه

مباحث خاص

189 احوال شخصیه (دنباله)

88/زنا

9/ نفقه. حضانت. یتیمان

190 معاملات (بیوع و متعلقات آن). قراردادها. عقود و ایقاعات

شامل مال حرام، بیعانه. مالکیت، مالکیت محدود به

زمان (مالکیت جدید را در BP 198/6 رده بندی

کنید)

1/ بیع و احکام آن

شامل عسر و حرج و عقد و معاملات فضولی.

کسب و کار

2/ خیارات

3/ حجر

4/ افلاس. ورشکستگی

5/ سلم و سلف

6/ ربا، صرف (صرافی). رشوه. غرر

65/ احتکار

66/ اختلاس

7/ شفعه

74/ اسقاط

8/ اجاره

9/ مزارعه. مساقات

191/ جعاله

1/ شركت

2/ قسمت

3/ مضاربه

4/ عاربه

5/ وديعه

6/ رهن

7/ غصب

ص: 215

فقه و اصول

فقه

مباحث خاص

معاملات (دنباله)

191/8 احياء موات

9/ لقطه

192 دين

شامل امانت. قرض الحسنه

1/ ضمان

2/ حواله

3/ كفالت

4/ وكالت

7/ وصايا. منجزات مريض

193 هبات و صدقات

1/ هبه

2/ وقف

شامل وقفنامه ها و واقفان

3/ صلح

4/ صدقه

5/ ايمان و عهدود

6/ یمین و احکام آن

7/ نذر و عهود

8/ کفارات

9/ عتق و توابع آن

شامل رق، عتق، تدبیر، کتابه، موالات...

194 حظر و اباحه

مسائل کلی مربوط به محرّمات را اینجا بیاورید

1/ اطعمه و اشربه

2/ دخانیات. مخدرات

3/ صید و ذباحه

4/ ولیمه

ص: 216

فقه و اصول

فقه

مباحث خاص

حظر و اباحه (دنباله)

194/5 تصویر. عکاسی. نقاشی

55/ شارب گرفتن

6/ غنا

7/ سبق و رمایه

8/ قمار

9/ شطرنج

195 قضاء و شهادات. حدود و دیات. حقوق جزا، آیین

دادرسی، جرایم سیاسی، رویه قضایی

1/ قضا. قضاوت

شامل عزل قاضی. قضاوت زنان

2/ ادب قاضی

3/ جنایات. شریک جرم. جرایم امنیتی

4/ دعاوی. بینات. شهادات. استخلاف (سوگند)

5/ اقرار، گواهی

6/ حدود. تعزیرات. زندان. تبعید. مجازات بدنی

شامل جرایم قابل گذشت

7/ دیات. قصاص

196 جهاد (سیر). جنگ

1/ جهاد. دفاع. آتش بس

شامل دفاع مشروع

2/ غنائم. اسراء

3/ عشر. خراج

مسائلی کلی مربوط به زمینداری در فقه را در اینجا

بیاورید

4/ جزیه. اهل ذمه

5/ رده. بغاة

55/ شهادت

ص: 217

فقه و اصول

فقه

مباحث خاص (دنباله)

196/6 امر به معروف. نهی از منکر

قس: BP 226/4

65/ تولی - دوستی (اسلام)

7/ احکام سلطانیه. احکام دیوانی

شامل حقوق اداری. تشکیلات دیوانی و اداری

قدیم و جدید

حسبت

197 فرائض (ارث)

ارث زنان را اینجا بیاورید

2/ اسباب ارث

3/ موانع ارث

5/ عول و تعصیب

8/ جدولهای مربوط به ارث

197 مسائل حیل

مسائل مستحدثه

5/ آثار کلی

6/ موضوعات خاص (آ-ی بر حسب موضوع) مثال:

4/ آرایش

7الف/ افساد فی الارض

75الف/ امداد رسانی

77الف/ امنیت

8الف/ اموال دولتی

82الف/ اوراق بهادار

83/ اوراق قرضه

15/ بازاریابی چند سطحی

2ب/ بانک و بانکداری

83ب/ بمب گذاری انتحاری

8ب/ بلوغ

ص: 218

فقه و اصول

فقه

مباحث خاص

مسائل مستحدثه

198/6 موضوعات خاص (دنباله)

85ب/ بورس

87ب/ بیعانه

9ب/ بیمه

4پ/ پرستاری

43پ/ پزشکی

86پ/ پوشاک

87پ/ پول

9پ/ پیوند اندام و بافتها

2ت/ تامین اجتماعی

4ت/ تروریسم

7ت/ تقلب

8ت/ تلقیح مصنوعی

9ت/ تورم

9ج/ جهانگردی

3ح/ حجاب

4ح/ حریم گذر

7ح/ حق مؤلف

733ح/ حقوق بشر (فقه)

8ح/ حکم حکومتی

9ح/ حیواناتها

2ج/ جبهه

5خ/ خسارت معنوی

9خ/ خون

4د/ دریانوردی

5ر/ رستورانها

8ز/ زنان

ص: 219

فقه و اصول

فقه

مباحث خاص

مسائل مستحدثه

198/6 موضوعات خاص (دنباله)

9/ز زیارت آرامگاه های مذهبی

مثل زیارت حرم حضرت محمد (صلی الله علیه و آله و سلم)

2/س/ ساختمان سازی

7/س/ سقط جنین

9/س/ سیاست

96/س/ سینما

2/ش/ شبیه سازی

9/ش/ شهرسازی

8/ع/ علوم سیاسی

6/ف/ عبادات در فضا

4/ع/ عرف

7/ف/ فقر

2/ق/ قانون دریایی

17/ک/ کالبد شکافی

2/ک/ کتابهای ممنوعه

5ک/ کسب و کار

9ک/ کودکان

9گ/ گوشت (شامل کلیه گوشتها سفید و قرمز)

2م/ مالکیت

22م/ مالکیت جدید

4م/ مرگ مغزی

5م/ مشروعیت حکومت

6م/ مصادره اموال

46م/ مرور زمان

47م/ مسافرت

66م/ معدن و ذخایر معدن

9م/ مهاجرت

ص: 220

فقه و اصول

فقه

مباحث خاص

مسائل مستحدثه

198/6 موضوعات خاص (دنباله)

8م/ مناقصه

9ن/ نوجوانان بزهکار

5و/ ورزش. ورزش برای زنان

43و/ وزنها و اندازه ها

2ه/ هتل ها و مسافرخانه

8ه/ همتاسازی. شبیه سازی

ص: 221

کلام و عقاید

200 سازمانها. انجمن ها

2/ دایرة المعارفها. واژنامه ها. مصطلح نامه ها

مجموعه ها

3/ چند نویسنده بی

4/ تک نویسنده بی

5/ مقاله ها. سخنرانیها

6/ راهنمای آموزشی

62/ کتاب های ساده (آثار کلی عامه پسند)

64/ آموزش و پژوهش جوانان

66/ کتاب های درسی. پرسش ها و پاسخ ها

(7) کتابشناسی ها

جج:Z

8/ تاریخ کلام

طبقات و تراجم متکلمان

201 آثار کلی

شامل سرگذشتنامه متکلمان مذاهب مختلف

تقسیمات فرقه بی

معتزله

2/ جمعی

3/ فردی (آ-ی بر حسب صاحب سرگذشت) مثال:

ابو الهذیل العلاف، محمد بن الهذیل (135؟) -

BP201/3/ 2 الف : (235)

ابو هاشم جبائی، عبد السلام بن محمد

BP 201 /3 الف / 27 : (247؟ - 321ق.).

جبائی، محمد بن عبدالوهاب (235-303ق.):

BP 201/3/ ج 25

عمرو بن عبید (80-144ق.): 8ع/ BP201/3

قاضی عبدالجبار بن احمد (320؟ -414ق.):

BP 201/3/ ق 2

ص: 222

کلام و عقاید

طبقات و تراجم متکلمان

تقسیمات فرقه یی

معتزله

201 فردی (دنباله)

النظام، ابراهیم بن سیار متوفی (231ق.):

BP 201/3 / 6

3/ واصل بن عطاء (80 - 131 ق.): 2 و BP 201/3

اشاعره

4/ جمعی

45/ فردی (آ-ی بر حسب صاحب سرگذشت) مثال:

اشعری، زکریا بن آدم (قرن 2 ق.):

BP 201/45 / الف 46

اشعری، علی بن اسماعیل (260 - 324 ق.):

BP 201/45 / الف 5

باقلانی، محمد بن الطیب (338 - 403 ق.):

BP 201/45 / ب 2

بغدادی، عبدالقاهر بن طاهر (متوفی 429 ق.):

BP 201/45 / ب 7

ماتریدیه

15/ جمعی

155/ فردی (آ-ی بر حسب صاحب سرگذشت) مثال:

ماتریدی، ابومنصور محمد بن محمد (متوفی 333 ق.): م2 / BP 201/55

اهل حدیث سلفیون. وهاییه

16/ جمعی

65/ فردی (آ-ی بر حسب صاحب سرگذشت) مثال:

ابن حنبل

رد: BP152/5

ابن تیمیه، احمد بن عبدالحلیم (661-728 ق.):

17 الف / BP 201/65

ص: 223

کلام و عقاید

طبقات و تراجم متکلمان

تقسیمات فرقه یی

اهل حدیث. سلفیون. وهابیه

201/65 فردی (دنباله)

ابن تیمیه، محمد بن الخضر (542-622ق.):

2 الف / BP 201/65

ابن قیم الجوزیه (691-751ق.):

25 الف / BP 201/65

ابن عبد الوهاب، محمد بن عبد الوهاب

(1115-1206 ق.): 24 الف / BP 201/65

7 / شیعه

امامیه اثنا عشریه

71 / جمعی

75 فردی (آ-ی بر حسب صاحب سرگذشت) مثال:

طوسی، محمد بن حسین (385-460ق.):

9 ط / BP 201/75

مفید، محمد بن محمد (336-413ق.):

7 م / BP 201/75

نوبخت، ابراهیم بن نوبخت (قرن 4ق.):

BP201/75 / 9ن

هشام بن الحکم (متوفی 190 ق.):

BP 201/75 / 5ه

زیدیه

8 / جمعی

85 / فردی (آ-ی بر حسب صاحب سرگذشت)

اسماعیلیه

9 / جمعی

از

95 / فردی (آ-ی بر حسب صاحب سرگذشت) مثال:

ابو حاتم رازی، احمد بن حمدان (متوفی

322 ق.): 2 الف / BP 201/95

ص: 224

کلام و عقاید

طبقات و تراجم متکلمان

تقسیمات فرقه یی

شیعه

اسماعیلیه

201/95 فردی (دنباله)

ابویعقوب سجستانی، اسحاق بن احمد (قرن

4): 2 الف / BP 201/95

کرمانی، حمید الدین (قرن 4): 2 ک / BP 201/95

موید فی الدین، هبه الله بن موسی (- 470 ق.):

8 م / BP 201/95

202 فرق دیگر (آ-ی بر حسب نام فرقه) مثال:

واقفیه: 2 و BP 202

203 آثار کلی

آثار کلی که شامل نظریات مذاهب مختلف است را در

اینجا رده بندی کنید. برای مباحث خاص نک:

BP216-226

1/ مناظرات کلامی

مناظراتی که درباره مسأله یی خاص است در مباحث خاص

(BP 216-226) رده بندی کنید.

مذاهب کلامی

معتزله

2/ آثار کلی

برای مباحث خاص نک: BP 216-226

3/ ردیه ها

4/ دفاعیه ها

5/ جبریه (مجبیره)

6/ جهمیة

7/ نجاریه

8/ ضراریه

9/ بکریه

ص: 225

كلام و عقايد

آثار كلي

مذاهب كلامي

204 اشاعره. ماتريديه

آثار كلي (در باره اهل سنت را اينجا بياوريد)

براي مباحث خاص نك: BP216 - 226

قرن 3 - 5ق. (آ-ي بر حسب سرشناسه) مثال:

علم الكلام على مذهب اهل السنة و الجماعة:

ابن حزم، على بن احمد (384 - 456ق.):

BP 204/ الف 16ع8

اللمع في الرد على اهل الزيغ و البدع: اشعري،

على بن اسماعيل، 260 - 324ق.:

BP 204/ الف 5ل8

الحدود في الأصول: باجي، سليمان بن خلف،

(403-474ق.): 4ح 2ب/ BP 204

الانصاف فيما يجب اعتقاده ولا يجوز الجهل

به: باقلاني، محمد بن طيب، (338-403ق.):

BP 204/ الف 24ب 8

فوائد العقائد: غزالي، محمد بن محمد

BP 204/ غ 4ف 505 - 450ق.

205 /2 قرن 6 ق. (آ-ى بر حسب سرشناسه) مثال:

العقايد (عقايد النسفى): نسفى، عمر بن محمد

BP 205/2/ ن 5ع7ق.: (461 - 537ق.)

اساس التقديس في علم الكلام: فخر رازى،

محمد بن عمر (544؟ - 606ق.):

5الف3ف/ BP 205/2

205 /3 قرن 7 ق. (آ-ى بر حسب سرشناسه) مثال:

طوالع الانوار: بيضاوى، عبدالله بن عمر

(متوفى 685ق.): 9ط ب/ BP205/3

4/ قرن 8 ق. (آ-ى بر حسب سرشناسه) مثال:

القصيدۃ النونية: ابن قيم جوزيه، محمد بن ابى

بكر، (691-751ق.): 6ق 2 الف/ BP205/4

ص: 226

کلام و عقاید

آثار کلی

مذاهب کلامی

اشاعره. ماتریدیه

آثار کلی

205/4 قرن 8 ق. (دنباله)

العقائد العضديه: عضد الدين ايجی،

عبدالرحمان بن احمد (700؟ - 756 ق.):

BP205/4/ع6ع7

مقاصد الطالبین: تفتازانی، مسعود بن عمر

BP 205/4/م7 ت7 (712-793 ق.):

5/ قرن 9 ق. (آ-ی بر حسب سرشناسه)

7/ قرن 10 ق. (آ-ی بر حسب سرشناسه)

8/ قرن 11 ق. (آ-ی بر حسب سرشناسه)

206 قرن 12 ق. (آ-ی بر حسب سرشناسه)

3/ قرن 13 ق. (آ-ی بر حسب سرشناسه)

5/ قرن 14 - (آ-ی بر حسب سرشناسه)

7/ ردیه ها

8/ دفاعیه ها

3/ کرامیه. صفاتیه

5/ سلفیون اهل حدیث (اتباع ابن حنبل و ابن تیمیه و ابن قیم)

6/ وهابیه

62/ ردیه ها

63/ دفاعیه ها

208 مذاهب سنی دیگر

شیعه

امامیه اثنا عشریه

209 آثار کلی و مجموعه ها

برای مباحث خاص نک: 226-216BP

3/ قرن 1-2 ق. (آ-ی بر حسب سرشناسه)

ص: 227

كلام و عقايد

آثار كلي

مذاهب كلامي

شيعة

اماميه اثنا عشرية

209 آثار كلي و مجموعه ها (دنباله)

5/ قرن 3ق. (آ-ي بر حسب سرشناسه) مثال:

الايضاح: ابن شاذان، فضل بن شاذان (-)

260 ق.): 9 الف 2 الف / BP 209/3

6/ قرن 4ق. (آ-ي بر حسب سرشناسه) مثال:

العقايد: ابن بابويه، محمد بن علي (311-

381 ق.): 7ع 2 الف / BP 209/6

العيون و المحاسن: مفيد، محمد بن محمد

(336-413 ق.): 9ع 7م / BP 209/6

7/ قرن 5ق. (آ-ي بر حسب سرشناسه)

8/ قرن 6ق. (آ-ي بر حسب سرشناسه) مثال:

تبصرة العوام في معرفة مقالات الانام: علم

الهدى، مرتضى بن داعي (قرن 6 ق.):

2ت 8ع / BP 209 / 8

210 قرن 7ق. (آ-ي بر حسب سرشناسه) مثال:

نفحات الالهيه: صدرالدين قونيوي،

(607 - 673ق.): 7 ن 4ص BP 210

تجريد الكلام في تحرير عقايد الاسلام:

نصير الدين طوسي، محمد بن محمد

(597-672ق.): 3ت 6 ن / BP 210

5/ قرن 8ق. (آ-ي بر حسب سرشناسه) مثال:

الباب الحادي عشر: علامه حلي

حسن بن يوسف (648 - 726 ق.):

2ب 8ع / BP210/5

6/ قرن 9ق. (آ-ي بر حسب سرشناسه) مثال:

احسن الكبار في معرفة الأئمة الأطهار،

حسنى علوى ورامينى محمد بن ابى زيد

(قرن 9 ق.): 3الف 5ح / BP 210/6

ص: 228

كلام و عقايد

آثار كلى

مذاهب كلامى

شيعة

اماميه اثنا عشرية

آثار كلى و مجموعه ها

210/6 قرن 9ق. (دنباله)

الصراط المستقيم إلى مستحقي التقديم:

نباطى عاملى، على بن محمد (791 -

877ق.): 4 ص 2/ن/6/210 BP

7/ قرن 10 ق. (آى بر حسب سرشناسه) مثال:

مطلع الاعتقاد في معرفة المبدأ و المعاد،

فضولى بغدادى، محمد بن سليمان

(953 - 976ق.): 6م 6/ف/7/210 BP

211 قرن 11 ق. (آى بر حسب سرشناسه) مثال:

احقاق الحق و ازهاق الباطل: شوشترى

نورالدين شريف الدين (956 - 1019

ق.): 3 الف 9ش / 211 BP

زبدة التصانيف: خوانسارى، حيدر بن

محمد (قرن 11 ق.): 2ز9خ/211 BP

علم اليقين في أصول الدين: فيض كاشاني

محمد بن شاه مرتضى (1006 - 1095)

ق.8ع9ف/ BP 211

3/ قرن 12ق. (آ-ى بر حسب سرشناسه) مثال:

محاسن الاعتقاد في أصول الدين: آل

عصفور، حسين بن محمد (- 1216 ق.):

BP 211/3 م7

الرسائل الاعتقادية: خواجهي، محمد

اسماعيل بن حسين (- 1173 ق.):

BP 211/3 خ9

ص: 229

كلام و عقايد

آثار كلى

مذاهب كلامى

شيعة

اماميه اثنا عشرية

آثار كلى و مجموعه ها

211/3 قرن 12ق. (دنباله)

انيس الموحدين: نراقى، مهدي بن ابى ذر

BP211/3 / 4 الف ن / 8 (1128-1209ق.):

4/ قرن 13ق. (آ-ى بر حسب سرشناسه) مثال:

حق اليقين في معرفة أصول الدين: شبر،

عبدالله، (1774 - 1826):

BP211/4/ 7 ح 2 ش

العقائد الجعفرية: كاشف الغطاء، جعفر

بن خضر، (1154 - 1228 ق.):

BP211/4/ 7ع 2 ك

5/ قرن 14 (آ-ى بر حسب سرشناسه) مثال:

الانوار الالهية في المسائل العقائدية:

تبريزى، جواد (1302-1386):

BP211/5/ 8 الف ت 2

اصول دين: شامل توحيد - عدل -

نبوت... / دستغيب، عبدالحسين

BP 211/5 / د5 الف 6: (1360-1294)

212 ردیه ها

5/ دفاعیه ها

شیخیه

213 آثار کلی

4/ ردیه ها

6/ دفاعیه ها

214 زیدیه

ص: 230

کلام و عقاید

آثار کلی

مذاهب کلامی

اسماعیلیه

215 آثار کلی

4/ ردیه ها

6/ دفاعیه ها

8/ دروزیه (دروز)

9/ خوارج

216 مباحث خاص

آثار جامع و کلی راجع به اصول و فروع دین شیعه و سنی و

فرقه های اهل سنت را در اینجا بیاورید.

12/ مقدمات

15/ علم

شامل علم انسان، اسباب علم (حواس خبر صادق

عقل)، الهام، خواب و خوابگذاری

2/ امور عامه

شامل وجود و عدم، ماهیت، وجوب و امتناع و امکان

قدم و حدوث، وحدت و کثرت، علیت، دنیای فانی...

15/ جواهر و اعراض

شامل جواهر مجروه (عقل. نفس)، اجسام، أعراض

(كم، كيف...)، فطرت مذهبي، جسم و جان

217 الهيات (توحيد)

2/ اثبات واجب

4/ توحيد (يكتنا پرستی)

6/ تجسيم. تشبيه

7/ حلول. اتحاد

8/ معرفت باری. شناخت خدا

218 صفات. افعال. اسماء

2/ قدم. ازليت. سرمدیت. بقا

ص: 231

كلام وعقايد

مباحث خاص

الهيأت (توحيد)

218 صفات. افعال. اسماء (دنباله)

3/ قدرت

4/ علم

44/ بدء

5/ اراده

6/ تكوين. خلق. ابداع

7/ حيات. سمع. بصر

8/ كلام

عرش را اينجا رده بندي كنيد

9/ خلق و قدم قرآن

219 رؤيت

1/ لطف. توفيق

2/ رزق

3/ عدل

4/ افعال عباد

5/ قضا و قدر

6/ جبر و اختيار. امر بين الأمرين

17/ حسن و قبح عقلی و شرعی. خیر و شر

صفات، افعال (آ-ی بر حسب موضوع)

مثال: 6ن/ نصرت الہی

9/ اسماء حسنی

92/ اسم جلالہ (اللہ)

94/ اسم اعظم

96/ مباحث دیگر (آ-ی بر حسب موضوع)

مثال: 5ت / تسبیح خدا

220 نبوت

1/ نبوت عامہ

2/ ارسال رسل. دعوت

ص: 232

کلام و عقاید

مباحث خاص

نبوت

1/ 220 نبوت عامه (دنباله)

3/ وحی الهام

4/ صفات نبی و رسول

5/ عصمت انبیاء

6/ معجزه. کرامت

7/ انبیاء اولوالعزم

8/ کتب آسمانی

221 نبوت خاصه (نبوت حضرت محمد (صلی الله علیه و آله و سلم))

2/ خاتمیت. نسخ شرایع

3/ افضلیت پیامبر. علم. أمیت

4/ کلیت رسالت پیامبر

5/ معراج

قس: BP 24/2

6/ معجزات

شامل مباحث عقلی و کلامی

مباحث نقلی را در سرگذشتنامه پیامبر و هر

یک از ائمه بیاورید.

قس: BP 25/7

شفاغت

رد: BP 222/7

222 معاد

1/ اثبات معاد. معاد جسمانی و روحانی. جسد مثالی

(هورقلیائی)

2/ روح

22/ مرگ

24/ برزخ. زندگی پس از مرگ

3/ اشراط الساعه (آخر الزمان). زلزله آخر الزمان

ص: 233

کلام و عقاید

مباحث خاص

معاد

222/3 اشراط الساعة (دنباله)

خروج سفیانی و دجال و دیگر علائم ظهور را در

BP224/5 برای آثار مربوط به مهدی و

مهدویت نک: BP 224

4/ رجعت

5/ حشر و نشر (بعث. قیامت. رستاخیز)

6/ ثواب. عقاب

شامل حساب، کتاب، میزان، صراط، عذاب قبر،

شب اول قبر

65/ بهشت. دوزخ. اعراف. حوریان

7/ شفاعت

8/ نسخ. مسخ. تناسخ

9/ مباحث دیگر

223 امامت

1/ وجوب امام

12/ وجوب معرفت امام. وجوب موالات امام

2/ امامت مخصوص

3/ صفات امام

32/ عصمت امام

34/ علم امام

4/ امامت افضل بر مفضول و مفضول بر افضل

5/ خلافت و امامت پس از پیامبر

شامل قضیه غدیر خم، فضیلت ابوبکر یا علی

و اثبات خلافت، بیعت و حجة الوداع...

52/ آثار اهل سنت

54/ آثار شیعه

6/ ائمه بعد از رسول

7/ خلفای راشدین. صحابه. و جوب تعظیم صحابه

75/ سادات. و جوب تکریم سادات

ص: 234

کلام و عقاید

مباحث خاص

223 امامت (دنباله)

8/ ولایت. اولیا. ولایت فقیه. رویت تکوینی، روحانیت.

رهبری

آثار عرفانی را در BP 287 رده بندی کنید.

9/ دعوت. دعا

224 مهدویت

2/ اثبات مهدویت مطلقه

4/ اثبات مهدویت امام محمد بن الحسن و غیبت او

شامل رؤیت، ملاقات و سرگذشتنامه رؤیت کنندگان،

غیب صغری و کبری، انتظار

آثار مربوط به تاریخ و سرگذشت او

را در BP51 رده بندی کنید.

5/ 224 فتن و ملاحم (علائم ظهور)

6/ متمهیدیان و رد اقوال آنان. مدعیان

بایه و بهائیه

رد: BP300

225 ایمان

2/ حقیقت ایمان

شامل مقامات ایمان، توکل، مؤمن، کافر، منزله بین

منزلتین، رستگاری، امتحان الهی

3/ الحاد. کفر. تکفیر. شرک. جهل. محته. تفتیش عقاید

35/ اباحیه

37/ غلو (افراط و تفریط) میانه روی

4/ بدعت و بدعت گذاران. فتنه و فتنه انگیزی

5/ دار الایمان. دار الکفر

6/ گناهان کبائر. صغائر

شامل وسواس. وسوسه شیطانی

7/ توبه. یاس از خدا. توبه کاران

ص: 235

کلام و عقاید

مباحث خاص

مباحث دیگر (دنباله)

226 ملانکه

1/ شیطان

2/ انسان

زندگی دینی و مسائل کلامی مربوط به خدا و

انسان و مسایل مربوط به آن را در اینجا رده بندی کنید.

3/ جن

4/ امر به معروف، نهی از منکر

قس: BP 96/6

5/ تقیه

6/ توسل جستن به انبیا و ائمه و اولیا

65/ تبرک

7/ زیارت قبور، عمارت و تزئین مقابر

75/ جادو و جادوگری

76/ سعد و نحس

8/ رد و تحریم علم کلام

227 اسلام و ادیان دیگر اقلیت ها

2/ اسلام و یهودیت

3/ اسلام و مسیحیت

5/ اسلام و زردشتیگری

6/ اسلام و آئین صابین

7/ اسلام و عقاید و ادیان عرب جاهلیت. اسلام و آئین حنفاء

8/ اسلام و آئین بودائی و برهمایی

85/ اسلام و هندوئیسم

سیکیسم را اینجا رده بندی کنید

9/ اسلام و مانویت

228 احتجاجات درباره اسلام

2/ رد اسلام

4/ دفاع از اسلام

ص: 236

کلام و عقاید

228 احتجاجات درباره اسلام (دنباله)

6/ اسلام آوردن. تازه کیشان مسلمان

شامل کتابهای کلامی و جدلی و بحث انگیز

229 اسلام و علوم و عقاید جدید. تجدید حیات فکری.

جنبش های اصلاح طلبانه

شامل مطالعات میان فرهنگی، تجدد. تفکر دینی

2/ اسلام و دانش و معرفت

شامل اندیشه و تفکر، آزادی بیان، عقل گرایی،

کثرت گرایی

3/ اسلام و تمدن غرب

شامل تأثیر و تأثر اسلام و جهان غرب، غربزدگی

دنیوی گرایی

230 اسلام و مسائل اجتماعی

شامل مددکاری اجتماعی مشاوره و خدمات تأمین

اجتماعی، دین زدائی، جامعه مدنی و رشد اجتماعی

1/ اسلام و حقوق

حقوق بشر و حقوق بین الملل اسلامی را اینجا رده بندی

کنید

12/ اسلام و عدالت

13/ اسلام و کار (جنبه های جامعه شناسی)

135/ اسلام و مشاغل

14/ اسلام و آزادی، آزادی خواهی، اسلام و دموکراسی

145/ اسلام و رسانه های گروهی

15/ اسلام و برده داری

155/ اسلام و محیط زیست. اسلام و طبیعت. منابع طبیعی

157/ اسلام و حیوان

16/ اسلام و نژادپرستی

165/ اسلام و جوانان

شامل مشاوره جوانان

ص: 237

کلام و عقاید

اسلام و علوم و عقاید جدید....

230 اسلام و مسائل اجتماعی (دنباله)

17/ اسلام و خانواده (شامل تعدد زوجات. طلاق. حجاب،

همسرگزینی، تنظیم خانواده، ازدیاد جمعیت...)

172/ اسلام و زن

شامل مسائل اجتماعی و اخلاقی زنان

173/ اسلام و مردان

175/ اسلام و مسکن

18/ اسلام و تعلیم و تربیت

2/ اسلام و مسائل اقتصادی

شامل رشد اقتصادی. ثروت

22/ اسلام و بانکداری

شامل اسلام و پول

25/ اسلام و مالیات، مالیه عمومی

3/ اسلام و مالکیت سرمایه داری

4/ اسلام و فنودالیزم

5/ اسلام و سوسیالیزم. سوسیالیزم اسلامی

6/ اسلام و کمونیزم

231 اسلام و سیاست

شامل شوری. روابط بین المللی امنیت ملی.

جهانی شدن

2/ اسلام و سلطنت. اسلام و مشروطیت. اسلام و جمهوریت

25/ اسلام و صهیونیسم

3/ اسلام و ملی گرایی، قومیت در اسلام

35/ اسلام و دنیوی گرایی

4/ اسلام و استعمار. اسلام و امپریالیزم

45/ اسلام و انقلاب (انقلاب اسلامی)

6/ اسلام و صلح. اسلام و جنگ. فرماندهی

جانبازان را اینجا رده بندی کنید.

65/ اسلام و ارتش

ص: 238

کلام و عقاید

اسلام و علوم و عقاید جدید.... (دنباله)

232 اسلام و علوم و فنون

1/ اسلام و مذاهب فلسفی

2/ ماتریالیسم (مادیگری)

25/ اومانیزم (انسانگرایی)

3/ اگزیستانسیالیسم

4/ اسلام و خلقت. اصل انسان

شامل آفرینش و تکامل انسان

5/ اسلام و تکنولوژی

شامل رایانه. ماهواره

6/ اسلام و طب. اسلام و بهداشت

شامل حجامت، بهداشت در حج

65/ اسلام و روانشناسی

شامل موفقیت. طول عمر. سالمندی

67/ اسلام و مدیریت (مسئولیت). مدیریت زمان مدیریت

تعارض. رفتار سازمانی

7/ اسلام و کشاورزی

8/ اسلام و هنرها. زیبایی شناسی

82/ موسیقی. آواز خوانی

822/ شهرسازی، معماری

825/ نقاشی، مجسمه سازی

83/ اسلام و ادبیات

85/ اسلام و اساطیر

86/ اسلام و نقاشی

87/ اسلام و ورزش

انواع ورزشها مثل اسبدوانی

88/ اسلام و سرگرمیها

شامل تفریح و انواع بازیهای شاد

233 اصلاحات دینی، جنبش های اصلاح طلبانه

3/ بنیادگرایی اسلامی

ص: 239

کلام و عقاید

اسلام و علوم و عقاید جدید...

233 اصلاحات دینی. جنبش های اصلاح طلبانه (دنباله)

5/ وحدت اسلامی، تقریب مذاهب اسلامی

شامل انسجام اسلامی

6/ اصلاح طلبان. مجددان. محققان. روشنفکران

سرگذشتنامه و مجموعه آثار را اینجا بیاورید.

جمعی

سرگذشتنامه و مجموعه آثار را اینجا بیاورید.

7/ فردی

15 الف/ ابن بادیس، عبدالحمید (1887؟ - 1940 م.)

17 الف/ ابو الخیر، عبدالرحمن

2 الف/ ابوزید، نصر حام

الف/ اقبال لاهوری، محمد (1877 - 1938 م.)

الف/ انطون، فرح (1874 - 1922 م.)

9ب/ بناء، حسن (1949 - 1996 م.)

93ب/ بوطی، محمدسعید رمضان

934ب/ بهشتی، محمد (1307 - 1630)

94ب/ بهی، محمد

8ج/ جمال الدین اسد آبادی (1254؟ - 1314 ش.)

3ح/ حجتی کرمانی، علی، (1316-ش).

9ح/ حنفی، حسن

8خ/ خمینی، روح الله (1279-1368ش).

6ر/ رضا، محمدرشید (1865-1935م).

2س/ سباعی، مصطفی (1915-1964م).

4س/ سروش، عبدالکریم (1324-ش).

9س/ سید احمد شهید (1786-1831م).

4ش/ شریعتی، علی (1312-1356ش).

7ش/ شعراوی، محمد متولی (1911-1998م).

4ص/ صدر، موسی (1307-ش).

2ط/ طالقانی، محمود (1282-1359ش).

ص: 240

کلام و عقاید

اسلام و علوم و عقاید جدید....

اصلاحات دینی. جنبش های اصلاح طلبانه

اصلاح طلبان. مجددان. محققان. روشنفکران

233 /7 فردی (دنباله)

9ط/ طهطاوی، رفاعه رافع (1801-1873م.)

2ع/ عبده، محمد (1849 - 1905م.)

6ع/ عطاس، محمد نقیب (1931. م.)

8ع/ علوی حسینی، ابوبکر (1846 - 1922م.)

6ف/ فضل الله، محمد حسین (1935- م.)

6ق/ قطب، سید (1906-1966م.)

9ک/ کواکبی، عبدالرحمن بن احمد (1271-1320ق.)

56م/ مصباح، محمد تقی (1313- ش.)

6م/ مطهری، مرتضی (1299-1358ش.)

63م/ مغنیه، محمد جواد (1904-1979م.)

8م/ مودودی، ابوالاعلی (1903-1979م.)

85م/ مولانا حمید (1315- ش.)

4ن/ ندوی ابو الحسن علی (1913- ش.)

9ن/ نورسی، سعید (1873-1960م.)

87ه/ هندی، احمد (1817 - 1898م.)

فرق اسلامی

در اینجا آثاری رده بندی می شود که فرق و مذاهب اسلامی را از نظر تاریخ، عقیده و آداب و رسوم بررسی کرده باشد. ولی اگر یک اثر، تحقیق فقهی یا کلامی باشد در رده فقه یا کلام قرار می گیرد.

مجموعه ها

235 چند نویسنده بی

2/ تک نویسنده بی

4/ مقاله ها. سخنرانیها

(6/235) کتابشناسیها

حج: z

آثار کلی

فرق و مذاهب خاص

3/ مذاهب فقهی (اهل سنت)

4/ حنفیه

5/ شافعیة

6/ مالکیه

7/ حنبلیه

8/ ظاهریه (داودیه)

237 مذاهب کلامی

2/ معتزله (قدریه. عدلیه)

و فرق مختلف آن: واصلیه، غیلانیه، عمریه، هذیلیه،

نظامیه، بشریه، خابطیه، ثمامیه، کعبیه، هشامیه، جبائیه

جاحتیه، معمریه

3/ مرجئه

و فرق مختلف آن: یونسیه، غسانیه، ثوبانیه، تومنیه،

صالحیه، عبیدیه، خالدیه، مرسیه

4/ جبریه (مجبره)

5/ جهمیه

55/ کلایه

ص: 242

فرق اسلامی

فرق و مذاهب خاص

237 مذاهب کلامی (دنباله)

6/ نجاریه

و فوق منشعب از آن: برغوثیه، زعفرانیه، مستدرکه

7/ ضراریه

8/ بکریه

238 اشاعره

2/ ماتریدیه

3/ مشبهه. مجسمه

4/ کرامیه

و فرق مختلف آن

5/ اهل حدیث. سلفیون

6/ وهابیه

239 فرق شیعه

تاریخ اصول عقاید شیعه در ایران و سایر مناطق و

تازه کیشان شیعه (مستبصرون)، آینده نگری را اینجا

رده بندی کنید.

2/ امامیه اثنا عشریه

ناجیه را اینجا بیاورید

3/ اصوليه

4/ اخبارية

5/ شيخيه

6/ زيديه

و فرق مختلف آن: جاروديه، يعقوبية، سليمانيه

صالحيه، بترية، قاسمية...

7/ كيسانيه

و فرق مختلف آن: مختاربه، كريبه، اسحاقيه، حارثيه،

حربية، هاشميه، رزاميه

240 اسماعيليه (باطنية، سبعية، تعليمية)

2/ قرامطه

ص: 243

فرق اسلامی

فرق و مذاهب خاص

فرق شیعه

240 اسماعیلیه (دنباله)

4/ مستعلیه (بهره)

6/ نزاریه (آقاخانیه)

7/ اسماعیلیه الموت

8/ دروزیه (دروز)

9/ فرق دیگر اسماعیلیه

241 غلاة

2/ نصیریه

4/ اهل حق. یارسان

5/ ابراهیمیہ

6/ شبک

7/ کاکائیه

8/ فرق دیگر غالی (آ-ی)

مانند سبائیة، علیائیة، کاملیة، غرابیة، خطابیة

از دریه، منصوریه...

242 خوارج

و فرق مختلف آن: ازارقه، اباضیة، نجدات، صفریه

عجاردہ...

بایہ. بہائئہ

رد: BP300

243 قادیانیہ

15/ انصار (اتباع مہدی سودانی: محمد احمد بن عبداللہ 1258 -

(1302

244 فرق دیگر (آ-ی)

4ب / بریلویہ

9خ / خوجہ

8ع / عمریہ

4ی / یزیدیہ

ص: 244

اخلاق اسلامی

مجموعه ها

246 تک نویسنده بی

2/ چند نویسنده بی

4/ مقاله ها. سخنرانیها

6/ راهنمای آموزشی

آثار کلی

1/ 247 قرن 1ق.

2/ 2 قرن 2ق.

25/ 3 قرن 3ق.

3/ 4 قرن 4ق

35/ 5 قرن 5ق

4/ 6 قرن 6ق

45/ 7 قرن 7ق

5/ 8 قرن 8ق

55/ 9 قرن 9ق

6/ 10 قرن 10ق.

65/ 11 قرن 11ق.

7/ 12 قرن 12ق.

75/ 13 قرن 13ق.

8/ قرن 14-

شامل ارزشهای اسلامی ثقه (اعتماد)

قرآن و اخلاق

رد: BP103/3

248 احادیث و اخبار اخلاقی

تنها احادیث اخلاقی اینجا آورده شود.

249 مواعظ. حکم. نصیحت

15/ حکایات اخلاقی

مباحث خاص

250 اخلاق فردی

شامل خودسازی. خودشناسی. شخصیت

ص: 245

اخلاق اسلامی

مباحث خاص

250 اخلاق فردی (دنباله)

1/ شجاعت، جبن، تهور، غیرت

2/ عفو، غضب، خجالت، خشونت، اخلاص، گذشت، حیا، قساوت

3/ سخا، بخل، احسان، اعانه، انفاق، رحمت، ایثارگری.

نیکوکاری، صدقه، حسد، رد مظالم

35/ اسراف، فقر

شامل صرفه جوئی

4/ تواضع، کبر، عجب، غرور، سعه صدر

5/ زهد، حب دنیا، چاه طلبی، دنیادوستی، حرص و طمع

55/ تقوی، پرهیزکاری، عفت، هوسرانی، غرایز، عزت نفس

ریاضت، عبادت، تهذیب نفس

رد: BP 288/5

6/ اخلاص، ریا، سوء ظن، نیت

65/ امانت، درستى و راستى، خیانت، وفاداری، قول و قرار.

وقت شناسی

7/ خوف، رجا

8/ صبر، شکر

قس: BP 289/2

9/ محبت. عشق

قس: BP 286/9

95/ آرامش. شادابی. اندوه. گریه. خنده

251 آداب سخن گفت. آفات زبان. گفتگو

2/ راستگوئی. دروغگوئی، افتراء. شایعه

3/ غیبت. سخن چینی. عیب جوئی. هتک حیثیت (آبرو

حیثیت)

4/ سوگند

5/ مدح. چاپلوسی

6/ دشنام. سب. لعن. نفرین

7/ خاموشی، پرگوئی. سکوت. گوش دادن

ص: 246

اخلاق اسلامی

مباحث خاص

اخلاق فردی (دنباله)

252 خوردن و نوشیدن

2/ باده گساری

25/ مواد مخدر

4/ آداب جامه پوشیدن

45/ آداب آرایش ریش، گرفتن ناخن، تراشیدن مو، انگشتر و

خضاب، مسواک و غیره

5/ ورزش ها، سرگرمی ها

6/ سواری. تیراندازی

7/ شطرنج

8/ قمار

253 اخلاق خانوادگی

2/ زن و شوهر. حقوق زوجین نسبت به یکدیگر (زناشویی)

4/ تربیت کودکان. حقوق فرزندان

6/ حقوق پدر و مادر (والدین)

8/ خویشان. صله رحم

254 اخلاق اجتماعی

شامل برابری و برادری، مهمانداری، همکاری

کارمندان، مسئولیت اجتماعی (خدمات اجتماعی، تأمین

اجتماعی)

1/ حقوق مسلمانان نسبت به یکدیگر. رفتار و کردار اجتماعی

شامل عیادت مریض. رفتار با بازماندگان شهداء

تساهل و تسامح.

روابط سربازان و نیروهای مسلح را نیز

اینجا رده بندی کنید

12/ سلام. تسمیت عاطس

شامل احترام و تکریم. اذن دخول

2/ دوستان. دوستی

3/ همسایگان

ص: 247

اخلاق اسلامی

مباحث خاص

254 اخلاق اجتماعی (دنباله)

4/ استاد و شاگرد. آداب تعلیم و تعلم. فضیلت علم. دانش و

دانش اندوزی

آداب سلوک. وظایف شیخ و مرید

رد: BP 288/4

5/ خدمتگزاران. زیر دستان. یتیمان

بسیجیان را اینجا بیاورید.

6/ آداب سفر

65/ بازرگانی. پیشه‌وری. کسب و کار

7/ روحانیان. واعظان. قاضیان

واعظان زن را اینجا بیاورید.

قس: BP 195/2

8/ احتساب. شهرداری

قس: BP 199/8

9/ سلطنت. وزارت. رهبری. مدیریت. اخلاق حرفه‌ای

قس: BP 231/2

کارگزاران حکومتی را اینجا رده بندی کنید.

سربازان و نیروهای مسلح را در BP 254/1 رده بندی

کنید

ص: 248

آداب و رسوم

آثاری در اینجا رده بندی می شود که از نظر دینی نوشته

شده باشد.

بررسی های اجتماعی و فولکوری را در G رده بندی کنید.

256 سازمانها

1/ دایرةالمعارف ها. واژه نامه ها. مصطلح نامه ها

مجموعه ها

2/ چند نویسنده یی

22/ تک نویسنده یی

4/ مقاله ها. سخنرانیها، همایش ها

257 آثار کلی

مباحث خاص

258 آداب و رسوم زندگی

آثار مربوط به فقه و احکام شرعی را در BP 189 رده بندی

کنید.

2/ ولادت. ولیمه. عقیقه

3/ رضاع. فطام

4/ ختان

45/ تکلیف (بلوغ) بلوغ (تکلیف)

جشن تکلیف را اینجا رده بندی کنید.

5/ زناشوئی. همسرگزینی

8/ فوت و مراسم آن

قس: BP 185/9

259 اعیاد. ایام و لیالی خاص

شامل عید نوروز. ایام الله. جشن ها. اعمال و مستحبات شب

شب های خاص را اینجا بیاورید.

1/ جمعه

2/ عید فطر

3/ عید اضحی (قربان)

4/ مولد نبی (صلی الله علیه و آله و سلم)

5/ عید مبعث

6/ لیلة الإسراء (شب قدر، شب برات)

ص: 249

آداب و رسوم

مباحث خاص

259 اعیاد. ایام و لیالی خاص (دنباله)

64/ لیلة القدر. لیلة البراءه

68/ عاشورا

7/ عید غدیر خم (شیعه)

8/ میلاد ائمه و اولیا

اناشید و سرودهای مذهبی

رد: BP 271/8

260 سوگواریها. عزاداریها

1/ وفات ائمه و اولیا

3/ مراسم مربوط به واقعه کربلا. علم. کتل. گریه

4/ روضه خوانی

5/ تعزیه خوانی (شبییه خوانی)

شامل تاریخ تعزیه

متون تعزیه را در ادبیات (PIR) تاریخ تعزیه بعنوان

پایه نمایش و تأثر را در تأثر رده بندی کنید.

6/ سینه زنی، زنجیر زنی، قمه زنی، قفل بندی

(7) تعزیه نامه ها. کتابهای نوحه. مرائی

جج: PIR

261 مساجد، تکایا، حسینیه ها.

خانقاه ها را در BP 288/6 رده بندی کنید.

2/ مساجد. تکایا. حسینیه ها در کشورهای خاص (آ-ی بر حسب نام کشور) مثال:

مساجد در مصر 6/م/291 BP

3/ نشانه ها. علایم: هلال. سمبولیسم و ...

4/ وعظ و تذکیر

سرگذشتنامه واعظان و مذکران

5/ جمعی

6/ فردی (آ-ی بر حسب نام) مثال:

2/ ک/ کافی، احمد (1315 - 1357)

ص: 250

آداب و رسوم

مباحث خاص

وعظ و تذکیر

سرگذشتنامه واعظان و مذکران

6/ 261 فردی (دنباله)

16 و/واعظ، علی اکبر (1324 - 1382)

2 و/وائلی، احمد (1928 - 2003 م.)

8/ مداحی. مناقب خوانی، فضایل خوانی

84/ جمعی

85/ فردی (آ-ی بر حسب نام) مثال:

8/ الف / انسانی، علی (1326 -)

2/ دادخواه خیابانی، رسول (1284 -

1339)

رد BP228/9

زیارت اماکن مقدسه، مشاهد ائمه و مزارات امامزادگان و اولیا

آثاری در اینجا رده بندی می شود که مربوط به زیارت و

آداب و رسوم آن در اماکن مقدسه باشد، نه درباره

تاریخ و جغرافیای آنها.

262 آثار کلی

شامل زیارت قبور، عمارت و تزئین مقابر

اماکن خاص

2/ مکه

شامل حجر الاسود. حجر اسماعیل. پرده کعبه

واقعه مکه، 1366 را اینجا رده بندی کنید.

مناسک حج، رد: BP 188/8

3/ بیت المقدس

4/ مشاهد و مزارات حجاز و نجد

شامل مزارات اسلامی در عربستان سعودی

5/ مدینه

6/ روضه نبوی

دفاعیه ها و ردیه های زیارت آرامگاه

حضرت محمد (صلی الله علیه و آله و سلم) را اینجا بیاورید.

7/ مقابر بقیع

ص: 251

آداب و رسوم

مباحث خاص

زیارت اماکن مقدسه....

اماکن خاص (دنباله)

263 مزارات عراق

1/ نجف

2/ کربلا

آثاری که درباره تربت حسینی است اینجا

رده بندی کنید.

3/ بغداد

4/ کاظمین

45/ سامرا

5/ مزارات شام و فلسطین

6/ دمشق

رأس الحسين را اینجا رده بندی کنید.

8/ مزارات مصر

9/ قاهره

264 مزارات ایران

2/ مشهد رضوی

3/ قم

4/ری

5/شیراز

7/سایر مزارات ایران (آ-ی برحسب نام شهر با استان)

265 مزارات افغانستان، ترکستان (اوزبکستان، تاجیکستان...)

2/مزار شریف

3/بخارا

4/مزارات هند و پاکستان

5/دهلی

52/اجمیر

53/سر هند

54/گلبرکه

ص: 252

آداب و رسوم

مباحث خاص

زیارت اماکن مقدسه....

اماکن خاص

مزارات هند و پاکستان (دنباله)

265/55 ناگور شریف

56/لاهور

17/ مزار بلاد مغرب (لیبی. تونس. الجزایر، مراکش)

9/ مزارات و مشاهد دیگر

ادعیه. اذکار. اوراد. اعمال. اعمال السنه

266 آثار کلی

شامل آثاری که درباره دعا و فلسفه نیاش است

صلوات. مراقبات (اعمال) و شفا را در اینجا

رده بندی کنید.

ادعیه قرآن، رد: BPA7

ادعیه و اوراد صوفیه، رد: BP 288/84

مجموعه ها (متون دعا)

اهل سنت

1/ 266 قرن 1ق. (آ-ی بر حسب سرشناسه)

2/ 2 قرن 2ق. (آ-ی بر حسب سرشناسه)

25/ قرن 3ق. (آ-ی بر حسب سرشناسه)

3/ قرن 4ق. (آی بر حسب سرشناسه)

35/ قرن 5ق. (آ-ی بر حسب سرشناسه)

4/ قرن 6ق. (آ-ی بر حسب سرشناسه)

45/ قرن 7ق. (آی بر حسب سرشناسه)

5/ قرن 8ق. (آ-ی بر حسب سرشناسه)

55/ قرن 9ق. (آ-ی بر حسب سرشناسه) مثال:

الحصن الحصين من كلام سيد المرسلين :

الجزري، شمس الدين محمد بن محمد (751 -

833ق.)، ج 4 / BP266/55

6/ قرن 10ق. (آ-ی بر حسب سرشناسه)

ص: 253

آداب و رسوم

مباحث خاص

ادعية. اذكار. اوراد.....

مجموعه ها (متون دعا)

اهل سنت (دنباله)

266/65 قرن 11 ق. (آ-ی بر حسب سرشناسه)

7/ قرن 12 ق. (آ-ی بر حسب سرشناسه)

75/ قرن 13 ق. (آ-ی بر حسب سرشناسه)

8/ قرن 14 - (آ-ی بر حسب سرشناسه)

شیعه

267 قرن 1-4 ق.

1/ قرن 1 ق. (آ-ی بر حسب سرشناسه) مثال:

صحيفة الحسن: حسن بن على (عليه السلام)، امام دوم

(3 - 50 ق.): 3 ص 47 ح / BP267/1

صحيفة الحسين: حسين بن على (عليه السلام)، امام

سوم (4-61 ق.): 3 ص 5 ح / BP267/1

صحيفة علويه: على بن ابى طالب (عليه السلام)،

امام اول (23 ق. ه. 40 ق.):

3 ص 75 ع / BP267/1

صحيفة سجادية: على بن حسين (عليه السلام)،

امام چہارم (38-94ق.):

3ص 8ع/ BP 267/1

صحیفہ الزہرا: فاطمہ زہرا (سلام اللہ علیہا) (8ق.ہ)

11ق.): 3ص 2ف/ BP 267/1

صحیفہ باقریہ: محمد بن علی (علیہ السلام)

امام پنجم (57 - 114 ق.):

3ص 3م/ BP 267/1

صحیفہ نبوی: محمد (صلی اللہ علیہ و آلہ) پیامبر اسلام

52ق. 11ق. 3ص 36م/ BP 267/1

ص: 254

آداب و رسوم

مباحث خاص

ادعيه. اذكار. اوراد....

مجموعه ها (متون دعا)

شيعة (دنباله)

267/2 قرن 2 ق. (آ-ى بر حسب سرشناسه) مثال:

صحيفة الصادقيه: جعفر بن محمد (عليه السلام)،

امام ششم (80 - 148 ق.):

3ص 7 ج / BP 267/2

صحيفة الرضا: على بن موسى (عليه السلام)

امام هشتم (153 - 203 ق.):

3ص 85ع / BP267/2

صحيفة الكاظميه: موسى بن جعفر (عليه السلام)

امام هفتم (128 - 183 ق.):

3ص 8م / BP267/2

3/ قرن 3 ق. (آ-ى بر حسب سرشناسه) مثال:

صحيفة الهادييه: على بن محمد

امام دهم (214 - 254 ق.):

3ص 84ع / BP267/3

صحيفة المهدي، محمد بن حسن (عجل الله تعالى فرجه الشريف)،

امام دوازدهم (255ق..)

3 ص 25 م/3/ BP267

صحیفه امام جواد (علیه السلام)، محمد بن علی،

امام نهم (195-220ق.):

3 ص 3 م/3/ BP267

4/ قرن 4ق. (آ-ی بر حسب سرشناسه)

5/ قرن 5 - 7ق. (آ-ی بر حسب سرشناسه)

53/ قرن 5ق. (آ-ی بر حسب سرشناسه)

مصایح المتهدج: طوسی، ابو جعفر

محمد بن حسن (385 - 460ق.):

6م ط / 53/ BP 267

ص: 255

آداب و رسوم

مباحث خاص

ادعیه. اذکار. اوراد.....

مجموعه ها (متون دعا)

267 شیعہ (دنبالہ)

54/ قرن 6 ق. (آی بر حسب سرشناسه)

55/ قرن 7 ق. (آی بر حسب سرشناسه)

اقبال اعمال: ابن طاوس، علی

بن موسی (589 - 664 ق.):

7 الف 2 الف / BP 267/55

6/ قرن 8 - 13 ق. (آی بر حسب سرشناسه)

62/ قرن 8 ق. (آی بر حسب سرشناسه)

63/ قرن 9 ق. (آی بر حسب سرشناسه)

64/ قرن 10 ق. (آی بر حسب سرشناسه)

65/ قرن 11 ق. (آی بر حسب سرشناسه)

66/ قرن 12 ق. (آی بر حسب سرشناسه)

زادالمعاد: مجلسی، محمدباقر بن

محمد تقی (1037-1111 ق.):

2 ز 3 م / BP267/66

67/ قرن 13 ق. (آی بر حسب سرشناسه)

8/ قرن 14- (آ-ی بر حسب سرشناسه) مثال:

مفاتیح الجنان: قمی، عباس (1254-

1319): م 9ق/ 8/ 267 BP

ادعیه خاص

268 دعای ابی حمزه ثمالی

2/ دعای احتجاب

3/ دعای ام داود

4/ دعای جوشن کبیر

6/ دعای جوشن صغیر

8/ دعای سمات

269 دعای صباح

ص: 256

آداب و رسوم

مباحث خاص

ادعیه. اذکار. اوراد....

ادعیه خاص (دنبالہ)

2/ دعای صنمی قریش

4/ دعای عدیلہ

5/ دعای کمیل بن زیاد

6/ دعای مشلول

7/ دعای ندبہ

270 ادعیه دیگر (آ-ی بر حسب نام دعا) مثال:

4 الف / دعای ادعوک

45 الف / دعای استغاثہ

5 الف / دعای اسماء الحسنی

7 الف / دعای افتتاح

8 الف / دعای امام زمان

2 ب / دعای باطل السحر

9 ت / دعای توسل

2 ج / دعای جبرئیل

4 ح / دعای حرز یمانی

9 د / دعای دوازده امام

9ذ/ دعای ذیحجه

2ر/ دعای ماه ربیع الثانی

3ر/ دعای رجب

8ر/ دعای ماه رمضان

3س/ دعای سحر

6س/ دعای سعی

2ش/ دعای شب قدر

7ش/ دعای شعبانیه

9ش/ دعای شوال

4ص/ دعای صد صلوات

9ص/ دعای صنمی قریش

ص: 257

آداب و رسوم

مباحث خاص

ادعیه. اذکار. اوراد.....

270 ادعیه دیگر (دنبالہ)

9ط/ دعای طواف

4ع/ دعای روز عرفہ

5ع/ دعای عشرات

6ع/ دعای عظیم

8ع/ دعای عکاشہ

84ع/ دعای علقمہ

86ع/ دعای علوی مصری

9ع/ دعای عہد

4ف/ دعای فرج

4ق/ دعای قدح

9گ/ دعای گنج العرش

3م/ دعای مجیر

6م/ دعای معراج

7م/ دعای مکارم اخلاق

87ن/ دعای نور

9ن/ دعای نیمہ شعبان

8 ی / دعای یتشیر

271 زیارتنامه ها

1 / زیارت امین الله

2 / زیارت جامعه کبیر

4 / زیارت رجبیه

6 / زیارت عاشورا

7 / سایر زیارتنامه ها (آ-ی بر حسب نام زیارت) مثال:

7 / زیارت آل یاسین

2 الف / زیارت ابوالفضل العباس

4 الف / زیارت اربعین

8 الف / زیارت امام علی (علیه السلام)

ص: 258

آداب و رسوم

مباحث خاص

ادعيه. اذكار. اوراد.....

271 /7 ساير زيارتنامه ها (دنباله)

82الف/ زيارت امام حسن (عليه السلام)

822الف/ زيارت امام حسين (عليه السلام)

83 الف / زيارت امام سجاد (زين العابدين) (عليه السلام)

84 الف / زيارت امام محمد باقر (عليه السلام)

85 الف/ زيارت امام جعفر صادق (عليه السلام)

86 الف / زيارت امام موسى كاظم (موسى بن

جعفر (عليه السلام)

87 الف/ زيارت امام رضا(على بن موسى الرضا(عليه السلام)

88 الف/ زيارت امام جواد (عليه السلام)

89 الف/ زيارت امام هادى (عليه السلام)

892 الف / زيارت امام حسن عسكرى (عليه السلام)

893 الف / زيارت امام مهدي (عليه السلام)

9ج/ زيارت جواديه

2د/ زيارت حضرت امامزاده داود

9ز/ زيارت حضرت زينب (سلام الله عليها)

2ع/ زيارت حضرت عبدالعظيم (عليه السلام)

4غ / زیارتنامه غدیریه

2ف / زیارت حضرت فاطمه (سلام الله علیها)

6م / زیارت حضرت معصومه (سلام الله علیها)

7م / زیارتنامه مفعجة

2ن / زیارتنامه ناحیه

2و / زیارت وارث

8 / سرودها و اناشید مذهبی . مناجات نامه ها

82 / مناجات خاص (آ-ی بر حسب نام مناجات)

مثال: مناجات خمس عشر: 8خ / BP 271/82

272 نذرها. نیازها

دخیل بندی را در اینجا رده بندی کنید.

ص: 259

آداب و رسوم

مباحث خاص

272 نذرها. نیازها (دنباله)

خرافه های مذهبی ادیان را در فولکور و خرافه های مربوط

به دین خاص را در آن دین رده بندی کنید.

5/ استخاره

رمل، جفر، علم اعداد... را در علوم غریبه رده بندی کنید.

استخاره با قرآن را نیز اینجا بیاورید.

7/ استعاذه. تعویذ

8/ آداب و رسوم دیگر (آ-ی بر حسب نام)

43ب/ کرامت بدن انسان

5چ/ چشم زخم

4خ / خرافه های مذهبی و نظر اسلام راجع به خرافات

8ر/ مراسم ماه رمضان

2م/ فضایل ماههای قمری

7ه/ عدد هفت در ادعیه و اوامیر

ص: 260

تصوف و عرفان

274 سازمانها. انجمن ها. مجامع

قس: BP288/6

2/ کنگره ها. کنفرانس ها

3/ دایرة المعارفها. واژه نامه ها. مصطلح نامه ها.

مجموعه ها

4/ چند نویسنده بی

5/ تک نویسنده بی

6/ مقاله ها. سخنرانیها

مقالات قدیمی عرفا و کتب مجالس و ملفوظات را در

BP 285 رده بندی کنید

7/ راهنمای آموزشی

(8) کتابشناسی ها

جج:Z

تاریخ

275 آثار کلی

برحسب دوره های مختلف

آثاری که تاریخ تصوف را در دوره های معین از نظر

مکتب ها یا سرزمین های خاص بررسی می کند در

BP 276 یا BP 277 رده بندی می شود.

2/ قرن 1-2 ق. (آی بر حسب سرشناسه)

25/ قرن 3ق. (آ-ی بر حسب سرشناسه)

3/ قرن 4ق. (آ-ی بر حسب سرشناسه)

35/ قرن 5ق. (آ-ی بر حسب سرشناسه)

4/ قرن 6ق. (آ-ی بر حسب سرشناسه)

45/ قرن 7ق. (آ-ی بر حسب سرشناسه)

5/ قرن 8ق. (آ-ی بر حسب سرشناسه)

55/ قرن 9ق. (آ-ی بر حسب سرشناسه)

6/ قرن 10ق. (آ-ی بر حسب سرشناسه)

65/ قرن 11ق. (آ-ی بر حسب سرشناسه)

7/ قرن 12ق. (آ-ی بر حسب سرشناسه)

ص: 261

تصوف و عرفان

تاریخ

275 بر حسب دوره های مختلف (دنباله)

175/ قرن 13 ق. (آ-ی بر حسب سرشناسه)

14- قرن 14. (آ-ی بر حسب سرشناسه)

276 بر حسب مکتب های خاص

آثار مربوط به طرائق صوفیه را در BP 290 - 293

رده بندی کنید.

2/ تصوف سنتی و معتدل

4/ تصوف تندرو

6/ تصوف فلسفی

7/ مکتب وحدت وجود

8/ مکتب های دیگر

277 بر حسب سرزمین های خاص (آ-ی)

طبقات. تراجم. کتب مناقب

278 جمعی

برای تراجم و طبقات طریق های خاص

نک: BP 290-293

مثال: الانوار القدسیة فی مناقب السارة النقشبندیة:

سرگذشتنامه کسانی را که منتسب به طریقه ای خاص اند

در قسمت سرگذشتنامه های آن طریقه رده بندی کنید.

مثال: ترجمه احوال شاه نعمت الله ولی: BP 293/14

فردی (آ-ی بر حسب صاحب سرگذشت)

3/ قرن 1 - 2 ق. (آ-ی بر حسب سرگذشت) مثال:

ابراهیم ادهم (متوفی 161 ق.): 2 الف / BP 278/3

حسن بصری (21-110 ق.): 5ح / BP 278/3

طائی، داود بن نصیر (متوفی 165 ق.):

2ط / BP 278/3

فضیل بن عیاض (105-187 ق.): 6ف / BP 278/3

معروف کرخی (متوفی 200 ق.): 6م / BP 278/3

ص: 262

تصوف و عرفان

طبقات. تراجم. کتب مناقب

278 فردی (دنباله)

4/ قرن 3ق. (آ-ی بر حسب صاحب سرگذشت) مثال:

ابو تراب نخشبی، عسکر بن حصین (متوفی 245ق.):

2 الف /4/ BP 278

بایزید بسطامی، طیفور بن عیسی (188-261ق.):

2 ب /4/ BP278

تستری، سهل بن عبدالله (200 - 283 ق.):

5 ت /4/ BP 278

جنید بغدادی (متوفی 297ق.): 9 ج /4/ BP 278

حافی، بشر بن حارث (150 - 227 ق.):

2 ح /4/ BP 278

حلاج، حسین بن منصور (مقتول 309ق.):

8 ح /4/ BP 278

ذوالنون مصری، ثوبان بن ابراهیم (متوفی 245 ق.):

9 ذ /4/ BP 278

سری سقطی (متوفی 253ق.): 4 س /4/ BP278

سهل تستری (200-283 ق.): 9 س /4/ BP 278

شاه شجاع کرمانی، ابوالفورس، قرن 3ق.

ش2 BP 278 /4

حارث محاسبي، حارث بن اسد (165-243 ق.):

ح2 BP 278 /4

يحيى بن معاذ (متوفى 253 ق.): 3ى/4 BP 278 /4

5/ قرن 4ق. (آ-ى بر حسب صاحب سرگذشت) مثال:

أبو عثمان مغربي (متوفى 383 ق.):

2 الف /5 BP 278 /5

ابو علي رودباري، محمد بن احمد (متوفى 332 ق.):

25 الف /5 BP 278 /5

ابن خفيف شيرازي، محمد بن خفيف (261-)

371 ق.): 2 الف /5 BP 278 /5

شبلبي، أبوبكر (247-334 ق.): 2ش /5 BP 278 /5

ص: 263

تصوف و عرفان

طبقات. تراجم. کتب مناقب

278 فردی (دنباله)

8/ قرن 5ق. (آ-ی بر حسب صاحب سرگذشت) مثال:

ابوالحسن خرقانی، علی بن احمد (352؟) -

425ق. (: 2 الف / BP 278/8

ابوسعید ابوالخیر (357 - 440ق.):

25 الف / BP 278/8

انصاری، عبدالله بن محمد (396 - 481ق.):

8الف / BP 278/8

شیخ اخی فرج زنجانی (- 457ق.):

9ش / BP 278/8

غزالی، محمد بن محمد (450 - 505ق.):

4غ / BP 278/8

قشیری، عبد الکریم بن هوازن (386 - 465ق.):

5ق / BP 278/8

گرگانی، ابوالقاسم (- 450ق.):

4 گ / BP 278/8

279 قرن 6ق. (آ-ی بر حسب صاحب سرگذشت) مثال:

ابن عربی، محمد بن عبدالله (468 - 543ق.):

روزبهان بقلی، روزبهان بن ابی نصر (552-)

BP279 / 9ر.ق.: 606

ژنده پیل، احمد بن ابوالحسن (440 - 536ق.):

BP 279 / 9ز

عین القضاة، عبدالله بن محمد (492 - 525ق.):

BP 279 / 9ع

2/ قرن 7ق. (آ-ی بر حسب صاحب سرگذشت) مثال:

ابن عربی، محمد بن علی (560 - 638ق.):

BP 279/2 / الف 2

ص: 264

تصوف و عرفان

طبقات. تراجم. کتب مناقب

279 فردی

2/ قرن 7 ق. (دنباله)

بهاء الدین ولد محمد بن حسین (- 628 ق.):

BP 279/2/ 95

شمس تبریزی، محمد بن علی (582 - 645 ق.):

8 ش BP 279/2/

4/ قرن 8 ق. (آی بر حسب صاحب سرگذشت) مثال:

آملی، حیدر بن علی (720 - 782 ق.):

BP 279/4/ 8

امین بلیانی، محمد بن علی (668 - 745 ق.):

8 الف BP 279/4/

صفی الدین اردبیلی، اسحاق بن جبرائیل (650 -

735 ق.): 7 ص BP 279/4/

عبدالرزاق، کاشی، عبدالرزاق بن جلال الدین

(- 736 ق.): 2 ع BP 279/4/

همدانی، علی بن شهاب الدین (714 - 786 ق.):

8 ه BP 279/4/

6/ قرن 9 ق. (آی بر حسب صاحب سرگذشت) مثال:

نوربخش خراسانی، محمد بن محمد (795 -

869 ق.ن): 9 ن / 279/6 BP

8/ قرن 10 ق. (آ-ی بر حسب صاحب سرگذشت)

پیر پالاندوز، محمد عارف (- 985 ق.):

9 پ / 279/8 BP

280 قرن 11 ق. (آ-ی بر حسب صاحب سرگذشت)

2/ قرن 12 ق. (آ-ی بر حسب صاحب سرگذشت) مثال:

بید آبادی، محمد بن محمد رفیع (- 1198 ق.):

9 پ / 280/2 BP

نورعلیشاه، محمد علی بن عبد الحسین (1160 -

1212 ق.ن): 9 ن / 280/2 BP

ص: 265

تصوف و عرفان

طبقات. تراجم. کتب مناقب

280 فردی (دنباله)

5/ قرن 13 ق. (آ-ی بر حسب صاحب سرگذشت)

قمشه ای، محمدرضا بن ابوالقاسم (1241-)

BP 280/5/ ق8: (ق. 1306)

8/ قرن 14- (آی بر حسب صاحب سرگذشت)

انصاری، همدانی، محمد جواد (1281-)

BP 280 / 8 / الف / 8: (ق. 1329)

خیاط، رجبعلی (1262-1340 ق.):

BP 280/8/ خ9

کشمیری، عبدالکریم (1306-1378 ق.):

BP 280/8/ ک5

ص: 266

تصوف و عرفان

281 مآخذ تصوف. پیوستگی تصوف با ادیان و مذاهب و

مکتب های فکری و فلسفی

1/ اسلام

2/ تشیع

3/ یهودیت

4/ مسیحیت

42/ فرهنگ و فلسفه و ادیان ایرانی

44/ زردشتیگری

5/ مانویت

6/ فرهنگ و فلسفه هندی و بودائی

7/ فلسفه اشراق. نوافلاطونی

8/ غنوصیة (گنوسیسم)

282 آثار کلی

برای مجموعه آثار و یا برگزیده مجموعه آثار شماره

نویسنده رابدون کاتر مجدد بکار ببرید. مثلا مجموعه آثار

اشنوی، محمود بن خداد (قرن 7 ق.): 5الف / BP283

2/ قرن 1-2 ق. (آ-ی بر حسب سرشناسه)

4/ قرن 3 ق. (آ-ی بر حسب سرشناسه) مثال:

طاسین الازل و الجوهر الاکبر و الشجرة النورية:

حلاج، حسين بن منصور (234-309ق.):

BP282/4 ح 85 ط2

5/ قرن 4ق. (آ-ى بر حسب سرشناسه) مثال:

اللمع: ابونصر سراج، عبدالله بن علي (متوفى 378ق.):

BP 282/5 / الف 2 ل8

التعرف لمذهب التصوف: كلاباذي، أبوبكر محمد بن

ابراهيم (- 380 ق.): 7ت8 ك BP 282/5

المقدمة في التصوف و حقيقته: نيشابور، محمد بن احمد

BP 282/5 / م9 ن7

6/ قرن 5ق. (آ-ى بر حسب سرشناسه) مثال:

نورالعلوم: ابوالحسن خرقاني، علي بن احمد (352 -

BP 282/6 / الف 2 ن9 ق.425):

ص: 267

تصوف و عرفان

282 آثار کلی

6/ قرن 5ق. (دنباله)

رسائل: انصاری عبدالله بن محمد (396 - 481ق.):

BP 282/6/ 8 الف 5

منازل السائرين: انصاری، عبدالله بن محمد

BP 282/2/6 / 8 الف 9 م (356 - 481ق.):

رونق المجالس: سمرقندی، عمر بن حسن (-480ق.):

BP 282/6/ 8 س 9

ایها الولد: غزالی، محمد بن محمد (450-550ق.):

BP 282/6/ 4 غ 9 الف

الرسالة القشيرية: قشیری، عبدالکریم بن هوازن (386-

BP 282/6/ 5 ق 5 465ق.):

كشف المحجوب: هجویری، علی بن عثمان (- 465ق.):

BP 282/6/ 3 ه 5

7/ قرن 6ق. (آ-ی بر حسب سرشناسه) مثال:

سراج السائرين: ژنده پیل، احمد بن ابو الحسن (441 -

BP 282/7/ 4 س 9 536ق.):

فتوح الغیب: عبد القادر جیلالی، عبدالقادر بن ابی صالح،

(471-561ق.): 2 ف 2 ع 7 / 282 BP

سوانح: غزالي، احمد بن محمد (- 520ق.):

9س4غ/ BP 282/7

283 قرن 7ق. (آ-ى بر حسب سرشناسه) مثال:

مشارك الانوار القلوب و مفاتيح اسرار الغيوب: ابن دباغ

عبدالرحمن بن محمد (605 - 695ق.):

5م7 الف BP 283

فصوص الحكم: ابن العربي، محمد بن على (560-

638ق.): 6ف2 الف / BP 283

3الف/ كتاب الاحديه

8الف/ الانسان الكامل

4ت/ التدبيرات الالهيه

ص: 268

تصوف و عرفان

آثار کلی

283 قرن 7ق.

فصوص الحکم: ابن العربی، محمد بن علی (دنباله)

5ر/ رساله الانوار

9ع/ کتاب عنقا مغرب

2ف/ فتوحات المکیه

9ک/ کتاب کنه ما لاید للمرید

2ل/ لب الباب

معارف: بهاء الدین ولد محمد بن حسین (- 638ق.):

6م 9ب / BP 283

الحکم العطائیه: ابن عطاء الله اسکندری، احمد بن محمد

(متوفی 709 ق.): 8ح 25 الف / BP 283

معارف: سلطان ولد محمد بن محمد (632 - 712ق.):

6م 8س / BP 283

عوارف المعارف: سهروردی، شهاب الدین عمر بن محمد

(539 - 632ق.): 9ع 9س / BP 283

گلشن راز: شبستری، محمود بن عبد الکریم (متوفی 720 ق.):

جج: PIR

مقالات شمس: شمس تبریزی، محمد بن علی (582 -

645ق. : 7م 8 / ش / BP 283

مفتاح الغيب: صدر الدين قونيوي، محمد بن اسحاق

(607 - 673 ق.) : 7م 4 ص / BP 283

لمعات: عراقى، ابراهيم بن بزرگمهر (610-688ق.):

8ل 4ع / BP 283

مثنوى مولوى، جلال الدين محمد بن محمد (604-972ق.):

جج: PIR

مرصاد العباد من المبدء الى المعاد: نجم رازى، عبدالله بن

محمد (570 - 654 ق.) : 4م 3ن / BP 283

زبدة الحقايق: نسفى، عزيزالدين بن محمد، (قرن 7 ق.)

2ز 5ن / BP283

ص: 269

تصوف و عرفان

آثار کلی

283 قرن 7ق. (دنباله)

اوصاف الاشراف: نصیرالدین طوسی، محمد بن محمد

(597-672ق.): 8 الف 6/ن 283 BP

2/ قرن 8ق. (آ-ی بر حسب سرشناسه) مثال:

اسرار الشریعه و اطوار الطریقه و أنوار الحقیقه: آملی، حیدر

بن علی (720 - 782 ق.): 5 الف 8/آ 283/2 BP

مناهج الطالبین و مسالک الصادقین: بخاری اصفهانی،

محمد بن سعد الله، (قرن 8 ق.): 8 م 3 / 283/2 BP

فوائد الفوائد: حسن دهلوی، حسن بن علی (649-).

738 ق.): 9 ف 5 ح 283/2 BP

مصباح الهدایه و مفتاح الکفایه: عزالدین کاشانی، محمود بن

علی (متوفی 730 ق.): 6 م 4ع 283/2 BP

مطلع خصوص الکلم فی معانی فصوص الحکم (مقدمه

قیصری): قیصری، داود بن محمد (متوفی 751 ق.):

6 م 9 ق / 283/2 BP

3/ قرن 9 ق. (آ-ی بر حسب سرشناسه) مثال:

قواعد التوحید: ترکہ اصفهانی، محمد بن حبیب الله،

(-850 ق.): 9 ق 4 ت / 283/3 BP

الدره الفاخره: جامی، عبدالرحمن بن احمد (817) -

898ق. (: 2 د 2 ج / 3 / 283 BP

4 / قرن 10ق. (آی بر حسب سرشناسه) مثال:

الكبريت الأحمر: شعرانی، عبدالوهاب بن احمد (898) -

973ق. (: 2 ك 7 ش / 4 / 283 BP

رسائل دهدار: فانی شیرازی دهداری، محمد بن محمود

(947-1016 ق. (: 5 ف 2 / 4 / 283 BP

284 قرن 11 ق. (آی بر حسب سرشناسه) مثال:

تحفه عباسی: سبزواری، محمد علی (قرن 11 ق.)

3 ت 2 س / 284 BP

فتح السبیل: حزین، محمد علی بن ابی طالب (1103-

1180 ق. (: 2 ف 4 ح / 284 BP

ص: 270

تصوف و عرفان

آثار کلی

284/2 قرن 12 ق. (آ-ی بر حسب سرشناسه) مثال:

مراد العارفين: صوفي الله يار بن الله قلى (1123-ق.):

4م 9 ص / BP 284/2

3/ قرن 13 ق. (آ-ی بر حسب سرشناسه) مثال:

جواهر غيبى: مظفر عlishاه الهى (1207-1300 ق.):

9 ج 6م / BP 284/3

5/ قرن 14 ق. (آ-ی بر حسب سرشناسه) مثال:

سعادت نامه: سلطان عlishاه سلطان محمد بن حيدر،

(1251-1327 ق.): 7س 8س / BP 284/5

الوسائل: عنقاء محمد صادق (1294-1360 ق.):

5ر 9ع / BP 284/5

طرائق الحقايق: معصوم عlishاه، محمد معصوم بن

زين العابدين (1270-1344 ق.): 4 ط 6م / BP 284/5

رساله لقاء الله: ملكى تبريزى، جواد بن شفيع (-1344 ق.):

5ر 75م / BP 284/5

285 مجالس - مقالات. ملفوظات

2/ مكاتيب عرفانى

4/ كلمات قصار

6/ شطحيات

مباحث خاص

286 عرفان

1/ علم و معرفت

آواز پر جبرئيل را در BBR (فلسفه) رده بندي كنيد.

شامل تعريف علم و معرفت، اقسام علم: علم

دراست و وراثت، علم حال، علم يقين، علم لدني،

علم كسي، علم موهوبي

2/ كشف و شهود. بصيرت

3/ وجود

4/ وحدت وجود

ص: 271

تصوف و عرفان

مباحث خاص

286 عرفان

وجود (دنباله)

15 جوهر. عرض

16 اسماء صفات. اعيان ثابتة. مظاهر اسمائية. عالم مثال

17 اطوار و لطائف سبعة

شامل أطوار و لطائف سبعة نفساني: طبع

نفس، قلب، روح، سر، خفي، اخفي و عقل؛ و

نيز اطوار سبعة قلبيه: صدر، قلب، شفاف،

حبة القلوب و مهجة القلوب، روح، خودشناسی

18 حضرت خمسة (عواالم مختلفة)

شامل لاهوت، جبروت، ملكوت، ناسوت

(ملك)، حضرت انسان

9 عشق. محبت

شامل زیبایی پرستی. زیبایی شناسی

287 نبوت. رسالت. ولایت. معاد

1 حقیقت ولایت

2 انسان کامل

3 حقیقت محمدیه

4/ معجزات. کرامات. خرق عادات. طی الارض

288 تصوف. سلوک. طریقت

2/ تعریف تصوف. وجه تسمیه آن

3/ آداب و اعمال

4/ شیخ و مرید

شامل آداب شیخی، وظایف و حقوق مرید و شیخ

42/ خرقة

44/ اجازات. مشیحات. مشجرات. کرسی نامه ها

اجازات و کرسی نامه های طریقه خاص را در

قسمت اجازات آن طریقه رده بندی کنید: مثال:

کرسی نامه طریقه سهروردیه: BP 291/75

ص: 272

تصوف و عرفان

مباحث خاص

288 تصوف. سلوک. طریقت (دنبالہ)

15/ ریاضت. خدمت. خلوت

16/ خانقاہ. رباط. زاویہ. تکیہ

17/ سماع

18/ اعمال

82/ فرائض و سنن شرعی. شریعت و تصوف

84/ اوارد. اذکار. احزاب

شامل متون اوارد و اذکار، و شرایط ذکر و

مراقبہ و رباط و ختم و آداب حلقات

9/ پرسہ. نیاز. سیاحت

289 اخلاق

شامل صدق، بذل، مواسات، قناعت، تواضع، حلم،

عفو، احسان، طلاق و وجہ، ملاطفت، تودد، تألیف...

2/ مقامات و احوال

شامل مقامات توبہ، درع، زهد، فقر، صبر، شکر،

خوف، رجاء توکل، رضا، و احوال مختلف شوق

محبت، غیرت، قرب، حیا، انس و ہیبت، قبض و

بسط، فنا و بقاء اتصال.

شامل جمع و تفرقه، تجلی و استتار، وجد و وجود

شکر و صحو، وقت و نفس، شهود و غیبت،

تجرید و تفرید، محو و اثبات، تلوین و تکوین،

شراب.

6/ هفت وادی سیر و سلوک

شامل طلب، عشق، معرفت، استغنا، توحید، حیرت، فنا

ص: 273

تصوف و عرفان

290 طرائق صوفیه (دنباله)

برای هر طریقه این تقسیمات را بکار ببرید:

(1) آثار کلی

(2) آداب و رسوم طریقت

(3) تاریخ

(4) طبقات و تراجم جمعی

(5) تراجم فردی (آ-ی)

(6) اجازات. مشیخات. کرسی نامه ها

برای مثال نک BP 291/7

15- /1 احمدیه (بدویه)

25- /2 اکبریه

35- /3 اویسیه

385- /38 برکاتیه

45- /4 بکتاشیه

55- /5 انصاریه (پیرحاجات)

65- /6 بیومیه

659- /654 تیجانیه

75- /7 جمالیه (پیرجمالیه)

85- /8 چشتیه

95-9/ حروفية

15-1/1-291 خاكساريه

25-2/ خلوتيه

35-3/ دسوقيه (بر هانيه)

45-4/ ذهبيه

55-5/ رفاعيه

565-56/ روشنية (انصاري، بايزيد، قرن 10 ق.)

575-57/ زكيه

65-6/ سنوسية

75-7/ سهرورديه

7/ آثار كلي

ص: 274

تصوف و عرفان

291 طرائق صوفیه (دنباله)

سهروردیه (دنباله)

71/ آداب و رسوم طریقت

72/ تاریخ

73/ طبقات و تراجم جمعی

74/ تراجم فردی (آ-ی)

75/ اجازات. مشیخات. کرسی نامه ها

77/ دفاعیه ها وردیه ها

85-8 شاذلیه

و طرق مختلف آن

95-9/ شطاریه

975-97/ شیخیه

15-1/ 292 صفویه

25-2/ عیسویه

35-3/ قادریه

شامل قادریه کس نزاری

و طرق مختلف آن

45-4/ قلندریه

55-5/ قونیویه

65-6/ کبرویه

75-7/ مرشدیه

کازرونیه را نیز اینجا بیاورید.

85-8/ ملامتیه

95/9/ مولویه

1-1/ 293 نعمة اللهیه

و طرق مختلف آن

25-2/ نقشبندیه

و طرق مختلف آن

35-3/ نوربخشیه

95-9/ طرائق دیگر (آ-ی عددی)

ص: 275

تصوف و عرفان

293 طرائق صوفیه (دنباله)

93- / گنابادیه

94- / نقطویان

294 قنوت

295 رد و نقض تصوف و عرفان

2 / ردیه ها

4 / دفاعیه ها

ص: 276

آب (فقه) 4/185

آبرو و حیثیت 3/251

آب کر 4/185

آتش بس 1/196

آثار کلی درباره اسلام 11

آثار کلی - اختصاصی 5/11

آثار کلی سازمانهای اسلامی 1/3

آثار کلی (سازمانها - انجمن ها) ی-2/3

آستان قدس رضوی 5/3

اتحاد جهانی علمای مسلمین 3/الف

انجمن مدرسین دانشگاهها 8/الف

بعثه مقام معظم رهبری در امور حج و زیارت 6/ب

بنیاد اندیشه اسلامی 92/ب

پژوهشکده باقرالعلوم 35/ب

پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی 4/ب

جامعه المصطفی (صلی الله علیه و آله و سلم) العالمية 17/ج

جامعه مدرسین حوزه علمیه قم 2/ج

جماعت اسلامی پاکستان 8/ج

حسینیة ارشاد 5/ح

حسینیہ زینبیہ (تہران) 54ح/3

دارالتقریب بین المذاہبہ الاسلامیہ 14د/3

دار المصطفیٰ لإحیاء التراث 17ه/3

دایرة المعارف آستان قدس رضوی 5آ/3

دبیرستان شہید مہدی حکمت انجمن اسلامی 2د/3

سازمان اوقاف و امور خیریه 15ی/3

سازمان تبلیغات اسلامی 18س-21س/3

سازمان تبلیغات اسلامی استان آذربایجان

شرقی 231س/3

سازمان تبلیغات اسلامی استان بوشهر 214س/3

سازمان تبلیغات اسلامی استان مرکزی 216س/3

سازمان حج و زیارت 23س/3

سازمان کنفرانس اسلامی 25س/3

شورای هماہنگی تبلیغات اسلامی 9ش/3

شورای هماہنگی و نظارت بر ترویج

فرہنگ ایثار و شہادت 95ش/3

کانون آشنایی با معارف اسلامی 2ک/3

مجمع جهانی تقریب مذاہب اسلامی 3م/3

مرکز الامام الصدر للابحاث والدراسات 37م/3

مرکز بزرگ اسلامی غرب کشور 375م/3

مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی 38م/3

مرکز جهانی علوم اسلامی 383 م 3

مرکز نشر معارف اسلامی در جهان 4/م 3

موسسه آل البيت لاحیاء التراث 8/م 3

موسسه الإمام الخوئی 9/م 3

موسسه فرهنگی تربیتی توحید 93/م 3

نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاهها.

پژوهشگاه فرهنگ و معارف 93 ن 3/

هیات و کانون خادم الرضا (علیه السلام) (قم) 59 / 3

آثار کلی (مجامع - دانشگاهها) - ی - 2/آ 3

آحاد (قراءت) 77

آخرالزمان 222/3

آخوند داغستانی، عبد القادر 3/آ 25 / 54

ص: 277

آداب آرایش ریش و مو و ناخن 252/45

آداب المتعلمین 254 /4

آداب تعلیم و تعلم 254 /4

آداب تفسیر 91 /4

آداب تلاوت 80 /8

آداب جامه پوشیدن 252 /4

آداب روایت حدیث 113 /9

آداب سخن گفتن 251

آداب سفر 254 /6

آداب شیخی 288 /4

اباحیه اباضیه

آداب و اعمال (تصوف) 288 /3

آداب و رسوم 256-272

دایرة المعارف ها، اصطلاحنامه ها 256 /1

همایش ها 256 /4

آداب و رسوم زندگی 258

آداب و کیفیت تلاوت 80 / 8

آدم 10 88

آرامش 250 /95

آرایش 198 /6 آ4

آزادی بیان 229 /2

آزادی و اسلام 230 /14

آزر 88/3

آفات زبان 251

آفرینش انسان 232 /4

آفرینش در قرآن 88 /1

آفرینش و اسلام 232 /4

آقاخانیه (فرق) 240 /6

آمدی، علی بن محمد 3 الف 155 /8

آملی، حیدر بن علی 279 /4

آمنه بنت وهب 25 /4

آموزش قرآن 65 /2

آموزش و پرورش - تعلیم و تربیت

آموزش و پژوهش جوانان (کلام) 200 /66

آواز خوانی 232 /82

آیات الاحکام 99

آیات: مکی، مدنی، سفری، حضری 70 /4

آیات، نماز 187 /8

آیات: نهاری، لیلی، شتائی، صیفی 70 /5

آیات و سور - سور و آیات

آئین برهمنی و اسلام 227 /8

آئین بودائی و اسلام 227 /8

الف

اباحه 194

اباحیه 225/35

اباضیه

فرق 242

فقه 184/8

کلام 215/9

الایه 2 الف 9 ف / 175/5

ابتدا 80/2

ابداع (الهیات) 6/218

ابراهیم ادهم 2 الف 3 / 278

ابراهیم پیامبر 3/88

ابراهیم (فرزند پیامبر) 27

ابراهیمیة (فرق) 5/241

ابلیس 88/15

نیز نگاه کنید به شیطان

ابن ابی العاص، عثمان بن ابی العاص 14 الف / 32

ابن ابی بکر، عبدالرحمن 5 الف / 32

ابن ابی عاصم 9 س 3 الف / 22/2

ابن الأثیر، مبارک بن محمد 2 الف / 123

ابن الجلاب، عبيد الله بن الحسين 2الف / 178 / 45

ابن الحاجب، عثمان بن عمر

اصول 2 الف / 155 / 8

فقه 2 الف / 178 / 6

ابن الساعاتي، احمد بن علي

اصول 2 الف / 155 / 8

فقه

ابن الصباغ عبدالسيد بن محمد 2الف / 175 / 5

ص: 278

ابن الصلاح، عثمان بن عبدالرحمن 2الف/6/107

ابن العربي، محيي الدين محمد بن علي 2الف/283

ابن المحاملي، احمد بن محمد 2الف/4/175

ابن المطهر حلي 46/55

ابن المقرئ، اسماعيل بن ابي بكر 2 الف /4/179

ابن الهام، محمد بن عبدالواحد

أصول 2 الف/2/156

فقه 2 الف/5/172

ابن بابويه، ابو جعفر محمد بن علي

حديث

فقه 2الف/5/181

كلام 2 الف/6/209

ابن باديس، عبدالحميد 15 الف/7/233

ابن تيميه، محمد بن الخضر 2الف/65/201

ابن جماعة، بدر الدين محمد بن

ابراهيم 2 الف/7/107

ابن حجر العسقلاني، احمد بن علي 2 الف /108

ابن حجر هيثمي، احمد بن محمد

9ص 2 الف/7/22

ابن حزم اندلسي 154/57

ابن حمزه، محمد بن علي 2الف/7/181

ابن حنبل، احمد بن محمد

حديث 2 الف / 4 / 118

فقه و اصول 2 الف / 5 / 152

مزار 3 / 264

نيز نگاه كنيد به حنبليه

ابن خفيف شيرازي، محمد بن خفيف 5 / 278

ابن خلدون، عبد الرحمن بن محمد

سرگذشتنامه ها 9 س 16 الف / 6 / 22

ابن دحيه، عمر بن حسن

سرگذشتنامه ها 9 ن 17 الف / 55 / 22

ابن شاذان، فضل بن شاذان

كلام و عقايد 2 الف / 3 / 209

ابن سيد الناس، محمد بن محمد

سرگذشتنامه ها 2 الف / 6 / 22

ابن عاصم، احمد بن عمرو 3 الف / 2 / 22

ابن عباس، عبد الله بن عباس 16 الف / 32

ابن عبد الحق، عبد المومن بن عبد الحق

فقه و اصول 7 ت 2 الف / 156

ابن عبد السلام، عبدالعزيز بن عبد السلام

سرگذشتنامه ها 4 ب 18 الف / 55 / 22

ابن عربي، محمد بن عبد الله 279

ابن عطاء الله اسكندري، محمد بن محمد

2الف / 283

ابن فارس، أحمد بن فارس

سرگذشتنامه ها 8 الف 18 الف / 22/4

ابن قدامه، موفق الدين عبدالله بن أحمد

2الف / 179/45

ابن قعقاع، يزيد بن قعقاع 8/76

ابن قيم الجوزيه 2 الف / 201/65

ابن كثير، اسماعيل بن عمر 2الف / 95/5

6ف 2 الف / 22/6

ابن ماجه، محمد بن يزيد 2الف / 118

ابن مجاهد، احمد بن موسى 2الف / 75/3

ابن مسعود، عبد الله بن مسعود 2 الف / 32

ابن مفلح، محمد بن مفلح 2الف / 179/5

ابن هشام، عبدالملك بن هشام 2الف / 22/2

ابو الحسن الأشعري، علي بن اسماعيلي

2الف / 201/45

ابوالحسن خرقاني، علي بن احمد

سرگذشتنامه 2الف / 278 / 8

تصوف 2 الف / 282/6

أبو الخير، عبدالرحمن 17 الف / 233/7

ابو الفضل العباس - عباس بن علي (عليه السلام)

ابو ايوب انصاري، خالد بن زيد 2 الف/32

ابو بصير، عتبه بن اسيد 24 الف/32

ابو بكر صديق - ابو بكر، عبد الله بن ابي قحافه

ابو بكر، عبدالله بن ابي قحافه 29

خطب و كلمات 6/29

كلام 5/223

مزار 5/262

ص: 279

ابوداود، سليمان بن اشعث 16 الف / 54/25

ابوذر الغفاري - ابوذر غفاري، جندب بن جناده

ابوذر غفاري، جندب بن جناده 2 الف / 32

ابوطالب - ابو طالب بن عبدالمطلب

ابوطالب بن عبد المطلب 6 / 25

ابوزيد، نصر حامد 2 الف / 233 / 7

ابو عبيده بن الجراح - ابو عبيده جراح،

عامر بن عبد الله

ابو عبيده جراح، عامر بن عبدالله 25 الف / 32 / 5

ابو عمرو بن علاء 4 / 76

ابولهب 5 / 25

ابوهريره، عبدالله بن عامر 2 الف / 32 / 5

ابو يعقوب سجستاني، اسحاق بن احمد

2 الف / 201/95

اتباع مهدي سوداني 5 / 243

اتحاد (الهيئات) 7 / 217

اتصال (تصوف) 2 / 289

اثبات (تصوف) 4 / 4/289

اثبات خلافت 5 / 223

اثبات خدا 2 / 217

اثبات معاد 1 / 222

اثبات مہدویت خاصہ 224 /4

اثبات مہدویت مطلقہ 224 /2

اثبات واجب 217 /2

اثر - حدیث

اثر قرآن 86 /4

اجارہ 190 /8

اجازات

تصوف و عرفان 288 /44

حدیث

روایت 113 /4

علم الرجال 114 /9

فقہ 167 /4

اجتماع و اسلام 230

اجتماع و قرآن 103 /4

اجتہاد 167 /4

اجتہاد و تقلید (اصول) 167

اجداد پیامبر 24

اجزاء حدیث. برگزیدہ 141 /5

اجزاء قرآن (عربی) 58 /5

اجزاء: احزاب 64

اجسام (کلام) 216 /5

اجماع 161/4

اجمیر (مزارات) 265/52

اجنه 226

اجوبه و اسئله- پرسشها و پاسخها

احادیث

احکام 112/6

اسماعیلیه 139

امامیه اثنا عشریه 128-137

اهل سنت 117-127

خاص (شرح) 145

زیدیه 138

شیعه 128-139

قدسیه 140

قدسیه (اهل سنت) 127/5

متون 117-145

موضوع 111/9

منتخبه 141

نیز نگاه کنید به حدیث

احتجاجات (کلام) 228

احترام و تکریم 254/12

احتساب 254/8

احتکار 190/65

احد 3الف/45/24

احزاب 9خ/24/45

احزاب (تصوف) 288/84

احزاب قرآن. برگزیده ها 58/5

احزاب. اجزاء 64

احسان

اخلاق 250/3

تصوف 289

ص: 280

احسائي، احمد

احقاف 88/24

احكام

أحاديث 112/6

اصول فقه 163

بيع 190/1

سلطانيه 196/7

يمين 193/6

احكام بانوان 189

احكام ديوانى 196/7

احمد بن اسحاق 3الف/5/35

احمد بن حنبلى - ابن حنبلى، احمد بن محمد

احمد بن عمرو بن ابى عاصم - ابن ابى عاصم

احمديه 290/1

احمديه (قاديانيه) 243

احوال شخصيه 189

احوال عرفانى 289/2

احياء موات 191/8

اخباريه (فرق) 239/4

اختصاص قرآن 83/3

اختلاف قرآن 85/8

اختيار (الهيئات) 219/6

اخودود، اصحاب 88/53

اخفاء 80/4

اخفى (عرفان) 286/7

إخلاص 250/6

اخلاق اجتماعى 254

اخلاق النبى (صلى الله عليه وآله وسلم) 3الف 2الف/4/ 22

اخلاق (تصوف) 289

اخلاق اسلامى 246-254

اخلاق حرفه اى 254/9

اخلاق خانوادگى 254/9

اخلاق فردى 250

اخلاق و قرآن 103/3

ادا 78-81

اداء حديث 113/4

ادبيات و اسلام 232/83

ادبيات و حديث 112/8

ادبيات و قرآن 8/84

ادريس، پیامبر 88/22

ادعيه 266-271

ادعيه قرآن 87

ادغام 80/4

ادله 161

ادوار فقه 169/9

ادیان ایرانی و تصوف 281/42

ادیان و فلسفه 281

اذان 186/3

اذکار - اوراد

اذن دخول 254/12

اراده (الهیات) 218/5

ارباع/ 58/5

أربعینات 143

ارتداد 196/5

ارث 197

ارث زنان 197

ارسال رسل 220/2

ارم ذات العماد 88/24

ازارقه (فرق) 242

ازدریة (فرق) 241/8

ازدواج (آداب و رسوم) 258/5

ازدواج در اسلام 230/17

از لیت (الهیات) 218/2

از منه حدیث 110/2

اسامه بن زید 5الف/32

اسباب علم (کلام) 216/15

اسباب ورود حدیث 110/2

اسب سواری 194/7

استاد و شاگرد (اخلاق) 254/4

استتار (تصوف) 289/4

استحسان 161/6

ص: 281

استحلاف 195 /4

استخاره 272 /5

استخاره باقرآن 272 /5

استسقاء، نماز 187 /9

استصحاب 161 /8

استصلاح 161 /7

استعاذه 272 /7

استعاره قرآن 83 /2

استعمار و اسلام 231 /4

استغنا (تصوف) 289 /6

استفتاء (اصول) 167 /8

استنباط 163 -167 /8

اسحاق، پیامبر 88 /34

اسحاقیه (فرق) 239 /7

اسراء 196 /2

اسرار عبادات 185 /1

اسراف 250 /35

اسرائیل 88 /35

اسرائیلیات (تفسیر) 91 /8

اسقاط 190 /74

اسلام

- آثار کلی (درباره) 11
- آثار کلی - اختصاصی 11/5
- آینده نگری 11/5/9
- افکار عمومی 7الف/11/5
- اندیشه 77الف/11/5
- اندیشه نو 8الف/11/5
- پوشاک روحانیت 9پ/11/5
- تلویزیون 8ت/11/5
- جهانی بودن 9ج/11/5
- زندگی معنوی 9ز/11/5
- در کشورهای اسلامی (مجموعه چندکشور) 14/7
- در مناطق مختلف جهان 14/5
- در مناطق مختلف 19-15
- تاجیکستان 15/45
- قزاقستان 16/33
- قفقاز شمالی 16/34
- کره شمالی 16/35
- کره جنوبی 16/35
- بخارا 16/916
- خان نشین 16/916
- برونئی 16/92

منطقه اقیانوس هند 16/927

چین 16/93

خوارزم 16/95

ژاپن 16/97

کشورهای عربی 16/975

میانمار 17/98

آلمان 17/15

اسپانیا 17/2

انگلستان 17/28

ایتالیا 17/29

بالکان 17/3

بلغارستان 17/35

بوسنی و هرزگوین 17/37

روسیه 17/45

فرانسه 17/7

یوگسلاوی 17/85

اتیوپی 18/93

غنا 18/96

کنگو 18/97

نیجریه 18/98

نیجریه 98/18

در میان نژادهای گروهها، قبایل و غیره [20-]

شیعه در مناطق مختلف 75/11

دفاعیه ها 228/4

ردیه ها 228/2

فلسفه 13

اسلام شناسان 57

اسلام شناسی 11

اسلام و آزادی 230/14

اسلام و آفرینش 232/4

اسلام و ادبیات 232/83

ص: 282

اسلام و ادیان دیگر 227

اسلام و ارتش 231/65

اسلام و اساطیر 232/85

اسلام و استعمار 231/4

اسلام و اقتصاد 230/2

اسلام و آگزیستانسیالیسم 232/3

اسلام و امپریالیزم 231/4

اسلام و انقلاب 231/45

اسلام و اومانیزم 232/25

اسلام و بایبگری و بهائیکری 227/9

اسلام و بانکداری 230/22

اسلام و برده داری 230/15

اسلام و بودایی و برهمنایی 227/8

اسلام و بهداشت 232/6

اسلام و پزشکی 232/6

اسلام و پول 230/22

اسلام و تجدید حیات فکری 229

اسلام و تصوف 281/1

اسلام و تصویرگری 232/86

اسلام و تعدد زوجات 230/17

اسلام و تعلیم و تربیت 230/18

- اسلام و تکنولوژی 232/5
- اسلام و تمدن اروپایی 229/3
- اسلام و تمدن جدید 229/3
- اسلام و تمدن غرب 229/3
- اسلام و تنظیم خانواده 230/17
- اسلام و جمهوریت 231/2
- اسلام و جنبشهای اصلاح طلبانه 229
- اسلام و جنگ 231/6
- اسلام و جوانان 230/165
- اسلام و حقوق 230/1
- اسلام و حیوان 230/157
- اسلام و خانواده 230/17
- اسلام و خلقت 232/4
- اسلام و دادگستری 230/12
- اسلام و داروینیسیم 232/4
- اسلام و دانش 229/2
- اسلام و دموکراسی 230/14
- اسلام و دنیوی گرای 231/4
- اسلام و رسانه های گروهی 230/145
- اسلام و روانشناسی 232/65
- اسلام و زبان 232/83

اسلام و وزن 230/172

اسلام و زراعت 232/7

اسلام و زردشتیگری 227/5

اسلام و سرگرمی ها 232/88

اسلام و سرمایه داری 230/3

اسلام و سلطنت 231/2

اسلام و سوسیالیزم 230/5

اسلم و سیاست 231

اسلام و شعر 232/84

اسلام و صابئین 227/6

اسلام و صلح 231/6

اسلام و صهیونیسم 231/25

اسلام و طب 232/6

اسلام و طبیعت 230/155

اسلام و عدالت 230/12

اسلام و عقاید جدید 229

اسلام و عقاید و ادیان عرب

جاهلیت 227/8

اسلام و علوم 232

اسلام و علوم و عقاید جدید 229

اسلام و فلاحت 232/7

اسلام و فلسفه 232/1

اسلام و فنون 232

اسلام و فنودالیزم 230/4

اسلام و قانون 230/1

اسلام و کاپیتالیزم 230/3

اسلام و کار 230/13

اسلام و کامپیوتر 232/5

اسلام و کشاورزی 232/7

اسلام و کمونیزم 230/6

ص: 283

اسلام و ماتریالیزم 232/2

اسلام و مادیگری 232/2

اسلام و مالکیت 230/3

اسلام و مالیات 230/25

اسلام و مأنویت 227/9

اسلام و مجسمه سازی 232/86

اسلام و محیط زیست 230/155

اسلام و مدیریت 232/67

اسلام و مذاهب فلسفی 232/1

اسلام و مردان 230/173

اسلام و مسائل اجتماعی 230

اسلام و مسائل اقتصادی 2/230

اسلام و مسائل جدید 229

اسلام و مسکن 230/175

اسلام و مسیحیت 227/3

اسلام و مشاغل 230/135

اسلام و مشروطیت 231/2

اسلام و معرفت 229/2

اسلام و ملی گرایی 231/3

اسلام و منابع 230/155

اسلام و موسیقی 232/82

- اسلام و نژادپرستی 230/16
- اسلام و نقاشی 232/86
- اسلام و ورزش 232/87
- اسلام و هندوئیسم 227/85
- اسلام و هنر 232/8
- اسلام و یهودیت 227/2
- اسلم بن عمرو ترکی 5الف/42
- اسماء حسنی 219/9
- اسماء خدا
- عرفان 286/6
- کلام و عقاید 218
- اسم اعظم 219/94
- اسماعیل 88/33
- اسماعیلیه
- اصول فقه 160/5
- سرگذشتنامه 5/56-9/56
- سرگذشتنامه (فقها) 32-154/3
- فرق 240
- فقه 184/4
- کلام 215
- اسماعیلیه الموت 240/7

اسم جلاله 219/92

اسناد (حدیث) 111

اسئله و اجوبه 12

اشاره (اصول) 165/7

اشاعره

فرق 238

کلام 204-206

اشباه و نظایر (فقه) 169/3

اشتراک (اصول) 164/7

اشتقاق 164/75

اشراط الساعه 222/3

اشراق و تصوف 281/7

اشربه 194/1

اشعری، زکریا بن آدم 46الف/ 201/45

اشکال قرآن 73/2

اصالت وجود و اسلام 232/3

اصحاب

أخدود 88/53

حسین - یاران حسین

رس 88/26

فیل 88/77

قریه 88/74

کهف 88/75

اصطلاحات صوفیه 274/3

اصلاحات دین 233

اصلاح طلبان 233/3 - 233/2

اصول اربعمائه 128

اصول دین 216

اصول عقاید فرق شیعه 244-239

ص: 284

اصول فقه 155-167

اصولی فقه 155-167

اصول فقه سنت 155/2-157

اصول فقه شیعه 158-160

اسماعیلیه 160/5

جعفری 158-159

اصول و فروع 216

اصولیه (فرق) 239/3

اضحی، عید 259/3

اضحیه (حج) 188/8

اطعمه و اشربه 194/1

اطفال، تربیت و حقوق 253/4

اطلاق و تمیید 164/4

اطلسها 6

اطناب قرآن 83/4

اطوار سبعة قلبیه 286/7

اطوار و لطائف سبعة 286/7

إظهار 80/4

اعانه

اخلاق 250/3

فقه 193/4

اعتكاف 188 /2

اعجاز قرآن 86

اعجام قرآن 73 /2

اعداد در قرآن 71 /4

اعراب قرآن 82 /8

اعراض (كلام) 216 /5

اعراف (كلام) 222 /65

اعلام (حديث) 113 /4

اعلام جغرافياي قرآن 103 /9

اعلام قرآن 87 /8

اعمال السنه 266

اعمال و مستحبات شبيهات خاص 259

اعیاد 259

اعیاد ثابتہ 286 /6

افتاء و استفتاء (اصول) 167 /8

افتراء 250 /2

افراط و تفريط 225 /37

افساد في الأرض 7 الف /6 198

افضل، امامت 223 /4

افضلیت

أبو بكر 223 /5

پيامبر 221 /3

علي بن أبي طالب 223 /5

افضليت امام 223 /4

افعال 218

افعال عباد (الهيأت) 219 /4

افغانستان (مزارات) 265

افلاس 190 /4

اقامه 186 /3

اقتصاد و اسلام 230 /2

اقتضا (اصول) 165 /7

اقرار 195 /5

اقسام الحديث 111

اقلاب 80 /4

اقليتها 227

اقوام 253 /8

اكبريه 290 /2

اكل

اگزيستانسياليزم و اسلام 232 /3

الأحكام في أصول الأحكام 3 الف 8 آ 155 /8

التقاط 191 /9

الحاد 225 /3

الفاظ (اصول) 164

الهام (اصول)

علم 216/15

نبوت 220/3

الهيات 217-319

الهيات وقرآن 103/1

الياس 88/45

اليسع 88/46

اماكن مقدسه، ريارت 262-265

ام البنين 75الف/2/52

ص: 285

امامان دوازده گانه 36/51

امام الحرمین، عبدالملک بن عبدالله

8الف/ 150/5

4و5 الف/ 155/6

امام اول - علی بن ابی طالب

امامت 223

امامت افضل 223/4

امام جعفر صادق - جعفر بن محمد الصادق

امام حسن - حسن بن علی

امام حسن عسگری - حسن بن علی العسکری

امام حسین - حسین بن علی

امام رضا - علی بن موسی الرضا

امام زادگان 53

امامزاده 262-265

امام زمان - محمد بن حسن المهدی

امام زین العابدین - علی بن حسین

امام علی النقی - علی بن محمد النقی الهادی

امام غائب - محمد بن حسن المهدی

امام محمد باقر - محمد بن علی الباقر

امام محمد تقی - محمد بن علی التقی

امام موسی کاظم - موسی بن جعفر الکاظم

امامیه اثنا عشریه

أحادیث 128-136

سرگذشتنامه 55/2 - 55/3

فرق 239/2

فقهه 181-181/5

فقهها 153/1 - 153/5

کلام 209 - 213/6

دفاعیه ها 213/5

ردیه ها 212

متکلمان 201/71

امانت

اخلاق 250/65

فقهه 192

امپریالیزم و اسلام 231/4

امتناع (کلام) 216/2

امثال حدیث 112/7

امثال قرآن 84/4

امدادرسانی 75 الف/6 198

امر بمعروف

فقهه و اصول 196/6

كلام و عقايد 226 /4

امر بين الأمرين (الهيئات) 219 /6

امر و نهى (اصول) 164 /5

ام سلمه بنت حذيفه 26 /15

ام سليم، رميصاء بنت ملحان 76 الف / 32 /5

ام فروه (سلام الله عليها) 78 الف / 52 /2

امكان (كلام) 216 /2

ام كلثوم بنت على (سلام الله عليها) 8 الف / 52 /2

امكنه حديث 110 /2

امنيت 77 الف / 198 /6

امنيت ملى 231

اموال دولتى 8 الف / 198 /6

امور عامة (كلام) 216 /2

أمهات المؤمنين 26

اميت 3 / 221

اميد- رجا

امير المؤمنين على - على بن ابى طالب

امين بليانى، محمد بن على 4 / 279

اناشيد 8 / 271

انبياء اولوالعزم 7 / 220

الانجم الزاهرات على حل الفاظ الورقات في

اصول الفقه الانجم الزاهرات 3 ن 2 م / 156 / 2

انجمنها - سازمانها و انجمنها

انجيل و قرآن 89 / 6

اندرزهای قرآن 65

اندوه 250 / 95

اندیشه و تفکر 229

انس (تصوف) 289 / 2

انساب 53 / 7

انسان

ص: 286

اصل 233/4

عرفان 286/8

كلام 226/2

انسان كامل 226/2

انسانى، على 8الف/6/261

انسجام اسلامى 233/5

انشاء قرآن 83/5

انصار (فرق) 243/5

انصارى، عبدالله بن محمد 278/8

انصارى، مرتضى بن محمد امين 8الف/5/153

انصاريه 290/5

اوراد

آداب و رسوم 266-271

تصوف و عرفان 288/84

انصارى همدانى، محمد جواد 280/8

انطون، فرح 8الف/7/233

انفاق 250/3

انقلاب اسلامى 231/45

اوجز السير لخير البشر 8الف/18الف/4/22

اورشليم 262/3

اوراق بهادار 82الف/6/198

اوراق قرضه 83 الف/6/198

الأوزاعي، عبدالرحمن بن عمرو

طبقات و تراجم فقها 154/52

فقه مذاهب 180

اوزاعي (فقه) 180

اوستا و قرآن 89/7

اوقات عبادات 185

اوقات نماز 186/6

اولاد، تربيت و حقوق 253/4

اولوالعزم، انبياء 220/7

اوليا

عرفان 287

كلام و عقايد 223/8

اويس قرنى 8 الف/5/35

اويسيه 290/3

اهل حديث

فرق 238/5

كلام 207/5

اهل حق (صوفيه) 955-293/95

اهل حق (فرق) 241/4

اهل ذمه 196/4

اهل سنت 54/1

اهل كتاب (اصول فقه) 162/4

اهل مدين 88/37

اهليت (اصول) 163/7

ايام الله 259

ايتارگرى 250/3

ايجاز قرآن 83/4

ايران (مزارات) 264

ايقاعات 189-193

ايكه 88/37

ايلاء 189/84

ايمان 225

ايمان و عهدود 193/5

ائمہ اثنا عشر 36/5-51

داستان ها در باره 9

مباحث خاص 4/36

احاديث 3الف/4/36

شهادت 9ش/4/36

مصائب 6م/4/4/36

معجزات 64م/4/36

مناظره ها 9ن/4/36

نیابت 9/4/36

ائمه و اولیاء، وفات 1/260

اینترنت 11/624

ایوب 58/88

ب

بایه 300-395

تفسیر 101

باده گساری 2/252

ص: 287

باران، نماز 187/9

بازاریابی چند سطحی 15ب/6/198

بازرگانی (اخلاق) 254/65

باشگاههای اسلام - سازمانها و انجمنها

بازیهای شاد 232/88

باطنیه-اسماعیلیه

باقر العلوم 44

بانک و بانکداری 2ب/6/198

بتریه (فرق) 239/6

بحرانی، هاشم بن سلیمان 97

بخارا (زارات) 265/2

بخشایش - عفو

بخشش 250/3

بخل 250/3

بدایه السؤل فی تفضیل الرسول

4ب18 الف/ 22/5

احزاب 9خ/ 45/24

بدر 4ب/ 24/45

بدعت و بدعتگذاران 225/4

بداء (الهیات) 218/44

بدویه 290/1

بديع قرآن 83/9

بديع قرآن 9/83

بذل (تصوف) 289

برابری 254

برات، شب 259/6

برادری 254

بریلویه 4ب/ 244

برده داری و اسلام 230/15

برزخ 222/24

برغوثیه (فرق) 237/6

برکاتیه 290/38

البرهان في تفسير القرآن 97

برهانیه 291/3

برهمایی و اسلام 227/8

بزرگداشت صحابه 223/7

بسط (تصوف)

بسم الله الرحمن الرحيم 101/8

بسیجیان 254/5

بشریه (فرق) 237/2

بصر (الهیات) 218/7

بصیرت 286/2

بعث 222/5

بعثت، عيد 259/4

بغاة 196/5

بغداد (مزارات) 263/3

بقا (الهيئات)

تصوف و عرفان 289/2

كلام و عقايد 218/2

بقيع (مقابر) 262/7

بكتاشيه 290/4

بكره

فرق 237/8

كلام 203/9

بلاد مغرب (مزارات) 265/7

بلاغت قرآن 83

بلاغت و حديث 112/8

بلال بن رباح 8ب/5/32

بلقيس 88/5

بلوغ 8ب/198/6

بلوغ و تكليف

آداب و رسوم 258/45

بناء، حسن 9ب/233/7

بندگان، افعال 219/4

بنی اسرائیل 88/54

بنی اسرائیل و موسی 88/4

بودائی و اسلام 8/227

بودائی و تصوف 281/6

بوس 198/6 الف/85

بوطی، محمد سعید رمضان 233/7 ب/93

بهاء الدین ولد، محمد بن حسین 279/2

بہائیگری و اسلام 227/9

ص: 288

بہائیہ 300-395

بہجہ المحافل في السير والمعجزات والشمائل

9ب2ع/22/7

بہداشت و اسلام 6/232

بہداشت و قرآن 103/5

بہرہ 6/190

بہرہ (فرق) 240/4

بہشت 222/65

بہشتی، محمد 934ب/7/233

بہی، محمد 94ب/7/233

بی بی شہر بانو 9ب/2/52

بیت المقدس 262/3

بید آبادی، محمد بن محمد رفیع 280/2

بیضاوی، عبداللہ بن عمر 9ب/5/150

بیع 190/7-190/1

بیعانہ 190

مسائل مستحدثہ 87ب/6/198

بیعت 223/5

بیقونیہ، طہ بن محمد 9ب/6/108

البیقونیہ 9ب/6/108

بیم - خوف

بیمه 9ب/6/198

بینات 49ب/18/6

بین المنزلتین 2/225

بیوع 190-192

بیومیه 290/6

بیهقی، احمد بن حسین 9ب/5/122

پ

پادشاهی (اخلاق) 9/254

پاسخها و پرسشها 12

پاکدامنی 250/55

پاکستان (مزارات) 265/4

پایگاههای اطلاعاتی 11/624

پدر و مادر، پیامبر 24

پدر و مادر، حقوق 253/6

پرده کعبه 188/9

آداب و رسوم 262/2

پرستاری 4پ/6/198

پرسشها و پاسخها

اسلام 12

جوانان و نوجوانان 7/7

فتاوی

امامیہ 9/ 183

جعفری 9/ 183

حنبللی 9/ 189

حنفی 5/ 174

شافعی 8/ 177

مالکی 9/ 178

فقہ و اصول 74/ 147

قرآن 2/ 65

کلام 66/ 200

پرسہ (تصوف) 9/ 288

پرگویی 7/ 251

پرهیزکاری 55/ 250

پزشکی 43پ/6/ 198

پزشکی و اسلام 2/ 232

پزشکی و قرآن 5/ 103

پنج تن 36

پوشاک 86پ/6/ 198

پول 87پ/6/ 198

پیامبر اسلام - محمد بن عبداللہ، پیامبر اسلام

پیامبری - نبوت

پیر 4/ 288

پیر پالاندوز، محمد عارف 279/8

پیر جمالیه 290/7

پیشگوئیهای حضرت محمد 24/5

پیشگوئیهای قرآن 86/2

پیشه وری (اخلاق) 65/254

پیمانها و عهدنامه ها 6/24

پیوند اندام و بافتها 9/6/198

ص: 289

ت

تابعیت 169/8

تابعین 35

تأثیر رسانه های گروهی بر اشاعه نماز 186/2

تاریخ

اخلاق اسلامی 247

اسلام 14

تصوف و عرفان 275

تفسیر 92

حدیث 106/5

در قرآن 103/8

علم قراءت و تجوید 80/9

فرق اسلامی 236

فقه و اصول 148

قرآن 72

کلام 200/8

تاریخ الخمیس فی أحوال انفس نفیس

ت2 22/7/9

تاریخ تعزیه 260/5

تاریخننگاری 13/5

تاریخ و قرآن 103/8

تازه کیشان شیعه (مستبصرون) 239

تازه کیشان مسلمان 228 /6

تألف (تصوف) 289

تأمین اجتماعی 230

تأمین اجتماعی (اخلاق) 254

تأویل 91 /2

تأویل احادیث 112 /2

تبرک 226 /65

تبلیغات (اسلام) 2ت /5 /11

تبلیغات رادیویی 11 /622

تبلیغات تلویزیونی 11 /623

تبلیغات سایر رسانه ها 11 /623

تبلیغات نماز 186 /2

تبوک 2ت /45 /24

تجارت (اخلاق) 254 /65

تجدد 229

تجدید حیات فکری اسلام 229

تجريد (تصوف) 4/289

تجری (اصول) 167 /3

تجزی (اصول) 163 /4

تجسیم (الهیات) 217 /6

تجلی (تصوف) 217/4

تجوید 78-81

تحقیق (قرآن) 65/3

تحلیف 195/4

تحمل و اداء حدیث 113/4

تخفیف 6/80

تخلفات اداری 230/1

تداخل 8/166

تدبیر 193/9

تدفین و تکفین - کفن و دفن

تذکیر 261/4

تراجم صوفیه 278-280

تراجم و طبقات - طبقات و تراجم

تراجیح و تعادل (اصول) 166/8

تراویح، نماز 187/7

تربت حسینی 186/5

تربیت و اسلام 230/18

تربیت و حقوق کودکان 253/4

تربیت قرآن 72/4

ترتیب 166/6

ترتیل در قرآن 80/87

ترجمه های قرآن 66-58/7

ترقیق 80/6

ترکستان (مزارات) 265

تروریسم 4ت/6/198

تزئین مقابر 162

تسامح 2/163

تسمیت عاطس 12/254

تساهل و تسامح 1/254

تسهیل 80/6

ص: 290

- تشبیه (الهیات) 217/6
- تشبیه قرآن 83/2
- تشبیه (کلام) 217/6
- تشدید 217/6
- تشکیلات دیوانی، اداری 196/7
- تشیع و تصوف 281/2
- تصوف 288-289
- تصوف افراطی 276/4
- تصوف تندرو 276/4
- تصوف سنتی و معتدل 276/2
- تصوف فلسفی 276/6
- تصوف (مآخذ) 281
- تصوف و آئین برهمنایی 281/6
- تصوف و آئین بودائی 281/6
- تصوف و ادیان 281
- تصوف و ادیان ایرانی 281/42
- تصوف و اسلام 281/1
- تصوف و تشیع 281/2
- تصوف و زردشتیگری 281/44
- تصوف و شریعت 288/82
- تصوف و عرفان 274-295

تصوف و غنوصیه 281/8

تصوف و فرهنگ ایرانی 281/42

تصوف و فرهنگ هندی و بودائی 281/6

تصوف و فلسفه 281

تصوف و فلسفه اشراق 281/7

تصوف و فلسفه ایرانی 281/42

تصوف و فلسفه نوافلاطونی 281/7

تصوف و فلسفه هندی و بودائی 281/6

تصوف و گنوسیسم 281/8

تصوف و مانویت 281/5

تصوف و مسیحیت 281/4

تصوف و یهودیت 281/3

تصویر (فقه) 194/5

تصویرگری و اسلام 232/86

تعادل و تراجیح 166/8

تعارض 166/8

تعارض ادله (اصول) 166/6

تعالیم قرآن 65

تعدد زوجات و اسلام 230/17

تعزیر 195/6

تعزیه خوانی 260/5

تعزیه نامه ها (260 /7)

تعصیب 197 /5

تعظیم صحابه 223 /7

تعقیبات نماز 186 /85

تعلیم و تربیت جوانان و نوجوانان 7/5-7/7

تعلیم و تربیت، روشها 7 /2

تعلیم و تربیت و اسلام 230 /18

تعلیم و تعلم، آداب 254 /4

تعلیمیه - اسماعیلیه

تعویذ 272 /7

تفاسیر 92-102

تفاسیر بایه 101

تفاسیر سوره آیات 102 /1-102 /986

تفاسیر عرفانی 100

تفاسیر اهل سنت 92-98

تفاسیر شیعه 92-98

تفاسیر فقهی 99

تفاسیر قادیانیه 101 /4

تفاسیر (مأثور و غیر مأثور) 92-98

تقال 272 /5

تفتیش عقاید 225 /3

تفخيم 80/6

تفرقه (تصوف) 289/4

تفريح 232/88

تفسير 90

تفسير به رأی 91/52

تفسير به مأثور 91/53

تفسير (روش ها) 91/5

تفسير (علم) 91

تفسير (متون) 92/102

ص: 291

تفسير (مجموعه مقاله ها) 90

تعويض (الهيأت) 219 /6

تفسير الوصول إلى قواعد الأصول 7 ت 2 الف/156

تفكر دينى 229

تقديم و تأخير 83 /9

تقريب مذاهب اسلامى 233 /1

تقرير رسول 161 /35

تقلب 7 ت/ 198 /6

تقليد (اصول) 167 /6

تقوى 250 /55

تقيه 226 /5

تكامل انسان 232 /4

تكايا

آداب و رسوم 261

تصوف و عرفان 288 /6

تكليف (بلوغ) 258 /45

تكنولوژى و اسلام 232 /5

تكوين (الهيأت) 218 /6

تكيه - تكايا

تلاوت (آداب و كيفيت) 80 /8

تلاوت (ثواب) 80 /85

تلفیق الحدیث 110/6

تلقیح مصنوعی 8ت/198/6

تلوین (تصوف) 289/4

تمدن اروپایی و اسلام 229/3

تمدن اسلامی - D

تمدن غرب و اسلام 229/3

تمکین (تصوف) 289/4

تملق 251/5

تمیم داری، تمیم بن اوس 8ت/5/32

تناسب آیات و سور 8/71

تناسخ 222/8

تناقض قرآن 8/855

تنظیم خانواده و اسلام 230/17

تواضع

اخلاق اسلامی 250/4

تصوف و عرفان 289

توبه

تصوف و عرفان 289/2

کلام و عقاید 225/7

توبه کاران 225/7

توحید

تصوف 289/6

كلام و عقايد 217/4

تودد (تصوف) 289

تورات و قرآن 89/5

تورم 9ت/ 198/6

توسل به انبيا و ائمه و اوليا 226/6

توضيح المسائل 183/9

توفيق (الهيئات) 219/1

توكل 225/2

توكل (تصوف) 289/2

تولى 196/65

تومنيه (فرق) 237/3

تهذيب نفس

تصوف و عرفان 288/5

تهور 250/1

تيجانيه 290/654-659

تيراندازى

أخلاق اسلامى 252/5

فقه 194/7

تيمم 185/7

ث

ثروت 2/ 230

ثعلبه بن حاطب 7/ 32/5

ثقات حدیث 4/114

ثلاثیات حدیث 5/ 141

ثمامیه (فرق) 2/ 237

ثمود 25/ 88

ثنائیات حدیث 87/ 141/5

ص: 292

ثواب 222 /6

ثواب تلاوت قرآن 80 /85

ثوبانيه (فرق) 237 /3

ثورى (فقهه) 180 /1

ج

جاحظيه (فرق) 237 /2

جادو و جادوگرى 226 /75

جاروديه (فرق) 239 /5

جاسوسى 231

جالوت 88 /47

جامع البيان في تفسير القرآن 93

جامع الزيتونه 7 /42

جامعه كبيره (زيارت) 271 /2

الجامع في السنين والآداب والمغازى و

التاريخ ج2 16 الف /4 /22

جامعه مدنى 230

جامه پوشيدن 252 /4

جاه طلبى 250 /5

جبايه (فرق) 237 /2

جبر و اختيار (الهيأت) 219 /6

جبروت (عرفان) 286 /8

جبریه

فرق 237/4

کلام 203/5

جنین 250/1

جبهه 2/ج 198/6

جیره 185/7

جدل قرآن 87/5

جرائم امنیتی 195/3

جرائم جنسی 189/55

جرائم سیاسی 195

جرائم قابل گذشت 6/195

جرح و تعدیل 114/2

جزری، محمد بن محمد 4/ج 22/65

جزوه های قرآن 58/5

جزوه ها و برشورها (کلی) 8

جزیه 194/4

جسم (کلام) 216/5

جسد مثالی 222/1

جشن تکلیف 258/45

جشن ها 259

جعاله 191

جعفر بن محمد الصادق 4-1/45-45

مزار 262/7

جعفری

أصول فقه 158-159

تفاسیر فقهی 99/6

فقه 181-183/9

فقهها 153/5-153/1

جغرافیا

اسلام 6/5

قرآن 103/9

کشورها 15-19/8

جفر - BF

جماعت، نماز 187

جمالیه 290/7

جمع بین دلیلین (اصول) 166/9

جمع (تصوف) 289/4

جمع حدیث 113/1

جمع و ترتیب قرآن 72/4

جمع و قصر، نماز 187/4

جمعه 259/1

جمعه، نماز 187/5

جموع (اصول) 164/6

جمهوريت و اسلام 231/2

جن 226/3

جنابت، غسل 185/6

جنازه 185/9

جنايات 195/3

جناز 185/9

جنش های اصلاح طلبانه 233

ص: 293

جنبه های اجتماعی نماز 186

جنبه های روانی نماز 186

جنبه های اخلاقی نماز 186

جنت 222/65

جنگ 196

جوامع السیره النبویه : ج 2 الف/ 22/45

جوامع حدیث

جوانان و نوجوانان، تعلیم و تربیت 7/5 - 7/7

جوانمردی 294

جواهر - جوهر

جواهر مجردة (کلام) 216/5

جوشن صغیر (دعا) 268/6

جوشن کبیر (دعا)

جون بن حوی 9/ج 42/4

جوهر

عرفان 286/5

کلام 216/5

جهاد 196

جهانگردی 9/ج 6/198

جهانی شدن 231

جهل 226/3

جهمیه

فرق 237/5

کلام 203/6

جهنم 222/65

چ

چاپ قرآن 65/9

چاپلوسی 251/5

چشتیه 290/8

چشم زخم 5/چ/ 272/8

چهارده معصوم

سرگذشتنامه 36

داستان ها درباره 9

حکایتها درباره 9

کلمات قصار - احادیث شیعه

چهل حدیث 143

ح

حادث - حدوث

ابو ایوب انصاری 2الف/ 32

حارث محاسبی، حارث بن اسد 278/3

حارثیه (فرق) 239/7

حافظان - حفاظ

حاكم (اصول) 163/5

حاكم شرع (اخلاق) 254/7

حال، علم 286/1

حبيب بن مظاهر 2/ح 32/5

حبه القلوب 286/7

حب دنيا 250/5

الحبشي، بلالي 8/ب 32/3

حج 188/8

حجاب 230/17

مسائل مستحدثه 3/ح 198/6

حجاز، مزارات 262/4

حجامة 232/6

حجه بن الحسن العسكري - محمد بن حسن المهدي

حجه الوداع 223/5

حجتي کرمانی، علی 3/ح 233/7

حجر 190/3

حجر الاسود 262/2

حجر اسماعيل 262/2

حجيت 161/22

اجماع 161/42

سنت 161/33

قياس و عقل 161 /52

حد 195 /6

حدوث

خلق قرآن 218 /9

كلام 216 /2

حدود 195 /6

ص: 294

حدود و ديات 195

حديث

أخلاق 248

تاريخ 106/5

تعريف 110

سازمانها و انجمنها 106/3

سرگذشتنامه ها 116-115

علم 116-107

غريب اللغات 106/2

فهرستها 106

كتب أو بيعه (شيعه) 128/8

كشوف الحديث 106

متون 145-117

منتخبات موضوعى 117/25

واژه نامه 106/2

حديث احب حبيبك هوناما 3الف/145

حديث اختلاف امتى رحمه 33الف/145

حديث استخلاف 145

حديث اقتدا 7الف/145

حديث باب مدينه العلم 145

حديث ترييع 4ت/145

حديث ثقلين 7ث/145

حديث سلسلة الذهب 8س/145

حديث غدیر 4غ/145

حديث و ادبيات 8/112

حديث و بلاغت 8/112

حديث و مباحث لغوی 8/112

حذيفه بن يمان 4ح/32/5

حرام (اصول) 3/163

حربية (فرق) 7/239

حر رياحی 4ح/42/4

حرص و طمع 5/250

حروف مقطعه 6/71

حرف ربط (عطف) 6/83

حروفیه 9/290

حریم گذر 4ح/6/198

حزقیال 59/88

حساب 6/222

حسبت 8/196

حسبه (اخلاق) 8/254

حسد 3/250

حسن (حديث) 4/111

حسن بصری 278/3

حسن بن علی 40/6-4

صحیفه الحسن 3ص 47ح/ 267/1

مزار 262/2

حسن بن علی العسکری 4-50/1-50

مزار 263/45

حسن و قبح عقلی 219/7

حسن و قبح عقلی و شرعی (الهیات) 219/7

حسین بن علی 42-41

تاثیر عاشوراء 76-41

تعزیه نامه ها و کتابهای نوحه 260/7

رجزخوانی اصحاب امام حسین 41/53

فرزندان 41/65

مباحث دیگر 41/76

مراسم عزاداری و تعزیه خوانی 260/3

مزار 263/2

یاران 42-42/4

حرف جر در قرآن 82/8

حسینیه ها 261

حشر و نشر 222/5

حصر قرآن 83/3

حضانت 189/9

حضرات خمسہ 286/8

حضرت انسان (عرفان) 286/8

حضرت رسول - محمد بن عبد اللہ پیامبر اسلام

حضرت زہرا 27/2

حضرت علی - علی بن ابی طالب

الحضرمی، یعقوب بن اسحاق 76/9

حضری (آیات) 70/4

ص: 295

حضور قلب (نماز) 186/2

حظر و اباحه 194

حفاظ

حديث 115-116

حفصة بنت عمر 17/26

حفاظ قرآن 80/9

حفظ حديث 113/8

حفظ قرآن 80/8

حق مولف 7/ح 198/6

حقوق

استاد 254/4

بين الملل اسلامي 169/8

پدر و مادر 253/6

جزا 195

خدمتگزاران 254/5

خويشان 253/8

دوستان 254/2

زوجين 253/2

شيخ 288/4

فرزندان 253/4

مسلمانان 254/1

همسایگان 254/3

حقوق اداری 196/7

حقوق بشر 230/1

حقوق بشر (فقه) 733/ح/6/198

حقوق بین الملل 230/1

حقوق و اسلام 230/1

حقیقت ایمان 225/2

حقیقت محمدیه 287/3

حقیقت و مجاز

اصول فقه 165/4

قرآن 83/1

حکایت ها و داستانها درباره پیامبر 24/8

حکایت های اخلاقی 249/9

حکایت های مذهبی 9

حکم (اخلاق) 249

حکم برائت 163/3

حکم تکلیفی 163/3

حکم حکومتی 8/ح/6/198

حکم وضعی 163/4

حکومت، احکام 196/7

حلبی، علی بن ابراهیم 9س8/ح/75/22

حلقات (عرفان) 288

حلم (تصوف) 289

حلول (الهیات) 217/7

حمراء الاسد 8ح/ 45/24

حمزه بن حبيب 76/5

حمزه بن عبدالمطلب 25/7

حمیده مصفاه 8ح/ 2/52

حنبلیه

تفاسیر فقه 5/99

سرگذشتنامه ها 54/9 - 54/8

فرق 7/236

فقه 179 - 179/8

فقها 152 - 152/5

حنظله بن ابی عامر 9ح/ 32/5

حنفاء و اسلام 227/7

حنفی، حسن 9ح/ 233/7

حنفیه

تفاسیر فقهی 95/2

سرگذشتنامه ها 54/3 - 54/2

فرق 236/4

فقه 171 - 174/5

فقها 149/5 - 149/2

حنين 9ح/45/24

حواس (كلام) 216/15

حواله 192/2

حوربان 222/65

حوزه علميه اهل سنت گلستان) 7/475

حوزه علميه خراسان 7/44

حوزه علميه دزفول 7/45

ص: 296

حوزه علمیه قم 7/47

حوزه علمیه گرگان 7/475

حوزه علمیه مروی 7/43

حوزه علمیه مشهد 447/7

حوزه علمیه مصر 7/482

حوزه علمیه هند 7/487

حوزه علمیه یمن 488/7

حوزه های علمیه 7/4

حوزه های علمیه خاص 49-7/41

حیا

اخلاق 250/2

تصوف 289/2

حیات (الهیات) 218/7

حیرت (تصوف) 289/6

حیض 185/6

حیل، مسائل 198

حیوان ها 9ح/6/198

خ

خابطیه (فرق) 237/2

خاتمیت 221/2

خاص قرآن 85/3

خاكسارى - تواضع

خاكسارىه 291 /1

خالقيت (الهيأت) 218 /6

خالد بن وليد 2 /خ 33

خالدیه (فرق) 237 /3

خاموشى 251 /7

خاندان پیامبر 25

خانقاهها 288 /6

خانواده، اخلاق 288 /2

خانواده و اسلام 230 /17

خبر - حديث

خبر صادق (كلام) 216 /15

خبر قرآن 83 /5

ختان 258 /4

ختم 288 /84

ختنه 258 /4

خجالت 2 /250

خدا، اثبات 217 /2

خدا، شناخت 217 /8

خدا و انسان 226 /2

خدمت (تصوف) 288 /5

خدمات اجتماعی 230

خدمات اجتماعی (اخلاق) 254

خدمتگزاران 254/5

خدیجه بنت خویلد 26/2

خراج 196/3

خرافه های مذهبی 4/272/8

خرقانی، ابوالحسن علی بن احمد 2/278/8

خرق عادات (عرفان) 4/287

خرقه 4/288

الخرقی، ابوالقاسم عمر بن الحسین 4/179/3

خروج سفیانی 3/222

خشونت 2/250

خضرم 4/88

خطابه ها 10

خطابه (فرق) 8/241

خطب پیامبر 2/142

خفی

اصول فقه 2/165

تصوف و عرفان 7/286

خلاصه سیرت رسول الله (صلی الله علیه و آله و سلم) 8/4ش / 22/55

خلافت (اصول) 9/167

خلافت (کلام) 223/5

خلع 189/8

خلفای راشدین

سرگذشتهامه ها 2838

خلفای فاطمی - D

خلف بن هشام، ابو محمد 76/92

ص: 297

خلق

الهیات 218/6

قرآن 218/9

خلقت در قرآن 88/1

خلقت و اسلام 232/4

خلیل بن احمد 8خ/35/5

خلوت (تصوف) 288/5

خلوتیه 291/2

خمارى 252/2

خمس 188/6

خنده 250/95

خواب و خواب گذارى 216/15

خواتم سور 71/71

خوارج

فرق 242

فقه 194/8

کلام 215/9

فرق دیگر 244

خواص سور و آیات 86/6

خوجه اثنی عشریه 9خ/244

خود بینی 250/4

خودخواهی 250 /4

خودشناسی 250

خودشناسی (تصوف) 250

خوردن 252

خوف 252

أخلاق اسلامی 250 /7

تصوف و عرفان 289 /2

خوله بنت حسین 9/خ/ 52/2

خون 9/خ/ 198/6

خونبها 195 /7

خویشان 253 /8

خیارات 190 /2

خیانت 250 /65

خیبر 94/خ/ 24 /45

د

دادخواه خیابانی، رسول 2/د/ 261 /6

دادگستری و اسلام 230 /12

دار الایمان 225 /5

دارالتقریب 233 /1

دار الحدیثها 106 /3

دار الفکر 225 /5

داروینیسیم و اسلام 232/4

داستانهای اخلاقی 249/5

داستانهای دینی 9

دانش و اسلام 229/2

دانش و دانش اندوزی 254/4

داود، پیامبر 88/48

داودیه (فرق) 236/8

دایره المعارفها و واژه نامه ها

اسلام 5

تصوف و عرفان 274/3

حدیث 196/2

فقه و اصول 147/2

قرآن 66/9

کلام 66/9

دایره المعارفها و واژه نامه ها دوزبانه

انگلیسی 5/5

چینی 5/93

روسی 5/9

عربی 5/1

فرانسه 5/6

دجال 222/3

دخانیات 194/2

دخیل بندی (آداب و رسوم) 266

دراست، علم 286/1

درايت الحديث 107-109

درستی 250/65

دروزيه

فرق 240/8

ص: 298

كلام 215/8

دروغگوئی 251/2

دریانوری 4د/6/198

دستور المعالم الحکم و ماثور مکارم الشیعه

32/15

دسوقیه 291/3

دشنام 251/6

دعاة 223/9

دعا در قرآن 87

دعاها

ابی حمزه ثمالی 268

احتجاب 298/2

ام داوود 268/3

جوشن کبیر 268/4

جوشن صغیر 268/6

سمات 268/8

صباح 269

صنمی قریش 269/2

عدیله 269/4

کمیل بن زیاد 269/5

مشلول 269/6

ندبه 269 /7

ماه رمضان 270

دیگر دعاها 270

دعوت 223 /9

دفاع 196 /1

دفاع مشروع 196 /1

دفاع از اسلام 228 /4

دفاعیه ها

اسلام 228 /4

تصوف و عرفان 295 /4

قرآن 89 /2

کلام

اسماعیلیه 215 /6

شاعره 206 /8

امامیه اثنا عشریه 213 /5

شخیه 213 /6

معتزله 203 /4

دفع مطاعن حدیث 112 /4

دلالت 165

دلیری 250 /1

دمشق (مزارات) 263 /6

دموکراسی و اسلام 230/14

دنیا دوستی 250/5

دنیوی گرای 229/3

دوزخ 222/65

دوستان (اخلاق) 254/2

دوستی

اخلاق 254/2

عرفان 286/9

دهلی (مزارات) 265/5

دیاربکری، حسین بن محمد 2ت/9د/7/22

دیات 195/7

دین

أصول فقه 166/2

کلام 216/5

دین (معاملات) 192

دین زدایی 230

دیه 195/7

ذ

ذات الشفا فی سیر النبی و الخلفا 2ذ4ج/22/5

ذات المعاد

ذباحه 194/3

ذبح 194/3

ذکرگویی 261/4

ذکر - اوراد

ذمه 196/4

ذنوب 225/6

ذوالقرنین 88/55

ذوالکفل 88/59

ص: 299

ذهبیة 291/4

ر

رابطه (تصوف) 288 /84

راس الحسین 263 /6

راستگونی

أخلاق 251 /2

تصوف 289

راستی 250 /65

رافعی فزونی، عبدالکریم بن

محمد 3م2ر/2 176

راوی، شروط

تفسیر 91 /4

حدیث 113 /2

راهنمای آموزشی

أخلاق اسلامی 246 /6

اسلام

آثار کلی 7

تعلیم و تربیت جوانان 7/7-7/5

روشهای تعلیم و تربیت 7 /2

مدارس و حوزه های علمی 7 /4

تصوف و عرفان 274 /7

فقه و اصول 147 /7

قرآن 65 /2

کلام 200 /6

راهنمای آموزش جوانان (کلام) 200 /64

ربا 190 /6

رباط 288 /6

رجا

أخلاق اسلامی 250 /7

تصوف و عرفان 289 /2

رجال (علم) 114

خیاط، رجبعلی 280 /8

رجبیه (زیارت) 271 /4

رجعت 222 /4

رحمت 250 /3

رخصت (اصول) 163 /3

رد اسلام 228 /2

رد مظالم 250 /3

رد و تحریم کلام 226 /8

رده 196 /5

ردیه (تصوف) 295 /2

ردیه ها

تصوف و عرفان 295 /2

کلام

اسماعیلیه 215 /4

اشاعره 206 /7

امامیه اثنا عشریه 212

شیخیه 213 /4

معتزله 203 /3

رزامیه (فرق) 239 /7

رزق (الهیات) 219 /2

رس، اصحاب 88 /26

رسالت (عرفان) 287

رسالت پیامبر 221 /4

رسائل عملیه 183 /9

رسانه های گروهی 11 /6

پایگاه های اطلاعاتی 11 /624

تبلیغات 11 /62

تلویزیونی 11 /623

رادیویی 11 /622

سایر رسانه ها 11/625

سینما 9س / 11 /625

شبکه های کامپیوتری 11 /624

کتاب 2/ک/11/625

نرم افزارهای قرآنی 11/624

نرم افزار های نهج البلاغه 11/624

رستاخیز 222/5

رستگاری 225/2

رستوران 5/6/198

رسل 220/2

رسم الخط قرآن 73

ص: 300

رسم المصاحف 73

رسول، صفات 220/4

رسول، عصمت 220/5

رشد اجتماعی 230

رشد اقتصادی 230/2

رشوه 190/6

رشید هجری 33/5

رضا (تصوف) 289/2

رضا، محمد رشید 233/7/6

رضاع

آداب و رسوم 258/3

فقه و اصول 189/5

رفاعیه 291/5

رفتار با بازماندگان شهدا 254/1

رفتار سازمانی 232/67

رفقه (اخلاق) 254/2

رق 193/9

رقص (تصوف) 288/7

رقیه بنت حسین 52/2/7

مزار 263/5

رکن (اصول) 163/4

رمایه - تیراندازی

رمضان، عید 259/2

رمل -BF

رموز و اشارات احادیث 112

روابط بین الملل 231

رواتب (نماز) 187/2

رواة حدیث 114/8

روان -روح

روانشناسی و قرآن 103/25

روایت حدیث 113/9

روح

تصوف و عرفان 286/7

کلام و عقاید 222/2

روح الله خمینی 233/8

روحانیت 223/8

روحانیان (اخلاق) 254/7

روزبهان بقلی، روزبهان بن ابی نصر 279

روزه 188

روزهای خاص 259

روزه در روز عاشورا 188/25

روشنفکران 233/6

روشنیه 291/56-565

روشهای تعلیم و تربیت 7/2

روشهای تفسیر 91/5

روضه خوانی 260/4

روضه نبوی 262/6

رویت (الهیات) 219

رویت هلال 188/13

رویه قضایی 195

رهبری (اخلاق) 254/9

رهن 191/6

ری (مزارات) 264/4

ریا 250/6

ریاضت (تصوف) 288/5

ز

زاویه 288/6

زبان، آفات 251

زراعت و اسلام 232/7

زردشتیگری و اسلام 227/5

زردشتیگری و تصوف 281/44

زعفرانیه (فرق) 237/6

زکات 188/4

زکات فطر 188/5

زکریا 88/62

زکیہ 290/57

زلزلہ آخرالزمان 222/3

زنا 189/88

زناشوئی (آداب و رسوم) 258/5

زناشوئی با غیر مسلمان 189/1

زنان 198/6/9

ص: 301

زنان صحابه 28/6

زنان (فقه) 189

زنان مقدسه 52

داستان 9

همسران پیامبر 26

زنجانی، عبدالکریم 9/233/7

زنجیر زنی 260/6

زندان 195/6

زن در قرآن 9/104

زندگی، آداب و رسوم 258

زندگی پس از مرگ 24/222

زندگی نامه ها (صوفیه) 280/278

زن و شوهر 253/2

زوجین 253/2

زهد

أخلاق اسلامی 250/5

تصوف و عرفان 289/2

زهیر بن قین 9/42/4

زیارت اماکن مقدسیه 265-262

زیارت قبور 262

زیارتگاهها 265-262

زیارتنامه ها 271

زیارتنامه های خاص 271/1-271/7

زیبائی پرستی (تصوف) 286/9

زیبائی شناسی 232/8

زیبائی شناسی (تصوف) 286/9

زید بن علی

سرگذشتنامه 56/2

زیدیه 99/7

اصول فقه 160

تفاسیر فقهی 99/7

سرگذشتنامه ها 56

فرق 239/6

فقه 184

فقها 154-1554/2

کلام 214

زیر دستان 254/5

زین العابدین - علی بن حسین

زینب بنت جحش 26/25

زینب بنت علی 52/2

مزار

دمشق 263/6

قاهره 263/9

زینبیه 263/6

س

ساختمان سازی 2س/198/6

سادات

سرگذشتنامه 53/7

وجوب تکریم 223/75

سازمانها و انجمنها

اسلام 3

تصوف و عرفان 274

حدیث 106/3

فقه و اصول 147

قرآن 65/1

کلام 200

سازمانهای بین المللی - سازمانها و انجمنها

سالمندی 232/65

سالنامه ها 2

سامرا (مزارات) 263/45

سامری 88/4

سایتهای اینترنتی 11/624

سب 251/6

سبأ 88/52

سبأئیه (فرق) 241/8

سبأعی، مصطفی 2س/233/7

سبب (اصول) 163/4

سبعیه - اسماعیلیه

سبق ورمایه 194/7

سبک شناسی قرآن 84/6

سبل الهدی و الرشاد في سيره خير العباد

ص: 302

2س8ش/22/7

سپاسگزاری 250/8

ستایشگری 251/5

سجده سهو (نماز) 186/8

سجده گاه 186/5

سجاء 250/3

سخن چینی 251/3

سخنرانیها 2

اخلاق 246/4

کلام 200/5

سخن گفتن 251

سد ذرائع 166/4

سر (عرفان) 286/7

سربازان 1/254

سرگذشتنامه ها 21-56

سرگرمیها 252/5

سرمایه داری و اسلام 230/3

سرمدیت (الهیات) 218/2

سرودهای مذهبی 271/8

سروش، عبدالکریم 4س/233/7

سرهند (مزارات) 265/53

سعد بن ابی وقاص 7س/33

سعد بن ربیع 73س/33

سعد بن معاذ 77س/33

سعد و نجس 76/226

سعه صدر 250/4

سعید بن جبیر 78س/33

سعید بن مسیب 7س/5/35

سفر، آداب 254/6

سفر انسان به فضا 6ف/198/6

سفر در طلب حدیث 113/6

سفری (آیات) 70/4

سفیان بن عیینه 7س/150/5

سفیانی، خروج 222/3

سقط جنین 7س/6/198

سکر (تصوف) 289/4

سکوت 251/7

سکینه بنت حسین 8س/52/2

سلاسل صوفیه 290-293

سلام 254/12

سلطنت (اخلاق) 254/9

سلطنت و اسلام 231/2

سلف 190/5

سلفیون

فرق 238/5

کلام 207/5

سلم 190/5

سلمان فارسی 8س/33

سلوک 288

سلیمان 88/5

سلیمانیه (فرق) 239/6

سمات (دعا) 268/8

سماع

تصوف 288/7

حدیث 113/4

سمبولیسم 261/3

سمبولیسم در نماز 186/2

سمرقندی، محمد بن احمد 9م8س/155/7

سمع (الهیات) 218/7

سنت (اصول فقه)

اصول 161/3

روایت 161/33

نیز نگاه کنید به حدیث

سنت (رفتار پیامبر) 24/46

سنن شرعی (تصوف) 288/82

سنن (نماز) 186/4

سنوسیهر 291/6

السنه 9س3الف/2/22

سواری 252/6

سواک 252/3

سور و آیات 71-71/9

تفاسیر 102

ص: 303

خواص 71/9

منتخب 58/5

سوسیالیزم و اسلام 230/5

سوء ظن 250/6

سوگند

اخلاق 251/4

فقه 193/6، 195/4

سوگواریها 260

سهروردیه 291/7

سهل تستری 278/3

سیاحت 288/9

سیاست 9س 198/6

سیاست و اسلام 231

سی پاره ها 58/8

سید احمد شهید 9س 233/7

سیر (جهاد) 196

سیرت نبوی 22

آثار کلی 22

دوره ای 9-22/1

نقد و بررسی 23

مباحث خاص 24/27

سير و المغازی 9س16الف/22

سير و سلوک، هفت وادي 289/6

السيره الحلبيه 9س8ح/22/75

9س16الف/6/22

سيكيسم 227/85

سيل عرم 88/52

سينما 96س/6/198

سينه زنى 260/6

ش

شارب گرفتن 194/55

شادى 250/95

شاذ (حديث) 111/6

شاذليه 291/8

مزار 263/9

شافعيه

تفاسير فقهي 99/3

سرگذشتنامه ها 54/4-54/5

فرق 236/5

فقه 175-177/8

فقها 150-150/5

شاگرد و استاد (اخلاق) 254/4

شام (مزارات) 263/5

شاهد شاه شجاع کرمانی، ابوالفرس 278/3

شایعه 251/2

شب، نماز 187/6

شب اول قبر 222/6

شب برات 259/6

شب قدر 259/6

شبکه های کامپیوتری 11/624

شبک (فرق) 241/6

شب معراج 259/5

شب های خاص 259

شبیهِ خوانی 260/5

شبیهِ سازی 198/6/8

شتائی (آیات) 70/5

شجاعت 250/1

شخصیت 250

شخصیت های قرآن 88-89

شراب (تصوف) 289/4

شراب خواری 252/2

شرایع قبل 162/2

شرایع، نسخ 221/2

شرب 252

شرب خمر 252/2

شرب (اصول) 163/4

شرف الدين محمد بن عبدالله 8خ4ش/22/55

شرب تكليف (اصول) 163/7

شرف النبي (صلى الله عليه وآله) 4ش4خ/22/45

شرك 225/3

ص: 304

شرکت 191/1

شروط

اجتهاد 167/4

اجماع 161/44

تفسیر 91/4

تقلید 167/6

راوی (تفسیر) 91

راوی (حدیث) 113/2

روایت حدیث 113

قیاس 161/54

مفتی 167/8

شریعت و تصوف 288/82

شریک جرم 195/3

شصت پاره ها 58/5

شطاریه 291/9

شطاحیات (تصوف) 285/6

شطرنج

اخلاق اسلامی 252/7

فقه و اصول 194/9

شعراوی، محمد متولی 7ش/233/7

شعر و اسلام 232/84

شعیب 88/37

شغاف 286/7

شفا 266

شفاعت (معاد) 222/7

شفعه 190/7

شکر

اخلاق 250/8

تصوف 289/2

شک و سهو (نماز) 186/8

شکیبایی - صبر

الشمائل النبویة و الخصائل المصطفویة 8ش4ت/22

شمس تبریزی، محمد بن علی 279/2

شمس شامی، محمد بن یوسف 2س8ش/22

شناخت خدا 217/8

شواذ

حدیث 111/6

قراءت 77/3

شوری 231

شوق (تصوف) 289/2

شهادات (فقه) 195/4

شهرداری 254/4

شهادت 196/55

شهرسازی 23222/8

شهود

تصوف 289/4

عرفان 286/2

شهیدان مسلمان 28/6

شیبانی، محمد بن حسن 9ش/149/5

شیخ احمد احسائی 55/7

شیخ اخی فرج زنجانی 278/8

شیخ عباس قمی 267/8

شیخ و مرید 288/4

شیخی، آداب 288/4

شیخیه

سرگذشتنامه ها 55/6-55/7

فرق 239/5

کلام 213

شیراز (مزارات) 264/5

شیطان (کلام) 226/1

نیز نگاه کنید به ابلیس

شیعه (سرگذشتنامه ها) 55-56

تاریخ 239

فقها 153-154/2

فقہ 181-184/8

فرق 239

ص

صائبين و اسلام 227/6

الصادق، جعفر بن محمد-جعفر بن

ص: 305

محمد الصادق

صالح 88/25

صالحيه (فرق)

زيديه 239/6

مرحبه 237/7

صباح (دعا) 269

صبر

أخلاق اسلامي 250/8

تصوف 289/2

صحابه (كلام) 223/7

صحابه، تعظيم 223/7

صحابه و تابعين 28-35

صحابي، قول 162

صحو (تصوف) 289/4

صحيح (حديث) 111/2

صحيفه سجديه 267/1

صداق 189/2

صدر (عرفان) 286/7

صدر، موسى 233/7

صدر الشريعه، عبيد الله بن مسعود 4/156

صدرالدين شيرازي، محمد بن ابراهيم 4/97

صدق

أخلاق 251/2

تصوف 289

صدقه 193/4

أخلاق 250/3

فقه 193/4

صرافی 190/6

صراط 222/6

صرف 190/6

صرف و نحو قرآن 82/7

صرفه (تحدي) 86

صرفه جویی 250/35

صریح (اصول) 165/5

صغائر 225/6

صفات

امام 223/3

عرفان 286/6

كلام 218

صفات رسول 220/4

صفاتیہ

فرق 238/4

کلام 207/3

صفریه (فرق) 242

صفویه 292/1

صفی الدین اردبیلی، اسحاق بن جبرئیل 279/4

صلاة 186-187

صلح 193/3

صلح حدیبیه 24/6

صلح و اسلام 231/6

صلوة جنازه 185/9

صله رحم 253/8

صنمی قریش (دعا) 269/2

الصواعق المحرقة على اهل الرفض و الزندقه 9 ص 2 الف 22/7

صوفیه (زندگی نامه ها) 278-280

صوفیه، طرائق 290-293

صوم 188

صیام 188

صید 194/3

صیرمی، مجید 9 ف 8 ص 22/9

صیغه 189/4

صیغه های زناشوئی 189/1

صیغه های فقهی 169/4

صیغی (آیات) 70/5

ض

ضاله 191/9

ضاریه

فرق 237/7

کلام 203/8

ضرب المثل های قرآنی 84/4

ص: 306

ضعفاء (حدیث) 114/5

ضعیف (حدیث) 111/6

ضمان 192/1

ط

طالبيان 53/7

طالوت 88/47

طبری (فقه) 180/3

طبری، محمد بن جریر 93

طبع (عرفان) 286/7

طبقات آیات 66/6

طبقات صوفیه 278-280

طبقات و تراجم

آثار کلی 54

تصوف و عرفان 278

تفسیر 92/6

حدیث 115

فقه 149-154

قراء قرآن 149-81/5

کلام 201-202

طب و اسلام 232/6

طب و قرآن 103/5

طحاوی، احمد بن محمد 3ط/5/149

طرائق صوفیہ 293-290

طریقت 288

طلاق 288

فقہ 189/6

کلام 230/17

طلاقت وجہ (تصوف) 289

طلب (تصوف) 289/6

طلب حدیث 113/6

طلحہ بن عبید اللہ 8ط/5/33

طور 286/7

طوسی، محمد بن حسن

اصول فقہ 158/5

کلام و عقاید 201/75

طوفان نوح 88/2

طول عمر 232/65

طہارت 185/2

طہطاوی، رفاعۃ رافع 9ط/7/233

طی الارض 287/4

طیفوریہ 291/9

ظاهر (اصول) 165/1

ظاهري (فقه) 180/2

ظاهريه (فرق) 236/8

ظهارة 189/82

ظهور

أصول 165/1

علائم 222/3

ع

عاد 88/24

عاريه 191/4

عاشورا 259/68

عاشورا (زيارت) 271/6

عاصم بن بهدله 76/3

عالم مثال 286/6

عالي (حديث) 111/8

عامري حرضي، يحيى بن ابي بكر 9ب2ع/22/7

عام قرآن 85/3

عام و خاص (اصول) 164/3

عائشه بنت ابي بكر 26/4

عبادات 185-188

عبادت 288/5

عباد، افعال 219/4

عباده بن صامت 16ع/34

عبارت (اصول) 165/7

عباس بن عبدالمطلب 25/8

عباس بن علي 42/4

عبد الحق دهلوي، عبدالحق بن سيف الدين

ص: 307

4م2ع/75/22

عبدالرحمن اوزاعی 154/52

عبدالرزاق کاشی، عبدالرزاق بن جلال الدین

عبداللہ بن ام مکتوم 279/4

عبداللہ بن رواحہ 216ع/34

عبداللہ بن عامر 76/1

عبداللہ بن عبدالرحمن بن ابی زید 2ج16الف/22/4

عبداللہ بن کثیر 76/2

عبداللہ بن محمد ابو الشیخ 3الف2الف/22/4

عبدالمطلب بن ہاشم 25/2

عبدالملک بن محمد خرگوشی 4ش4خ/22/45

عبیدہ (فرق) 237/3

عتق 193/9

عثمان بن عفان 31

خطب وکلمات 31/6

مزار 262/7

عجاردہ (فرق) 242

عجب 250/4

عدالت و اسلام 230/12

عدد چہل در قرآن 71/4

عدد ہفت در ادعیہ و اوراد 272/7/7

عدل (الهيأت) 219/3

عدليه (فرق) 237/2

عدم (كلام) 216/2

عده 189/7

عدى بن حاتم 4ع/34

عديله (دعا) 269/4

عذاب قبر 222/6

عرش 218/8

عرض

عرفان 286/5

كلام 216/5

عرض و مال (اصول) 166/2

عرف 4ع/6 198/6

عرفان 286-287

عرفانى، تفاسير 100

عرم، سبيل 88/52

عزاداريها 260

عزت نفس 250/55

عزل قاضى 195/1

عزير 88/57

عزير (حديث) 111/8

عزیمت (اصول) 163/3

عسر و حرج

طلاق 189/6

معاملات 190/1

العسکری، حسن بن علی - حسن بن العسکری

عشر (جهاد) 196/3

عشق

أخلاق 250/9

تصوف 289/6

عرفان 286/6

عشقیه 291/9

عصبه 197/5

عصمت امام 223/32

عصمت انبیاء 220/5

عفت 250/55

عفو

أخلاق اسلامی 250/2

تصوف و عرفان 289

عقاب 222/6

عقاید 200-228

عقاید جدید و اسلام 229

عقد بيع 190/1

عقد فضولي 190/1

عقد نكاح 189/1

عقل

اصول فقه

ادله 161/5

ص: 308

مقاصد شریعتی 166/22

تصوف 286/7

کلام

جواهر و أعراض 216/5

مقدمات علم 216/15

عقل گرایی 229/2

عقود و ایقاعات 189-193

عقیقه 258/2

عقیل بن ابی طالب 7ع/34

عکاسی (فقه) 194/5

علائم ظهور 222/3

علت

اصول 163/4

کلام 216/2

علل الحدیث 110/3

آموزش 254/4

الهیات 218/4

عرفان 286/1

فضیلت 254/4

کلام 216/15

علم الانساب PوD

علم الحديث 107-116

علم الرجال 114

علم امام 223/34

علم انسان 216/15

علماء و ائمه 54-56

علم تجويد 78-81

علم تفسير 91

علم حال 286/1

علم دراست 286/1

علم قراءت 74-77

علم كسب 286/1

علم كلام 216-233

رد و تحريم 226/8

علم لدني 286/1

علم موهوبي 286/1

علم وراثت 286/1

علم و كتل 260/3

علم يقين 286/1

علوم اجتماعى و قرآن 103/47

علوم جديد و اسلام 229

علوم سياسى 8ع/198/6

علوم غریبه - BP

علوم قرآن 69-89

علوم و اسلام 232

علوم و قرآن 103/6

علویان 53/7

علوی حسینی، ابوبکر 8ع/7/233

علی اکبر بن حسین 8ع/7/233

علی اکبر بن عبدالله 9ع/4/42

علی النقی - علی بن محمد النقی الهادی علیائیه (فرق) 8/241

علی بن ابی طالب

آثار کلی درباره 36-37/3

نهج البلاغه 38

آثار منسوب 6/39

أصحاب (یاران) 87/37

جنگها 9/37

جنگ جمل 8ج/9/37

جنگ نهروان 9ن/9/37

حکایات و داستانهای درباره 4/37

حکایات و داستانهای مربوط به قضاوت 4/37

سرگذشتنامه 37

نقد سرگذشتنامه و مآخذ آنها 6/37

زنان 82/37

شهادت 37/8

فرزندان 37/83

حضرت محسن 37/83

کرامات و فضائل 37/4

کلام و آثار دیگر حضرت 39/5

مباحث خاص 37/955

ص: 309

در ادبیات 4الف/37/955

سیاست و حکومت 9س/37/955

عرفان 4ع/37/955

نظر مشاهیر 6ن/37/955

مزار

نجف 1/263

مزار شریف 2/265

مقاله ها و خطابه ها 7/37

علی بن احمد ابن حزم 9ج 2الف/22/45

علی بن حسین 3/43-43

صحیفه سجادیه 2/267

مزار 7/262

علی بن حمزه الکسائی 7/76

علی بن محمد النقی الهادی 4-49/1-49

مزار 4/263

علی بن موسی الرضا 4-47/1-47

مزار 2/264

علیت (کلام) 2/216

عمار بن یاسر 8/34

عمارت و تزیین مقابر 6/226

عمران 61/88

عمر بن الخطاب 30
خطب و كلمات 30/6
مزار 262/6
عمر و بن حنق 82ع/43
عمره (حج) 188/92
عمریه (فرق) 237/2
عموم و خصوص 164/3
عوامل عرفانی 286/8
عول و تعصیب 197/5
عهد 193/7
عهد جدید و قرآن 89/6
عهد عتیق و قرآن 89/6
عهدنامه ها 24/6
عهود 193/7
عیادت مریض 254/1
عیب جویی 251/3
عید اضحی 259/3
عید اضحی، نماز 187/6
عید رمضان 259/2
عید روزه 259/2
عید غدیر خم 259/7

عيد فطر 259/2

عيد فطر، نماز 187/6

عيد قربان 259/3

عيد قربان، نماز 187/6

عيد مبعث 259/5

عيد مولد نبی 259/4

عيدها 259

عيدین، نماز 187/6

عیسی 88/8

عیسویه 292/2

عين القضاة، عبدالله بن محمد 279

عیوب (بیع) 190/1

عیون المجالس 9ع2ق/6/155

غ

غدير خم

عيد 259/7

كلام 223/5

غرابیه (فرق) 241/8

غرائب تفسير 91/9

غوايز 250/55

غوب گرایي 229/3

غروب و اسلام 229/3

غور 190/6

غورالحكم و دررالکلم 39

غور 250/4

غريب الحديث 110/7

غريب (حديث) 111/8

غريب القرآن 82/3

غريب لغات الحديث 106/2

ص: 310

غزالي، محمد بن محمد 4غ/150/5

غزوات 24/4

غزوات خاص 24/45

غزوه احد 3الف/24/45

غزوه احزاب 9خ/24/45

غزوه بدر 4ب/24/25

غزوه تبوك 2ت/24/45

غزوه حمراء الاسود 8ح/24/45

غزوه حنين 9ح/24/45

غزوه خندق 9خ/24/45

غزوه خيبر 94خ/24/45

غزوه فتح مكة 7م/24/45

غسانيه (فرق) 24/45

غسل 185/6

غصب 191/7

غضب 250/2

غلاة (فرق) 241

غلامان 254/5

غلو 225/37

غنا 194/6

غنائم 196/2

غنوصیه و تصوف 281/8

أخلاق 251/3

تصوف 289/4

غیبت امام زمان 224/4

غیرت 250/1

غیرت (تصوف) 289/2

غیلانیه (فرق) 237/2

ف

فاطمه بنت حسن 15س 52/2

فاطمه زهرا (سلام الله علیها) 27/2

تسبیح حضرت زهرا 5ت 27/3

تعقیب و ایذاء 7ت 27/3

خطب، کلمات 27/22

داستانهای در باره 27/2

در احادیث 22/27

شرح خطب 27/22

شهادت 5ش 27/3

صحیفه الزهراء 2ف 267/1

فعالتهای سیاسی 7ف 27/3

لقب ها 7ل 27/3

مباحث خاص 27/3

مصایب 7ت/3/27

معجزات 6م/3/27

منزلت 27/2

میعاد 9م/3/27

نام ها 2ن/3/27

فتاوی

امامیه 9/183

جعفری 9/183

حنبلی 8/179

حنفی 5/174

شافعی 8/177

مالکی 9/178

نیز نگاه کنید به پرسشها و پاسخها

فتح مکه 7م/45/24

فتن 5/224

فتنه و فتنه انگیزی 4/225

فتوت 294

فتیان 294

فحش 6/251

فخر رازی، محمد بن عمر 7م/3ف/5/94

فرائض 197

فرائض نماز 186/4

فرائض و سنن شرعی (تصوف) 288/82

فرد (حدیث) 111/8

فرزندان پیامبر 27

فرزندان، تربیت و حقوق 253/4

فرشتگان 226

ص: 311

فرض (اصول) 163/3

فرعون 88/4

فرق اسلامی 235-244

فرق تصوف 290-293

فرماندهی 231/6

فروع دین 216

فرهنگ ایرانی و تصوف 281/42

فرهنگ بودائی و تصوف 281/6

فرهنگ هندی و تصوف 281/6

فشار روانی در قرآن 103/25

الفصول في سيرة الرسول 6ف2الف/6/22

فصل قرآن 83/6

فضائل اسلام 13

فضایل خوانی 261/8

فضائل قرآن 86/4

فضائل ماههای قمری 2م/8/272

فضله 6ف/55/52

فضیلت علم 254/4

فطام 258/3

فطر، عید 259/2

فطرت مذهبی 216/5

فطريه 188/5

فعل (اصول) 163/6

فعل و تقرير پیامبر 161/35

فقر (تصوف) 289/2

اخلاق 250/5

مسائل مستحدثه 7ف/198/6

فقه 169

اهل سنت 170-180

شيعة 181-183

کلی - اختصاصی 169/25

مباحث خاص 184-198

فقها (سرگذشتنامه) 149-153

فقها و مراجع 5-153/1

فقه تطبیقی 169/7

فقه و اصول 147-154

آزمون ها 147/7

جدول ها 147/76

فقهی، تفاسیر 99

فقهی، مذاهب 236/3-236/8

فلاحت و اسلام 232/7

فلس 190/4

فلسطین (مزارات) 263/5

فلسفه اسلام 13

فلسفه (فقه) 169/2

فلسفه ایرانی و تصوف 281/42

فلسفه بودائی و تصوف 281/42

فلسفه تاریخ از دید اسلام 83ف/11/5

فلسفه حج 188/9

فلسفه روزه 188/1

فلسفه زکات 188/46

فلسفه نو افلاطونی و تصوف 281/7

فلسفه و اسلام 232/1

فلسفه و تصوف 281

فلسفه و قرآن 103/2

فلسفه هندی و تصوف 281/6

فنا (تصوف) 289/2، 189/6

فنون و اسلام 232

فواتح سور 71/6

فواصل آیات 84

فوت (آداب و رسوم) 258/8

فهرست احادیث 106

فهرستهای قرآن 66

فهرستهای موضوعی قرآن 66/6

في ظلال السيره المطهره 9ف8ص/22/85

فيل، اصحاب 88/78

فتوداليزم و اسلام 230/4

ق

قاييل 88/1

ص: 312

قادريه 292/3

قادانيه (فرق) 243

قادانيه، تفاسير 101/4

قارون 88/4

قاريان 81

قاسم بن حسن 2ق/4/42

قاسميه (فرق) 239/6

قاضي عبدالوهاب، عبد الوهاب بن علي 9ع2ق/6/155

قاضي (فقه) 195/1

قاضيان (اخلاق) 254/7

قاعدگی 189

قاعده احسان 3الف/52/169

قاعده اضطرار 55الف/52/169

قاعده اعراض 6الف/52/169

قاعده الاهم في الأهم 7الف/52/169

قاعده تجاوز و فراغ 3ت/52/169

قاعده تحذير 35ت/52/169

قاعده درء 4د/52/169

قاعده غرور 4غ/52/169

قاعده قرعه 4ق/52/169

قاعده قياس 9ق/52/169

قاعده لاجرح 14ل/169/52

قاعده لاضرر 2ل/169/52

قاعده ملازمه 8م/169/52

قاعده نفى السبيل 7ن/169/52

قاعده اليقين لا يزول الشك 7ي/169/52

قاعده يد 4ي/169/52

قانون دريايى 2ق/198/6

قانون و اسلام 1/230

قاهره (مزارات) 9/263

قبح عقلى و شرعى 7/219

قبض (تصوف) 2/289

قبله و قبله يابى 6/186

قبور ائمه 262-265

قبور، زيارت 7/226

قبور، عمارت و تزئين 7/226

قدر (الهيأت) 5/219

قدرت (الهيأت) 3/218

القدر، ليله 6/259

قدريه (فرق) 2/237

قدس 3/262

قدسيه (احاديث) 140

قدم (الهیات) 218/2

قدم (کلام) 216/2

قدم قرآن 218/9

قدیم (کلام) 216/2

قرآن 58-59

أجزاء, أحزاب 64/1-986

تفاسیر 102/1-99

ثواب تلاوت 8085

درباره قرآن 68-65

فهرستها 66

مباحث جدید 103-104

مشاعره 80/8

همسرایی 80/86

قرآن پژوهان 66/95

قرآن، تقدیم و تاخیر 83/9

قرآن، حرف جر 82/8

قرآن، حرف ربط (عطف) 83/6

قرآن، جغرافیای 103/9

قرآن، خلق 218/9

قرآن، زن در 104/9

قرآن، قدم 218/9

قرآن، قصص 88-88/9

قرآن، مباحث جدید 103

قرآن، منافقین 8/م 104

قرآن، وقایع تاریخی 88/9

قرآن و اجتماع 4/103

قرآن و اخلاق 3/103

قرآن و ادبیات 8/74

قرآن و اقتصاد 43/103

ص: 313

قرآن و الهیات 103/1

قرآن و انجیل 89/6

قرآن و اوستا 89/7

قرآن و بهداشت 103/5

قرآن و پزشکی 103/5

قرآن و تاریخ 103/8

قرآن و تورات 89/5

قرآن و روانشناسی 103/25

قرآن و طب 103/5

قرآن و علوم 103/6

قرآن و علوم اجتماعی 103/4

قرآن و علوم و فنون 103

قرآن و عهد جدید 89/6

قرآن و عهد عتیق 89/5

قرآن و فشار روانی 103/25

قرآن و فلسفه 103/2

قرآن و کتب آسمانی 89/4

قرآن و کیهان آفرینی 103/65

قرآن و نجوم 103/65

قرآن و هنر 103/7

قرآن، یهود در 9/104

قراء 81

قراآت خاص 76

قراردادها (معاملات) 190

قراطمه (فرق) 240/2

قراءت 74-77

قراءت (حديث) 113/4، 113/8

قراءت رسول 77/6

قراءت و تجويد 74-81

قرب (تصوف) 289/2

قربان، عيد 259/3

قربانی (حج) 188/8

قرض الحسنه 192

قريه، اصحاب 88/74

قساوت 250/2

قسم

اخلاق 251/4

فقه 193/6-195/4

قسمت

معاملات 191/2

نكاح 189/3

قسم های قرآن 87/2

قصاص 195/7

قصر 80/5

قصص حیوانات 88/785

قصص قرآن 88-89

مباحث خاص 88/785

تقد و بررسی 88/9

قصه های مذهبی 9

قضاء (فقه) 195/1

قضات (اخلاق) 254/7

قضاوت 195/1

قضاوت زنان 195/1

قضاء و شهادت 195

قضا و قدر (الهیات) 219/5

قطب 288/4

قطب، سید 6ق/233/7

قفل بندی 260/6

قلب 80/6

قلب (عرفان) 286/7

قلندریه 292/4

قم (مزارات) 264/3

قمار

اخلاق 252/8

فقه 194/8

قمشه ای، محمدرضا بن ابوالقاسم 280/8

قمه زنی 260/6

قمی، شیخ عباس 267/8

قناعت (تصوف) 289

قنبر بن حمدان 9ق/34/5

قواعد فقه 169/5

قواعد خاص 169/52

ص: 314

قوافی آیات 84

قول صحابی 162

قول و قرار 250/65

قوم ثمود 88/25

قوم سبا 88/52

قوم عاد 88/24

قونیویہ 292/5

قیاس 161/5

قیامت 222/5

ک

کابین 189/2

کاپیتالیزم و اسلام 230/2

کاتبان وحی 72/2

کارگزاران حکومتی 254/9

کازرونی، محمد بن مسعود 8م2/ک/6/22

کازرونیہ 75-292/7

کاظمین (مزارات) 263/4

کافر 225/2

کافی، احمد 2/ک/6/261

کاکائیہ (فرق) 241/7

کالبد شکافی 17/ک/6/198

کاملیه (فرق) 241 / 8

کبائر 225 / 6

کبر 250 / 4

کبرویه 292 / 6 - 65

کتاب (قرآن) 161 / 2

کتابت حدیث 113 / 8

کتابشناسیها

اسلام (10/8)

تصوف و عرفان (274/8)

تفسیر (92/4)

حضرت محمد (صلی الله علیه و آله) (23/7)

فرق (235/6)

فقه و اصول (147/8)

قرآن (65/7)

کلام (200/7)

کتاب وحی 72 / 2

کتابه 193 / 9

کتابهای درسی - کتب درسی

کتابهای ساده (کلام) 200 / 62

کتابهای ممنوعه 2 / 6 / 198

کتابهای نوحه (260/7)

کتاب آسمانی 220 /8

کتاب آسمانی و قرآن 89 /4

کتاب اربعه 129-132

کتاب اربعه (شیعه) 128 /8

کتاب درسی

آثار کلی 7

جوانان و نوجوانان 7/7

فقه و اصول 147 /7

قرآن 65 /2

کلام 200 /66

کثرت (کلام) 216 /2

کثرت گرابی 229 /2

کذب 251 /2

کرامات (عرفان) 287 /4

کرامت 220 /6

کرامت بدن انسان 43ب/ 272 /8

کرامیه

فرق 238 /4

کلام 207 /3

کربلا

مزارات 263 /2

واقعه 41/5

آداب و رسوم 260/3

کریه (فرق) 239/7

کرسی نامه ها 288/44

الکسانی، علی بن حمزه 76/7

کسب و کار

اخلاق 254/65

مسائل مستحدثه 198/6/ک5

ص: 315

معاملات 190/1

كسوف و خسوف، نماز 187/8

كشاورزی و اسلام 232/7

كشمیری، عبدالكریم 280/8

كشف 286/2

كشف الآيات 66/4

كشف الحديث 106

كشف المطالب قرآن 66/6

كعبه، بنا 88/3

كعبیه (فرق) 237/2

كفارات 193/8

كفالت 192/3

كفر 225/3

كفن و دفن

آداب 258/8

فقه 185/9

كلايه 237/55

كلام

الهیات 218/8

تاریخ 200/8

رد و تحریم 226/8

مذاهب 203-215

کلام و عقاید 200-228

کلاه شرعی 198

کلمات قصار (تصوف) 285/4

کلمات قصار پیامبر 142/5

کمونیزم و اسلام 230/6

کمیل بن زیاد (دعا) 269/5

سرگذشتنامه 8/34

کنایه

اصول 165/5

قران 83/2

کنفرانسها - کنگره ها و کنفرانسها

کنگره ها و کنفرانسها

اسلامی 4

تصوف و عرفان 274/6

تفسیر 90

حدیث 106/3

فرق 235/4

فقه و اصول 147/1

قرآن 65/3

کلام 200/5

کنیزان 254/5

کودکان 198/6/ک9

کودکان، تربیت و حقوق 253/4

کھف، اصحاب 88/75

کیسانیه (فرق) 239/7

گ

گذشت 250/2

گرگانی، ابوالقاسم 278/8

گریه 250/95

گستاخی 250/1

گفتگو 251

گلبرگه (مزارات) 265/54

گنابادیه 293/935 - 293/93

گناهان 225/6

گنوسیسم و تصوف 281/8

گواهی 195/5

گوش دادن 251/7

ل

لاله الی الله 101/5

لاہوت (عرفان) 286/8

لاہور (مزارات) 265/56

لباس (فقه) 186/5

لدنى، علم 286/1

لطائف سبعة 286/7

لطف (الهيأت) 219/1

لطيفه 286/7

لعان 189/86

لعن 251/6

ص: 316

لغات قران 82 /3

لقطه 9/191

لقمان 88 /77

لوط 88 /88

ليالى خاص 259

ليلى (مزارات) 265 /7

ليله الإسراء 259 /6

ليله البراءه 259 /64

ليله القدر 259 /64

ليلى (آيات) 70 /5

م

مآخذ تصوف 281

مآخذ تفسير 91 /7

مآخذ فقه اسلامى 148 /5

ماترياليزم و اسلام 232 /2

ماتريديه

فرق 238 /2

كلام 204

مادر، حقوق 253 /6

مادرى 230 /172

ماديگرى و اسلام 232 /2

ماردینی، محمد بن عثمان 3 ن 2 م / 2 / 156

ماروت 88 / 23

مالی (اصول) 166 / 2

مال حرام 190

مالک اشتر 36 / 5 م 2

مالکی (فق) 178 / 9 - 178

مالکیت 198 / 6 م 2

مالکیت محدود به زمان 190

مالکیت و اسلام 230 / 3

مالکیه

تفاسیر فقهی 99 / 4

سرگذشتنامه ها 54 / 7 - 54 / 6

فرق 236 / 6

فقها 151 / 5 - 151

مالیه عمومی 230 / 25

مانویت و تصوف 281 / 5

ماهواره 232 / 5

ماهیت (کلام) 216 / 2

مباح (اصول) 163 / 3

مباحث ادبی قرآن 82

مباحث اصولی شرعی 166

مباحث الفاظ 164

مباحث جديد قرآني 103

مباحث لغوي جديد 112/8

مبارات 189/8

المبسوط في فقه الاماميه 2م9ط/5/158

مبطلات 163/3

مبعث، عيد 259/5

مبين قرآن 85/4

متابع (حديث) 111/8

متاجر 190/7-190/1

المتاع الأسماع بما للنبي (صلى الله عليه وآله) من الاحوال و

الأموال و الحفده المتاع 8الف7م/65/22

متروك (حديث) 111/6

متشابه

اصول 165/2

قرآن 85/1

متصل (حديث) 111/8

متعه 189/4

متكلمان 201-202

متمهيدان 224/6

متون احاديث - احاديث

متون تفاسیر 93-102

متون وعظ و خطابه 10

مثنی بن حارثه 26م/34/5

مجاز - حقیقت و مجاز

مجازات بدنی 6/195

مجازات قرآن 1/83

مجالس (تصوف) 285

مجالس اسلامی - سازمانها و انجمنها

ص: 317

مجالس قرآن 65 / 1

مجالس و منابر 10

مجامع (تصوف و عرفان) 274

مجامع اسلامی - سازمانها و انجمنها

مجامع و مجالس قرآن 65 / 1

مجامع حدیث

اهل سنت 125-127

شیعه 134-137

مجبره- جبریه

مجتهد (اصول) 167 / 4

مجددان 233 / 2

مجددیه 293 / 2

مجسمه

فرق 238 / 3

کلام 207

مجسمه سازی و اسلام 232 / 86

مجمل (اصول) 165 / 2

مجمل قرآن 85 / 4

محارم (نکاح) 189 / 1

محبت

اخلاق 250 / 9

تصوف 289/2

عرفان 286/9

محدثان زن 52/5-52/55

محدثين 115/116

المحرر 3م 2ر/2 176/2

محرمات

اطعمه و اشربه 194/1

نكاح 189/25

محققان 233/6

محققان قرآن 66/95

محكم

اصول 165/1

قرآن 165/1

محكوم به (اصول) 163/6

محكوم عليه (اصول) 163/7

محلل 189/75

محمد بن اسحاق 16 الف/2 22

محمد بن حسن المهدي 4-51/1-51

غيبه 224/4

مهدويه 224

محمد بن حيان ابن حيان 9س 17 الف/22 4

آرامگاه 9/24/آ

اقلیتها 7الف/9/24

برابری 4ب/9/24

بهداشت 9ب/9/24

تربیت خانوادگی 42ت/9/24

تعقیب و ایزاء 7ت/9/24

جادوگری 2ت/9/24

جهاد 9ج/9/24

حج 3ح/9/24

خانواده 2خ/9/24

خسونت 5خ/9/24

زن 9ز/9/24

شتم و سب 2ش/9/24

صلح 8ص/9/24

علوم 8ع/9/24

معاد 6م/9/24

نظریه در باره قرآن 4ق/9/24

نماز 8ن/9/24

ورزش 4و/9/24

مزار 262/6

معجزات 24/5

معراج 24/2

مقاله ها، تحقیقات 95/24

نامه ها (احدایث) 142/6

نبوت 221

همسران 26

از بعثت تا هجرت 24/2

از میلاد تا بعثت 24

ص: 318

از هجرت تا وفات 24/3

پیمانها 24/6

تأثیر بر تمدن غرب 24/76

حکایات و داستانها درباره 24/84

خانندان 25

خطب و کلمات (احادیث) 142

در قرآن 24/64

رسالت سیاسی 24/55

سیاست و حکومت 24/55

عهدنامه صلح حدیبیه 24/6

عهد نامه ها 24/6

عید مولود 259/4

غزوات 24/4

فرزندان 27

فعل و تقریر 161/34

کلمات قصار 142/5

کنگره ها، سخنرانی ها، مقاله ها، تحقیقات 24/24

مباحث خاص 24/9

محمد بن علی الباقر 4-44/1-44

محمد بن علی التقی 4-48/1-48

محمد حنفیه 4م/34/5

محمل (اصول) 165/2

محنه 225/3

محو (تصوف) 289/4

مخارج حروف 80

مختار بن ابى عبید ثقفى 3م/42

مختاریه (فرق) 239/7

مختلف الحديث 110/6

مخدرات 194/2

مخلفات پیامبر 27/8

مد 5/80

مداحى

آداب و رسوم 261/8

اخلاق 251/5

مدارج النبوه 4م/2ع/23/75

مدارس اسلامى 7/4

أفغانستان (مدارس علمیه شیعیان افغانستان) 7/413

بصره (مدرسه الحديث في البصره) 7/415

بغداد (جامع الشيخ عبد القادر الگيلانى) 7/417

تونس (جامع الزيتونه) 7/42

تهران (حوزه علمیه مروى) 7/43

تهران (مدرسه عالی سپهسالار) 7/434

خراسان (حوزه علمیه خراسان شمالی) 7/44

خراسان (حوزه علمیه خراسان) 7/44

خراسان (حوزه علمیه خراسان جنوبی) 7/44

خراسان (حوزه علمیه خراسان رضوی) 7/44

دزفول (حوزه علمیه دزفول) 7/45

سایر مراکز 448-7/441

سوریه. دمشق (مدرسه الحدیث فی بلاد الشام) 7/455

عراق (مکتب شوون المبلغین المجلس الأعلى للثوره

الاسلامیه فی العراق) 7/465

قم (حوزه علمیه قم) 7/47

گرگان (حوزه علمیه گرگان) 7/475

گلستان (حوزه علمیه اهل سنت گلستان) 7/475

مختصر سیره الرسول 3م/2الف/22/85

مشهد (حوزه علمیه مشهد) 7/447

مصر (حوزه علمیه مصر) 7/482

نجف (حوزه علمیه نجف) 7/484

هند (حوزه علمیه هند) 7/487

یمن (حوزه علمیه یمن) 7/488

مدارس نظامیه 4/7

مدایح منظوم 260/7

مدایح و مناقب منظوم 260/7

مدح

آداب ورسوم 261 /8

اخلاق 251 /5

مددکاری اجتماعی 230

مدرج

حدیث 111 /8

قراءت 77 /5

مدرسه الحديث في البصره 415 /7

مدرسه الحديث في بلاد الشام 455 /7

ص: 319

مدرسه عالی سپهسالار 7/434

مدعی 195/4

مدعیان 224/6

مدلس (حدیث) 111/6

مدنی (آیات) 70/4

مدیحه 261/8

مدیریت تعارض 232

مدیریت زمان 232/67

مدین، اهل 88/37

مدینه (مزارات) 262/5

مذاهب

فرق 237-238/6

کلام 203-215

مذاهب اسلامی، تقریب 133/1

مذاهب فقهی 236/3-236/8

مذاهب کلامی 237

مذاهب فلسفی و اسلام 232/1

مذاهب و تصوف 281

مذکران 261/5

مراثی (260/7)

مراجع تقلید 153

مراسم فوت 258 /8
مراسم ماه رمضان 8/ 272 /8
مراقبات (اعمال) 266
مراقبه 288 /84
مراکش (مزارات) 265 /7
مرتد 196 /5
مرجنه (فرق) 237 /3
مردان مسلمان 52 / 6-66
مرسل (حدیث) 111 /6
مرشد 288 /4
مرشدیه 292 /7-75
مرفوع (حدیث) 111 /8
مرگ 222 /22
مرگ مغزی 198 /6م4
مرید، وظایف 288 /4
مریسیه (فرق) 237 /3
مریم 88 /66
مزارات افغانستان 265
مزارات ایران 264
مزارات ائمه 262-265
مزارات خاص 262-265

مزارات شام و فلسطين 263/5

مزارات عراق 263

مزارات عربستان 262/4

مزار شريف 265/2

مزارعه 190/9

مسابقه هاي قرآن 65/25

مساجد

آداب و رسوم 261

فقه 186/7

مسافرت 47م/6/198

مسافر خانه ها 2ه/6/198

مسافر، نماز 4/187

مساقات 9/190

مسائل اجتماعي و اسلام 230

مسائل حيل 198

مسائل مستحدثه 5/198

مستبصرون 239

مستحب، نماز 2/187

مستحدثه، مسائل 5/198

مستدرکه (فرق) 6/237

مستعليه (فرق) 4/240

مستفیض (حدیث) 111/8

مسجد 261

مسح خفین 185/8

مسخ 222/8

مسلسل (حدیث) 111/8

مسلسلات 144

مسلمانان، حقوق 254/1

مسلم بن عقیل 4م/2/42

مسند (حدیث) 111/8

ص: 320

مسواک 252/3

مسیح 88/8

مسیحیت و اسلام 227/3

مسیحیت و تصوف 281/4

مسئولیت 67/232

مسئولیت اجتماعی 254

مشارکت 191/1

مشاعره در قرآن 80/8

مشاوره اجتماعی 230

مشاوره جوانان 230/165

مشاهد (حدیث) 111/8

مشاهد ائمه 262/265

مشبه

مفرق 238/3

مشرك (اصول) 164/7

مشترک بین صحیح و حسن و ضعیف 111/8

مشترک و مترادف 82/6

مشجرات (تصوف) 288/44

مشروطیت و اسلام 231/2

مشروعیت حکومت 5م/198/6

مشکل (اصول) 165/2

مشلول (دعا) 269/6

مشهد (مزارات) 264/2

مشهور (حدیث) 111/8

مشیخات (تصوف) 288/44

مصاحف 72/6

مصادره اموال 6م/198/6

مصالح مرسله 161/7

مصالحه حسن بن علی و معاویه D

مصباح، محمد تقی 56م/233/7

مصحف (حدیث) 111/8

مصحف عثمانی 72/6

مصر (مزارات) 263/8

مصطلح الحدیث 107-109

مصطلحات (تصوف) 289/4

مصطلح نامه ها - دایرة المعارفها و واژه نامه ها

مصعب بن عمیر 59م/5/34

مصلی 186/5

مضاربه 191/3

مضطرب (حدیث) 111/6

مطالعات میان فرهنگی 229

مطاعن حدیث 112/4

مطلق قرآن 85/7

مطلق و مقيد (الاصول) 164/4

مطلوب كل طالب 39/23

مطهرات 185/3

مظاهر اسمائيه 286/6

معاد 222

معاد (تصوف) 287

معاد جسماني 222/1

معاد روحاني 222/1

معاذ بن جبل 6م/34/5

معاذ بن عمرو 65م/34/5

معاصي 225/6

معاملات 190-192

معاملات فضولي 190/1

معاويه بن ابي سفيان D

مصالحه با حسن بن علي D

معتزله

فرق 237/2

كلام 203/2

معجزات

پيامبر 25/7

أئمه اثنا عشر 36

چهارده معصوم 36/5

مباحث نقلی و سرگذشتنامه ها

مباحث عقلی و کلامی 221/6

معجزات (عرفان) 287/4

معجزه (کلام) 221/6، 220/6

ص: 321

پیامبر اسلام 25/2

شب 259/6

کلام 221/5

معربات قرآن 82/5

معرفت

تصوف 289/6

عرفان 286/6

معرفت امام 223/12

معرفت باری 217/8

معرفت و اسلام 229/2

معصومه بنت موسیٰ الکاظم 8م/52/2

مزار 264/3

معضل (حدیث) 111/6

معلق (حدیث) 111/8

معلل (حدیث) 111/6

معلم و شاگرد (اخلاق) 254/4

معلول (کلام) 216/2

معماری 232/822

معمریه (فرق) 237/2

معنعن (حدیث) 111/8

المغازی النبویه 6م/8م/22/2

مغرب (مزارات) 265/7

المغنى 155/8م/2خ

مغنيه، محمد جواد 63م/7/233

مغيرة بن شعبه 66م/5/34

مفاتيح الجنان مفاتيح الغيب (تفسير كبير) 7م3ف/5/94

مفتى (اصول) 167/8

مفسر (اصول) 165/1

مفسران 92/6

مفضول، إمامت 223/4

مفهوم (اصول) 165/8

مفهوم قرآن 85/6

مقابر 262-265

مقاصد تحسينى 166/2

مقاصد تكميلى 166/2

مقاصد تشريعى 166/2

مقاصد ضرورى 166/2

مقاله ها و سخنرانيها 10

أخلاق 246/4

تصوف 285

فقه و اصول قرآن 147/5

مقامات (تصوف) 289/2

مقامات إيمان 225/2

مقداد بن عمرو 34/5م7

مقدمات (كلام) 216/12

مقدم قرآن 85/5

مقريزي، احمد بن علي 8الف7م7/65/22

مقلد (اصول) 167/6

مقلوب (حديث) 111/6

مقيد قرآن 85/7

مكاتبه (حديث) 113/4

مكاتب پیامبر 142/6

مكاتب عرفاني 285/2

مكتب شؤون المبلغين المجلس الأعلى للثوره الاسلاميه في العراق 7/456

مكتب وحدت وجود 276/7

مكتبهای تصوف و عرفان 276

مكتوبات عرفاني 285/2

مكروه (اصول) 163/3

مكلف (اصول) 163/7

مكه 262/2

مكي (آيات) 70/4

ملاطفت (تصوف) 289

ملا متيه 292/8

ملاهم 224/5

ملائكه 226

ملفوظات (تصوف) 285

ملك 226

ملك (عرفان) 286/8

ص: 322

ملکوت (عرفان) 286/8

ممتنع الوجود (کلام) 216/2

ممکن الوجود (کلام) 216/2

منابر 10

منابع تفسیر 91/7

منابع شبکه کامپیوتری 6/55

مناجات نامه ها 271/8

خاص 271/82

مناسک حج 188/8

مناظرات فقهی 169/6

مناظرات کلامی 203/1

مناقضین در قرآن 104

مناقب (اشعار) (260/7)

مناقب خوانی 261/8

مناقصه 8/198/6

مناکحات 189

مناوله (حدیث) 113/4

مناهج تفسیر 91/5

منتخبات (حدیث) 141

منجزات مریض 192/7

منزله بین منزلتین 225/2

منسوخ قرآن 85/2

منشاء انسان 232/4

منصوريه (فرق) 241/8

منطوق

اصول 165/7

قرآن 85/6

منكرات 163/3

منع تدوين حديث 113/1

منقطع (حديث) 111/6

منكر (حديث) 111/6

موات (احياء) 191/8

مواد مخدر 252/25

مواسات (تصوف) 289

مواعظ (اخلاق) 249

مواقيت نماز 186/8

موالات 193/9

موالات امام 223/12

موانع ارث 197/3

موت 222/22

مؤتلف (حديث) 114/8

مؤتمرات 4

مؤخر قرآن 85/5

مودودی، ابوالاعلیٰ 8م/233/7

موسیٰ 88/4

موسیٰ بن جعفر الکاظم 4-1/46-46

موسیٰ بن عقبہ 6م/22/2

موسیقی و اسلام 232/82

موضوع

حدیث 111/9

قراءت 77/4

موضوعات (احادیث) 144/4

موعظه 261/4

موقفیت 232/65

مولانا، حمید 85م/233/7

مولد النبی (صلی اللہ علیہ وآلہ) 8م/2/6

مولدنبی، عید 259/4

مولودیہ 259/4

مولویہ 292/2

مؤمن 225/2

مؤمن (حدیث) 111/8

مؤول

اصول 164/8

قرآن 85/5

مهاجرت 9م/6/198

مهجة القلوب 286/7

مهديت المهدي، محمد بن حسن - محمد بن حسن المهدي (عليه السلام)

مهر نبوت 24/5

مهر نماز 186/5

مهريه 189/2

ص: 323

مہمانداری 254

میانہ روی 225/37

میت، احکام کفن و دفن و نماز 185/9

میراث 197

میزان 222/6

میزان الأصول في نتائج العقول 9م8س/155/7

میلاذ ائمه و اولیاء 259/8

میلاذ نبی، عید 259/4

ن

ناجیہ 239/2

نازل (حدیث) 111/8

ناسخ و منسوخ

احادیث 144/2

حدیث 110/4

قرآن 85/2

ناسزا 251/6

ناسوت (عرفان) 286/8

نافع بن عبدالرحمن 76/6

نافع بن ہلال 2ن/42/4

نافلہ (نماز) 187/2

ناگور شریف (مزارات) 265/55

نامحرم 189/25

نامهای خاص در قرآن 87/8

نامهای خداوند 219/9

نامه های حضرت محمد 142/6

نامه های عرفانی 285/2

نبوت

خاصه 221

عامه 220

نبوت (عرفان) 287

نبی

صفات 220/4

عصمت 220/4

نجاریه

فرق 237/6

کلام 203/7

نجاسات 185/3

نجد (مزارات) 262/4

تجدات (فرق) 242

نجف (مزارات) 263/1

نجوم و قرآن 103/65

نحو قرآن 82/7

ندبه (دعا) 269/7

ندوی، ابوالحسن علی 4ن/7/233

نزاریه (فرق) 240/6

نذر

آداب و رسوم 272

نرم افزارهای قرآنی 11/624

نرم افزارهای نهج البلاغه 11/624

نزول قرآن 70-7/70

نژاد پرستی و اسلام 230/16

نسخ

اصول 166/7

شرايع 221/2

كلام 222/8

نسخه های خطی قرآن (65/8)

نسیبه، بنت کعب 5ن/34/5

نسیه (بیع) 190/1

نشر 222/5

نشریات ادواری 1

جوانان و نوجوانان 7/5

نشوز (نکاح) 189/3

نص (اصول) 165/1

نصرت الهى 6ن/8/219

نصيريه (فرق) 2/241

نظاميه (فرق) 2/237

نعمة اللهيه 1/293

نفاس 6/185

نفرين 6/251

نفس

ص: 324

اصول 166/2
عرفان 286/7
کلام 216/5
نفس (تصوف) 289/4
نفقه 189/9
نفل (اصول) 163/3
نقاشی (فقه) 194/5
نقاشی و اسلام 232/86
نقد قرآن 89/1
نقد و نسیه (بیع) 190/1
نقد و نقض قرآن 89
نقشبندیه 293/2
نقشه ها 6
نقطویان 293/94-945
نکاح
آداب و رسوم 258/5
فقه 189/1
نکاح منقطع 189/4
نکاح موقت 189/4
نماز 186-187
جنبه های اجتماعی 186

نماز باران 187/9

نماز داخل کعبه 186/6

نماز یومیه (فرائض) 187/3

نمامی 251/3

نمودارهای فقه و اصول 147/76

نوافل (نماز) 187/2

نوافلاطونی، فلسفه و تصوف 281/7

نوجوانان بزهکار 9/198/6

نوح 88/2

نوربخش خراسانی، محمد بن محمد 279/6

نوربخشیه 293/3

نوحه، کتابهای (260/7)

نووسی، سعید 9/233/7

نور علیشاه، محمد علی بن عبدالحسین 280/2

نوروز 259

نوشیدن 252

نهاری (آیات) 70/5

نهاية السؤل في خصائص الرسول محمد بن عبد الله (صلى الله عليه وآله) 9/17الف/22/55

نهج البلاغه 38

نهی از منکر

فقه و اصول 196/6

کلام و عقاید 226/4

نیاز

آداب و رسوم 272

تصوف 288/9

نیت 185/14

نیروهای مسلح 254/1

نیکوکاری 250/3

نیکی - احسان

و

واجب (اصول) 163/3

واجب الوجود

أمور عامه 216/2

اثبات واجب 217/2

واژه نامه ها - دایره المعارفها و واژه نامه ها واژه نامه های احادیث 106/2

واژه شناسی 82/3

واصلیه (فرقه ق) 237/2

واعظان

آداب و رسوم 261/5

أخلاق 254/7

واعظان زن 254/7

واعظ، علی اکبر 16 و 261/6

واقعيه

طبقات و تراجم 202/2

واقعه كربلا 41/5

واقعه مكه 262/2

آداب و رسوم 260/3

والدين، حقوق 253/6

ص: 325

وائلی، احمد 2و/6/261

وتر، نماز 187/7

وجاوه (حدیث) 113/4

وجد (تصوف) 289/4

وجوب (کلام) 216/2

وجوب امام 223/12

وجوب موالات امام 223/12

وجود

تصوف 289/4

کلام 216/2

وجوه و نظائر قرآن 82/6

الوحیز ج 176/1

وحدت (کلام) 216/2

وحدت اسلامی 223/1

وحدت وجود

عرفان 286/4

مکتب 276/7

وحی 220/3

ودیعه 191/5

وراثت، علم 286/1

ورد - اوراد

ورزش 252/5

ورشکستگی 190/4

ورع (تصوف) 289/2

الورقات 4 و 8 الف 155/6

ورقه بن نوفل 4 و 55/34

وزارت (اخلاق) 254/9

وزن آیات 84

وزنها و اندازها 43 و 6/198

وسواس 225/6

وسوسه شیطان 225/6

وصایا 192/7

وصل قرآن 83/6

وصیت (حدیث) 113/4

وضاعان حدیث 114/6

وضع (اصول) 164/2

وضه 185/5

وضوح (اصول) 165/1

وظایف مرید 288/4

وعاظ (اخلاق) 254/7

وعظ 261/4

وعظ و خطابه. متون 10

وفات ائمه و اولیا 260/1

وفاداری 250/65

وقایع تاریخی در قرآن 88/9

وقت (تصوف) 289/4

وقت شناسی 250/65

وقف

فقه 193/2

قرآن 80/2

وکالت 192/4

ولاء 9/193

ولادت 258/2

ولایت

عرفان 287

کلام 223/8

ولایت فقیه 223/8

ولی - اولیاء

ولیمه

آداب و رسوم 258/2

فقه 194/4

وهابیه

فرق 238/6

كلام 207/6

دفاعيه 207/63

رديه ها 207/62

ه

هاييل 88/1

هاجر 88/3

هاروت 88/23

هاشم بن عبد مناف 25/1

ص: 326

هاشمیه (فرق) 239/7

هامان 88/4

هبات و صدقات 193

هبه 193/1

هتک حدیثیت 251/3

هتل ها 198/6/2

هذیلیه (فرق) 237/2

هرمنوتیک 91/2

هشامیه (فرق) 237/2

هفت وادی سیر و سلوک 289/6

همتاسازی 198/6/8

همدانی، علی بن شهاب الدین 279/4

همسایگان (اخلاق) 254/3

همسران پیامبر 26

همسرای 80/86

همسرگزینی 230/17

همسرگزینی (اخلاق) 258/5

همکاری کارمندان 254

هند (مزارات) 265/4

هنر و اسلام 232/8

هنر و قرآن 103/7

هود 88/24

هور قلیائی 222/1

هوسرانی 250/55

هیبت (تصوف) 289/2

هیکل، محمد حسین 233/7/9

ی

یأجوج و مأجوج 88/55

یاران (اخلاق) 254/2

یاران حسین 42

یارسان 293/95-955

یاری - اعانه

یاس از خدا 225/7

یائسگی 189

یتیمان 189/9

یتیمان (اخلاق) 254/5

یحیی 88/64

یزید بن قعقاع 76/8

یزیدیه 244/4

یعقوب 88/35

یعقوب بن اسحاق الحضرمی 76/9

یعقوبیه (فرق) 239/6

یقین، علم 286/1

یکتا پرستی - توحید

یمین 193/6

یوسف 88/36

یونس 88/6

یونسیه (فرق) 237/3

یهود در قرآن 104

یهودیت و اسلام 227/2

یهودیت و تصوف 281/3

ص: 327

All human knowledge and sciences may in some way be divided into two distinct categories. First are the general sciences which do not specifically belong to a land, a people, or to a religion, such as natural science, physics, chemistry, and biology. The second are sciences and knowledge which are specific to a people, a nation, a tradition and a faith, such as a religion, language, literature, and history. Library classification systems .generally contain deficiencies in the case of the latter

Of course, the originators of these classifications have attempted to make their works as universal and comprehensive as to be applicable in every library from East to West. But none even the two most widely-employed, and often revised "Dewey" and "Library of Congress" classifications, to which many supplements and appendices have been or are being added, have not reached the desired degree of perfection, and they .show omissions and errors when applied to culture-related sciences and knowledge

These deficiencies are unavoidable considering that these classifications were designed to meet the limited needs of native libraries and also that their originators had little knowledge of sciences and specific to other cultures. Therefore, while using universal classifications, other nations were left the task of overcoming errors and compensating for omissions, and making additions to suit their special needs. Many nations did so by writing appendices and supplements to Dewey and LC classifications. Then having accepted these .additions and modifications, the originators and their publishers included these in revised editions

In Middle Eastern countries, new systems of classification have been introduced in libraries for around 50 years and, from the very beginning, the need to modify and supplement these systems was felt. Those who translated the Dewey Decimal classification made slight changes in the case of Islam, language, literature, and history (The first person to do so was apparently Yūsuf Dāghir from Lebanon). But these modifications and additions were too limited to compensate for all the inadequacies and the need to develop the sections on Islam, literature, language, and history remained unmet. In the last two decades with the teaching of library science at universities, and the setting-up of cataloguing and science research centers in Iran and some Arab countries (such as Egypt, Syria, Lebanon, and Iraq) a new order came into libraries and interest mounted in cataloguing and classification techniques; thus, new efforts began to eliminate the deficiencies of Dewey .Decimal and Library of Congress (L.C.) classifications

Dewey and LC classifications which are widely used in most libraries around the world, have been in use in Iran for a long time, also. But both contain omissions and errors in the areas of Islam, Persian language, literature, and the history of Iran, which cannot be remedied by small modifications or by the addition of supplements. Since its establishment, the Tehran Book Processing Centre (TEBROC) has attempted to survey each subject-specific to Iran and the Islamic world separately, and to develop classifications along the lines of the Dewey and LC systems in such a way as not only to meet the immediate needs of Iranian libraries and those of other Islamic countries, but also see them employed in other nations' libraries, having obtained agreement and approval from authors and editors of Dewey and LC. Since the Dewey system was more concise and widely used in Iran, the projects concerning this classification were given priority and TEBROC has so far published a number of booklets about the classification of the Islamic religious sciences, the .Persian language and literature, based upon the Dewey system

The project of classifying the Islamic religious sciences on the basis of LC began in 1972. But, contrary to its Dewey counterpart, since this classification was to be used in specialized and university libraries, it had to be as detailed and comprehensive as to cover all sections and problems of the religious sciences. Achieving this was time-consuming and underwent delays, procrastination and trials

particularly because no classification of Islamic religious sciences based upon the LC system had previously been written in any Islamic country

Our policy in developing our classification involved adhering to the rules and standards of the Library of Congress while maintaining traditional methods of classification by Muslim scholars to suit the existing books in religious studies. Hence, an elementary design was first produced, on the basis of which the works at the library of the Faculty of Theology of Mashhad University were catalogued and classified in order to discover the inadequacies of our design. In addition, while cataloguing the books at TEBROC, the design was put to the test and gradually many alterations were introduced. As we intended from the start that this classification should be applicable not only in Iran but also in all Islamic nations and centres of Islamic studies, it was imperative to take into account the problems of different sects and branches of Islam and the existing books in each. To this end, it was deemed necessary to visit some libraries in Islamic countries and to consult their library science experts. In 1973, the collections of Egypt's Dār-al-Kutub and the library of Cairo University were briefly researched and consultations took place with some Egyptian library science authorities including Dr Abd al Wahhāb Abū al-Nūr, professor of library science at Cairo University, who was at the time involved in compiling and publishing a bibliographical classification of the Islamic religious sciences, which was most useful in making the first series of additions and modifications to our design. Since our classification is uniformly applicable to and can accommodate the works in all sects and branches of Islam, some Egyptian library science experts agreed to use it at their libraries, provided that the approval of The Library of Congress was obtained, and expressed hope that all libraries in Islamic countries would in future use the same classification in the area of Islamic studies, language, literature, and history

For various reasons, the publication and dissemination of our classification was delayed, but in the meantime, while using it at TEBROC, some modifications took place and new entries were added. However, we cannot claim that it has reached perfection and we admit its inadequacies. Developing a perfect classification is a difficult procedure and only in practice can one really discover faults and deficiencies, and gradually attempt to correct them So, with

guidance from librarians and Islamic studies authorities, we hope to eliminate errors and omissions. We must also add that although this classification is based on the rules and standards of LC, since the general design and interdivisions of it have been derived from traditional Islamic sciences, it may be used in all circumstances and, if in future it is decided to construct a classification of Islamic religious sciences based on a different system (other than LC), it will be quite possible to use this classification with some changes and .modifications

An introduction dealing with the birth and evolution of religious sciences, their classification, and the concise history of each has been written which is presented in its entirety at the beginning of this classification (The revision of the introduction was put off so as not to delay publication). This brief introduction has been written in summary form and many points of argument have been only briefly touched on. However, since this introduction has basically been written to explain the classification, and not as a new survey of the history of religious sciences and the resolution of their historical problems, it would perhaps .bring about some awareness of the progress of religious sciences

In preparing and completion of this classification, apart from Ms. Poori Soltani who continuously cooperated in the construction and development of is project as well as supervising all the work concerning classification skills and library science principles, other colleagues at TEBROC, especially Miss Mandana Sadiq-Behzadi, Mr. Kamran Fani, Mr. Farhad Vaziri, and in particular, Mr. Hoseyn Shahedi-Razavi, have participated in many phases of the project, including the compilation of the index. Dr. Abū al-Nūr has been kind enough to review and criticise the elementary design and his valuable suggestions have helped to raise the standard of our classification. Mr. Nasrollah al-Tarazi and other librarians of Egypt's Dar al-Kutub and staff of Mashhad University Library helped us in the search for sources and references. We now wish to express our thanks and gratefulness to them all, and also to those who have reviewed sections of this project and have made .suggestions to improve it

Ahmad Taheri Eraqi

Eighteen years have passed since the publication of the first edition of the expansion of Islam in Library of Congress Classification (1979). The expansion has been widely used in the National Library of Iran as well as other libraries. The comments and suggestions that were received in relation to additions and changes in the expansion during the past years led to the revision of the expansion and the present edition. In this new edition, all changes and additions have been included, notably in the fields of Koran and its parts, and Nahjolbalagheh. Beside that the subjects in which the texts were classified according to the dates of death have been arranged in the alphabetic order in each century in order to make it more useful and easy to use. The National Library would like to ask all users and classifiers to send their comments to the Library for .future edition

National Library of the Islamic Republic of Iran

1997

ص: 333

Class BP: ISLAM

An adaptation of the Library Of congress Classification

By

Ahmad Taheri-Eraqi

3ed Edition

By

Zohreh Alavi

Zahra Modarresi

Mahbobeh Ghorbani

National Library and Archives of I.R of Iran

ص: 334

بسمه تعالی

جَاهِدُوا بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنْفُسِكُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِن كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ

با اموال و جان های خود، در راه خدا جهاد نمایید، این برای شما بهتر است اگر بدانید.

(توبه : 41)

چند سالی است که مرکز تحقیقات رایانه ای قائمیه موفق به تولید نرم افزارهای تلفن همراه، کتابخانه های دیجیتالی و عرضه آن به صورت رایگان شده است. این مرکز کاملاً مردمی بوده و با هدایا و نذورات و موقوفات و تخصیص سهم مبارك امام علیه السلام پشتیبانی می شود.

برای خدمت رسانی بیشتر شما هم می توانید در هر کجا که هستید به جمع افراد خیراندیش مرکز بپیوندید.

آیا می دانید هر پولی لایق خرج شدن در راه اهلبیت علیهم السلام نیست؟

و هر شخصی این توفیق را نخواهد داشت؟

به شما تبریک میگوئیم.

شماره کارت :

6104-3388-0008-7732

شماره حساب بانک ملت :

9586839652

شماره حساب شبا :

IR390120020000009586839652

به نام : (موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه)

مبالغ هدیه خود را واریز نمایید.

آدرس دفتر مرکزی:

اصفهان - خیابان عبدالرزاق - بازارچه حاج محمد جعفر آباده ای - کوچه شهید محمد حسن توکلی - پلاک 129/34 - طبقه اول

وب سایت: www.ghbook.ir

ایمیل: Info@ghbook.ir

تلفن دفتر مرکزی: 03134490125

دفتر تهران: 021 - 88318722

بازرگانی و فروش: 09132000109

امور کاربران: 09132000109

مرکز تحقیقات رایانگی

اصفهان

گامی

WWW

برای داشتن کتابخانه های تخصصی
دیگر به سایت این مرکز به نشانی

www.Ghaemiyeh.com

www.Ghaemiyeh.net

www.Ghaemiyeh.org

www.Ghaemiyeh.ir

مراجعه و برای سفارش با ما تماس بگیرید.

۰۹۱۳ ۲۰۰۰ ۱۰۹

